

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ**

**Yüksek Lisans Tezi
Arkeoloji Anabilim Dalı
Klasik Arkeoloji Programı**

**TRIPOLIS KUZEY NEKROPOLÜ'NDE TESPİT EDİLEN
KAYAOYGU ODA MEZARLAR VE BULUNTULARI**

Mehmet AKSU

Doç. Dr. Bahadır DUMAN

**Ağustos 2019
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Arkeoloji Anabilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı öğrencisi Mehmet AKSU tarafından Doç. Dr. Bahadır DUMAN yönetiminde hazırlanan "Tripolis Kuzey Nekropolü'nde Tespit Edilen Kaya oyu Oda Mezarlar ve Buluntuları" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 05/08/2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Bahadır DUMAN

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Aydın ERÖN

Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
22.08.19 tarih ve ...19/06... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK
Enstitü Müdürü

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza

Öğrencinin Adı Soyadı

Mehmet AKSU

ÖNSÖZ

Denizli'nin Buldan İlçesine bağlı, Yenicekent Mahallesi sınırları içerisinde yer alan Tripolis; Büyük Menderes (Maiandros) Nehri'nin kıyısında Helenistik Dönem'de kurulmuştur. Lydia Bölgesi ana kentlerinden biri olan Tripolis, bölgedeki siyasi ve beşeri varlığını aynı sınırlar içerisinde MS 7. yy. a kadar korumayı başarmıştır. Kentin mimari dokusu ve mezar tipolojisi zengindir. Kentin kuzeyini sınırlandıran Messogis/Aydın Dağları'nın uzantısı olan sarp ve engebeli tepeler; işlemeye elverişli kayaç yapısı ile kaya oyu mezarlar için uygun alanlar olmuştur.

Tripolis Kuzey Nekropolü'nde 2016 yılında gerçekleştirilen kurtarma kazısında ortaya çıkartılan mezarlar ve özgün değere sahip mezar buluntuları tezin içeriğini oluşturmuştur. Bilimsel kazı çalışmalarıyla ve bu çalışmalara ilişkin verilerin değerlendirilmesi ile ortaya çıkartılmış olan bu tez; arkeoloji ve diğer disiplinlerin bilgisine sunulmuştur.

Lisans ve yüksek lisans dönemi boyunca arkeoloji disiplinini bilgi ve tecrübesiyle biz öğrencilerine sevdiren sayın Prof. Dr. Celal ŞİMŞEK hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez danışmanım, Kazı Başkanım, Değerli Hocam Doç. Dr. Bahadır DUMAN' a: 2016 yılı, Kuzey Nekropolü'nde tespit edilen kaya oyu mezarlarını ve buluntularını çalışmama teşvik etmesi ve Tripolis Kazı Arşivine ait bu çalışmada kullanılan, tüm çizim, fotoğraf ve haritaları kullanmama izin verdiği için teşekkürlerimi sunar, göstermiş olduğu sabır, destek ve bilimsel katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Aydın ERÖN'e tezle ilgili inceleme ve değerlendirmelerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmamın projelendirilerek desteklenmesinden dolayı Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi'ne teşekkür ederim.

Son olarak eşim, meslektaşım Burçin Aydın AKSU' ya, Tripolis Kazı Ekibi içerisinde yer alan ve tez çalışmamda yardımcı olan; Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ok, Uzm. A. Deniz Duman, Arkeologlar; Sezer Sayan, M.Uğur Özer, Serkan Katıranlı, Emre Baş'a, Restoratörlerden; Emre Avcı'ya katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Mehmet AKSU

ÖZET

TRIPOLİS KUZEY NEKROPOL'ÜNDE TESPİT EDİLEN KAYA OYGU ODA MEZARLAR VE BULUNTULARI

AKSU, Mehmet
Yüksek Lisans Tezi
Arkeoloji ABD
Klasik Arkeoloji Programı
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Bahadır DUMAN
Ağustos 2019, 226 Sayfa

Antik Çağ boyunca önemini yitirmeyen ve modern yaşamın tarihi dokusunu oluşturan Lykos (Çürüksu) Vadisi çevresinde inşa edilmiş antik yerleşimler; doğal alanlarıyla, dini unsurlarıyla, ticari seçenekleriyle büyüme stratejisini geliştirmiş ve coğrafi avantajlarını kullanarak Laodikeia, Hierapolis, Kolossai ve Tripolis bölgenin anakentleri haline gelerek her dönemde bölgenin dini, ticari ve politik merkezleri olmuştur. Söz konusu vadinin kuzeybatısında yer alan Tripolis (Tripolis ad Maeandrum), Helenistik Dönem'den Bizans Dönemi'nin sonlarına kadar mimari yenilemelerle bölge içinde varlığını korumaya devam etmiştir.

Zengin mimarisiyle dikkat çeken kent; düzenli şehir planına sahiptir ve nekropol alanları bölgenin coğrafi koşullarını göz önünde bulundurularak farklı tiplerde, kenti çevreleyen plan dahilinde inşa edilmişlerdir. Ölen kişilerin sosyal yaşamlarındaki statüleri her ne kadar ölü gömme adetlerinde bir değişiklik göstermemiş olsa da mekânsal farklılıkları belirleyen ana unsur olmuştur. Kentin güneye doğru, Lykos Vadisi'nin içlerine kadar uzanması ise özellikle Güney Nekropol alanıyla ilgili olmalıdır. Varlıklı aile bireyleri için ayrılmış olan Güney Nekropolü; alan sınırlaması olmayan, geniş, düz, ulaşımı kolay, mermerin taşınmasını ve işçiliği yüksek süslü lahitlerin işlenmesini kolaylaştıran topoğrafyaya sahip olması nedeniyle tercih edilmiş olmalıdır. Kentin batı ve kuzeybatısını sınırlandıran Batı Nekropol alanı, birbirine benzer dörtgen, sade ve süslemeden uzak tek kişilik, ana kayaya oyulmuş tekne biçimindeki kapaklı mezarlar ile kendini göstermektedir. Kent stadyumunun çevresinde yoğunlaşan bu nekropol alanı olasılıkla orta düzey kent sakinleri ile yarışmalarda başarı gösteren sporcular için ayrılmış olmalıdır. Kentin doğusuna konumlandırılan tonozlu mezarlar geç dönem mezar mimarisiyle karşımıza çıkmaktadır. Kentin kuzeyinde ise, sarp ve engebeli tepelerin kuzey, güney ve doğu yamaçlarında dağınık şekilde yerleştirilmiş kaya oyu oda mezarlar bulunmaktadır. Bu mezarların tipolojisi ve kazı çalışmalarıyla elde edilen veriler sonucu; Helenistik Dönem'den, MS. 4- 5. yy. a kadar kullanıldığını ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Lydia, Lykos Vadisi, Tripolis, Nekropol, Kaya Mezarı.

ABSTRACT

TENNES AND FINDS IN THE ROCK PLAYGROUND DETERMINED IN THE NORTH NECTROPOL OF TRIPOLIS

AKSU, Mehmet

Master Thesis

Archeology ABD

Classical Archeology Program

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Bahadır DUMAN

August 2019, 226 Pages

The ancient age settlements built around the Lykos / Çürüksu Valley, which have not lost their importance during ancient ages and constitute the historical fabric of modern life; has developed its growth strategy with its natural areas, religious elements and commercial options and by using its geographical advantages, Laodikeia, Hierapolis and Tripolis became the main cities of the region and became the religious, commercial and political centers of the region at all times.

Located in the northwest of the valley, Tripolis (Tripolis ad Maeandrum) continued to exist in the region through architectural restorations from the Hellenistic to the end of the Byzantine Term. The city with its rich architecture; has a regular city plan and the necropolis areas have been constructed in different types and within the plan surrounding the city considering the geographical conditions of the region. The case that the city extends to the south and into the Lykos / Çürüksu Valley is especially related to the Southern Necropolis area. The South Necropolis reserved for rich family members; it should be preferred because it has a topography which is easy to access, and it is easy to transport the marble and the processing of decorated ornate sarcophagi. The South Necropolis reserved for wealthy family members; it should be preferred because it has a topography which is easy to Access and it is easy to transport the marble and the processing of decorated ornate sarcophagi. The Western Necropolis area is similar to each other, is simple and unadorned. around the city stadium, this necropolis area is probably reserved for mid-city residents and athletes who are successful in competitions. To the north of the city are rock-cut room graves scattered on the northern, southern and eastern incline of the steep and hilly. As a result of excavation ; From Late Hellenistic Ages until ce.4-5 century the city has been used.

Keywords: Lydia, Lycos Plain, Tripolis, Nekropolis, Rock Tomb.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
GİRİŞ	vii

BİRİNCİ BÖLÜM

LYKOS VADİSİ VE

TRIPOLIS ANTİK KENTİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

1.1- Lykos Vadisi Tarihi Coğrafyası	11
1.2- Tripolis'in Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojik Araştırmaları	17
1.2.1- Kentin Coğrafi Konumu	17
1.2.2- Tripolis'te Yapılan İlk Araştırmalar ve Gezginler	18
1.2.3- Tripolis'in Arkeolojik Araştırmaları	21

İKİNCİ BÖLÜM

TRIPOLIS'İN NEKROPOLLERİ, MEZAR TİPLERİ VE

ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

2.1 Tripolis'in Nekropol Alanları ve Mezar Tipleri.....	23
2.2 Tripolis Nekropolleri Araştırma Tarihçesi	29
2.3 Kuzey Nekropolü Kazı Çalışmaları.....	31
2.3.1 I No. lu Kaya Mezarı (TR.16.KN.KM1)	31
2.3.2 II No. lu Kaya Mezarı (TR.16.KN.KM2)	44
2.4 Tripolis'in Kaya Oygu Oda Mezar Mimarisi ve Değerlendirmeler	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAYA OYGU ODA MEZAR BULUNTULARI

3.1- Pişmiş Toprak Eserler	55
3.1.1- Kandiller	55
3.1.2- Kaseler	64
3.1.3- Unguentariumlar	66
3.1.4- Skyphos	69
3.1.5- Laterna	70
3.2- Cam Eserler	73
3.2.1- Unguentariumlar	73
3.2.2- Boncuklar	74
3.3- Kemik Eserler	76
3.3.1- Saç İğneleri	76
3.3.2- Öreke	77
3.3.3- Dikiş İğnesi	78
3.4- Metal Eserler	80
3.4.1- Saplı Ayna	80
3.4.2- Yüzükler	81
3.4.3- Kolye Ucu	81
3.4.4- Strigilis	82
3.4.5- Menteşe Parçası	83
3.4.6- Altın Küpe	83
3.5- Taş Eserler	85
3.5.1- Yüzük Kaşı	85
3.6- Sikkeler	86

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	88
KISALTMALAR	98
KATALOG	99
KAYNAKLAR	144
LEVHALAR VE FİGÜRLER DİZİNİ	160
LEVHALAR ve FİGÜRLER	165
.....	206
EKLER.....	220
EK- 1: Grafikler.....	220
Ek 1.1- I No. lu Kaya Mezarı / TR.16.KN.KM1 Sikke Grafiği	220
Ek 1.2- II No. lu Kaya Mezarı / TR.16.KN.KM2 Sikke Grafiği	220
Ek 1.3- I ve II No. lu Kaya Mezarları Sikke Grafiği	221
Ek 1.4- I ve II No. lu Kaya Mezarı Pişmiş Toprak Buluntu Grafiği	221
EK- 2: Tripolis Kuzey Nekropolü, I ve II No. lu Kaya Mezarı Buluntu Kronolojisi.....	222
ÖZGEÇMİŞ VE ESERLER LİSTESİ.....	225

GİRİŞ

Tripolis; Helenistik Dönem’de Messogis (Aydın) Dağı’nın doğusunda, Lykos (Çürüksu) Vadisi’nin kuzeybatı ucunda, Phrygia, Karia ve Lydia bölgelerinin kesiştiği noktada inşa edilmiştir.

Kentin kuruluş tarihi Helenistik Dönem ile başlamış olsa da bölgedeki yüzey araştırmaları sonucu ilk yerleşimlerin Geç Neolitik- Erken Kalkolitik Dönem’e kadar uzandığı ve bu yerleşimlerin bölge ve çevresinde küçük gruplar halinde yaşadığı bilimsel çalışmalarla tespit edilmiştir.

Kentin kuruluşundan itibaren farklı isimlerle anılan Tripolis hakkındaki ilk gözlemler; 17. yy.’da, seyyahlar tarafından kaleme alınarak, kent yapıları hakkında görsel ve yazımsal bilgiler elde edilmiştir. Helenistik Dönem’nden, Osmanlı hâkimiyetine kadar geçen süre içerisinde kent, her dönemde varlığını sürdürmüştür. Bölge içerisinde uzun süre beşeri yapısını koruyan ve bunla beraber ekonomik ve politik birikimini arttıran kentin, ticari yapısı da coğrafi konumuna göre şekillenerek zenginleşmiştir. Pergamon, Germe üzerinden gelen ticari kervanlarının; Thyateria, Sardeis, Philadelphia, Tripolis, Hierapolis ve Laodikeia’ ya uzanması bu durumun en güzel kanıtıdır. Ayrıca bölge ikliminin tarıma elverişli olması ve verimli arazilere sahip olması başta pamuk olmak üzere buğday, mısır, kiraz, üzüm gibi hem endüstriyel bitkilerin hem de zengin tarım ürünlerinin ihtiyaç fazlasının depolama alanlarında saklanarak ticaretinin yapılmış olması da kentin zenginleşmesinde büyük rol oynamıştır.

Tripolis’in, I. dönem çalışmaları 1993 yılında başlamış, 2001- 2003 yılları arasında Türkiye Bilimler Akademisi’nin başlatmış olduğu proje kapsamında arkeolojik yüzey araştırmaları yapılmıştır. II. dönem çalışmaları, Denizli Müze Müdürlüğü başkanlığında gerçekleştirilmiştir. III. Dönem arkeolojik kazı ve restorasyon çalışmaları ise, 2012 yılında başlamıştır. 2012-2016 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalar, Denizli Müze Müdürlüğü başkanlığında, Pamukkale Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Bahadır Duman’nın bilimsel danışmanlığında devam etmiştir. 2016 yılı itibariyle kazı ve restorasyon çalışmaları, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Pamukkale Üniversitesi adına, Doç. Dr. Bahadır Duman’ın başkanlığında sürdürülmektedir.

III. Dönem arkeolojik kazı ve restorasyon çalışmaları kapsamında, kent merkezinde bulunan sivil ve kamusal yapılara ait arkeolojik kalıntıların tespitine başlanmış, kent planının çıkartılması amacıyla topografik haritalar çıkartılmış, kentin etkileşim alanının belirlenmesi amacıyla çevre yerleşimlerinin tespiti için yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir. 2012 yılında Sütunlu Cadde ile başlayan kazı çalışmaları kent merkezinde yoğunlaşmış ve kamusal ve sivil mimariye ait bir çok yapı kalıntısı ortaya çıkartılmıştır. Ancak kentin nekropollerleriyle ilgili detaylı bir çalışma yapılmamıştır. 2016 yılı içerisinde ise nekropol alanlarının kaçak kazılar nedeniyle tahrip edilmesi üzerine, Denizli Müze Müdürlüğü denetiminde, tespit edilen ve bu tezin konusunu oluşturan I ve II no. lu kaya mezarlarında kurtarma kazıları başlatılmıştır. Kazı çalışmaları başlatılan ve alan içerisinde mimari yapısı tespit edilebilen kaya oygu oda mezarlarının girişlerinin ön cepheden sağlandığı görülürken, mezarların tek ya da iki odalı yapıldığı anlaşılmaktadır. Üst örtüsü tonozlu dromostan kareye yakın dikdörtgen forma sahip ve üst örtüsü ana kayanın tonoz şeklinde işlenmesiyle oluşturulmuş odalara geçiş, tuğla ile kapatılmış dörtgen dar kapılar aracılığıyla sağlanır. Kaya mezarları genel olarak süslü işlemlerden uzaktır ve kişi sayısına göre büyüklükleri değişmektedir. Ayrıca görsel olarak zengin bir kompozisyon sunsada, anıtsal cephe mimarilerisinden uzaktır. Kareye yakın düzensiz mezar odalarının birçoğu yalın bir anlayışla, yamaca belirli bir plan dahilinde yerleştirilmemiştir. Dromostan mezar odasının koridor kısmına yüksek tek veya iki basamakla inilir. Mezar odaları; dikdörtgen formlu sığ veya tekne biçiminde oyulan klineler ile birlikte işlenerek mezar tamamlanmıştır.

Bu çalışmada ele alınan mezarlar, Tripolis civarındaki antik kentlerin nekropol alanları dikkate alındığında tüm Anadolu'nun en geniş nekropol alanına sahip olan başta Hierapolis olmak üzere, Laodikeia ve Kolossai'deki mezarlardan önemli farklılıklar göstermektedir. Laodikeia ve Kolossai gibi düz alan yerleşimlerinde yer altına açılan khamosorion tipi mezarlar yaygınken, yamaç kenarında yer alan Hierapolis'te daha çok anıtsal mezarlar ön plana çıkmaktadır. Tüm bunların aksine Tripolis Kuzey Nekropolü'nde gerçekleştirilen çalışmalarda mezarların burada ele alınan iki mezarda olduğu gibi yüksek tepelerin şehre hakim konumdaki güney cepheleri oyularak kaya mezarlarının ön planda olduğu tespit edilmiştir.

Tripolis Antik Kenti Nekropol alanlarında karşılaşılan farklı tiplerdeki mezarlar ve bu mezarların süsleme anlayışları hatta mezar için kullanılan malzemeler ve bu mezarlardan elde edilen eserler kentin dine bakış açısından kültürel birikimine, sosyal yaşamından ekonomisine, etnik yapısından günlük kullandığı eşyasına kadar pek çok veriyi içinde barındırır. Ayrıca tarihleme, karşılaştırma, kültürel gelenekler, ölü gömme ritüelleri gibi pek çok bilgi nekropol alanlarından edinilebilir.

Amaç

Kentin inşasından günümüze kadar geçen süre içerisindeki kent yaşamının kültürel ve tarihsel kimliğinin belirlenmesi, kentin ölü gömme adetleri hakkında bilgi edinilmesi, kaya mezarlarının orijinal durumlarını ve dönem içerisinde geçirdiği değişikliklerin tespit edilmesi, mimari yapı tipleri arasındaki farklılıklarının değerlendirilmesi, Tripolis ve bölge kentlerinin sosyal yapısı, ölü gömme geleneklerine dair birtakım gelenekleri hakkında bilgi edinilmesi amaçlanmıştır.

Kapsam

Tripolis'in kuzeyinde, Değirmentepe/ Kaletepe olarak bilinen sarp ve engebeli topoğrafyaya sahip tepenin kullanmaya elverişli olduğu bölümlerinde ana kayanın oyulmasıyla meydana getirilmiş kaya oygu oda mezarlar bulunur. Kentin güneyinde belli bir simetriye göre değil dağınık halde yerleştirilmiş süslü ve gösterişli lahit mezarlardan oluşan güney nekropolü yer almaktadır. Kentin doğusunda traverten taş kullanılarak yapılmış lahit parçalarının dışında çok sayıda çay taşları, moloz taşlar, mermer ve traverten parçaları kullanılarak örülen ve kireç harç ile birbirine tutturulmuş geç dönem tonozlu mezarlar görülür. Kentin batısında ve kuzeybatısında yer alan ve yoğun şekilde yüzeyde kalıntıları görülebilen ana kayanın dikdörtgen formda oyularak mezar yerinin oyulması ve üzeri kapak olarak kullanılan düzgün kesilmiş, dörtgen bloklar ile kapatılmış kaya oygu tekne mezarlar ile beşik çatılı travertenden yapılmış lahit mezarlar vardır. Genel olarak kenti çevreleyen nekropoller buldukları coğrafi koşullara göre mezar tipleri farklılaşmıştır.

Tripolis'in kuzey tepelerinde daha çok ie donk girintilerin yamaçlarında yoğunlaşmış ancak kuzey nekropol alanının tamamında dağınık halde gorlebilen kaya oygu oda mezarlardan, I ve II no. lu mezarların mimari yapısının incelenmesi ve buluntuların değerlendirilmesi bu çalışmanın ana kapsamını oluşturmaktadır.

Yontem

Bu çalışmanın yürütülmesi tamamen arkeoloji disiplinin temel kurallarına bağlı olarak farklı aşamalarda gerçekleştirilmiştir. Bu planlamanın birinci aşamasında belirlenen noktalarda yapılan kazı çalışmalarının değerlendirilmesi ve elde edilen sonuçların kazısı tamamlanmayan ancak yüzeyde kısmi gorlen ve envanter çalışması ile belirlenen mevcut kaya mezarlarıyla olan bağlantısının ortaya konulmasıdır. İkinci aşamada kazı çalışmaları tamamlanan kaya mezarlarından elde edilen küçük eserlerin tanımlanması ve katalog çalışmalarının bitirilmesi, evre kentlerle olan ilişkisinin ortaya konulması, tipolojik araştırmalarının gerçekleştirilmesi gibi ana konular ele alınmıştır. Son aşamada ise gerçekleştirilen çalışmaların bir araya getirilerek konunun ana çatısı oluşturulmuştur. Bu kapsamda; kazı çalışmaları sırasında açığa çıkartılan kaya mezarlarına ait mimari öğeler ve bu elerle bağlantılı parçalar yorumlanarak yapıyla olan bağlantısı; donemin sanatsal anlayışı içindeki yerleri, plan ve mimari özellikleri, konumlanışları, malzeme teknik ve biçim özellikleri saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmanın sürdürülebilmesi için teknik ve altyapı çalışmaları belirlenmiştir. Kentin Kuzeyinde yer alan kaya mezarlarının tespiti ve uzun yıllardan bu yana doğa koşulları neticesinde tahribata uğrayan ve öncelikli olarak kazı çalışmaları gerçekleştirilen kaya mezarları incelenmiştir. Açığa ıkarılan mezarların bilgisayar destekli programlarla plan, kesit çizimlerinin yapılması detaylı fotoğraflarının çekilerek bilgisayar ortamına aktarılıp arşivlenmesi sağlanmıştır

BİRİNCİ BÖLÜM

LYKOS VADİSİ VE TRIPOLIS ANTİK KENTİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

1.1- Lykos Vadisi Tarihi Coğrafyası

Lykos (Çürüksu) Vadisi, Batı Anadolu coğrafyasının iç kısımlarında yer almaktadır¹. Vadinin sınırlarını belirleyen Salbakos (Babadağ) dağ uzantısı ovanın güneyinde bulunurken, güneydoğusunu Kadmos (Honaz) Dağı, kuzeyinde Çökelez Dağı ve batısını Buldan Sazak Dağı sınırlandırmıştır² (**Lev.I, Figür 1**).

Antik coğrafyada, Phrygia ve Karia Bölgeleri'nin ortak sınırını Salbakos (Babadağ) dağ uzantısı belirlerken, Lydia sınırını kuzeybatıda Büyük Menderes nehri, Phrygia ve Pisidia Bölgeleri'nin sınırlarını ise güneybatıda yer alan Söğüt Dağı şekillendirmiştir³ (**Lev.I, Figür 2**).

Lykos Vadisi, ana geçit konumunda olması nedeniyle coğrafi önemi değişmeden uzun yıllar boyunca korumasını sağlamıştır⁴. Bölgede sürdürülen yaşam izlerinin uzun süre devam ettiğinin en önemli verisi; Denizli'nin Honaz İlçesi'nde, 2014 yılında gerçekleştirilen araştırmalarda Paleolitik Dönem'e tarihlenen yontmataş ile ilgili materyallerin ele geçmesidir⁵. Özellikle, 2002 yılında bulunan Denizli Homo *erectus* fosil insanının son yapılan araştırmalar ışığında, 1.1- 1.3 milyon yıl yaş aralığına tarihlendirilmesi bölgedeki en eski yaşam izlerini ortaya koymuştur⁶. Bölgenin erken yerleşimleri Lykos Vadisi içerisindeki Höyüklerde yapılan kazı ve yüzey araştırmalarından elde edilen veriler doğrultusunda Kolossai Höyük; Geç Kalkolitik Dönem'e (MÖ 4. bin ortaları), Laodikeia Batı Nekropolü ç e ilk kalkolitik Dönem'e (MÖ

¹ Şimşek 2013b, 35- 47.

² Şimşek 2013b, 35.

³ Şimşek 2013b, 35.

⁴ Şimşek 2013b, 35- 47.

⁵ Özçelik vd. 2017, 506.

⁶ Özçelik vd. 2017, 506.

5500) tarihlendirilmiştir⁷. Tripolis'te ise kentin güney ve güneydoğusunda bulunan Hamambükü ile Akkaya (Yenice) Höyükte Geç Neolitik- Erken Kalkolitik Dönem'e (MÖ 5500) tarihlendirilen yerleşim izlerine rastlanmıştır⁸ (**Lev.II, Figür 3**).

Antik Çağ'da Lykos Vadisi'nde köklü uygarlıkların oluşmasında, Büyük Menderes ve Çürüksu Nehirlerinin bulunması, Batı Anadolu'ya geçişte kavşak görevinde olması, dinsel yönden önemli tapınaklara sahip olması, dokumacılık hayvancılık ve iklime bağlı olarak tarım faaliyetlerinin sürdürülmesi, yer altı sıcak su kaynakları açısından şifalı sulara sahip olması etkili olmuştur⁹. İklimi ve verimli araziyle stratejik öneme sahip Lykos Vadisi birçok yerleşime ev sahipliği yapmıştır¹⁰. Özellikle Helenistik ve Roma Dönem'lerinde vadi üzerinde büyük şehirler kurulmuştur. Bu şehirlerin kurulması ve ayakta kalabilmesi için gerekli olan doğal koşullara sahip Lykos Vadi yerleşimleri Laodikeia dışında dağların eteklerinde kurulmuştur. Lykos Vadisi, Helenistik Dönem yerleşimleri; Laodikeia (Goncalı)¹¹, Hierapolis (Pamukkale)¹², Attouda (Sarayköy-Hisarköy)¹³, Trapezopolis (Babadağ-Bekirler Köyü)¹⁴, Thiounta (Gözler Kasabası)¹⁵, Tripolis (Buldan-Yenicekent)¹⁶, Karura (Sarayköy-Tekkeköy),'dir¹⁷ (**Lev.II, Figür 4**).

Büyük İskender'in komutanlarından biri olan Lysimakhos, MÖ 281 yılında Kouropedion savaşında Seleukos tarafından öldürülmesiyle bölge Seleukos hâkimiyetine girmiştir¹⁸. Seleukos İmparatorluğu'nun bir dönem Suriye Eyaletini yöneten Antiochos Hierax ise MÖ 242- 228 arasında Anadolu'ya hâkim olur¹⁹. MÖ 228'de Bergama Kralı I. Attalos'un Galatları yenmesiyle, Antiochos Hierax bölgeden çıkartılır²⁰. Ayrıca Romalılardan yardım isteyen Bergama Kralı, MÖ 190 yılında Seleukos Kralı III. Antiochos'u yener ve bu zafer sonunda, MÖ 188'de Apameia (Dinar) Barışı yapılır²¹.

⁷ Şimşek 2013b, 39.

⁸ Duman 2017a, 2; Konakçı 2017, 23.

⁹ Şimşek 1998, 26- 30.

¹⁰ Şimşek 2007b, 53.

¹¹ Şimşek 2013b, 47; Şimşek 2007b, 55.

¹² D'Andria 2003, 21.

¹³ Söğüt 2013, 11.

¹⁴ Şimşek 2002a, 3.

¹⁵ Şimşek 2013a, 28, Res.2; Ramsay 1961, 10.

¹⁶ Duman 2013, 179.

¹⁷ Şimşek 1998c, 27.

¹⁸ Sayar 2018, 66.

¹⁹ Sayar 2018, 66.

²⁰ Sayar 2018, 66.

²¹ Sayar 2018, 66.

MÖ 133 yılında Bergama Krallığı, III. Attalos'un ölümüyle, kralın vasiyeti üzerine Roma'ya bağlanır ve Roma'nın eyaleti haline dönüşür²². MÖ 129 yılından itibaren Roma İmparatorluğu tarafından atanan eyalet valilerince yönetilmiştir²³. İmparator Domitianus Dönemi'nde (MS 84- 85 yılları) ise özellikle Laodikeia Antik Kenti'nde dor cephe ağırlıklı imar faaliyetleri yoğunlaşmıştır²⁴. Lykos (Çürüksu) Vadisi kentlerinden olan Hierapolis ve Tripolis'te bu dönemde moda olan dor cepheli kapı ve ana caddelerin inşasından etkilenmiştir.

İsmi Lykos (Çürüksu) Nehri'nden alan Vadinin ortasından geçen nehir; Honaz (Kadmos) Dağı eteklerinden doğar, Sarayköy yakınlarında Büyük Menderes Nehrine karışmaktadır²⁵. Vadi ortasından geçen Lykos (Çürüksu) Nehri; kartstik vadinin taban altında oluşan boşlukları kullanarak yeraltından kendine geçiş yolu oluşturmuştur ancak bu boşluklar depremin etkisini büyük oranda artırmıştır²⁶.

Strabon²⁷, *“Lykos birçok yerde yeraltından akar ve sonra yüzeye çıkınca diğer ırmaklarla birleşir. Bu ülkenin depremlere neden olan boşluklarla dolu olduğunu gösterir; Laodikeia ve Karura kadar hiçbir ülke böylesine hedef olamaz”* ifadesiyle deprem kuşağında yer alan bölgenin bahsedilen boşluklar depremin etkisini artırarak büyük yıkımlara neden olduğunu belirtmiş olmalıdır. Ayrıca son yıllarda yapılan kazı çalışmaları sonunda Lykos Vadisi çevresinde kurulmuş olan Hierapolis, Laodikeia, Kolossai, Tripolis gibi önemli kentlerinin, MS 60 yıllarında; İmparator Nero Dönemi'nde (MS 54- 68) meydana gelen deprem nedeniyle²⁸ büyük oranda etkilendiği epigrafik olarak ortaya konmuştur²⁹. Böylece Lykos kentlerinin büyük bir kısmının benzer coğrafi özelliğe sahip bölge içerisinde jeolojik olaylardan birlikte etkilendiği söylenebilir. MS 40- 50 yıllarından itibaren Lykos halkının inanış biçiminin değişmeye başlayarak Hıristiyanlığın başladığı görülür³⁰.

²² Sayar 2018, 67.

²³ Şimşek 2007b, 53.

²⁴ Şimşek 2013a, 29

²⁵ Şimşek 2013a, 35- 47.

²⁶ Şimşek 2013a, 35- 47.

²⁷ Strabon XII. 8, 85.

²⁸ Duman 2017b, 13.

²⁹ Şimşek 2013a, 29.

³⁰ Şimşek 2012, 10.

MS 3. yy. sonlarında İmparator Diokletianus'un (MS 284- 305) Nikomedia'yı merkez olarak seçmesiyle o güne kadar ulaşım yönüyle aktif olarak kullanılan ve vadi için önemli olan yol güzergahları önemini kaybetmeye başlamıştır³¹. Ayrıca MS 330 yılında Constantinus (MS 306- 337) tarafından merkez Constantinapolis'e taşınmasıyla Anadolu'daki yol güzergâhlarının değişmesi, Lykos Vadisi yerleşimlerini olumsuz etkilemiş, MS 7. yy. dan itibaren vadi yollarının önemini yavaşça kaybetmesine neden olmuştur³².

MS 494 yılında bu coğrafyada yaşanan deprem, MS 6. yüzyıl sonu - 7. yüzyıl başlarında Anadolu'da etkisi artan Sasani akınları³³, MS 7. yy. dan itibaren Arap akınlarının etkisiyle şehirleri terk ederek yeni yerleşim alanları kurmuştur ve bunun en güzel örneği MS 7. yy.da meydana gelen deprem sonucunda Laodikeia'daki yerel halk Denizli- Kaleiçi'ne taşınmıştır³⁴. Batıda yer alan Tripolis Direbol'e³⁵, Attouda Sarayköy'e göç ederken, Hierapolis'te ise yaşam devam etmiştir³⁶. MS 11. yy. dan itibaren bölgede, Türkler ve Bizanslılar arasında kalmış, ancak Türk hâkimiyetine girmiştir³⁷.

Lykos (Çürüksu) Vadisi'nde Demir Çağı'na kadar tarım, avcılık, dokumacılık ve çanak-çömlek yapımı ile günlük yaşam devam ettirilmiş³⁸. Vadide, Akdeniz ile Karasal iklimin etkili olması nedeniyle, pamuk tarımının yapıldığı son sınırdır ve vadinin tarıma elverişli olması; buğday, mısır, kiraz, zeytin ve üzüm tarımı için uygun ilkim şartlarını taşımaktadır³⁹. Verimli topraklara sahip ova üzerinde yetiştirilen tarım ürünlerinin ihtiyaç fazlasının ticaretinin yapılmış olması da Lykos Vadisi kentlerinin zenginleşmesinde büyük paya sahip olmalıdır.

Günümüzde de Lykos Vadisi bağcılık ve tarım yönünden önemini korumaktadır. Ayrıca Strabon⁴⁰, Büyük Menderes Nehri'ni "*Maiandros, Orgas adında bir ırmakla daha*

³¹ Arthur 2006, 24- 25.

³² Arthur 2006, 24- 25.

³³ Duman 2013, 184.

³⁴ Şimşek, 2005, 305- 320.

³⁵ Duman 2013, 184.

³⁶ Ramsay 1961, 87.

³⁷ Arthur 2006, 24- 25.

³⁸ Şimşek 1998, 27.

³⁹ Şimşek 2013b, 35-42, Res.32- 33; Şimşek 2014, 36.

⁴⁰ Strabon XII. 8, 15.

birleştikten sonra düz bir ülkeden yumuşak ve ağır bir akıntıyla geçer ve ileride genişleyerek Phrygia içerisinden bir süre aktıktan sonra, Maiandros Ovası denen yerde Karia'yla Lydia arasındaki sınırı meydana getirir. Buradaki akıntısı o kadar kıvrımlıdır ki bu derece kıvrımlı olan her şeye Maiandros'lamak adı verilir. Irmak, sonunda şimdi Ionia'luların oluşturduğu Karia'dan geçerek Miletos'la Priene arasından denize dökülür" şeklinde tanımlamıştır. Bu tanım bize, Menderes Nehri'nin uzunluğu ve sınır oluşturması hakkında bilgi vermesi dışında, nehrin çevresinde kurulan kentleri de bildirmektedir. Ayrıca 19. yy. da, Menderes Nehri üzerindeki taşımacılığın imtiyazlı olduğu ve Osmanlı Devleti uyruklu kişilerden alınarak farklı uyuğu sahip kişilere verilmeye çalışıldığı ancak sermaye yetersizliği ve şirket kuramamaları nedeniyle bir kez daha verilemediği bildirilmektedir⁴¹. Bu bilgi ışığında Menderes Nehri'nin yakın bir tarihe kadar yolcu ve yük taşımacılığı için uygun olduğu söylenebilir⁴². Bölge kentlerinin ticari varlığı sadece tarımsal ürünler ile sınırlı değildir. Miletos'tan daha iyi dokuma ürünlerine sahiptir⁴³. Bölge ekonomisi için kaliteli dokuma ve bu dokunan kumaşlardan elde edilen tekstil ürünlerinin ticareti, bölgenin ticari ünvanını da ortaya koymaktadır. Lykos Vadisi kentleri olan özellikle Laodikeia ve Hierapolis'te, Tripolis ve Kolossai'de koyun yetiştiriciliği önemlidir⁴⁴. Strabon⁴⁵ , "*Hierapolis'teki su, yün boyaması için olağanüstü uygundur. Köklerle boyanan yünler, kırmızı ve morla boyanan yünlerden çok üstündür. Burada su çok boldur ve kentte bir sürü doğal havuzlar ve hamamlar vardır*" ifadesiyle Hierapolis'in yün boyama merkezi olduğu üzerinde durmuştur. Laodikeia'da yün üretimi ve buna bağlı olarak ticaret, kente büyük zenginlik kazandırmıştır. Bu zenginliğin kaynağı ise Laodikeia'da koyunlardan elde edilen kuzguni siyah renkli yünlerdir⁴⁶. Laodikeia örneğinde olduğu gibi bölge genelinde dokumacılık, günümüzde olduğu gibi gelir kaynağı olarak kullanılmıştır⁴⁷. Dokumayla doğrudan ilgili olan hayvan yetiştiriciliği ise bölgenin kuzeybatı ucunda yer alan Tripolis Antik Kenti'nde son yıllarda gerçekleştirilen kazı çalışmalarıyla çok sayıda ele geçen ham ve işlenmiş örnekleri bulunan kemik eserlerin tespit edilmesidir. Kemik eserler için ihtiyaç olan hayvansal ham maddelerin yoğun olarak görülmesi de kentin hayvancılıkla ilgili kazanç sağladığını gösterir

⁴¹ Çelik 2006, 127.

⁴² Duman 2018, 350-351.

⁴³ Şimşek 2013a, 29.

⁴⁴ Erdemir 2007, 25.

⁴⁵ Strabon XII. 4, 14.

⁴⁶ Strabon XII. 8, 16.

⁴⁷ Şimşek- Ceylan 2003, 149.

niteliktedir⁴⁸. Hayvancılıktan elde edilen yün ise olasılıkla dokumada kullanılmış olmalıdır. Ayrıca İmparator Diocletianus'un (MS 284- 305) fiyat fermanında (MS 301) Laodikeia'nın yün ve giysilerine ağırlık vermesi, dokuma konusunda Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde önemini koruduğunu göstermektedir⁴⁹. Bu durum Lykos Vadisi kentlerinde dokuma ürünlerinin bölgesel önemini de ortaya koymaktadır. Lykos (Çürüksu) Vadisi'nin ticari cazibe merkezi olması ticaret yollarının geçiş güzergâhında yer almasından da anlaşılmaktadır. Pergamon (Bergama) Germe üzerinden gelen ticaret yolu Thyateria, Sardeis, Philadelphia üzerinden Tripolis, Hierapolis, Laodikeia doğru Lykos Vadisi'nin önemli kentlerine uğrayarak devam etmektedir⁵⁰ (**Lev.III, Fig. 5**).

Bölgenin termal su kaynakları açısından zengin olması, karstik sahanın genişliği ve buna bağlı olarak kaliteli traverten ocaklarının oluşmasına neden olmuştur⁵¹. Bölgenin özellikle Tripolis'in ticari faaliyetleri arasında bulunan taş, Büyük Menderes Nehri'nin (Maiandros) taşımaya elverişli eğime ve ona bağlı olarak suyun uygun akış hızına sahip olması ile kentin traverten ocaklarına yakınlığı gibi faktörler kentin gelişmesinde büyük rol oynamış, buna bağlı olarak bölge ekonomisi gelişmiştir⁵². Ayrıca Tripolis, Hierapolis kentlerinde bulunan sıcak su kaynaklarının varlığı, nehirlerin ve su yataklarının olması, çanak çömlek yapımında kullanılan farklı kil örneklerinin görülmesi, iklimin çeşitli tarım ürünlerinin yetişebilmesine olanak sağlaması gibi faktörler bölgenin zenginleşmesi için önemli alt yapıyı oluşturmuştur⁵³.

⁴⁸ Duman 2018, 350.

⁴⁹ Şimşek 2013a, 31.

⁵⁰ Duman 2017b, 01.

⁵¹ Şimşek 2013b, 35.

⁵² Duman 2018, 350.

⁵³ Şimşek 2000, 10- 12.

1.2- Tripolis'in Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojik Araştırmaları

1.2.1- Kentin Coğrafi Konumu

Tripolis; Messogis (Aydın) dağlarının doğu ucunda, Maiandros (Büyük Menderes) Nehri'nin kenarında, Phrygia, Karia ve Lydia bölgelerinin ortak sınırı üzerinde, yaklaşık 3 km²'lik alan içinde⁵⁴, yaslandığı tepelerin güney yamacından vadiye doğru uzanır⁵⁵ (**Lev.III, Fig.6**).

Antik yazarlar, Tripolis kent sınırını farklı bölgelere dahil etmişlerdir. Kentin antik coğrafya üzerinde ki konumuyla ilgili görüşler her ne kadar Lydia üzerinde yoğunlaşmış olsa da net olarak belirlenememiştir. Ptolemaios⁵⁶, kent sınırını Karia olarak belirtirken, Strabon; kentin konumunu Lydia, Karia ve Phrygia sınırları içerisinde kesişim noktası olarak tariflemiştir⁵⁷. Ayrıca Strabon, Maiandros'un Karia'yla Lydia sınırını oluşturduğunu belirtir⁵⁸. Herodotos⁵⁹, Lydia ve Phrygia bölge sınırını, Kydrara olduğunu belirtmiştir. Kydrara olarak bilinen Hierapolis Ploutonion ve çevresi, Tripolis'in doğusunda kalması nedeniyle kent, Lydia sınırına dahil edilmelidir. Plinius (*Nat. Hist. V. 29*) ise kenti, Lydia sınırına dahil eden diğer bir bilgidir. Farklı görüşe sahip antik tarihçi ve coğrafyacılarının kenti, farklı sınırlar içerisinde değerlendirmesinin en büyük nedeni olasılıkla, Antik Dönem içinde sınırların sürekli değişmesi ve buna bağlı olarak Tripolis'in bulunduğu bölgenin belirlenememesine neden olmasıdır⁶⁰. Buna karşın günümüzde gerçekleştirilen arkeolojik kazı çalışmalarıyla elde edilen bulgular kentin, Lydia bölgesi sınırları içerisinde olduğuna dair önemli bilgilere ulaşılmış ve sağlanmıştır⁶¹.

Tripolis Antik Kenti'nin modern yerleşim sınırı ise Denizli İli, Buldan İlçesi, Yenicekent Mahallesi içerisinde yer almaktadır. GPS Koordinat sisteminde 38° 2' 59.9964" Kuzey ve 28° 57' 0.0036" Doğu konumunda bulunmaktadır. Denizli- Buldan yolu üzerinde, ilçe

⁵⁴ Duman 2017b, 01.

⁵⁵ Duman 2018, 343- 368.

⁵⁶ Ptolemaios, *Geo (lib.1-3)*.

⁵⁷ Duman 2013, 179- 200.

⁵⁸ Strabon VII, 8, 83.

⁵⁹ Herodotos VII, 30.

⁶⁰ Duman 2017b, 01.

⁶¹ Duman 2017b, 01.

merkezine 15 kilometre önce Yenicekent sapağından dönülerek yaklaşık 5 km. lik yolun takip edilmesi ile ulaşılır. Yenicekent Mahallesi'nin Denizli şehir merkezine mesafesi ise yaklaşık 45 kilometredir. Yenicekent'in ortalama deniz seviyesine göre yüksekliği 321 metredir.

1.2.2- Tripolis'te Yapılan İlk Araştırmalar ve Gezginler

Thomas Smith⁶²; 1660 yıllarında kentin tiyatrosu ve kale yapısı hakkında ayrıntılı bilgi vermese de yapıların çevresinde gördüğü kalıntılardan bahseder. 1700 'lü yıllarda Richard Chandler⁶³ (1764- 1765) Tripolis'in kuzey tepelerinde gördüğü kale yapısını kaleme alır ve burada yaşayanlar hakkında bilgi vererek, kalenin 1306'da Türklerin eline geçtiğini ve sonraki dönemde kalenin tahrip olmasıyla Buldan'a göç ettiğinden bahsetmektedir⁶⁴. William Hamilton⁶⁵ (1836) bölge ile ilgili gözlemlerini anlatmış olsa da Tripolis hakkında detaylı bilgi vermemiştir⁶⁶. Kentin merkezinde yüzey kalıntılarına rastladığı şekliyle şehir duvarlarının kalıntılarında, tiyatrodan, tiyatro yakınlarında 3 küçük pencereden oluşan farklı bir yapıdan, kentin güneybatısında kalan ve gymnasium olarak nitelendiren büyük bir binadan bahsetmiştir⁶⁷. Arkeolog ve Sanat Tarihçi olan Friedrich Sarre⁶⁸, 1895 yılının Haziran ve Temmuz aylarında Phrygia, Lykaonia ve Psidya bölgeleri ziyareti sırasında Tripolis'in en ilginç kalıntısı olarak bahsettiği yapının, büyük kesme taşlarla inşa edildiğinden ve çok sayıda açık sarı mermer sütunun bulunduğunu belirtir. Ancak yapının işlevi hakkında bilgi vermemesi nedeniyle hangi yapıyı kastettiği bilinmemektedir. Ayrıca ziyareti sırasında gözlemlediği tiyatro sahne duvarı kalıntıları arasında birçok antik heykelin parçalarının bulunduğunu belirtmiştir.

Tripolis Antik Kenti ve çevresinde yapılan yüzey araştırmalarında bölgenin tarihsel geçmişinin daha eskilere dayandığı ve yaşam izlerinin arkeolojik materyallere göre MÖ 5500'lere dayandığı saptanmıştır⁶⁹. Kentin çevresinde küçük gruplar halinde

⁶² Smith 1678, 245.

⁶³ Chandler 1971, 194.

⁶⁴ Chandler 1971, 194.

⁶⁵ Hamilton 1837, 34- 61.

⁶⁶ Duman 2013, 180.

⁶⁷ Çetin vd. 2013, 140.

⁶⁸ Çetin vd. 2013, 275.

⁶⁹ Duman 2013, 179- 200.

sürdürülen yaşam izleri, Geç Neolitik- Erken Kalkolitik Dönemden Demir Çağına kadar kesintisiz devam eder⁷⁰.

Antik Dönem boyunca farklı isimlerle anılan kent, Strabon (*XIII.4.4.169*) “Apollonia” olarak geçer. Blumer-Imhoof ise Augustus sikkeleri üzerinde “*ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΩΝ*” yazıtının olması ve Maiandros sembolünün yine sikkeler üzerinde görülmesi üzerine kentin ilk isminin “Apollonia” olabileceğini belirtmiştir⁷¹. Tripolis’in antik dönem içerisinde farklı isimlerle adlandırıldığına dair bir başka örnek ise Ephesos’da (Efes) Flavius’lar Dönemi’ne ait bir *conventus* listesinde Antoniopolis ve Tripolis’in birlikte kullanılmış olmasıdır⁷². Kentin kısa bir süre olsada Antoniopolis olarak adlandırıldığı diğer bir durum, MÖ 41’de, Marcus Antonius’un Küçük Asya ziyareti sırasında⁷³. Plinius, “Antoniopolis ve Tripolis isimlerini birlikte kullanılmıştır⁷⁴. Augustus Dönemi’nde kentte basılan ve günümüzde yapılan çalışmalarla da tespit edilen aynı döneme ait sikkelerde kentin ismi Tripolis olarak geçmektedir⁷⁵. Söz konusu sikke örneğinden biri olan 2012 yılında, Sütunlu Cadde kazı çalışmalarında ele geçen Augustus Dönemi’ne ait bronz bir sikkedir⁷⁶. Böylece Augustus Dönemi’nden itibaren kentin ismi Tripolis olarak günümüze kadar gelmiştir⁷⁷.

MÖ 190 yılında Seleukos’lar ile Bergama Krallığı arasında yapılan Magnesia Savaşı’na kadar, Tripolis ve Lykos Vadisi çevresinde kurulan kentler bağımsızlığını korumuşlardı⁷⁸. Magnesia Savaşı’nı Roma desteğiyle kazanan Bergama Krallığı bölge idaresini, MÖ 188 yılında, Apameia (Dinar) barışıyla ele almış, uzun bir süre bölge hâkimiyetini elinde bulundurmuş ancak MÖ 133 yılında Bergama Kralı III. Attalos’un ölümü üzerine bölge Roma İmparatorluğu’na bağlanmıştır⁷⁹. Kentin büyümesi ve kamu yapılarının inşası MS 2. yüzyıldan itibaren gelişmiştir⁸⁰ (**Lev.IV, Fig. 7**). Roma

⁷⁰ Konakçı 2017, 23- 46.

⁷¹ Imhoof vd. 1897, 37; Duman 2013, 8.

⁷² Duman 2013, 179- 200.

⁷³ Habicht 1975, 84.

⁷⁴ Duman 2013, 179- 200.

⁷⁵ Duman 2017a, 4; Duman 2018, 344.

⁷⁶ Duman 2013, 179- 200.

⁷⁷ Duman 2013, 181, dp.17.

⁷⁸ Duman 2013, 179- 200.

⁷⁹ Duman 2013, 179- 200.

⁸⁰ Duman 2013, 179- 200.

İmparatorluk Dönemi'nde Sardeis *Conventus*'una bir dönem dâhil edilmiştir⁸¹. Flavius'lar Dönemi'nde ise Apameia *Conventus*'u içerisine alınmıştır⁸².

MS 2. yy.da yaşamış olan Tripolis'li Hermolaos, Roma'da önemli görevlerde bulunmuştur ve konumu gereği kentin mimari ve siyasi gelişiminde önemli roller oynamış olmalıdır⁸³. Ayrıca Tripolis'in siyasi ve dini geçmişi içinde MS 325'de Nicaea Konsülünde piskoposluk seviyesinde temsil edilmiştir⁸⁴. Küçük Asya'da MS 350- 400 arasında, tartışılabilir olsa da, barışın hâkim olduğu ve dış tehdidin olmaması nedeniyle bazı kentlerin etrafının sur duvarı ile çevrilmiş olduğu belirtilmiştir⁸⁵. Sardeis, Blaundos, Hierapolis, Aphrodisias, Sagalassos, Perge, Selge, Side, Tripolis, Laodikeia, Herakleia Salbake gibi kentlerde bu yapılaşma görülebilir⁸⁶.

Tripolis'in MS 494 depreminden etkilenmesi ve özellikle MS 6. yüzyıl sonu - 7. yüzyıl başlarında Anadolu'da Sasani akınlarının başlaması nedeniyle Tripolis halkı Direbol'a (Dirbol) taşınmış olmalıdır⁸⁷ (**Lev.IV, Fig. 8**). Aphrodisias, Sardeis ve Ephesos gibi metropol kentlerde görülen Sasani akınlarının izleri⁸⁸ Tripolis'te de rastlanılmıştır. MS 7. yy. dan itibaren kent yaşamının azalmasına rağmen MS 9- 11. yy. da Tripolis'te yaşam izlerinin varlığı arkeolojik materyalle kanıtlanmıştır⁸⁹. Özellikle kent merkezinde sürdürülen kazı çalışmalarında tespit edilen yoğun mika katkılı ve beyaz bant süslemeli günlük kullanım kaplarına ait parçaların bulunması kent yaşamının MS 9-11. yy. arasında sürdüğüde somut verilerle ortaya konulmuştur⁹⁰. Ayrıca Tripolis, Erken Bizanz Kilisesi naos kuzey duvarı üzerinde günümüze bir kısmı korunabilmiş freskte, iki aziz betimlemesinin olduğu görülmüştür⁹¹. Söz konusu aziz betimlemeleri kilisenin 2. evresine ait olup ikonografik özelliklerine göre MS 10. yy. a tarihlendirilmiştir⁹². Bahsedilen veriler doğrultusunda kentin uzun süreli kesintisiz yaşam gördüğünü söylemek mümkündür.

⁸¹ Ramsay 1890, 134.

⁸² Habicht 1975, 64.

⁸³ Pierre 1884, 376- 390.

⁸⁴ Ramsay 1890, 134; Duman 2013, 182.

⁸⁵ Jacobs 2012, 118; Duman 2013, 182.

⁸⁶ Duman 2013, dp.25.

⁸⁷ Duman 2013, 184.

⁸⁸ Duman 2013, dp.28.

⁸⁹ Duman 2013, 184.

⁹⁰ Duman 2015, 229.

⁹¹ Duman 2015, 230.

⁹² Duman 2015, 230.

Moğollar ile Selçuklular arasında 1243 yılında yaşanan Köseadağ Savaşından sonra II. Gıyaseddin Keyhüsrev ordularını Tripolis yakınlarına kadar çeker ve 1243 yılında Nicaea (İzmit) Kralı III. Ioannes Ducas Vatatzes ile antlaşma imzalar⁹³. Germiyanogulları ile birlikte 1304- 1306 tarihlerinden itibaren Türk hâkimiyeti başlar⁹⁴. 1429'da ise bölgeye Osmanlı hakim olur⁹⁵.

1.2.3- Tripolis'in Arkeolojik Araştırmaları

Tripolis 1. derece sit alanı içerisinde I. dönem kazı çalışmaları 1993 yılında Denizli Müze Müdürlüğü tarafından doğu- batı yönlü Roma Caddesi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda Roma Caddesi'nin 9 x 27 m.'lik bölümü açığa çıkartılmıştır⁹⁶. 2001- 2003 yılları arasında Türkiye Bilimler Akademisi'nin "Türkiye'nin Kültür Sektörü Girişimi'nin Kültür Envanteri", projesi kapsamında, Buldan sınırları içerisinde gerçekleştirilen arkeolojik yüzey araştırmaları yapılmıştır⁹⁷. Bu çalışma sonucunda yüzeyde görülebilen mimari kalıntılar ve seramik parçaları kayıt altına alınmıştır ve Helenistik, Roma ve Geç Roma Dönemi'ne ait çanak çömlek parçaları⁹⁸, kabartmalı kâse kalıp parçası ve bezemeli skyphos gövde parçaları belgelendirilmiştir⁹⁹.

Tripolis Antik Kenti II. dönem kazı çalışmaları 2007- 2009 yılları arasında Denizli Müze Müdürlüğü başkanlığında yapılmıştır. Denizli Müze Müdürlüğü başkanlığınca 1993 yılında kazı çalışması yapılan Roma Caddesi üzerinde zamanla rüzgâr ve sel sularının biriktirdiği toprak tabakasının kaldırılması, temizlenmesi ve yeniden düzenlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

2008 ve 2009 yılı kazı dönemi içerisinde (Temmuz ve Ağustos) yüzey üzerinde bir bölümü görülen kalıntıların değerlendirilmesi amacıyla yüzey araştırması yapılmış,

⁹³ Ramsay 1895, 24; Baykara 1969, 27, 37 dp. 53; Duman 2013, 186.

⁹⁴ Duman 2013, 187; Baykara 1969, 37.

⁹⁵ Duman 2013, 187; Gökçe 2000, 35- 36.

⁹⁶ Duman 2013, 179- 200.

⁹⁷ Atik-Erdem, 2003, 1-16; Atik vd. 2004: 23.

⁹⁸ Atik-Erdem 2003, 6, 97, 109, 110- 111, Lev. 5, Res. 1- 2; Lev. 17, Çiz. 4, 6.; Lev. 18 Çiz. 2, 4-5; Lev. 19, Çiz. 3.

⁹⁹ Atik-Erdem 2004, 35, Res. 35- 36.

doğu nekropolünde ve Roma Caddesi olarak adlandırılan alanda kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir (**Lev.V, Fig. 9**).

III. Dönem arkeolojik kazı ve restorasyon alışmaları, 18 Haziran 2012 tarihinde Denizli Müze Müdürlüğü başkanlığında, Pamukkale Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü ğretim yelerinden Doç. Dr. Bahadır Duman'nın bilimsel danışmanlığında yeniden başlamıştır. Tripolis Antik Kenti'nde; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Pamukkale niversitesi adına arkeolojik kazı alışmaları Doç. Dr. Bahadır Duman'nın başkanlığında devam etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TRIPOLIS'İN NEKROPOLLERİ, MEZAR TIPLERİ VE ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

2.1 Tripolis'in Nekropol Alanları ve Mezar Tipleri

Tripolis, yaklaşık 3 km². lik bir alan üzerine inşa edilmiştir¹⁰⁰. Kentin kuzeydoğu, kuzey ve kuzeybatısında kentin yaslandığı Messogis/Aydın Dağları'nın doğu uzantısı olan ve halk arasında Değirmentepe/ Kaletepe olarak bilinen tepelerin güney yamacından¹⁰¹, Lykos/Çürüksu Vadisine kadar yerleşim izleri tespit edilmiştir (**Lev.V, Fig. 10**). Engebeli ve yer yer dikleşen, işlemeye elverişli yumuşak ve kalın damarlı kayaç yapısına sahip tepenin topoğrafya eğiminin kullanmaya elverişli olduğu bölümlerinde ana kayanın şekillendirilmesiyle oluşturulmuş ve Kuzey Nekropolü olarak adlandırılan¹⁰² alan içerisinde kaya oyu mezarlar bulunur¹⁰³ (**Lev.VI, Fig. 11**).

Kaya mezarlarının büyük bir kısmı ana kayanın yumuşak yapısı ve kaçak kazılar nedeniyle zamanla tahrip olmuştur. Ayrıca birçok kaya mezarının girişleri yukardan akan kaya parçaları ile kumlaşarak özelliğini yitirmiş kayaçların oluşturduğu dolgu toprak ile dolarak birçok kaya mezarının önü kapanmış durumdadır (**Lev.VI, Fig. 12A; Lev.VII, Fig. 12B-C; Lev.VIII, Fig. 12D**). Alanın farkı kısımlarında tepelerin yamaçlarında düzensiz ve dağınık halde görülen lahit mezarlarına ait kapak ve tekne parçalarına da rastlanmıştır (**Lev.VIII, Fig.13**). Kentin, Kuzey Nekropolü'nü oluşturan tepelerin üzerinde çok sayıda kaya mezarı tespit edilmiştir (**Lev.IX, Fig.14**). Ancak birçoğu topoğrafya ve kayaç yapısı nedeniyle görünür durumda olmadığı için net bir sayı çıkartılamamıştır. Bu mezarlar daha çok içe dönük alanlarda yoğunlaşmıştır (**Lev.IX, Fig.15**). Genel olarak kaya mezarlarının yoğunlaştığı yerlerin yüksek alanlardan ziyade tepe eteklerine yapıldığı görülür (**Lev.X, Fig.16**). Kaya oyu mezar tipolojisi her ne kadar birbirinden büyük farklılıklarla ayrılmasada genel olarak oda sayıları ve ihtiyaca göre düzenlenmiş farklı tiplerdeki klineler ile birbirinden ayrılmaktadır. Ana kayanın

¹⁰⁰ Duman 2015, 229.

¹⁰¹ Duman 2015, 229; Duman 2017, 261; Duman 2018, 325.

¹⁰² Duman 2017, 270.

¹⁰³ Duman 2017, 270.

tonoz formunda oyulmasıyla açılmış dromosun kısa yüzünden ya da uzun kenarlarından dikdörtgen formlu kapılarla geçilerek bir, iki veya üç oda şeklinde düzenlenmiş asıl mezar odasına ulaşılmaktadır. Dromos, kaya mezarının ön giriş niteliğinde olup, genel olarak dar bir koridor alanına sahiptir. Koridorun sağında veya solunda, dromosun tonoz yayına yaslandırılmış ana kayanın şekillendirilmesiyle yapılmış, olasılıkla oturma alanı olarak düşünülmüş uzun bir seki bulunur. Sekilerin yüksekliği, derinliği ve uzunluğu standart bir ölçüye sahip değildir. Ancak derinlikleri mezar hediyelerinin konabileceği ya da oturma alanı olarak kullanılabilir ebatlardadır. Koridor içerisinde tek başına ya da seki karşısına yerleştirilmiş, zeminden 0,35 ile 0,60 m. arasında değişen yüksekliğe sahip yetişkin bir insanın sığabileceği ölçülerde klineler yerleştirilmiştir. Bazı kaya mezarlarının dromos kısımlarında seki veya kline yoktur. Bazı kaya mezarlarının dromos kısmına ise sadece yarım daire formlu ana kayanın oyulmasıyla yapılmış niş şeklinde farklı klineler yerleştirilmiştir. Kaya mezarlarının dromos girişleri sarı, kırmızı, kahverengi, krem renkli damarlara sahip bantlı travertenden yapılmış, üstü profilli, profilsiz, düzgün kesilmiş dromos genişliği kadar taş bir blok ile dromos yüksekliğinin yaklaşık yarısına kadar kapatılmıştır. Ancak bu düzenleme birçok kaya mezarının ön girişlerinin tahrip olması nedeniyle görülememektedir. Kuzey Nekropol alanı içerisinde mimari yapısı belirlenmiş ya da mevcut kalıntıları değerlendirilebilen kaya mezarlarının dromos kısmından mezar odasına giriş için kullanılan dikdörtgen formlu, genişlikleri yaklaşık 1,0 m, yükseklikleri 1,0 ile 1,50 m. arasında değişen girişler; 33x33x6, 18x33x6, 35x35x8, 15x33x10 cm. gibi farklı ölçülerindeki pişmiş topraktan yapılmış taban tuğlaları ile kapatıldığı görülmüştür. Ayrıca, TR.16.KN.KM2 numaralı batı mezar odasına benzer şekilde kayanın içlerine doğru oyularak yetişkin tek bireyin sığabileceği oyuklukların önünün de pişmiş toprak tuğlalar ile kapatılmış olduğu tespit edilmiştir. Kaya oyu ana mezar odalarının planı nekropol alanı içerisinde mevcut kalıntılar değerlendirildiğinde kareye yakın plana sahip olduğu tespit edilmiştir. Ancak sık görülmemekle birlikte dikdörtgen formlu örnekleri de vardır. Kaya oyu oda mezarları içinde ihtiyaca göre şekillenmiş ve ana kayanın oyulmasıyla oluşturulmuş tekne biçiminde yataklar ile dikdörtgen formlu yüksek ve alçak podyum şeklinde ki ölü yataklarının üst kısmının sığ oyulmasıyla farklı kline tiplerinin oluşturulduğu görülmüştür. Tekne biçiminde ya da sığ biçimde oyulan ölü yatakları genel olarak kline olarak değerlendirilmiştir. Klineler dar olan koridorun kısa ve uzun kenarlarına bitişik olarak yapılmıştır. Koridorun ucunda, arka yüzü ve kısa yan kenarları klinelere yaslandırılmış sekiler vardır. Bu sekiler kaya mezar odalarında çoğunlukla kullanılmıştır. Olasılıkla bu sekiler, mezar hediyelerinin

konulduğu alan olarak düşünülmüştür. Mezar odaları içerisindeki benzer özelliğe ve kullanıma sahip olan sekilere, Eumenia'da; Sarıbaba Tepesi'nin güneybatı yamaçlarına yapılmış kaya mezarlarında da rastlanmaktadır¹⁰⁴. Kaya mezarlarının tonoz formunda ki üst örtüsü ise yine ana kayanın oyulmasıyla oluşturulmuştur. Kaya oygu oda mezarlarının dromos zemini, ana mezar odalarının zemininden daha yüksek yapılmıştır. Kuzey Nekropolü kaya oygu oda mezarların mimari düzenlemeleri her ne kadar birbirine yakın olsa da farklı eklemeler ile diğerlerinden ayrılmaktadır. Bu düzenlemenin en iyi örneği, Kuzey Nekropolü doğu eteklerinde bulunan kaya oygu mezarın önünde, traverten malzemeden yapılmış sade, süslemeden uzak, beşik çatılı lahit mezarın eklenmesidir. Kaya oygu oda mezar ve bu mezarın dromosunun önüne yerleştirilen lahit mezar, dikdörtgen formlu, orta ölçekli traverten ve onyx cinci taşlarla yapılmış podyum üzerinde yükselmektedir. Kaya oygu oda mezarlarının benzer mimari özelliklere sahip örnekleri, Lykos Vadisi içerisinde Attouda, Hierapolis, Laodikeia, Trapezopolis'de görülmemekle birlikte Kolossai¹⁰⁵ ve en yaygın kullanıma sahip Tripolis'te bulunmaktadır¹⁰⁶.

Kentin doğusunda bulunan ve kazı çalışmaları henüz başlatılmamış olan bu nekropol alanı içerisinde ağırlıklı olarak tonozlu mezarlar görülürken az sayıda yüzeyde kalıntıları görülen traverten taştan yapılmış sade ve beşik çatılı lahit mezarlar bulunmaktadır. Tonozlu mezarlar da kendi içerisinde tek odalı ya da ön oda ve arka oda şeklinde düzenlenmiş tiplerden oluşmaktadır. Mevcut korunabilmiş veya yüzeyde bir kısmı görülebilen tonozlu mezarın üst örtüsü çay taşı, mermer ve traverten parçaları, moloz taşlar ile kireç harç kullanılarak örülmüştür. Tonoz kalınlığı yanlarda 1,0 m. kadar çıkarken tonoz merkezinde ve daha alt kısımlarda 0,60 ile 0,80 m. arasında kalınlık değişmektedir. Tonozlu mezarların içten içe ön genişlikleri ise yine mevcut durumu göz önüne alınarak mezarın büyüklüğüne göre 3,0 ile 5,60 m. arasında farklı ölçülere sahiptir. Bahsedilen tonozlu mezar genişliği, mezarın arka kısımlarına doğru ilerledikçe daralmaktadır. Örneğin önde içten içe tonoz genişliği 5,60 m. olan tonozlu mezarın orta kısımlarında genişlik 5,20 m. kadar düşmektedir. Aynı mezarın arka kısmında ise genişlik 3,90 m. olarak ölçülmüştür. Farklı bir tonozlu mezarda ise ön genişlik içten içe 3,0 m. iken arkaya doğru daralarak 2,60 m. kadar düşmektedir. Genişliğin arkaya doğru daralmasıyla oluşan fark mezarın uzunluğuna göre fazlalaşmaktadır. Tonozlu mezar

¹⁰⁴ Söğüt- Şimşek 2002, 310.

¹⁰⁵ Duman- Konakçı 2006, 91- 94.

¹⁰⁶ Duman- Konakçı 2006, 91- 94.

uzunlukları ise 3,80- 4,30- 5,50 m. gibi mezarın büyüklüğüne göre değişmektedir. Tek ya da daha fazla odaya sahip tonozlu mezarların girişlerinin tahrip olması nedeniyle ön cephe mimarisiyle ilgili verilere ulaşılamamıştır. Olasılıkla ön cephe taş örgü duvar ile kapatılmış ve duvar merkezine açılan dikdörtgen bir kapı ile giriş ve çıkışlar sağlanmıştır. Tek odalı tonozlu mezarların yanı sıra ön ve arka oda şeklinde düzenlenmiş çift odalı tonozlu mezarlarda günümüze kadar korunabilmiş örnekler içinde yer almaktadır. Bu mezar tipinin en güzel örneğini, Tripolis Doğu Nekropolü'nün kuzey yamaçlarında görmek mümkündür. Söz konusu tonozlu mezarın tonoz kalınlığı diğer mezarlarda olduğu gibi 0,60 ile 0,80 m. arasında değişmektedir. Ön oda genişliği 3,0 m'dir. Derinliği ise arka odaya kadar 4,15 m. olarak ölçülmüştür. Arka oda genişliği 4,40 m, derinliği ise 2,30 m'dir. Ön oda ve arka odayı ayıran duvar kalınlığı 0,75 ile 0,80 m. arasında değişmektedir. Ancak bu duvarın tahrip olması nedeniyle günümüze bir kısmı kalabilmiştir. Ayrıca zemin üzerinde duvar kalıntılarının takip edilmesi ile ön odadan arka odaya geçiş için örülen taş duvarın merkezine yerleştirilmiş yaklaşık 0,70 m. genişliğinde bir açıklık ile giriş ve çıkış yapıldığı söylenebilir. Söz konusu tonozlu mezar diğer tek odalı tonozlu mezarlar gibi ön cepheden arkaya doğru daralmadığı bilhassa genişleyerek ilerlediği tespit edilmiştir. Genel olarak tonozlu mezarların zemini dolgu toprak ve yıkılan mezar taşlarının oluşturduğu dolgu nedeniyle görülememektedir. Mezarların tonozu genel olarak yanlara dik ve düzenli bir hat yapacak şekilde yerleştirilmiş 11x43, 4x10, 15x40, 13x45 cm. gibi orta ölçekli dikdörtgen traverten taşlar ile örülmüştür. Tonoz yayı ise söz konusu düzenli hattın üzerine 8x20, 4x6, 6x10, 6x18 cm. gibi daha küçük ölçekli traverten taşlarla eğim verilerek döndürülmüştür. Tonozlu mezarlar Lykos Vadisi çevresinde kurulan kentlerden Laodikeia'da¹⁰⁷, Hierapolis'te¹⁰⁸, Attouda'da¹⁰⁹, Trapezopolis'te¹¹⁰ görülebilmektedir.

Kentin Güney Nekropol alanı (**Lev.X, Fig.17**) olasılıkla kente güneyden girişi sağlayan kapının çevresine belli bir simetriye göre değil dağınık halde yerleştirilmiş süslü ve gösterişli lahit mezarlardan oluşmaktadır. Bu durum 2015 yılında tek örnekle temsil edilen, kentin yaklaşık 600 m. güneyinde, 3. Derece sit alanı dışında, orta gözenekli gri/beyaz damarlı mermerden yapılmış, burgu yivli sütun ve sütun aralarında oluşturulan

¹⁰⁷ Şimşek 2013b, 409- 434.

¹⁰⁸ Şimşek 1997, 16.

¹⁰⁹ Şimşek 2002b, 231- 240.

¹¹⁰ Şimşek 2002b, 231- 240.

kemer içerisinde yüksek kabartma şeklinde yapılmış figürlerden oluşan bir lahdin açığa çıkartılması ile anlaşılmıştır¹¹¹. Güney Nekropolü hakkında daha detaylı bilgi, söz konusu nekropol alanından elde edilecek bilimsel veriler ile mümkün olacaktır.

Kentin dört tarafını çevreleyen nekropol alanları içerisinde işleminin kolay olması, maliyetinin düşük olması nedeniyle en yaygın kullanıma sahip mezar tipi lahitlerdir. Güney Nekropolü hariç, lahitlerin benzer özellikte olduğu söylenebilir. Nekropol alanlarında görülen lahitlerin tamamı traverten taştan yapılmıştır. Lahitler, dikdörtgen tekne ve üzerine yerleştirilen beşik çatılı kapaklardan oluşmaktadır. Kapakların köşeleri ise akroterler ile süslenmiştir. Genel olarak lahitler podyum üzerine yerleştirilmiştir. Ayrıca orta ölçekli taşlarla oluşturulmuş bir alt yapı üzerine yerleştirilmiş örnekleri de tespit edilmiştir. Kuzey Nekropolü'nün doğusunda çok sayıda lahit teknesi, lahit teknelerine ait kapak parçaları ve bu lahitlerin oturduğu podyumlar görülebilmektedir (**Lev.XI, Fig. 18**). Söz konusu lahitlerin kaya mezarlarıyla birlikte kullanıldığı örnekleri olması nedeniyle bu parçaların alan içerisinde bağımsız olarak kullanıldığına dair net bilgi kazı çalışmalarıyla belirlenecektir. Doğu Nekropolü'nde de görülen lahitlere ait kapak ve tekne parçaları alanın genelinde görülmesine karşın tonozlu mezarların çevresinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Tripolis nekropol alanları içerisinde lahit mezarlarla yoğun olarak karşılaşılan diğer bir alan Batı Nekropolü'dür. Benzer özelliklere sahip lahit tekneleri 2,40 ile 2,65 m. arasında değişen uzunluğa sahiptir. Genişlikleri ise dıştan dışa 1,20 ile 1,40 m. aralığındadır. Lahit teknelerinin derinlikleri tahrip olması nedeniyle ölçülememiştir. Anadolu'da Karia, Pamphylia, Pisidia, Phrygia, Lykia ve Kilikia bölgelerinde yaygın olarak görülen lahit mezarlar¹¹², Lykos Vadisi yerleşimleri içerisinde Attouda¹¹³, Hierapolis¹¹⁴, Laodikeia¹¹⁵, Trapezopolis¹¹⁶, Kolossai¹¹⁷ ve Tripolis'te görülebilmektedir.

Tripolis Batı Nekropolü'nde traverten taş kullanılarak yapılmış olan lahitlerin dışında çok az sayıda çay taşları, moloz taşlar, mermer ve traverten parçaları kullanılarak kireç harç ile örülen tonozlu mezarlar da bulunur (**Lev.XI, Fig.19A; Lev.XII, Fig. 19B**). Batı Nekropol alanında görülen tonozlu mezarların büyük bir bölümünün toprak altında

¹¹¹ Duman- Baysal 2017, 548- 549.

¹¹² Şimşek 1997, 19.

¹¹³ Şimşek 2002b, 231- 240.

¹¹⁴ Şimşek 1997, 19.

¹¹⁵ Şimşek 2013b, 409- 434.

¹¹⁶ Şimşek 2002b, 231- 240.

¹¹⁷ Duman- Baysal 2017, 548- 549.

olması nedeniyle tam olarak değerlendirilememesine neden olmuştur. Ancak tipolojik olarak Tripolis Doğu Nekropolü'nde görülen tonozlu mezarlar ile benzer özellikler göstermektedir. Batı Nekropolü içerisinde yüzey kalıntılarının değerlendirilmesi ile lahit ve tonozlu mezarların dışında farklı tiplerde mezarlar vardır. Bu mezarların içerisinde özellikle taş örgü tekne mezarlar ön plana çıkmaktadır ve lahit mezarlardan sonra en yoğun grubu oluşturur. Taş örgü tekne mezarlar form ve yapı malzemesi olarak benzer olsa da kullanılan malzemenin boyutları açısından iki gruba ayrılmıştır. Taş örgü teknelerinin boyut olarak büyüdüğü mezarlarda uzun ve kısa kenarlar düzgün kesilmiş dikdörtgen 24x50, 30x70, 25x60 cm. gibi farklı boyurlarda bloklarla ile oluşturulurken daha küçük taş örgü tekne mezarlarda kısa ve uzun kenarlar 1,10x2,30- 1,05x2,0 m. gibi tek parça düzgün kesilmiş dikdörtgen traverten monobloklar ile mezar teknesi oluşturulmuştur. Bazı mezar teknelerinin üzeri iki veya üç yekpare traverten blok ile kapatılırken, bazı mezarların üstü üçten fazla traverten blok ile kapatıldığı görülmektedir. Ayrıca büyük boyutlu taş örgü tekne mezarlar da kendi içerisinde tek veya çift bölmeli olmak üzere iki ana gruba ayrılır. Tripolis Batı Nekropolü'nde görülen taş örgü tekne mezarlar genel olarak traverten bloklar kullanılarak yapılırken benzer formda olan ancak mermerden yapılmış az sayıda örnek bulunmaktadır. Taş örgü tekne mezarların yapımında kullanılan malzemenin düzgün kesilmiş olması ve özenli bir şekilde yapılışı olasılıkla bu mezar tipine gömülen mezar sahibinin ayrıcalıklı olduğunu düşündürmektedir (**Lev.XII, Fig. 20**).

Tripolis Nekropol alanlarında farklı tiplerde görülen mezarlar arasında tapınak mezarlar, urnalar, avlulu mezar komplekleri, kaya oygu lahit mezarlar, dromoslu yer altı mezarları da yer almaktadır¹¹⁸. Ancak nekropol kazı çalışmalarının yeterli olması nedeniyle söz konusu mezar tipolojileri çıkartılamamış, bilimsel veriler değerlendirilememiştir.

¹¹⁸ Erdoğan 2012, 323-327.

2.2 Tripolis Nekropollerini Araştırma Tarihçesi

1993 yılında Denizli Müze Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen Tripolis kazı çalışmaları esnasında, kentin çevresinde yüzey araştırması gerçekleştirilmiş ve nekropol alanlarıyla ilgili ilk bilimsel tespitler bu dönemde gerçekleştirilmiştir¹¹⁹.

2001- 2003 yılları arasında Buldan ve çevresinin kültür envanterinin çıkartılması ve yörenin turizme kazandırılması amacıyla ‘*Buldan Arkeolojik Kültür Envanteri Projesi*’ yapılmış ve bu kapsamda gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında nekropol alanlarıyla ilgili verilerin hazırlanarak tespit çalışmalarına devam edilmesi sağlanmıştır¹²⁰.

2007 yılı Tripolis Antik Kenti kazı çalışmaları Denizli Müze Müdürlüğü başkanlığında nekropolis yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir.

2008- 2009 yılları arasında Tripolis Nekropollerindeki bilimsel kazı çalışmaları yine Denizli Müze Müdürlüğü başkanlığında kentin kuzey nekropolü doğu kısmında farklı tip ve boyutlarda mezarların ortaya çıkartılmasıyla devam etmiştir¹²¹. Böylece kaya mezarlarının girişleri ve oda sayılarına göre sınıflandırılarak farklı tiplere ayrılmıştır. Belirlenen tipler içinde dromoslu tek odalı mezarlar ile dromoslu iki odalı mezarlar tespit edilmiştir. Ancak belirlenen tiplerin dışında farklı form ve mimari özelliğe sahip kaya mezarlarının tespiti kazı çalışmalarının sürdürülmesiyle mümkün olacaktır. Tek odalı kaya mezarlarının dromosunun bir bölümü ana kaya üzerine oyulmuştur ve taş örgü bir tonoz eklenmesiyle dromos, (**Lev.XIII, Fig. 21**) iki odalı mezarlarda olduğu gibi uzatılmıştır (**Lev.XIII, Fig. 22**). Bunun yanında 2008 yılında daha önce karşılaşılmamış ve benzer örnekleri Blaundos Antik Kenti Kaya Mezarları’nda görülen farklı bir tiptir. Söz konusu tip; Kuzey Nekropolü’nün doğusunda bir lahitin saptanmasıyla kazı çalışmaları başlatılmış ve 4 odalı kaya mezarı açığa çıkartılmıştır. Açığa çıkartılan kaya

¹¹⁹ Ceylan 1995, 159- 170.

¹²⁰ Atik-Erdem 2004, 23.

¹²¹ 2008- 2009 Doğu Nekropolisi olarak adlandırılan Kuzey Nekropolü doğu kısmında, 1 no. lu bölge çalışmalarında 11 adet kaya mezarı, 1 adet lahit mezar olmak üzere toplam 12 adet mezar yapısı tespit edilmiştir. Kaya mezarlarının tepelerin yüksek kesimlerine yapıldığı ve girişlerinin batı ve güneybatıya baktığı görülür. Ayrıca ana kayaya oyularak yapılmış dromosun önüne kuru duvardan yapılmış tonoz yapısı eklenerek girişin uzatıldığı tespit edilmiştir.

mezarının ön cephesi taş tonozla kapatılmış ve önüne tespit edilen lahitin yerleştirildiği görülmüştür (**Lev.XIV, Fig. 23 A-B**). Kaya mezarının diğer kaya mezarlarında olduğu gibi oda düzenlemelerinin benzer olduğu görülmüştür. Ancak mezar önünde tonozlu bir girişe sahip olması ve lahdin yer almasıyla diğer kaya mezarlarından ayrılmıştır (**Lev.XV, Fig. 24 A-B**).

2012- 2019 yılları arasında,Tripolis'te yapılan kazı çalışmaları kent merkezinde kamu ve sivil mimariye ait yapılarda yoğunlaşmıştır. Bununla birlikte kent yapıları ve kentin topoğrafyasının belirlenmesi amacıyla topoğrafik kent planı çıkartılmış, yapılar plan üzerine işlenmiştir. Bu kapsamda kenti çevreleyen nekropol alanlarının sınırlarının ve tipolojik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yüzey araştırmalarına ağırlık verilmiştir. Ancak nekropol alanlarıyla ilgili bilimsel verilerin artırılmasına yönelik kapsamlı bir arkeolojik kazı çalışması gerçekleştirilmemiştir¹²². Son dönemdeki çalışmalar sonucunda kentin kuzey, güney, doğu ve batısında yer alan nekropollerde topografik yapıya göre mezar tipinin değişiklik gösterdiği ortaya konmuştur. Buna göre kaya mezarları, lahit mezarlar, anıt mezarlar gibi görselliğe hitap eden mezar tiplerinin yanı sıra özellikle Orta Bizans Dönemi'nde kent merkezindeki belli başlı yapıların kullanımının sona ermesiyle küçük nekropol alanlarına dönüştürüldüğü ve bu alanlarda direk toprağa gömü olan çukur mezar tipinin de varlığı tespit edilmiştir¹²³.

¹²² Duman 2013, 179- 200.

¹²³ Duman 2017a, 261- 285.

2.3 Kuzey Nekropolü Kazı Çalışmaları

2.3.1 I No. lu Kaya Mezarı (TR.16.KN.KM1)

Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu Kaya Mezarı, kentin kuzey tepelerinin güney yamacı iç kısmında, deniz seviyesinden yaklaşık 200 m. yükseklikte¹²⁴ kuzey-güney yönlü yerleştirilmiştir.

Kuzey Nekropolü Kaya Mezarı I'in kazı çalışmalarına 2016 yılında başlanmış ve aynı dönem içerisinde tamamlanmıştır. Söz konusu kaya mezarının günümüze kadar ufak çaplı ana kayadan kopan dökümler dışında orijinal mimari yapısını koruduğu görülmüştür. Ancak kaya yapısının yumuşak olması ve zamanla oluşan doğal yollarla ve insan eliyle meydana gelen tahribatlar nedeniyle ana mezar odasına geçişi sağlayan dromosun üst bölümünün büyük bir kısmı çökmüştür.

Kuzey Nekropolü'nde yer alan kaya mezarlarında olduğu gibi I. no. lu kaya oygu oda mezarında yapısal olarak ada, parsel vb. kıstaslar göz önüne alınarak belli bir plan dahilinde yapılmadığı söylenebilir. Daha çok mezarların görsel konumları ve topoğrafyanın elverdiği seçime göre yerleştirilmiş olmalıdır. Ayrıca mezarların seçiminde belirli bir bedelin verilip verilmediğine dair herhangi bir arkeolojik veriye ulaşılamaması, kaya mezarlarının konumlandırıldığı ana unsurların çok yönlü incelenmesine olanak sağlamamış ve karar aşamasında maddi olanakların mezar yeri seçimine ne denli etkili olduğu konusu değerlendirilememiştir.

I. no. lu kaya oygu oda mezarı, uzun bir dromos ile dromostan geçilerek ulaşılan asıl mezar odası olmak üzere iki ana bölümden oluşur¹²⁵. Mezar odasına, ana kayanın şekillendirilmesiyle yapılmış tekne formunda dikdörtgen üç kline yerleştirilmiştir¹²⁶. I no. lu kaya oygu oda mezarına giriş (**Lev.XLIV, Fig.69**), güneyden tek kapı açıklığıyla sağlanır.

¹²⁴ Duman 2017, 270.

¹²⁵ Duman 2017, 271.

¹²⁶ Duman 2017, 271.

Mezar odasına geçişi sağlayan yarım daire formlu dromosun uzunluğu 6.40 m. genişliği 3 m. dir (**Lev.XVI, Fig. 25**). Günümüze sağlam kalabilmiş tonoz formundaki tavanı ile zemin arasındaki yükseklik 2.20 m. olarak ölçülmüştür. Dromos içerisinde doğu yönde ana kayaya bitişik olarak 3 m. uzunluğunda, 48 cm. genişliğinde, 55 cm. yüksekliğinde ana kayanın şekillendirilmesiyle oluşturulmuş uzun bir seki yer almaktadır. Dromosun batısında ise 2.82 m. uzunluğunda, 1.40 m. genişliğinde ve 52 cm. yüksekliğinde bir kline açığa çıkartılmıştır. Söz konusu kline olasılıkla orijinal mezarın ilk kullanım evresinde ihtiyaç doğrultusunda bu bölüme dahil edilmiş olmalıdır. Ayrıca klinenin yarım daire formlu doğu duvarına bitişik yapılmış dar ve uzun seki, mezar sahiplerinin ziyaretleri sırasında oturdukları ve mezar hediyelerini koydukları alan olarak değerlendirilmiş olmalıdır. Dromosun doğu ve batısındaki düzenlemeler arasında kalan yürüyüş alanı ise güneyden kuzeye doğru daralarak ana mezar odasına geçişi sağlayan kapı boşluğuna kadar devam eder.

Kaya mezarının ön girişi olarak düzenlenen dromostan mezar odasına geçişi sağlayan kapı 1,0 m. genişliğinde ve 1.10 m. yüksekliğe sahiptir. Kapının her iki tarafı formunu kaybetmemiş olsada üst kısmı ana kayanın kopması nedeniyle tahrip olmuştur. Bu nedenle kapıya ait üst kısmın yapısı belirlenememiştir. Kapının mevcut durumu ve diğer örnekleri karşılaştırıldığında düz bir hat yapacak şekilde düzenlendiği söylenebilir.

Dromostan sonra 3 klineli mezar odasına girildiğinde 3.25 x 3.50 m. ölçülerinde kareye yakın bir plana sahip ana mezar odasıyla karşılaşılır. Mezar odasının kuzey, doğu ve batı kısmında tekne biçiminde üç kline yer alır¹²⁷ (**Lev.XVI, Fig. 26**). Klineler, uzunluğu 2,0 m, genişliği ve derinliği 0,80 m. olan koridorun kısa ve uzun kenarlarına bitişik olarak yerleştirilmiştir. Koridorun kuzeyinde genişliği 0,40 m, derinliği 0,35 m ve yüksekliği 0,30 m. olan seki bulunur. Kaya mezar odaları içerisinde çoğunlukla kullanılan bu sekiler, olasılıkla mezar hediyelerinin konulduğu alan olarak düşünülmüştür. Mezar odaları içerisindeki benzer özelliğe ve kullanıma sahip olan sekilere, Eumenia'da; Sarıbaba Tepesi'nin güneybatı yamaçlarına yapılmış kaya mezarlarında da rastlanmaktadır¹²⁸.

¹²⁷ Duman 2017, 271.

¹²⁸ Söğüt- Şimşek 2002, 310.

Kaya mezarına ait odanın koridorunun güneyde, girişin bitişine yapılmış 1.20 m uzunluğunda, 0,65 m genişliğinde ve 0,26 m. yüksekliğinde sığ bir hazne yer alır. Dromos ve giriş zemininden daha düşük olarak yapılan mezar odasının tabanı üzerinde yer alan dikdörtgen formlu bu hazne; olasılıkla dromostan geçerek mezar odası içerisine kadar sızan suyun koridor kısmına geçmeden durdurulduğu yer olmalıdır. Mezar odasına girildiğinde doğuda bulunan klineye, 1 numarası verilmiş ve diğer klineler numara sırası takip edilerek envanteri yapılmıştır. Kline 1'in uzunluğu 1.95 m, genişliği 0,88 m, derinliği 0,80 m'dir. Kuzeye doğru derinleşen kline 1'in zemin seviyesinde birden fazla insana ait dağınık halde bulunan kemiklerin büyük bir kısmının eksik olduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar kemikler eksik olsada mezar içerisinde birden fazla gömü yapıldığı söylenebilir (**Lev.XVII, Fig. 27 A-B**).

Kline 2; mezar odasının kuzeyinde doğu- batı yönlü, koridorun kısa kuzey kenarına yaslandırılmıştır. Bahsedilen klinenin mevcut ölçülerine bakıldığında uzunluğunun 1.98 m, genişliğinin 0,91 m, derinliğinin 0,80 m. olduğu görülmüştür (**Lev.XVIII, Fig. 28 A-B**). Kline 2 içerisinde tespit edilen iskelet kalıntıları ve buluntuları belirli bir tabakadan ziyade farklı seviyelerde açığa çıkartılmıştır. Kline 3 ise koridorun batı uzun kenarına paralel kuzey-güney yönlü uzanmaktadır. Uzunluğu 2,0 m, genişliği 0,90 m, derinliği ise 0,82 m. dir (**Lev.XIX, Fig. 29**). Kaçak kazılar sonucu toprağın karışması ve tabakalaşmanın bu nedenle bozulması nedeniyle kline 3'ün tahrip olduğu tespit edilmiştir. Diğer klinelerde olduğu gibi kline içine yatırılmış insana ait kemik kalıntıları ve mezar buluntuları farklı seviyelerde düzensiz bir şekilde ele geçirilmiştir.

I no. lu kaya oygu oda mezarında yapılan çalışmalarda, Lykos Vadisi'nde görülen mezar geleneği ve mezar armağanları benzerlik göstermektedir. Mezarda, cam ve pişmiş toprak unguentariumlar, metal ayna, yüzük, skyphos¹²⁹, kâseler, kandiller, çeşitli boy ve renklerde boncuklar bulunmuştur. Pişmiş toprak eserlerin hamur ve astar yapısı dikkate alınarak Lykos Vadisi'nde yer alan Hierapolis, Laodikeia ve Kolossai gibi kentlerin dışında son yıllarda Tripolis'te gerçekleştirilen kazı çalışmalarında benzer forma sahip seramik örneklerinin olduğu görülmüştür. Ayrıca mezar hediyesi olarak kullanılan buluntuların yanı sıra kline içlerinde birden fazla kafatasının aynı kline içinde bulunması,

¹²⁹ Duman 2014, 159- 172.

kaya mezarının farklı dönemlerde kullanım gördüğünü düşürdürmüştür (**Lev.XIX, Fig. 30**).

I no. lu kaya oygu oda mezarı kazısı sırasında farklı formlarda ve farklı malzemeden yapılmış tam, tama yakın, küçük parçalar halinde kırık ve eksik mezar içinde kullanılan veya mezar armağanı olarak bırakılan çok sayıda eser ele geçmiştir. Ele geçen 39 adet eser; mezarın tarihlendirilmesi ve mezarın kullanım evrelerinin tespit edilmesini sağlayan önemli verileri oluşturmuştur.

I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı, kline 1’de toplam 8 adet eser tespit edilmiştir (**Lev.XX, Fig.31**). Ayrıca Myrina, Pitane, Mostene kentlerine ait şehir sikkeleri bulunmuştur (**Lev.XXI, Fig.32**). TR.16.KN.KM1.PT.03 (**Lev.XX, Fig.31c**) çok parçalı ve eksik olması nedeniyle değerlendirmeye alınmamıştır.

<i>Eserin Adı</i>	<i>Cinsi</i>	<i>Kat. No.</i>	<i>Levha ve Figür No</i>
<i>Unguentarium</i>	Pişmiş Toprak	01	Lev.XX, Fig.31a; Lev.XLIX, Fig.74a.
<i>Unguentarium</i>	Pişmiş Toprak	02	Lev.XX, Fig.31b; Lev.XLIX, Fig.74b.
<i>Unguentarium</i>	Cam	20	Lev.XX, Fig.31g; Lev.LXIII, Fig.78a.
<i>Unguentarium</i>	Cam	21	Lev.XX, Fig.31h; Lev.LXIII, Fig.78b.
<i>Boncuk</i>	Cam	34	Lev.XX, Fig.31f; Lev.LXV, Fig.80d.
<i>Dikiş İğnesi Parçası</i>	Kemik	23	Lev.XX, Fig.31d; Lev.LXIV, Fig.79a.

<i>Saç İğnesi Parçası</i>	Kemik	24	Lev.XX, Fig.31e; Lev.LXIV, Fig.79b.
<i>Sikke</i>	Bronz	40	Lev. XXI, Fig. 32 a1-a2.
<i>Sikke</i>	Bronz	41	Lev. XXI, Fig. 32 b1-b2.
<i>Sikke</i>	Bronz	42	Lev. XXI, Fig. 32 c1-c2.

I No. lu Kaya Oygu Oda Mezarı, kline 2’de toplam 8 adet eser ele geçmiştir (**Lev.XXII, Fig. 33**). Ayrıca 4 adet bronz sikke bulunmuştur (**Lev.XXIII, Fig.34**).

<i>Eserin Adı</i>	<i>Cinsi</i>	<i>Kat. No.</i>	<i>Levha ve Figür No</i>
<i>Kandil</i>	Pişmiş Toprak	03	Lev.XXII, Fig. 33a; Lev.LX, Fig.75f.
<i>Saç İğnesi Parçası</i>	Kemik	25	Lev.XXII, Fig. 33b, Lev.LXIV, Fig.79c.
<i>Öreke</i>	Kemik	26	Lev.XXII, Fig. 33c; Lev.LXIV, Fig.79d.
<i>Küpe</i>	Altın	37	Lev.XXII, Fig.33d.
<i>Sikke</i>	Bronz	43	Lev.XXIII, Fig. 34 a1- a2.
<i>Sikke</i>	Bronz	44	Lev.XXIII, Fig. 34 b1-b2.
<i>Sikke</i>	Bronz	45	Lev.XXIII, Fig. 34 c1- c2.
<i>Sikke</i>	Bronz	46	Lev.XXIII, Fig. 34 d1-d2.

I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı, kline 3 içerisinde, 8 adet eser ele geçmiştir (Lev.XXIV, Fig. 35). Ayrıca Laodikeia ve Apameia'ya ait bronz sikkeler bulunmuştur (Lev.XXV, Fig.36).

<i>Eserin Adı</i>	<i>Cinsi</i>	<i>Kat. No.</i>	<i>Levha ve Figür No</i>
<i>Unguentarium</i>	Pişmiş Toprak	04	Lev.XXIV, Fig. 35a, Lev.XLIX, Fig.74d.
<i>Unguentarium</i>	Pişmiş Toprak	10	Lev.XXIV, Fig. 35c, Lev.XLIX, Fig.74f.
<i>Kandil</i>	Pişmiş Toprak	05	Lev.XXIV, Fig. 35b, Lev.LX, Fig.75a.
<i>Ayna</i>	Bronz	28	Lev.XXIV, Fig. 35d, Lev.LXV, Fig.80a.
<i>Yüzük</i>	Bronz	29	Lev.XXIV, Fig. 35e, Lev.LXV, Fig.80b.
<i>Öreke</i>	Kemik	27	Lev.XXIV, Fig. 35f, Lev.LXIV, Fig.79e.
<i>Sikke</i>	Bronz	47	Lev.XXV, Fig. 36 a1-a2.
<i>Sikke</i>	Bronz	48	Lev.XXV, Fig. 36 b1-b2.

I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı, koridor içerisinde toplam 5 adet eser ele geçmiştir (**Lev.XXVI, Fig.37**).

<i>Eserin Adı</i>	<i>Cinsi</i>	<i>Kat. No.</i>	<i>Levha ve Figür No</i>
<i>Kandil</i>	Pişmiş Toprak	06	Lev.XXVI, Fig. 37a; Lev.LX, Fig.75b.
<i>Kandil</i>	Pişmiş Toprak	09	Lev.XXVI, Fig. 37d; Lev.LX, Fig.75c.
<i>Unguentarium</i>	Pişmiş Toprak	07	Lev.XXVI, Fig. 37b; Lev.XLIX, Fig.74e.
<i>Unguentarium</i>	Pişmiş Toprak	08	Lev.XXVI, Fig. 37c; Lev.XLIX, Fig.74c.
<i>Boncuk</i>	Cam	35	Lev.XXVI, Fig. 37e; Lev.LXV, Fig.80e.

I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı, dromos alanı içerisinde toplam 7 eser ele geçmiştir (**Lev.XXVII, Fig. 38A; Lev.XXVIII, Fig. 38-B**).

<i>Eserin Adı</i>	<i>Cinsi</i>	<i>Kat. No.</i>	<i>Levha ve Figür No</i>
<i>Skyphos</i>	Pişmiş Toprak	11	Lev.XXVII, Fig. 38A-a; Lev.LXII, Fig.77a.
<i>Kase</i>	Pişmiş Toprak	12	Lev.XXVII, Fig. 38A-b; Lev.LXI, Fig.76d.

<i>Kase</i>	Pişmiş Toprak	13	Lev.XXVII, Fig. 38A-c; Lev.LXI, Fig.76b.
<i>Kase</i>	Pişmiş Toprak	14	Lev.XXVII, Fig. 38A-d; Lev.LXI, Fig.76e.
<i>Kase</i>	Pişmiş Toprak	15	Lev.XXVIII, Fig. 38B-e; Lev.LXI, Fig.76c.
<i>Kase</i>	Pişmiş Toprak	16	Lev.XXVIII, Fig. 38B-f; Lev.LXI, Fig.76a.
<i>Laterna</i>	Laterna	17	Lev.XXVIII, Fig. 38B-g, Lev.LXII, Fig.77b.

Genel olarak I no. lu kaya mezarı içerisinde ele geçirilen mezar armağanları değerlendirildiğinde, 3 kline üzerine yatırılan insana ait iskeletlerin erişkin kadın bireylere ait olduğu düşünülmektedir¹³⁰. Ayrıca kline1’de üç, kline 2 ve kline 3’te iki bireyin yan yana veya üst üste gömüldüğü söylenebilir¹³¹. Mezar içerisinde bulunan cam, metal, altın ve pişmiş toprak malzemeler (**Lev.XXIX, Fig. 40**) her ne kadar farklı tarihlerde kullanılmış olsa da, mezarın kaçak kazılar sonucu tahrip edilmesi nedeniyle birçok buluntunun orijinal yerinde olmadığı, toprak ile beraber karıştığı tespit edilmiştir. Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu mezar’dan ele geçen eserleri form, hamur yapısı ve rengi, iç ve dış astar renkleri, akıtma boya renkleri gibi özellikleri değerlendirildiğinde; 6 adet pişmiş topraktan yapılmış unguentariumların 5 adeti, iğ gövdeli benzer form ve tipe sahiptir. 1 adeti ise hamur ve astar renklerinin benzer olmasına karşın torba gövdeli olmasıyla ayrılmaktadır. Çoğunluğu iğ gövdeli olan unguentariumların, ağız kenarı dışa taşkın ve hafif dönük üstü bombeli ve düz diplidir. Uzun boyunlu eserin boyun kısmı gövdeye doğru genişler. Boyundan gövdeye geçiş yumuşaktır. Gümüş mika ve az kireç katkılı, ince kumlu sert ve sık dokuludur. Ağız kenarından boynun bir bölümüne kadar inen ve neredeyse tüm örneklerde görülen akıtma siyah boya 7.5YR 3/1 çok koyu gri ve

¹³⁰ Duman 2017, 271.

¹³¹ Duman 2017, 271.

2.5YR 5/6 kırmızımsıdır. İç yüzey 5YR 3/1 çok koyu gri veya 2.5YR 4/2 zayıf kırmızımsı olan örnekleri vardır. Hamur renkleri 7.5YR 6/6 kırmızımsı sarı, 7.5YR 6/4 açık kırmızımsı kahverengi ve 5YR 6/6 kırmızımsı sarı gibi birbirine yakındır. Dış astar renkleri ise 7.5YR 6/6 kırmızımsı sarıdır, 7.5YR 6/4 açık kahverengi 5YR 6/6 kırmızımsı sarı ve 5YR 6/4 açık kırmızımsı kahverengine sahiptir. Yüzey dokuları mat ve pürüzlüdür. Ele geçen unguentariumların dip kısımlarında çarkta üretim esnasında oluşan izler vardır. MS 1.yy. ın ikinci yarısına tarihlenen bu tipin benzer örneklerine Laodikeia ve Gümüşler Nekropol alanlarında ele geçmiştir. Kuzey Nekropolü, I no. lu kayaoygu Oda Mezarından ele geçen ve tek örnekle temsil edilen, TR.16.KN.KM1.PT.05 (**Kat.04**) no. lu unguentarium, torba gövdesiyle diğer unguentariumlardan ayrılmaktadır. Parçanın ağız kenarı iç gövdeli unguentariumlarda olduğu gibi dışa taşkın ve hafif aşağı dönük, üstü bombeli bir profile sahiptir. Boyun kısmı gövdeye doğru genişleyerek torba gövdeye hafif iç bükey kavisle yumuşak şekilde geçilir. Gümüş mika ve az kireç katkılı, ince kumlu sert ve sık dokuludur. Ağız kenarından boyunun bir bölümüne kadar inen akıtma rengi 10R 5/6 kırmızıdır. Hamur rengi ve dış astar rengi 5YR 6/6 kırmızımsı sarıdır. Yüzey dokusu mat ve pürüzlüdür. Çarkta yapılmıştır.

I no. lu Mezar içerisinde tespit edilen kaselerin, 4 adeti sığ, 1 adeti ise derin forma sahiptir. Ele geçen örneklerin üstten döndürülerek yuvarlatılmış ağız kenarına sahiptirler ve bu kaselerin boyun kısımları kısadır. Sığ, basık yarım daire formu alçak halka kaidelidir. ağız kenarından gövdeye yumuşak şekilde bağlanır. Gövde kaideye doğru daralarak kaide ile hafif iç bükey profille birleşir. Yüzey dokuları aşınmış mat ve pürüzlüdür. Çarkta yapılmıştır ve kaliteli pişirilmiştir. Hamur renkleri 7.5YR 8/3 pembe, 7.5YR 7/4 pembe, 7.5YR 6/4 açık kahverengi, 5 YR 6/4 açık kırmızımsı kahverengi gibi farklı renklere sahiptir. Dış astar renleride 10 R 5/8 kırmızı, 10 R 4/6 kırmızı - 7.5YR 4/1 koyu gri, 7.5YR 3/1 çok koyu gri, 7.5YR 4/3 kahverengi, 7.5YR 3/1 çok koyu gri gibi farklı renk ve tonlardadır. İç astar renkleri ise 10R 5/8 kırmızı, 10R 4/6 kırmızı - 7.5YR 4/1 koyu gri, 7.5YR 4/2 kahverengi – 10R 5/8 kırmızıdır'dır. Benzer forma sahip olan bu sığ kaseler başta Ephesos, Pergamon olmak üzere Laodikeia, Akçapınar, Haç Dağı Mevki gibi farklı yerleşim alanlarında, MÖ 1. yy. ile MS 1.yy. aralığında kullanım görmüştür. Kaseler içinde MÖ 1. yy. ın sonu, MS 1.yy aralığında kullanım gördüğü önerilen, form olarak diğerlerinden ayrılan TR.16.KN.KM1.PT.13 (**Kat.12**) numaralı derin kasenin dudak kenarı yuvarlatılarak kaideye doğru yarı küresel bir form oluşturur. Yüksek kaide ise kalınlaştırılmıştır. Hamur rengi 7.5YR 7/4 pembedir. Dış astar rengi 10R 5/6 kırmızı+

7.5YR 3/1 çok koyu gri+ Hamur rengindedir. İç astar ise 10R 5/6 kırmızı + 7.5YR 3/1 çok koyu gridir. Yüzey dokusu mat ve pürüzlüdür. Çarkta yapılmıştır ve kaliteli pişirilmiştir.

I no. lu Kaya Mezarı içerisinde aydınlanma ve mezar armağanı olarak kullanılan 4 adet kandilden; TR.16.KN.KM1.PT.04 (**Kat.03**) no. lu kalp burunlu üç mask figürlü kandil, mika ve kireç katkılı, ince kumlu, sık ve sert dokuludur. Hamur rengi 2.5YR 6/6 açık kırmızı, dış astar rengi 2.5YR 6/6 açık kırmızı, iç astar ise hamur rengindedir. Yuvarlak gövdeli, kısa burunludur. Kaide üzerinde ayak izi (planta petis) görülür. Eserin omuz kısmı dardır. Omuzdan gövdeye geçiş serttir. Diskus burun kısmında dışa doğru bükülen halkayla sınırlandırılmıştır. Diskus üzerinde üç adet kabartma şeklinde yapılmış mask ile süslenmiştir. Diskus deliği merkezdedir. Ayrıca burun ile diskus arasına dikey yerleştirilmiş hava deliği bulunur. Eser kaliteli pişirilmiştir, kalıp yapımıdır. MS 2. yy. a tarihlendirilmesi önerilen bu tip kandil, başta Yunanistan olmak üzere, Roma'da sıklıkla karşılaşılrken, Anadolu coğrafyasında Ephesos, Pergamon gibi metropol kentlerde ele geçmiştir. Lykos çevresinde ise Laodikeia, Gümüşler Höyük, Akçapınar gibi daha çok benzerlerinin üretildiği örnekler mevcuttur. TR.16.KN.KM1.PT.06 (**Kat.05**) no. lu kulakçıklı kandil, mika ve kireç katkılı, ince kumlu, sık ve sert dokuludur. Hamur rengi 10YR 8/2 çok soluk kahverengi, dış astar rengi 2.5YR 5/6 kırmızımsıdır. Dış yüzeyinde yer yer 7.5YR 2.5/1 renginde siyahlaşma vardır. Yuvarlak gövdelidir ancak gövdenin her iki yanına eklenen kulakçıklar nedeniyle yatay oval formu vardır. Eser, uzun burunlu, hafif iç bükey kaidelidir. Eserin omuz kısmında tek sıra yarım dil motifi işlenmiştir. Omuzdan gövdeye geçiş serttir. Diskus kabartma şeklinde yapılmış tek halkayla sınırlandırılmıştır. Diskus deliği merkezdedir. Ayrıca burun ile diskus arasına hava deliği bulunur. Burun deliğinin çevresinde yanmadan dolayı siyahlaşma görülür. Tutamak profillidir ve tutamak deliği açılmıştır. Eser kaliteli pişirilmiştir, kalıp yapımıdır. Bu kandiller başta Yunanistan olmak üzere Anadolu'da Ephesos, Pergamon, Knidos gibi farklı kentlerde olduğu kadar bölge içerisinde Laodikeia, Beylerbeyi Tümülüsü, Akçapınar gibi yerleşimlerde de görülür. TR.16.KN.KM1.PT.07 (**Kat.06**) ve TR.16.KN.KM1.PT.10 (**Kat. 09**) no. lu yuvarlak burunlu nokta bezemeli kandiller form, astar özellikleri ve süsleme anlayışları bakımından benzerdir. Her iki eserde mika ve kireç katkılı, ince kumlu, sık ve sert dokuludur. Hamur renkleri 7.5YR 6/6 kırmızımsı sarı, dış yüzeyi aşınmış 2.5YR 4/6- 5/6 kırmızıdır. Eser yüzeyinde yer yer 7.5YR 2.5/1 siyahlaşma vardır. Yuvarlak gövdeli, kısa burunlu, düz halka kaidelidir. TR.16.KN.KM1.PT.07

(**Kat.06**) no. lu kandilin kaide üzerinde ayak izi (planta petis) görülür. Diğer kandil yüzeyi ise boş bırakılmıştır. Her iki eserin omuz kısmında iç içe geçmiş kabartma nokta bezekler ile süslenmiştir ve kabartma şeklinde yapılmış tek halkayla sınırlandırılmıştır. Omuzdan gövdeye geçişleri yumuşaktır. Diskuslarının iç bükey bir formu vardır ve üzerinde herhangi bir süsleme yoktur. Her iki kandilin diskus deliği merkezdedir. Ancak TR.16.KN.KM1.PT.10 (**Kat. 09**) no. lu kandilin diskus deliğinin hemen üzerinde hava deliği açılmıştır. Kandiller kaliteli pişirilmiştir ve kalıp yapımıdır. MS 4-5.yy. a tarihlendirilmesi önerilen bu kandillerin yayılım ve kullanım alanı oldukça geniştir.

I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarında ele geçen TR.16.KN.KM1.PT.12 (**Kat. 11**) no. lu Lykos Skyphosu'nun, hamur rengi 7.5YR 7/4 pembedir. Dış astar rengi 10R 5/6 kırmızıdır. Ağız kenarında yer yer 7.5 YR 4/1 koyu gri vardır. İç astar ise 10R 5/6 kırmızı yer yer 7.5YR 4/1 koyu gridir. Kalıpta yapılmıştır ve kaliteli pişirilmiştir. Ağız kenarı hafif dış bükey, dudak iç kısmı keskin içe çekik profillidir. Ağız kenarından gövde üstüne birleşen kulba sahiptir. Alçak halka kaidelidir. Ağız kenarından gövdeye düz inerek hafif dışa doğru dönen gövde kaideye yumuşak şekilde bağlanır. Gövde üzerinde dikine yerleştirilmiş uzun çift sıra nokta bezeme şeklinde yapılmış yapraklar arasında yine dikine uzanan ve her iki ucunda koçbaşı şeklinde motif bulunmaktadır. Geç Helenistik Dönem ile MS 1.yy. arasında tarihlendirilmesi önerilen Lykos Skyphos'un yayılım alanı bölge içerisinde yoğun olmamakla birlikte en çok karşılaşılan Laodikeia örnekleri dışında Hierapolis, Kolossai, Akçapınar örnekleri bulunur.

I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarında ele geçen TR.16.KN.KM1.PT.18 (**Kat. 17**) no. lu aydınlanma araçları ile beraber kullanılan Laterna, İnce kumlu yumuşak dokuludur. Üstten tek kulplu, silindirik gövdelidir. Ağız kenarı hafif dışa çıkıktır. Gövdede düzensiz açılmış farklı boyutlarda deliklere sahiptir. Hamur rengi 7.5YR 6/4 açık kahverengidir. Dış astar rengi 2.5YR 8/2 soluk kahverengidir. İç astar hamur rengindedir. Çark yapımıdır ve kaliteli pişirilmiştir. MS 1.yy. a tarihlendirilmesi önerilen eser, bölge içerisinde tek örnekle temsil edilir. Anadolu'da ise Tripolis örneğine form olarak yakın olan Ephesos örnekleri bulunmaktadır.

I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarında ele geçen, TR.16.KN.KM1.C.01 (**Kat.20**) ve TR.16.KN.KM1.C.02 (**Kat.21**) no. lu cam unguentariumlar, benzer form özelliğine sahiptir. Serbest üfleme ve aletle şekillendirme yöntemiyle yapılmışlardır. Ağız kenarları

oluşturulurken dışa ve içe katlanmıştır. Alta doğru genişleyen uzun bir boyna sahiptirler. Boyundan konik gövdeye geçiş düz ve yumuşak şekilde verilmiştir. Eserlerin dip kısmı hafif iç bükey konkav dipli ve yeşil renklidir. Her iki eserde aşınma tabakası yüzeyde izlenir. Ayrıca saydamlığını yitirmeleri nedeniyle mat görünmektedirler.

Mezar içerisinde tespit edilen toplam 5 adet kemik eserlerden 2 adeti saç iğnesi parçası, 2 adeti öreke ve 1 adeti dikiş iğnesi parçasıdır. Dikiş iğnesi MS 2. yy. 1. n başlarına, Saç İğnesi Parçaları MS 1. yy. - MS 3. yy. a, örekeler ise MS 1.yy. sonu- MS 2. yy. başlarına tarihlendirilmesi önerilmiştir. Öreke dışında genel olarak kırık ve büyük bir kısmı eksik olan eserlerin kullanım ve yayılım alanları oldukça geniştir. Bu eserlerin tarihlendirilmesi bu nedenle bölge içerisinde ele geçen örnekler üzerinden verilmiştir. TR.16.KN.KM1.T.01 (**Kat.34**) ve TR.16.KN.KM1.T.02 (**Kat.35**) no. lu boncuk eserler turkuaz rengine sahiptir. Yuvarlak formludur. Eserin ip geçki deliği düz, üst kısmı ise bombeli olarak şekillendirilmiştir. Ayrıca eser üzerinde yivler bulunur.

Metal eserlerden, TR.16.KN.KM1.M.01 (**Kat.28**) no. lu bronz ayna, yuvarlatılmış formlu bronz levhadan, ve sap kısmından oluşur. Sap kısmı her iki yana açılan profilli kulakçıklara sahiptir. MS 1- 2. yy. tarihlendirilmesi önerilen bronz aynanın benzer örneklerine Lykos Vadisi yerleşimleri içerisinde, Laodikeia Nekropollerinden ele geçen örnekler önemli bir yer tutmaktadır. Metal eserler içerisinde değerlendirilen diğer bir parça, TR.16.KN.KM1.M.02 (**Kat.29**) no. lu bronz yüzüktür. Yüzüğünün üst kısmında yüzük kaş yuvası vardır. Kaş yuvası oval formludur. Yüzük kaşının oturduğu yuvanın her iki yanından kalınlığı daralarak inen yüzük halkası devam eder. MS 1. yy. 1. n sonu, MS 2.yy. 1. n başlarına tarihlendirilmesi önerilen eserin benzer örneklerine Laodikeia Nekropol kazılarında tespit edilmiştir. I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarında ele geçen son metal eser TR.16.KN.KM1.A.01 (**Kat.37**) no. lu altın küpedir. Küpeyi oluşturan altın telin halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuştur. Halka şekline getirilmiş telin bir ucunda kapalı kanca biçiminde yapılmış klips bulunur. Diğer ucunda ise klipsin geçirildiği telin bükülmesiyle yapılmış halka vardır. Küpe teline bir halkayla bağlanmış küpe ucu, iki konik formun tabanlarının birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Ayrıca küpe teline tutturulmuş konik formlu ve üzerinde aşağı doğru spiral yaparak inen nokta bezekler yer alır. MS 2- 3. yy. a tarihlendirilmesi önerilen eserin bölge içindeki benzer örneklerine Laodikeia Nekropol kazılarında rastlanmıştır.

Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı içerisinde ele geçen 9 adet bronz sikke içerisinde; Tripolis (**Kat.45**), Myrina (**Kat.40**), Pitane (**Kat.41**), Mostene (**Kat.42**), Salonina (**Kat.43**), Maeonia (**Kat.46**), Laodikeia (**Kat.47**), Apameia (**Kat.48**) gibi şehir sikkeleri vardır. Ayrıca bu sikkelerin dışında, MS 3. yy. tarihlendirilmesi önerilen bronz sikkelerde ele geçmiştir. Ele geçen bronz sikkeler, MS 1. yy. ile MS 3. yy. aralığına tarihlendirilmiştir (**Ek 1.1**). Bir çok kente ait şehir sikkesinin mezar buluntuları içerisinde tespit edilmesi, kentin ticari ilişkisinin yanı sıra ölen kişilerin bu kentlerde yaşayan yakınları veya akrabaları olabileceğini düşündürmektedir.

Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı içerisinde ele geçen tüm eserler değerlendirildiğinde kaya mezarın, MÖ 1. yy. ile MS 5.yy. arasında kullanılmış olduğu söylenebilir.

2.3.2 II No. lu Kaya Mezarı (TR.16.KN.KM2)

Mezar, konum olarak I no. lu kaya mezarının yaklaşık 20 m. batısında yer alır (**Lev.XXX, Fig. 41**). Mezarın orijinal durumu kaçak kazılara rağmen günümüze kadar kısmen korunmuştur¹³². Kuzeybatı- güneydoğu yönlü kaya mezarı, 5.51 x 5.82 m. ölçülerinde, kareye yakın dikdörtgen planlı, iki ana mezar odasından ve bu mezar odalarından bağımsız bir klineden oluşmaktadır¹³³ (**Lev.XLV, Fig.70**).

II no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı'nın ön girişi olarak düzenlenen dromos kısadır ancak yeterli yürüyüş genişliğine sahiptir. Dromosun üst örtüsü ana kayanın tonoz formunda işlenmesiyle yapılmıştır. Ancak kaya yapısının yumuşak olması ve kaçak kazılar sonucu tahrip edilmesi nedeniyle tonoz formundaki üst örtüsünde çöküntüler meydana gelmiş ve büyük bir kısmı yıkıntı haliyle dromos üzerinden temizlenmiştir¹³⁴. Uzunluğu 3,0 m, genişliği kuzeye doğru artarak 1.5 m. ye ulaşan dromosun doğu kısmında dikdörtgen planlı, kuzey ve batı mezar odalarından bağımsız olarak yapılmış tek kişilik (**Lev.XLVI, Fig.71**), arcosoliuma benzer bağımsız bir niş içerisinde kline yer alır (**Lev.XXX, Fig. 42**). Uzunluğu 1.50 m, genişliği 1.35 m, yüksekliği 1,0 m. olan doğu klinenin üst örtüsü yarım kubbe formlu olarak yapılmıştır. Tek kişilik oda şeklinde düzenlenen klinenin zemini taraklanmıştır ve zemin ile yan duvarları 0.3 cm. kalınlığında kireç harçlı beyaz sıvayla kaplanmıştır¹³⁵ (**Lev.XXXI, Fig. 43 A-B**). Söz konusu klinenin ölçülerinin erişkin bir bireyin sığmayacağı kadar ufak olması nedeniyle olasılıkla bu kline, çocuk bir birey için kullanılmış olmalıdır. Ayrıca çocuk bir bireyin toplu olarak aynı mezar içine gömülmesi de bahsedilen mezar içindeki diğer bireylerin 1.derece akraba olduklarını düşündürmektedir.

Dromosun kuzeyde sonlandığı ve batıya döndüğü kısımda batı mezar odası yer almaktadır (**Lev.XXXII, Fig. 44; Lev.XLVII, Fig.72**). Dikdörtgen planlı, 4 klineden oluşan oda 2.87 x 3.87 x 1.55 m. ölçülerindedir. Mezar odasına giriş doğudan; genişliği 0,70 m, derinliği 0,80 m, yüksekliği 0,90 m. olan dar bir kapıyla sağlanır (**Lev.XXXIII, Fig. 45**). Kapıdan batı mezar odasına girildiğinde uzunluğu 1.80 m, genişliği 0,50 m.

¹³² Duman 2017, 271.

¹³³ Duman 2017, 271.

¹³⁴ Duman 2017, 271.

¹³⁵ Duman 2017, 271.

ölçülerine sahip koridor bulunur. Koridorun batısında 0,45 m. genişliğinde, 0,20 m. derinliğinde, 0,15 m. yüksekliğe batı seki vardır. Doğu bitişiğinde ise 0,50 m. genişliğinde, 0,22 m. derinliğinde ve yüksekliğinde bir başka seki yapılmıştır.

II no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı, Batı Mezar Odasının koridorunun kuzey bitişiğinde kline 1 bulunmaktadır. Kline 1'in uzunluğu 1.80 m, genişliği 1.05 m, derinliği 0,15 m. olarak ölçülmüştür (**Lev.XXXIII, Fig. 46**). Kline1'in kazı çalışmaları sırasında az sayıda form vermeyen seramik parçaları, ana kayadan kopan moloz kaya parçaları, dağınık halde az sayıda iskelet parçası ve tahrip olmuş durumda çok parçalı 1 adet kafatası açığa çıkartılmıştır.

Batı Mezar Odası'nın batısında, koridorun kısa kanadına yaslandırılmış, kuzey-güney yönlü, uzunluğu 1.90 m, genişliği 0,90 m, derinliği 0,20 m. olan Kline 2 yapılmıştır (**Lev.XXXIV, Fig. 47**). Kline 1'de olduğu gibi bu kline içerisinde de az sayıda iskelet parçası ve ana kayadan kopan moloz taşlar görülmüştür. Batı Mezar Odası'nın güneyinde ise uzunluğu 1.70 m, genişliği 0,80 m, derinliği 0,15 m. olan kline 3 yer almaktadır (**Lev.XXXIV, Fig. 48**). Batı mezar odası içerisinde yer alan diğer klinelere göre daha az tahribata uğramış olan kline 3 içerisinden ana kayadan kopan moloz taşlar, az sayıda form veren seramik parçaları, cam unguentarium ve metal çivi parçaları ele geçmiştir. Ayrıca doğu- batı yönlü uzanan kline 3 içerisinde bir kısmı korunabilmiş iskeletin dorsal biçimde yatırıldığı tespit edilmiştir; ancak mezarın zamanla bozulmasıyla iskelete ait parçaların yer değiştirdiği görülmüştür.

Batı Mezar Odası'nın kuzeybatısında, kline 4 (**Lev.XXXV, Fig. 49, Lev.XLVIII, Fig.73**), kline 1'in kuzeybatı köşesinden devam ederek ilerleyen, kendine ait tonoz formunda üst örtüye sahip oda niteliğindedir. Uzunluğu 1.90 m, genişliği 0,60 m, yüksekliği ise 0,90 m. dir. Kline 4 içerisinden az sayıda dağınık halde iskelet parçaları, yoğun korozyonlu ve parçalanmış halde 1 adet strigilis tespit edilmiştir. Bu kline içerisinde mezarın yaslandığı ana kaya üzerinde düzleştirilen duvardan kopan fresk parçaları bulunmuştur. Krem ve beyaz fon üzerine bordo ve yeşil renklerin hâkim olduğu freskler ağırlıklı olarak bitkisel süslemelerden oluşmaktadır (**Lev.XXXV, Fig. 50**). Ayrıca kline 4'ün girişi; 33x33x6, 18x33x6, 35x35x8 cm. ölçülerindeki pişmiş topraktan yapılmış taban tuğlaları ile kapatıldığı görülmüştür. Ancak günümüze bir kısmı sağlam kalabilmiştir (**Lev.XXXVI, Fig. 51**).

II no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı'nın, Kuzey Mezar Odası olarak adlandırılan bölümünde kazı çalışmaları başlatılmıştır. Ancak bir kısmı açılabilmiştir. Söz konusu mezarın kayaç yapısının yumuşak ve kalın damarlı olması, kaçak kazılar sonucu tahrip edilmiş olması ve kayaç içerisine doğru bitki köklerinin ilerleyerek derin çatlaklara neden olması gibi doğal ve insan eliyle oluşmuş tahribatlar, mezarın tonoz formundaki üst örtüsünün çökmesine neden olmuştur¹³⁶. Mezarın kazı çalışması tamamlanmış kısmı ile görülebilen kısımlarında derin çatlakların olması, toprak tabakasının alınması sonrasında oluşabilecek olası çöküntünün iş güvenliği açısından tehlikeli bulunması nedeniyle, Kuzey Mezar Odası'nda sürdürülen kazı çalışmaları sonlandırılmamıştır¹³⁷ (Lev.XXXVII, Fig. 52 A-B).

Kazı çalışması yapılan II no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı'nda farklı malzeme gruplarına ait toplam 14 parça eser içerisinde, Batı Mezar Odası, kline 1'de bir metal menteşe ve bir bronz sikke bulunmuştur.

<i>Eserin Adı</i>	<i>Cinsi</i>	<i>Kat. No.</i>	<i>Levha ve Figür No</i>
<i>Menteşe Parçası</i>	Bronz	30	Lev.XXXVIII, Fig. 53.
<i>Sikke</i>	Bronz	49	Lev.XXXVIII, Fig. 54.

Kline 2'de, 1 adet bronz yüzük ele geçmiştir.

Yüzük	Bronz	32	Lev.XXXVIII, Fig. 55.
-------	-------	----	-----------------------

¹³⁶ Duman 2017, 272.

¹³⁷ Duman 2017, 272.

Kline 3’de değerlendirmeye alınmış, 4 adet eser vardır.

<i>Eserin Adı</i>	<i>Cinsi</i>	<i>Kat. No.</i>	<i>Levha ve Figür No</i>
<i>Küpe</i>	Altın	38	Lev.XXXIX, Fig. 56.
<i>Küpe</i>	Altın	39	Lev.XXXIX, Fig. 57.
<i>Unguentarium</i>	Cam	22	Lev.XXXIX, Fig. 58, Lev.LXIII, Fig.78c.
<i>Kolye Ucu</i>	Bronz	31	Lev.XXXIX, Fig. 59, Lev.LXV, Fig.80c.
Kline 4’de toplam 1 adet eser bulunmuştur.			
<i>Strigilis</i>	Demir	33	Lev.XL, Fig. 60.

Koridor içerisinde ise 6 adet eser tespit edilmiştir.

<i>Eserin Adı</i>	<i>Cinsi</i>	<i>Kat. No.</i>	<i>Levha ve Figür No</i>
<i>Yüzük Kaşı</i>	Taş	36	Lev.XL, Fig.61.
<i>Kandil</i>	Pışmiş Toprak	18	Lev.XL, Fig.62; Lev.LX, Fig.75e.
<i>Kandil</i>	Pışmiş Toprak	19	Lev.XL, Fig.63; Lev.LX, Fig.75d.

<i>Sikke</i>	Bronz	50	Lev.XLI, Fig.64 a1-a2.
<i>Sikke</i>	Bronz	51	Lev.XLI, Fig.65 a1-a2.
<i>Sikke</i>	Bronz	52	Lev.XLI, Fig.66 a1-a2.

II no. lu Mezar içerisinde ele geçen toplam 4 adet bronz sikkeler (**Ek 1.2**) değerlendirildiğinde; TR.16.KN.KM2.S.01 (**Kat.49**) no. lu bronz sikke MS 2- 3. yy. a tarihlendirilmiştir. TR.16.KN.KM2.S.02 (**Kat.50**) no. lu bronz sikke ise MS 4. yy. a tarihlendirilmiştir. Honorius- II. Theodosius Dönemi'ne verilen TR.16.KN.KM2.S.03 (**Kat.51**) no. lu bronz sikke MS 393- 450 yılları arasına verilmiştir. II. Julianus Dönemi'ne tarihlendirilen TR.16.KN.KM2.S.04 (**Kat.52**) no. lu bronz sikke ise MS 335- 361 yılları arasına verilmiştir. Bu verilere göre mezarın geniş bir aralıkta kullanım gördüğü söylenebilir.

Mezar içerisinde tespit edilen armağanlar (**Lev.XLII, Fig.67**) ve antropojik özelliklere göre 3 no. lu klinenin bir kadına ait olabileceği görüşü ağırlık kazanmaktadır. Mezar içerisinde, MS 1- 2. yy. a ait günlük kullanım kapları dışında ele geçen eserleri form, hamur yapısı ve rengi, iç ve dış astar renkleri, akıtma boya renkleri gibi özellikleri değerlendirildiğinde; Tripolis Kuzey Nekropolü, II no. lu Mezar'dan ele geçen TR.16.KN.KM2.PT.01 (**Kat.18**) no. lu, Kısa "U" burunlu kandil, mika ve kireç katkılı, ince kumlu, sık ve sert dokuludur. Hamur rengi 2.5Y 8/2 soluk kahverengi, dış astar yoğun aşınmış 7.5YR 6/4 açık kahverengidir. Yuvarlak gövdeli, kısa burunlu, düz halka kaidelidir. Eserin diskus kısmı çevresinde kabartma şeklinde yapılmış tek halkayla sınırlandırılmıştır. Omuz kısmı üzerinde herhangi bir süsleme yapılmamıştır. Omuzdan gövdeye geçiş yumuşaktır. Diskusun iç bükey bir formu vardır ve üzerinde yan yana betimlenen Eros ve psyche sağa doğru hareketli olarak omuzlarında bir nesne taşımaktadırlar. Söz konusu kandil form ve diskus üzerindeki betimlemelerle Laodikeia'da bulunan kandil ile benzerlikler taşımaktadır¹³⁸. Ayrıca diskus üzerinde iki hava deliği bulunur. Burun ucu yanmadan dolayı siyahlaşmıştır. Tutamak üzeri profillidir ancak profilin büyük bir kısmı aşınmadan dolayı tahrip olmuştur. Eser kalıp yapımıdır.

¹³⁸ Şimşek vd. 2011, 467.

MS 2. yy. a tarihlendirilmesi önerilmiştir. TR.16.KN.KM2.PT.02 (**Kat.19**) no. lu kalp burunlu figürlü kandil, mika ve kireç katkılı, ince kumlu, sık ve sert dokuludur. Hamur rengi 7.5YR 7/4 pembe. Dış astar rengi 2.5YR 5/8 kırmızıdır. Yer yer 2.5YR 4/1 koyu kırmızımsı gridir. Yuvarlak gövdeli, kısa kalp burunlu, düz halka kaidelidir. Eserin diskus kısmı çevresinde kabartma şeklinde yapılmış iki halkayla sınırlandırılmıştır. Omuz kısmı üzerinde herhangi bir süsleme yapılmamıştır. Omuzdan gövdeye geçiş yumuşaktır. Diskusun iç bükey bir formu vardır ve üzerinde tek figür (gladyatör) betimlenmiştir. Diskus deliği merkezlenmemiştir. Diskus üzerinde hava deliği yer alır. Kalp şeklinde yapılmış burun ucu yanmadan dolayı siyahlaşmıştır. Tutamak üzeri profillidir ancak profilin büyük bir kısmı aşınmadan dolayı tahrip olmuştur. Ayrıca tutamak üzerinde tutamak deliği yer alır. Eser kaliteli pişirilmiştir ve kalıp yapımıdır. MS 1. yy. ın ikinci yarısına tarihlendirilmesi önerilen kandilin benzer örnekleri nekropol kazılarında sıklıkla karşılaşılmaktadır. TR.16.KN.KM2.C.01 (**Kat.22**) no. lu cam unguentarium, serbest üfleme ve aletle şekillendirme yöntemiyle yapılmıştır. Kırık olan kısımdan alta doğru genişleyen uzun bir boyna sahiptir. Boyundan torba gövdeye geçiş yumuşak şekilde verilmiştir. Eserin dip kısmı düzdür ve yeşil renklidir. Eserin MÖ 1.yy. ın sonları, MS 1. yy. ın başlarına tarihlendirilmesi önerilmiştir.

Metal eserlerden, TR.16.KN.KM2.M.01 (**Kat.30**) no. lu bronz menteşe parçası ana gövdeden kopmuştur. Silindirik formu eserin her iki ucu profillidir. Silindirik gövde merkezine bağlanmış parça eklenmiştir. Parça göbeğinde ise geçki deliği bulunur. Eser yüzeyi aşınmış ve korozyonludur. Eserin, MS 1-2. yy. tarihlendirilmesi önerilmiştir. TR.16.KN.KM2.M.02 (**Kat.31**) no. lu bronz kolye ucu, hilal formudur. Halkanın her iki ucu birbirlerine birleştirilmemiştir ve her iki ucunda top şeklinde ekleme vardır. Kolye ucunun açık ağzı aşağı bakar vaziyettedir. Kapalı olan arka kısmına ise ip geçki deliği eklenmiştir. Eserin, MS 1-2. yy. tarihlendirilmesi önerilmiştir. TR.16.KN.KM2.M.03 (**Kat.32**) no. lu bronz yüzük aşırı korozyonludur ve formunda büyük oranda eksilmeler vardır. Ayrıca yüzük kaşı eksiktir. Yüzük kaş yuvasını her iki yanından halka yapacak şekilde uzatılmış yüzük halkası bulunur. Yüzük halkasını oluşturan metal çapı, yüzük kaşının her iki yanından aşağı doğru düşerek ilerler. MS 1. yy. ın sonu, MS 2.yy. ın başlarına tarihlendirilmesi önerilmiştir. TR.16.KN.KM2.M.04 (**Kat.33**) no. lu demir strigilis ise çok parçalı ve eksik olarak bulunmuştur. Yoğun korozyon nedeniyle eser yüzeyinde aşınmalar, kopmalar, deformasyonlar vardır ve büyük oranda eksiktir. Tutamak ve sap kısmından oluşan eserin tutamak kısmı metalin döndürülerek sap kısmına

kadar ilerlemesiyle son bulur. Tutamak açıklığı dar olan parçanın kaşık/sap kısmı demir bir levhanın iç bükey yapılarak kenar kısımları hafif keskinleştirilmiş ve yuvarlatılmıştır. MÖ 1. yy. a tarihlendirilmesi önerilen strigilis, aşırı korozyon nedeniyle formunu büyük oranda kaybetmiştir. TR.16.KN.KM2.A.01 (**Kat.38**) ve TR.16.KN.KM2.A.02 (**Kat.39**) no. lu, MS 2- 3. yy.a tarihlendirilmesi önerilen altın küpelerden, TR.16.KN.KM2.A.01 (**Kat.38**), altın telin halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuştur. Halka şekline getirilmiş telin bir ucunda kapalı kanca biçiminde yapılmış klips bulunur. Diğer ucunda ise klipsin geçirildiği telin bükülmesiyle yapılmış halka vardır. Eser oldukça iyi korunmuş olup yüzeyinde hafif deformasyonlar görülür. TR.16.KN.KM2.A.02 (**Kat.39**) no. lu altın küpeleri oluşturan telin halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuşlardır. Halka şekline getirilmiş telin bir ucunda kapalı kanca biçiminde yapılmış halka bulunur. Diğer ucunda ise halkanın geçirildiği ve iki boğumla halkaya sabitlendiği farklı bir halka vardır. Küpe teline yarım küre formu, küpe ucu eklenmiştir. Eser oldukça iyi korunmuş olup yüzeyinde hafif deformasyonlar görülür. Tripolis Kuzey Nekropolü'nde ele geçen metal eserlerin tarihlendirilmesi literatür taramaları sırasında tespit edilen benzer form özelliklerine göre belirlenmiş olsa da metal eserlerin tarihlendirilmesinde, buluntu durumları ve beraberinde ele geçen diğer eserler de göz önünde bulundurulmuştur.

Kuzey Nekropolü, II nolu kaya mezarı içerisinde ele geçen ve tek örnek olan TR.16.KN.KM2.T.01 (**Kat.36**) no. lu yüzük kaşı tamdır. Oval formu olan eserin üst yüzeyinde beyazımsı krem rengindeki fon üzerine baskı şeklinde balık motifi işlenmiştir. Ayrıca üst yüzeyin kenarları yuvarlatılarak merkezdeki motifin ön plana çıkarılması sağlanmıştır. Yüzük kaşının yüzük yuvasına oturduğu alt yüzeyi düzdür. Eser üzerinde deformasyonlar ve hafif aşınmalar görülür. MS 1- 2. yy. tarihlendirilmesi önerilmiştir.

2.4 Tripolis'in Kaya Oygu Oda Mezar Mimarisi ve Değerlendirmeler

Mezar mimarisinin oluşmasında temel özellik olarak gösterilen; yerleşim yerinin topoğrafik özellikleri ve yapısı, kültürel birikimleri, coğrafi bölgeye ait yerel malzeme yapısı, ulaşım olanakları, kentnin çevresinde yer alan taş ocakları ve bu taş ocaklarından elde edilene malzemenin cinsi ve kalitesi vb. sayılabilir. Ancak mezar mimarisinin oluşmasında bu temel unsurların dışında en büyük etken dinsel öğelerdir. Özellikle insanların ölümden sonra yaşamın devam ettiğine dair inancı¹³⁹ mezar mimarisinin farklılaşmasına buna bağlı olarak zenginleşmesine neden olmuştur. Mezar gelenekleri ölen kişinin toplumsal sınıfına ve değerine göre farklılaşsa da kişinin veya yakınlarının ekonomik durumu mezar mimarisini etkilemiştir. Bu nedenle ölü gömme geleneği sınıfları birbirinden ayıran en önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Mezar mimarisinin farklı tiplerde görülmesi her ne kadar ölen kişinin toplum içindeki statüsü ve kişiye verilen değer ölçütünün etkisi ön planda olsada, çevresel faktörlerin de söz konusu etkiyi arttırdığı unutulmamalıdır. Örneğin kireç taşının yapı malzemesi olarak kullanılması, o bölgede veya çevresinde traverten, mermer gibi yapı taşlarından yoksun olmasına ya da yeterli olmamasıyla açıklanabilir. Ayrıca, mezar mimarisinin şekillenmesinde, dini inançların etkisi büyüktür. Tripolis Kuzey Nekropolü'nde görülebilen mevcut kaya mezarlarında her ne kadar görülmesede, kaya mezarları içerisinde kullanılan nişlerin; Kybele inancında kayanın ya da dağın özüne açılan kısımlar¹⁴⁰ olarak düşünülmesi inanç sisteminin, mezar mimarisi üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

Ölen kişinin kendisi tarafından ya da yakınları tarafından yaptırılan eve benzer bir yapıya ya da benzer mimariye sahip mezar içine gömme âdeti Anadolu'da MÖ 3. binin 2. yarısından itibaren başlayarak, Roma İmparatorluk Döneminin sonlarına kadar farklı yorumlarda devam etmiştir¹⁴¹. Kaya mezarları da bu düşünce paralelinde doğmuş ve Demir Çağı'yla birlikte tüm Anadolu'da görülen farklı bir mezar tipi olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁴².

¹³⁹ Akçay-Erdem 2016, 261.

¹⁴⁰ Söğüt vd 2002a, 144.

¹⁴¹ İdil 1998, 01.

¹⁴² Doğanay 2009, 273.

Seleukos Kralı, I. Antiokhos'un (MÖ 324- 261) reformları içerisinde önemli bir yere sahip olan ve arkasından etkileşim alanını artırarak bir çok bölgeyi etkileyen mezar mimarisi¹⁴³, Anadolu'yu da etkilemiştir. Ayrıca MS 3. yy' da imparatorluğun genelinde baş gösteren siyasi bozulmalar ve ekonomik sıkıntılar, gömü geleneğini de etkilemiş olmalıdır. Özellikle ekonomik sıkıntılar ve Hıristiyanlığın etkisi, pahalı ve gösterişli olan lahit ve mezar odalarından oluşan yapıların kullanımını büyük oranda azaltmıştır¹⁴⁴. Bazı bölgelerde toprak mezarların, Geç Antik Çağ ve Bizans dönemlerinde yaygınlaşması bu durum ile açıklanabilir.

Roma Dönemi'nde, kente girişi sağlayan ve yol kenarları boyunca devam eden nekropol alanlarının dönemin modası haline gelmesi ve bu özelliğiyle birçok kenti etkileyerek benzer uygulamaların görülmesine neden olması mezar mimarisinin şehir planı içerisindeki konumunu belirlemiştir. Lykos Vadisi'nin önemli kentlerinden biri olan Hierapolis'te benzer bir uygulama, MS 60 yılında gerçekleşen Nero Dönemi depreminden sonraki imar faaliyetleri içerisinde, nekropol alanlarının belirli bir plana göre inşa edilmesi örnek gösterilebilir¹⁴⁵. Ayrıca mezarlar kent girişleri dışında topoğrafik özellikler göz önünde bulundurularak kentin içine sokulmadan çevresinde toplu ve birbirine yakın şekilde yoğunlaşmıştır. Tripolis Güney, Doğu ve Batı Nekropolü bu mimari anlayışın getirdiği sonuç olarak şehir planlamacılığına uygun olsa da, Kuzey Nekropolü'nün coğrafi özelliklerinin şehrin yapısal planlaması için uygun olmaması nedeniyle kaya mezarları için doğal alanları oluşturmuştur.

Tripolis Kaya Oyuğu Oda Mezarlarının mimari düzenlemesi, mezar yerinin belirlenmesinin ardından ön giriş olarak ana mezar odasına geçişi sağlayan dromosun ön cephesinin oluşturulabileceği uygun bir alanın bulunmasıyla başlar. Kaya mezarının ön cephesinin oluşturulacağı kayacın ön yüzü şekillendirilerek düzleştirilir. Kaya yapısının kırılabilirliği, şekillendirmeye uygunluğu, kayacın kırılabilir damarının alınması gibi süreçlerden geçerek ön cephe işlenir ve adım adım kaya mezarının odaları kişi sayısına göre yerleştirilen klineler ile birlikte ana kaya oyularak şekillendirilmiştir. Kaya mezarına girişler ise tek yerden işlenmiş olan dromostan sağlanırdı. Tripolis Kuzey

¹⁴³ Zeyrek 2007, 194.

¹⁴⁴ Zeyrek 2006, 01.

¹⁴⁵ Şimşek 1997, 107.

Nekropolü Kaya Oygu Oda Mezarları içerisinde az sayıda örnekleri de olsa ön cepheleri tonoz formunda işlenerek dromos ve asıl mezar odasını ayıran bölümünde eklenmiş olduğu örnekleri de mevcuttur. Mezar girişleri ölünün yatırılması ve cenaze töreninin yapılmasıyla kapatılırdı. Ancak yakınları tarafından ziyaret edilmesi amacıyla mezar girişleri hareketli kapılar ile kapatılmış olmalıydı. Kaya Mezarları kareye yakın dikdörtgen forma sahiptir ve üst örtüsü kayanın tonoz şeklinde işlenmesiyle oluşturulmuştur. Genel olarak Kuzey Nekropolü Kaya mezarları gösterişli cephe görünümünden uzak, kişi sayısına göre büyüklükleri farklıdır. Kaya mezarlarının çoğunluğu tek odalıdır. Klinelerin sayısı 1 ile 5 arasında değişmektedir ve ölen kişiler mezar zemininden yükseltilmiş sığ klinelere veya zemin seviyesine kadar oyulmuş tekne biçiminde klinelere yatırılmıştır.

Giriş kapıları kare ya da dikdörtgen formludur. Mezar odasına tek kapı ile girilmektedir. Kaya mezarlarının topoğrafyaya uygun yerleştirilmesinden dolayı yön kaygısı yoktur. Ayrıca, TR.15.KN.KM2 numarası verilen II no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı, Batı Odası'nda olduğu gibi kuzeydoğu köşesinde, kuzeydoğu-güneybatı yönlü tek kişilik basık odalarda eklenmiştir. Mezar duvarları hafif bombelidir ve bu nedenle simetri kavramı tam olarak uygulanamamıştır. Ulaşımı genel olarak kolaydır. Mezar odalarında görülen nişlerin azlığı ve mezar odalarının kompleks mimariden uzak olması mezarların sade ve yalın olmasına neden olmuştur. Tripolis örneklerine yakın, benzer kaya mezarları, Keçiborlu örnekleriyle yakındır ve Phrygia bölgesinin de bu örneklerden etkilenmiş olduğu görülmektedir¹⁴⁶. Kaya mezarına yüksek tek veya iki basamakla giriş yapılır ve giriş kapısından girildiğinde dikdörtgen formlu yan klineler ile birlikte uzanan koridor bulunur. Oda mezarın sağında ve solunda dikine yerleştirilmiş klinelere bitişik, giriş kapısının karşısındaki yatay yerleştirilmiş klineye uzun kenarları yaslandırılmış dikdörtgen formlu yükselti bulunur. Olasılıkla bu yükselti ölüler için armağanların konulduğu veya oda mezarın aydınlatılması amacıyla kullanılan kandillerin veya sunu kaplarının yerleştirildiği bölümlerdir.

¹⁴⁶ Doğanay 2009, 273.

Kuzey Nekropolü'nün olduğu tepelerin güney yamaçları, Lykos Vadisi'nin benzersiz manzarısını ve kenti görürken, doğu ve güneydoğu yamaçlarında ki mezarlar, Büyük Menderes Nehri'ne doğru bakmaktadır. Ancak mezarların kendi içerisinde yn birliği yoktur.

Tripolis kaya mezarları her ne kadar süsten uzak, sade ve sanatsal bir anlayıştan uzak olsa da, II No. lu Kaya Oygu Oda Mezarı, kline 4 ve doğu klinede olduğu gibi daha düzgün ve ince işlenen mezar duvarları üzerinden kopan krem ve beyaz fon üzerine bordo ve yeşil renklerin hâkim olduğu freskler, genel görüşü çeşitlendirmiştir ancak sonucu etkilememiştir.

Lykos Vadisi çevresinde kurulmuş olan ve kentlerin kuruluşlarıyla birlikte Helenistik Dönem'den itibaren kullanılan kaya mezarları bölgede yaygın olan mezar tipidir¹⁴⁷. Bölge içinde düzensiz yerleştirilmiş ve dromos ile mezar odasından oluşan rnekleri, M 1. yy'dan MS 3.yy. başlarına kadar tarihlendirilmektedir¹⁴⁸. Bu tip mezarlara Tripolis, Attouda, Tabae, Çivril- Yavuzca iftliği, Buldan Karaköy ve Bayıralan Köyü'nde yoğun olarak karřılařılmaktadır¹⁴⁹. Ayrıca Kolossai, Merkez-Gümüşler Kaya Köyü, Acıpayam İlçesi Yeşildere'de bulunmaktadır¹⁵⁰.

¹⁴⁷ Sögüt- Şimşek 2002b, 3210.

¹⁴⁸ Demirer 1998, 26- 30.

¹⁴⁹ Sögüt- Şimşek 2002b, 310.

¹⁵⁰ Şimşek 2002a, 15.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAYA OYGU ODA MEZAR BULUNTULARI

3.1- Pişmiş Toprak Eserler

3.1.1- Kandiller

Aydınlanma ihtiyacının karşılanması ve bu ihtiyacın giderilmesinde ki farklı uygulamalar insanın yetenekleri ve düşünce yapısı ile doğru orantılı olarak gelişmiştir. Aydınlanmadaki yenilikler ve bu yenilikler ile birlikte değişen bölge ve dönemsel özellikler aydınlanma araçlarının günümüze kadar form değiştirmesine olanak sağlamıştır. Kullanım alanı oldukça geniş olan ve günlük yaşamın sürdürüldüğü her alanda aydınlanma araçlarından faydalanılmıştır. Genel olarak ateş ve ateşin kontrol altında tutulması için kullanılan araçların çeşitliliği mekânsal farklılıklara göre değişmiştir. Özellikle gün ışığının yetersiz olduğu maden ocaklarında, hamamlarda, cadde ve sokaklarda, mezarlarda kısacası kamu ve sivil mimariye ait her yapıda kullanılan aydınlanma araçları, kişilerin ekonomik durumlarına ve kullanım alanına göre farklılık göstermiştir. Düşük ve orta düzeyli halk, günlük aydınlanma ihtiyacını çark ve kalıp yapımı kandiller kullanarak karşılarken, varlıklı aileler yaşam alanlarında dekoratif unsurları ön planda olan süslü ve işlemeli kandilleri tercih etmişlerdir¹⁵¹. Kandillerin aydınlanma dışında sosyal yaşam içindeki bazı geleneklerin tamamlayıcısı olarak kullanılması, kandilleri sıradan araçlar olmaktan uzaklaştırmıştır. Örneğin Roma halkı, kırsal ve kent yaşamı içerisinde yeni doğmuş olan çocuğun isminin ne olacağına karar vermeden önce, üzerine farklı isimlerin yazıldığı kandilleri yakar ve hangi kandil daha uzun yanarsa çocuğa o ismi verirlerdi¹⁵². İnanç sitemiyle alakalı bu geleneksel uygulama dışında bağlı oldukları aile veya çevre grupları içerisindeki bireylere yeni yıl hediyesi olarak iyi dileklerini belirtmek amacıyla verilen kandiller, dönemin önemli adetlerinden biri haline gelmişti¹⁵³. İnanç ve sosyal yaşamı bu denli etkileyen aydınlanma araçları olasılıkla geçmiş kültürlerin manevi hassasiyetlerini de beraberinde taşıyarak uzun bir süre benzer kullanımlarla etkisini korumuştur.

¹⁵¹ Bailey 1980, 11.

¹⁵² Çokay 1996, 23.

¹⁵³ Çokay 1996, 23.

Antik Dönem'de aydınlatma aracı olarak kullanılan kandiller, Grekçe *Lychnos*, Latince *Candela*, *Iychnus* ve *lucerna* olarak adlandırılmışlardır¹⁵⁴. Kandillerin genel olarak yanma prensibi yağ konulan hazne ve fitilden oluşur. Farklı tiplere sahip olan kandiller; yağ haznesi (infundibulum), burun (nostrum, nasus, myxus), ayna (discus), omuz (margo) ve kulp (ansa, manubrium)¹⁵⁵ kısmından oluşmaktadır. Kandillerde kullanılan fitil, Avrupa'da Paleolitik Dönem'de avcılarının kullanmış olduğu düşünülen kandiller ile Neolitik Döneme ait sığ tabak formulu taş kandiller içerisinde bulunmuş¹⁵⁶. MÖ 8000- 6000'lerde deniz kabuklarının kıvrımlı kısımlarının, fitilin yerleştirildiği yerler olarak belirtilmiştir¹⁵⁷. Kandillerde kullanılan fitiller asbetos, pamuk, papyrustan yapılmaktaydı. Akdeniz Bölgesinde kandillerde daha çok zeytinyağı tercih edilirken, bitkisel ve hayvansal yağlarda kullanılırdı¹⁵⁸.

Walters'ın Fenike etkisiyle yapıldığını düşündüğü kandilleri Herodot; Mısır'daki bayramlarda gece boyunca kullanılan içleri yağ ve tuz dolu fincanlar olarak tanımlamıştır¹⁵⁹. Girit'te taş ve bronzdan yapılmış kandiller günlük kullanımda fazla tercih edilmemiş daha çok aydınlanma aracı olarak meşale kullanılmıştır ancak meşalelerin yangınlara neden olması nedeniyle kandil kullanımı yaygınlaşmıştır¹⁶⁰. Roma Dönemi'nde dini törenlerde kullanılan meşalelerin yerini de zamanla kandillerin almasıyla kullanımları giderek artmıştır¹⁶¹. Özellikle MÖ 600'lerde çarkta yapılmış ve fitilin yerleştirildiği burun eklenmiş kandiller; Yunanistan, Ege Adaları, İtalya, Anadolu, Kuzey Afrika, Mısır ve Filistin'e uzanan geniş bir coğrafyada Helenistik Dönem'e kadar kullanılmıştır¹⁶². Helenistik Dönem'de ise kalıp yapımı kandiller çoğalmış, yağ haznelerinin üzeri kapatılmış ve dekoratif öğeler işlenerek popüler olmuştur¹⁶³. MÖ 6-2. yy. arasında daha çok Atina'da üretilen kandiller MÖ 2. yy. dan sonra ağırlıklı olarak İtalya'da üretilmeye başlamış, MÖ 1. yy. da kandil yapımcıların isimleri eklenmiş, MS1.yy. da ise tabanında planta pedis (ayak izi) baskılı kandil üretiminin Sardes, Miletos

¹⁵⁴ Walters 1914, xii.

¹⁵⁵ Civelek 2001, 107.

¹⁵⁶ Forbes 1958, 119.

¹⁵⁷ Kınal 1969, 151.

¹⁵⁸ Metin 2012, 27.

¹⁵⁹ Metin 2012, dp.113.

¹⁶⁰ Forbes 1958, 148- 149.

¹⁶¹ Walters 1914, xiii.

¹⁶² Civelek 2001, 08

¹⁶³ Biers 1992, 57.

ve Smyrna gibi Batı Anadolu kentlerinde üretildiği görülmüştür¹⁶⁴. MS 2. yy. sonuna kadar İtalya atölyelerinde yoğun şekilde farklı form ve özellikte üretilen kandiller, MS 3. yy. sonlarında diskuslar üzerindeki palmiye ağaçları, kuşlar, çivilenmiş üçgenler, tekerlekler, kalpler, üzüm salkımları gibi betimlemeler ortaya çıkmıştır¹⁶⁵. MS 3. yy. dan sonra yağın lüks ve pahalı olması nedeniyle Kuzey İtalya da üretim önemli derecede düşer ancak Anadolu, Yunanistan, Kuzey Afrika, Doğu Akdeniz’de ise üretim devam etmiştir¹⁶⁶. Geç Roma- Erken Bizans Döneminde ise kandillerin gövde ve burun kısmının uzadığı görülmüş, kulp yerine hafif bir çıkıntı yapılmış, dekorasyona önem verilmiş, diskustan fitil deliğine kadar uzanan bir kanal eklenmiş ve kaide halkalı olarak üretilmiştir¹⁶⁷. MS 5. ve 6. yy. dan sonra kandiller üzerinde haç, kutsal monogramlar, azizler betimlendiği görülür¹⁶⁸. MS 7. yy. dan sonra kandillerin azaldığı görülür ve MS 861’den sonraki dönemlerde pişmiş toprak kandillerden çok, cam kandiller kendini gösterir¹⁶⁹. Bu dönemden sonra da Anadolu’da kandiller yaygın olarak kullanılır¹⁷⁰. Anadolu Türk - İslam Sanatı’nda İznik seramiklerinde ve hat sanatında da kandillerin izlerini görmek mümkündür¹⁷¹.

Tripolis Kuzey Nekropolü, kazı çalışması yapılan I ve II no. lu Kaya Oyu Oda Mezarlarında ele geçen kandiller; özellikle Helenistik ve Erken Roma Dönemi’nde dinsel inanışlarına göre mezarlara bırakılan hediyeler ve ölen kişi için yılın belirli dönemlerinde yapılan törenler ölümden sonra yaşamın devam ettiği inancını ortaya koymaktadır¹⁷². Mezar armağanı olarak konulan kandillerde benzer bir inanışın sonucu olarak mezarlara konulduğu söylenebilir.

Tripolis Kuzey Nekropolü, I ve II no. lu Kaya Oyu Oda Mezarlarında 7 adet pişmiş topraktan yapılmış kandil ele geçmiştir. TR.16.KN.KM1.PT.03 no. lu (**Lev.XX, Fig. 31c**) kandilin çok parçalı ve eksik olması nedeniyle formunun tam olarak değerlendirilememesine neden olmuştur. Bu nedenle çalışma içinde ele alınmamıştır.

¹⁶⁴ Civelek 2001, 09.

¹⁶⁵ Perlzweig 1961, 22- 23.

¹⁶⁶ Civelek 2001, 08.

¹⁶⁷ Metin 2012, 23.

¹⁶⁸ Civelek 2001, 08.

¹⁶⁹ Çokay 1996, 26.

¹⁷⁰ Metin 2012, 23.

¹⁷¹ Kalfazade-Ertuğrul, 1989, 23- 34.

¹⁷² Şimşek 1997, 10.

3.1.1.1- Kulakçıklı Kandil

Kürevi Gövdeli Kandiller; “Kulakçıklı Kandil” veya “Başparmak Tutamağı” olarak bilinmektedir¹⁷³. Kandilin, omuz kısmına, MÖ 4. yy. dan sonra çıkıntı şeklinde yapılmış kulakçık eklenmesiyle farklı bir form elde edilmiş ve bu formda “Kulakçıklı Kandil” olarak isimlendirilmiştir. Bu kandillerin kulakçıkları erken örneklerinde delinmiştir ve bu delik zamanla küçülerek devam etmiştir¹⁷⁴. Bu tip kandiller, genellikle yüksek kaideli olup, yandan kulplu yapılmışlardır. Erken dönemlerde bu kandillerin burun uçları yuvarlak olmasına rağmen geç dönemde kesik bir form haline gelerek değişime uğramıştır¹⁷⁵. Kulakçıklı kandillere Atina Agorası’nda sıklıkla karşılaşılmıştır ve bu kandiller, Yunanistan’a yayılmıştır¹⁷⁶.

Lykos Vadisi çevresinde kurulmuş olan kentlerde de çokça karşılaşılan kulakçıklı kandil örnekleri, Tripolis’te son yıllarda kent merkezinde gerçekleştirilen kazı çalışmalarıyla kendini göstermiştir. Ayrıca Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı, kline 3’de TR.16.KN.KM1.PT.06 (**Kat.05**) buluntu numarası verilen benzer bir kandil tespit edilmiştir (**Lev.XXIV, Fig. 35b; Lev.LX, Fig.75a; Kat.05**). Kandilin diskusunun çanak görünümlü olması ve diskus deliğinin çevresinde içteki havanın dışarı çıkmasını ve yüzeyde biriken yağın içeri akmasını sağlayan küçük deliklerin olması bu tipin en belirgin özelliğini oluşturmaktadır¹⁷⁷.

Laodikeia sınırları içerisinde, Asopos Tepesi I’de ortaya çıkartılan seramik fırını ve bu fırının içerisinde MÖ 2. yy’a tarihlendirilmiş kulakçıklı kandiller bulunmuştur¹⁷⁸. Fırın içerisinde bulunan bu kandiller; Pergamon, Ephesos ve Knidos¹⁷⁹ tipi kandillerin benzeri olsada buluntu konumları düşünüldüğünde Laodikeia’da yerel üretim yaptıkları tespit edilmiştir¹⁸⁰. Burdur Müzesi’nde; MÖ 2. yy. sonu- MÖ 1. yy. a tarihlendirilen benzer üç adet kulakçıklı kandil bulunmaktadır¹⁸¹. Denizli İlinin, Sarayköy İlçesi,

¹⁷³ Kassab-Sezer 1995, 18.

¹⁷⁴ Howland 1958, 72.

¹⁷⁵ Howland 1958, 100.

¹⁷⁶ Tavukçu 2006, 124-125.

¹⁷⁷ Tuluk 2003, 24-25, Plt. 23.2.

¹⁷⁸ Şimşek 2014, 90.

¹⁷⁹ Tuluk 2003, 21-22.

¹⁸⁰ Şimşek- Duman 2013, 160.

¹⁸¹ Metin-Öztürk 2012, 485- 486, 490- 491, Res. 5- 7.

Beylerbeyi Tümülüsü'nde benzer tipte iki kandil ele geçmiştir¹⁸². Lykos Vadisi üzerinde kurulan yerleşimlerden Tripolis'te ise 2012–2013 kazı sezonunda benzer tipte örnekler bulunmuştur¹⁸³. Yine aynı bölgenin önemli kentlerinden biri olan Laodikeia ise MÖ 2. ve 1. yy. ara tarihlendirilmiştir¹⁸⁴. Akçapınar'da¹⁸⁵ ise MÖ 1. yy. a tarihlendirilirken, Tripolis'te bulunan bu tip kandiller MÖ 1.yy. ın sonu, MS 1. yy. a kadar kullanılmış olmalıdır.

3.1.1.2- Kısa Yuvarlak Burunlu Kandiller

Kısa, yuvarlak burunlu forma sahip kandiller; kalp burunlu kandillerin devamı niteliğindedir ancak burun tipinin farklı olmasıyla birbirinden ayrılmaktadır¹⁸⁶. Kısa yuvarlak burunlu kandiller; kesik formlu olarak, ağzın içinde olacak şekilde yapılmışken kalp burunlu kandillerin burnu iç bükeydir¹⁸⁷.

Tripolis Antik Kenti Kuzey Nekropolü Kaya Oygu Oda Mezarlarında 3 adet kısa yuvarlak burunlu kandil bulunmuştur. Bu kandillerden 1 no. lu kaya mezarlarında bulunan TR.16.KN.KM1.PT.07 (**Kat.06**) ve TR.16.KN.KM1.PT.10 (**Kat.09**) numarası verilmiş kandillerin burun bölümü yuvarlatılmış, diskus çevresi yükseltilerek çevresi üç ya da dört sıra şeklinde nokta süslemeyle verilmiştir. Ayrıca I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı, kline 2 içerisinde TR.16.KN.KM1.PT.04 (**Kat.03**) numarası verilen ve diskus üzerinde üç mask figürü görülen kandil bu grubun içerisinde değerlendirilmiştir.

3.1.1.2.1- Kısa Yuvarlak Burunlu Nokta Bezemeli Kandiller

Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu kaya Oygu Oda Mezarlarında bulunan TR.16.KN.KM1.PT.07, (**Lev.XXVI, Fig. 37a; Lev.LX, Fig.75b; Kat.06**) ve TR.16.KN.KM1.PT.10 (**Lev.XXVI, Fig. 37d; Lev.LX, Fig.75c; Kat.9**) numaralı

¹⁸² Karabay 1995, 240. Res. 14; Şimşek- Duman 2013, 154, 175, Fig. 6, 10- 12; Laodikeia'da bulunan kandiller için "Laodikeia Üretimi Kulakçıklı Kandiller olarak adlandırılmıştır; Şimşek 2013c, 650, Res. 44, 54, 57, L. 5/30- 31. Laodikeia tipi kulakçıklı kandiller olarak adlandırılan parçalar M.Ö 2. yy.- MÖ 1. yy.ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.

¹⁸³ Şimşek-Duman 2013, 151- 180.

¹⁸⁴ Şimşek 2013c, 650, Res. 44, 54, 57, L. 5/30- 31.

¹⁸⁵ Ok 2004, 32.

¹⁸⁶ Öztürk 2003, 68.

¹⁸⁷ Öztürk 2003, 68.

kandillerin burun kısmı yuvarlak formludur ve diskusu çevreleyen üçerli ve dörderli sıralar şeklinde nokta bezeme süslemeleri vardır. Bu tip kandil örneği, Lykos Vadisi kentlerinden olan Laodikeia’da çok sayıda bulunmuştur ve tip KA.T9 e grubu içinde değerlendirilerek, MS 4- 5. yy. a tarihlendirilmiştir¹⁸⁸. Bailey, Type R olarak benzer örneklerini MS 3.yy. ın ilk çeyreği ile MS 5.yy. ın başlarına tarihlemiştir¹⁸⁹. Leibungut ise MS 3- 4 yy. arasına tarihlendirilmesinin uygun olacağını belirtmiştir¹⁹⁰.

Tripolis kazı çalışmalarında sıklıkla karşılaşılan bu örneklerin benzerleri Tripolis Kuzey Nekropolü’ünde bulunmuş olan iki örnekle temsil edilmektedir. Söz konusu kandiller diğer veriler gözönüne alındığında MS 4- 5. yy. a tarihlendirilmesi önerilebilir.

3.1.1.2.2- Kısa Yuvarlak Burunlu Üç Mask Figürlü Kandil

Kandillerin diskus bölümüne alçak yada yüksek kabartma şeklinde betimlenmiş figürlerin başında tanrı (Zeus, Hermes, Eros vb.) ve tanrıça (Aprotide, Athena, Tykhe vb.) yer alır. Ayrıca kahramanlara ait betimlerde (Herakles vb.) konu edilmiştir. Kandiller üzerine betimlenmiş diğer bir grup, diskus üzerine mitolojik yaratıklarla (Grifon, Kentauros, Sfenks vb) süslediği kandillerdir. Roma Dönemi’nde günlük yaşam içerisinde ve mezar hediyesi olarak kullanılan bazı kandiller üzerinde ise gladyatör figürlü sahneler, boksörler betimlenmiştir. Geç Antik Dönem’de ise haç ve aziz betimlemesi daha ağır basar. Bunların yanında aslan, at, horoz, kartal, köpek, tavşan, gibi hayvan betimlemeleri tek ya da birden fazla sayıda kandil üzerinde kullanılmıştır. Antik tiyatrolar ile bütünleşen üç mask figüründe kandillerin diskus kısmında sıklıkla karşılaşılmaktadır. Söz konusu betimlemenin olduğu kandiller, Roma Dönemi’nde, Yunanistan’daki üretimler ile yakından ilgilidir ve Broneer tip XXVII içinde sırsız lamba türü içinde değerlendirmiş ve ihraç edilen bu kandillerin, diskus çevresinde çizgisel daire içerisinde eşit aralıklarla yerleştirilmiş ve yüz tipleri benzer olan üç mask figürü ve diskus deliğinden oluştuğunu belirtmiştir. Ayrıca bu tipi, MS 2. yy. ın 2. yarısına tarihlendirmiştir¹⁹¹. Benzer bir kandili Hayes, tipolojik ve figüratif olarak incelemiş ve MU 4222 no. lu kandili MS 1. yy. ın

¹⁸⁸ Şimşek vd. 2011, 90- 91.

¹⁸⁹ Bailey 1980, 337- 380, Pl.86- 87.

¹⁹⁰ Leibungut 1977, 53,293,Taf.15, 941.

¹⁹¹ Bussiere 2017, 247.

sonu, 2. yy. ın başlarına tarihlenmiştir¹⁹². Lykos Vadisi ortasına kurulan Laodikeia ve Tripolis’de form ve maskların işlenişi açısından çeşitli örnekleri bulunmaktadır. Ayrıca Denizli Müze Müdürlüğü tarafından 1997 yılında Gümüşler Nekropolü’nde yapılan kurtarma kazısında bir adet üç mask figürlü kandil bulunmuştur¹⁹³. Laodikeia’da iki tip olarak değerlendirilen kandiller Kat. No 11a örnekleriyle temsil edilir ve MS 1. yy.ın son çeyreğiyle MS 2. yy.ın ortalarına tarihlendirilirken¹⁹⁴, Ephesos buluntuları MS 2. yy. a tarihlendirilmiştir¹⁹⁵. Laodikeia sınırları içerisinde yer alan Korucuk’ta masklı bir kandil bulunmuş ve MS 1. yy.ın ikinci yarısı- 2. yy.ın ortalarına tarihlendirilmiştir¹⁹⁶. Pergamon’da¹⁹⁷ bulunan üç mask figürlü kandilin burun kısmı kırık ve dipte planta pedis (?) damgası görülmekte ve MS 3.yy.ın ilk yarısına tarihlenmiştir. Heres¹⁹⁸, MS 2. yy. a, Griepentrog¹⁹⁹, MS 3. yy. ın başlarına tarihlenmiştir. Naumann tarafından yapılan çalışmalarda Aizanoi Antik Kenti’nde bir adet üç mask figürlü kandilin diskus bölümü bulunmuş ve MS 1- 2. yy. a tarihlendirilmiştir²⁰⁰. Akçapınar buluntusu ise diğer mezarların tarihi ve Laodikeia ile form benzerliği açısından karşılaştırma yapıldığında MS 1.yy.ın sonu- 2.yy.ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir²⁰¹.

Tripolis’te benzer bir örneği Kuzey Nekropolü I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı, kline 2 içerisinde TR.16.KN.KM1.PT.04 (**Lev.XXII, Fig. 33a, Lev.LX, Fig.75f; Kat. 03**) no. lu bir adet eser ele geçmiştir. Kline 2 içerisinde ele geçen 4 adet bronz sikke ise; TR.16.KN.KM1.S.04, MS 253- 268 (**Kat.43**), TR.16.KN.KM1.S.05 (**Kat.44**), MS 3. yy, TR.16.KN.KM1.S.06 (**Kat.45**), M.S. 2.- 3. yy. ve TR.16.KN.KM1.S.07 (**Kat.46**), M.S. 117- 138 Hadrian Dönemine tarihlendirilmiştir. Diğer buluntularda göz önüne alınarak bu kandilin, MS 2. yy. a tarihlendirilmesi önerilebilir.

¹⁹² Hayes 2014, 46- 47.

¹⁹³ Karabay1999, 300. Res. 12.

¹⁹⁴ Şimşek vd. 2011, 92- 93.

¹⁹⁵ Gassner 1997, 194- 195, 197, 256, Taf. 63, 77, 809.

¹⁹⁶ Şimşek 2014, 266, 280.

¹⁹⁷ Luca 1975, 128, 671, Tafel 61- 6.

¹⁹⁸ Heres 1972, 79,80, Tafel 53, 495- 497.

¹⁹⁹ Griepentrog 1986, 196, bkz.Tafel 30, 4,5- 6, 202- 203.

²⁰⁰ Naumann-Naumann 1984, 520. Abb. 60. 100.

²⁰¹ Ok 2017, 33.

3.1.1.3- Kalp Burunlu Kandil

Tripolis Antik Kenti Kuzey Nekropolü, II no. lu Kaya Oygu Mezarı içinde TR.16.KN.KM2.PT.02 (**Lev.XL, Fig. 63; Lev.LX, Fig.75d; Kat.19**) buluntu numaralı gladyatör figürlü bir adet kandil ele geçmiştir. Yuvarlak gövdeli, kısa ve kalp burunlu, düz halka kaidelidir. Eserin diskus kısmı, kabartma şeklinde yapılmış iki halkayla sınırlandırılmıştır. Diskusun iç bükey bir formu vardır ve üzerinde tek gladyatör figürü betimlenmiştir. Kandil üzerinde betimlenmiş olan gladyatör figürünün kullandığı zırh, kalkan ve kılıç özelliğine göre, MS 1 yy. da Caligula Dönemi'nde "*Secutor*" olarak adlandırılan gladyatör türünün betimlemesi olmalıdır ve bu gladyatör bir miğfer (galea), kısa bir kılıç (gladius), dar ve uzun bir kalkan (scutum) ve sol bacadaki zırh ile karakteristik özelliğini sergilemektedir²⁰². TR.16.KN.KM2.PT.02 (**Lev.XL, Fig. 63; Lev.LX, Fig.75d; Kat.19**) no. lu kandil üzerinde betimlenmiş olan gladyatör figürünün taşıdığı silah ve giysiler de "*Samnites*" ya da MS 1. yy. da ki adıyla "*Secutor*" gladyatör türüne uymaktadır. Ayrıca kandilin burnu (*nostrum*) üzerinde kalp şeklinde bulunan bezeme, burun (*nostrum*) tipi açısından, Laodikeia Nekropolü KAT.7a, Lev.77, 155 no. lu gladyatör figürlü kandille benzer özellikler gösterir²⁰³. Bu tipe ait kandil örnekleri MS 1. yy. ile MS 3. yy. arasına tarihlendirilmiştir. J.Paul Getty Museum antik kandil kataloğunun Bussiere form DX1 de ki tipleri arasında yer alan 419 numaralı gladyatör figürlü, kalp burunlu kandil MS 2.yy. tarihlendirilmiştir²⁰⁴.

Tripolis, Kemerli Yapı kazı çalışmalarında zemin seviyesi üzerinde ele geçen TR.13.KA.PT.162 ve TR.13.KA.PT.173 numaralı kalp burunlu benzer kandiller²⁰⁵ ile aynı kod aralığında MS 1. yy'a tarihlenen az sayıda bulunan bronz sikke²⁰⁶ ve MS 1. yy. ın ikinci yarısına tarihlendirilmesi önerilen skyphos parçalarının olması²⁰⁷; söz konusu kandillerin en geç MS 1. yy. ın ikinci yarısına tarihlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Tripolis Antik Kenti Kuzey Nekropolü, II no. lu Kaya Oygu Oda Mezarın koridorundan ele geçirilen gladyatör figürlü, kalp burunlu benzer kandilinde mezar içerisinde bulunan

²⁰² Uzunaslan 2005, 48- 49.

²⁰³ Şimşek 2011a, 85.

²⁰⁴ Bussière-Wohl 419, 294.

²⁰⁵ TR.13.KA.PT.162 ve TR.13.KA.PT.173 numaralı kalp burunlu benzer kandiller için bkz. Tripolis Kazı Başkanlığı Arşivi.

²⁰⁶ TR.13.KA.S.1515 no. lu Sikke için bkz. Tripolis Kazı Başkanlığı Arşivi.

²⁰⁷ Ok 2018, 198.

veriler ile Tripolis kazı çalışmalarında ele geçen benzer örnekler açısından değerlendirilmesi sonucu, MS 1. yy. ın ikinci yarısına tarihlendirilmesini önermemize neden olmaktadır. Ayrıca TR.16.KN.KM2.S.02 (**Kat.50**) buluntu numarası verilen bronz sikkenin MS 1-2. yy. a tarihlendirilmesi önerilen tarihi destekler niteliktedir.

3.1.1.4- Kısa “U” Burunlu Figürlü Kandil

Kalp burunlu kandillerin çağdaşı olan bu kandillerin²⁰⁸ burnun üst kısmında, gövde ile birleştiği bölümde yer alan düz çizgi şekli, bu tipin en belirgin özelliğidir²⁰⁹. Ayrıca diskus bir veya birden fazla çember ile sınırlandırılmış, kabartma figürler ile bezenmiş, kulpları yivlendirilmiş, kaideleri düz ve yuvarlak yapılmıştır. “U” burunlu kandil örnekleri içerisinde disk şeklinde gövdeye sahip, uzun burunlu, MS 5- 6. yy. örneklerinde ise üzüm salkımı gibi bezemeler vardır²¹⁰. Laodikeia Nekropolünde MS 1. yy. ın ikinci yarısı- 2. yy. ın sonuna tarihlendirilen ve ele KA.T9a grubu içerisinde değerlendirilen pişmiş topraktan yapılmış 192 no. lu kandil, çift delikli diskus içerisinde iki erkek figürünün bir zemin üzerinde uzun bir kütük taşırken betimlendiğini görülür²¹¹. Laodikeia’da bulunan L.06.KDN.M1 numaralı bu kandilin benzer bir örneğini Kara, MS 1. yüzyılın 2. çeyreği ile 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir²¹².

Tripolis 2013 yılı Kemerli Agora kazı çalışmaları sırasında TR.13.KA.PT.42 numaralı “U” burunlu benzer bir kandil örneği, aynı tabaka içerisinde bulunan TR.13.KA.S.154 no. lu, MS 2- 3. yy. a tarihlendirilen Tripolis şehir sikkesi ile beraber ele geçmiştir²¹³. Tripolis Antik Kenti, Kuzey Nekropolü, II no. lu kaya oygu oda mezar kandil buluntuları içerisinde yer alan TR.16.KN.KM2.PT.01 (**Lev.XL, Fig. 62; Lev.LX, Fig.75e; Kat.18**) numaralı, “U” burunlu kandil, birlikte bulunduğu diğer eserler ve kazı çalışmalarından elde edilen veriler düşünüldüğünde MS 2. yy. a tarihlenmesi önerilebilir.

²⁰⁸ Kara 2014, 23.

²⁰⁹ Civelek 2001, 44; Metin 2012, 126.

²¹⁰ Civelek 2001, 44.

²¹¹ Şimşek 2011a, 88. Bkz. cilt 2, Levha 83, 192. (Laodikeia’da bulunan kandil, L.06.KDN.M1 mezarında bulunan Traianus Dönemi MS 98- 117 ve sonrasına tarihlendirilen sikke ile MS 1. yy. ın ikinci yarısına tarihlendirilen eserler ile ilişkilendirilerek verilmiştir).

²¹² Kara 2014, 23.

²¹³ TR.13.KA.PT.42, TR.13.KA.S.154 no. lu eserler için bkz. Tripolis Kazı Arşivi.

3.1.2- Kaseler

Günlük kullanım kapları içinde sıklıkla kullanılan kaseler, form özellikleri bakımından birbirinden ayrılmaktadır. İçe dönük kâseler; belirlenen tipler arasında en yaygın kullanıma sahiptir. Bu kaselerin, MÖ 5. yy. ın sonlarında kullanılmaya başlandığı ve Helenistik Dönem' in içlerine kadar görüldüğü söylenebilir²¹⁴. Dışa Dönük dudaklı kaseler ise Thompson'a göre, MÖ 4. yy. ın sonuna doğru kullanılmaya başlanarak Helenistik Dönem boyunca günlük kullanım ile ilgili ihtiyacı karşılamıştır²¹⁵. Halka kaideli, dik gövdeli bu kaselerin hamur renkleri kırmızı, pembemsi ve deve tüyü rengine sahiptir²¹⁶. Bu iki tip Atina ve Korinth'te benzer özelliklere sahipken, Knossos'ta hamur rengi (portakal, pembemsi, devetüyü renginde) ve form özelliği (halka kaideli, hafif bir eğimle yükselen gövde, yumuşak bir dönüşle sonlanan dudak kısmı) bakımından ayrılmaktadır²¹⁷. Helenistik Dönem'de genel olarak derin forma sahip kaselerin, MÖ 2. yy'dan sonra bazı örneklerinde formlarının değişerek sığlaşmaya başladığı ve hafif dış bükey gövdenin dikleştiği görülür²¹⁸. Anadolu'da gerçekleştirilen kazı çalışmalarında ele geçen Phokaia kaselerinin hamur renkleri, genellikle turuncu kahverengi, iç ve dış astar renginin ise hamur renginden siyaha dönen bir boya kullanılmıştır²¹⁹. Bu kaselerin dudak kısımlarının hafif yumuşak bir şekilde içe doğru kıvrıldığı görülürken, gövde kaideye doğru dik bir profille iner²²⁰. Phokaia kaselerinin, MÖ 4. yy' dan, MÖ 2.yy'ın ilk yarısına kadar kullanıldığı görülmektedir²²¹. Metropolis kazılarında ele geçen kaselerin ağız kısmı çekiktir ve benzer örneklerini Helenistik Dönem'de Atina ve Korinth'te Anadolu'da; Laodikeia, Sardis, Pergamon, Tralleis gibi dönemin önemli kentlerinde karşımıza çıkmaktadır ve bu merkezlerde bulunan kaseler, Helenistik Dönem'in başlarından, MÖ 1. yy. a kadar kullanım gördüğü belirtilmiştir²²².

Tripolis Antik Kenti, Kuzey Nekropolü, I ve II no. lu Kaya Oygu Oda Mezarlarında toplam 5 adet kase ele geçmiştir. Bulunan bu kaselerin 4 adeti sığdır. Ele

²¹⁴ Sparkes-Talcott 1970, 131.

²¹⁵ Thompson 1934, 311.

²¹⁶ Crowfoot-Kenyon 1957, 244- 248.

²¹⁷ Callaghan 1981, 35- 58, Pl. 1- 4, bkz. 51, Pl.2, Fig.5. 42,43.

²¹⁸ Coldstream 1999, 322- 349, Pl. 25- 40, bkz.335, Fig. 4, 6,20.

²¹⁹ Civelek 2006, 180, bkz.183.

²²⁰ Civelek 2006, 193, Fig:1, g-j.

²²¹ Özyigit 1996, 8, 9, Çiz: 7, 8, 9, 10.

²²² Erdoğan- Aktaş 2011, Kat: 66.

geçen örneklerin formları her ne kadar da birbirine yakın olsada boyut ve gövdeye dönüş biçimleri bakımından birbirinden belirgin biçimde ayrılır. Genel olarak üstten döndürülerek yuvarlatılmış ağız kenarına sahip bu kaselerin boyun kısmı kısadır. Boyundan gövdeye geçişi ise TR.16.KN.KM1.PT.15 (**Lev.XXVII, Fig. 38A-d; Lev.LXI, Fig.76e; Kat.14**) ile TR.16.KN.KM1.PT.17 (**Lev.XXVIII, Fig. 38B-f; Lev.LXI, Fig.76a; Kat.16**) numaralı kase örneklerinde olduğu gibi serttir. TR.16.KN.KM1.PT.14 (**Lev.XXVII, Fig. 38A-c; Lev.LXI, Fig.76b; Kat.13**) ile TR.16.KN.KM1.PT.16 (**Lev.XXVIII, Fig. 38B-e; Lev.LXI, Fig.76c; Kat.15**) no. lu kaselerde ise daha yumuşak döndürülerek kaideyle bağlanmıştır. Kaidenin hafif yüksek ve düzleştirildiği örnekleri ile sığ kaselerin ağız kenarına benzer örnekleri Laodikeiada MÖ 2.yy. sonlarına tarihlendirilen gri hamurlu seramikler içerisinde bulunmaktadır²²³. Ağız kenarı bakımından Efes örneklerinde ise DSA grubu içerisinde değerlendirilmiş ve MÖ. 1. yy. a tarihlendirilmiştir²²⁴. Bergama’da ise basit astarlı bir kase parçasının ağız kenarı, Tripolis örneğine benzer forma sahip olup Helenistik döneme tarihlendirilmiştir²²⁵. Akçapınar Nekropolü’nde ise dirsekli kaseler ele geçmiş olup MS 1. yy. a tarihlendirilmiştir²²⁶. Ayrıca Tripolis’te farklı dönemlere tarihlenen kaseler ele geçse de en erken örnekler MÖ 1. yy. a tarihlendirilmiştir²²⁷. Coşkun²²⁸, Haç Dağı Mevki yüzey araştırmalarında yerel üretim olduğunu düşündüğü içe çekik ağızlı kaseleri ağız ve gövdeye geçiş profillerine göre değerlendirerek 30 no. lu örneği Geç Helenistik ve Erken Roma Dönemi aralığına vermiştir. Özellikle ağız kenarı ve profiline göre değerlendirilmiş olan ve Tripolis merkezinde yer alan taberna kazı çalışmalarında ele geçen 18 no. lu basit ağızlı sığ kase parçasının her ne kadar dip kısmı eksik olsada ağız kenarı ve mevcut formu bakımından TR.16.KN.KM1.PT.14 (**Kat.13**) numaralı parça ile benzer özellikler taşımaktadır ve MÖ 1. yy. a tarihlendirilmiştir²²⁹.

Tripolis Kuzey Nekropolü, Kaya Oygu Oda Mezar kazılarında ele geçen ve tek örnekle temsil edilen, TR.16.KN.KM1.PT.13 (**Lev.XXVII, Fig. 38A-b; Lev.LXI, Fig.76d; Kat.12**) numaralı derin kase nin dudak kenarı yuvarlatılarak kaideye doğru yarı küresel bir form oluşturur. Yüksek kaide ise kalınlaştırılmıştır. Benzer formda örnekler

²²³ Duman 2010, 94- 95, Levha XXVIII, D55-D56.

²²⁴ Gassner 1997, 122, tafel 41, 469.

²²⁵ Schafer 1968, tafel 1-c3.

²²⁶ Ok 2017, 45- 69.

²²⁷ Ok 2018, 31- 51.

²²⁸ Coşkun 2013, 145.

²²⁹ Ok 2018, 59, Lev.3, Res.18.

Laodikeia’da gri hamurlu grup içerisinde yer almakta olup, MÖ 3 - 2. yy. sonu ile MÖ 1. yy. a tarihlendirilmiştir²³⁰. Efes’te ise benzer formda bir örnek MÖ 2- 1. yy’a tarihlendirilmiştir²³¹. Krinzinge²³² MÖ 1.yy. lın ikinci yarısına tarihlenmiştir. Tripolis’te ele geçen kase örneklerinin bazılarının konik gövdeli olması, dik dudak kenarlı olması, boyutlarının küçülmesi ve daha özensiz yapılması nedeniyle bu tip; MÖ 2- 1. yy’lar arasına verilmiştir²³³.

Tripolis kent merkezinde gerçekleştirilen kazı çalışmalarında, MÖ 1. yy’ dan başlayarak MS 3.yy’a tarihlendirilen sığ ve derin kaseler ele geçmiştir. Genel olarak Tripolis Kuzey Nekropolü’nde ele geçen kaselerin kronolojik değerlendirmesi ise nekropol buluntuları içerisinde ele geçen diğer buluntular ile karşılaştırılması ve benzer örnekler için önerilen tarihler dikkate alınarak, MÖ 1. yy. sonu ile MS 1. yy. arasına tarihlendirilmesi uygun görülmektedir.

3.1.3- Unguentariumlar

Daha çok mezar hediyesi olarak kullanılan unguentariumların antik dönemdeki sözcük karşılığı tam olarak bilinmemektedir²³⁴. Fransız Arkeologların yakın tarihte Kartaca’da yaptıkları kazı çalışmalarında Unguentarium ismi kullanılmıştır²³⁵. Bu isim parfümlerin, merhemlerin vb. *unguent*’lerin saklanması yaradığı için bu isimle anılmıştır²³⁶. Bu nedenle kullanılan kremlere, merhemlere *unguentum* adı verilmekteydi²³⁷. Bunların taşınmasında, saklanmasında kullanılan kap ise unguentarium ya da *balsamarium* olarak adlandırılmıştır²³⁸.

Antik Çağ’da merhem, kokulu yağların, ilaçların ve kozmetik ürünlerinin saklandığı düşünülen unguentariumların içerdiği maddelerin ne olduğu konusunda kesin bir bilgi olmasa da Roma Dönemi’nde Knossos’da kazı çalışmaları sırasında bulunan cam unguentarium içerisinde pembemsi toz şeklinde bir maddeyle karşılaşmış ve bu tozun

²³⁰ Duman 2010, 80- 81, 97, Levha XVIII, D2-D3, Levha XXVIII, D58.

²³¹ Ladstatter 2010, 530- 587, bkz.553, tafel 211, B-K 122.

²³² Krinzinge 2010, Tafel 211, B-K122, 553.

²³³ Arıcı- Erdoğan 2017, 304.

²³⁴Thompson 1934, 473.

²³⁵ Gaucker 1915, 345.

²³⁶ Hayes 1997, 85.

²³⁷ Işın 2002, 86- 87.

²³⁸ Andersen-Stojanovic 1987, *AJA*, Vol. 91, No. 1, 105- 122.

kozmetik yapımında kullanılan aşı boyası olduğu düşünülmüştür²³⁹. Helenistik ve Erken Roma Dönem'lerinde nekropol alanların da sıklıkla karşılaşılan unguentariumlar, ölen kişiye yapılan törenlerde en önemli sunulardan biri olmuştur. Unguentariumlar yerlerine göre bölgesel veya yerel merkezlerde üretilmiş ve Filistin'den İspanya'ya tüm Akdeniz Havzası'nda bu malzeme grubu yaygınlaşmıştır²⁴⁰.

Unguentariumlar form olarak iki ana gruba ayrılmıştır. İğ formu unguentariumların ağız yapıları yayvan ve aşağı doğru hafifçe sarkar. Boyun kısmı uzun ve silindirik bir forma sahiptir. Boyun kısmı geniş yumurta şeklinde olan gövdeye hafif iç bükey bir kavisle bağlanır. Gövdeden kaideye doğru daralan form, çoğu zaman düz bir kaide ile sonlanır²⁴¹. Diğer form ise torba gövdeli unguentariumlardır ve bu formda kaide gövdeden ayrıdır²⁴².

Tripolis Kuzey Nekropolü, Kaya Oygu Oda Mezarlarda ele geçen unguentariumlar form olarak dudak kenarı dışa döndürülerek aşağı çekilmiştir ve içte hafif profillidir. Uzun ve silindirik boyna sahip unguentarium gövdeleri yumurta formundadır. Düz kaideye doğru gövde daralmaktadır. Hamur renkleri genellikle açık kırmızımsı kahverengi (5.YR 6/4), açık kahverengi (7.5YR 6/4), kırmızımsı sarı (7.5YR 6/6) gibi farklı renk repertuarına sahiptirler. Unguentariumların bazı örneklerinde görülen hamur renginden daha koyu, içte astarlanmış ve dışta ağız kenarından başlayarak boyuna doğru inen çok koyu gri (7.5YR 3/1), kırmızı (10 YR 5/6) ve ağız kenarında kırmızımsı (2.5YR 5/6) akıtma boya rengi görülür. Olasılıkla boya izlerinin daldırma tekniği uygulanması sonucu oluştuğu düşünülebilir. Dış astar renkleri açık kahverengi (7.5YR 6/4), açık kırmızımsı kahverengi (5YR 6/4), iç ve dış astar rengi zayıf kırmızıdır (2.5YR 4/2). Unguentariumların pişirilme esnasında uygulanan ısının sabit derecede tutulmaması nedeniyle farklı ısı derecelerine maruz kalması, parçaların dış yüzeylerinde renk dalgalanmalarının olmasına neden olmuştur. Unguentariumların kaideleri yüzeyinde çarktan ayırma sırasında oluşan izler vardır. Ayrıca hamur yapıları sert ve sık dokulu mika ve kireç katkılıdır.

²³⁹ Hayes 1997, 85.

²⁴⁰ Andersen-Stojanovic 1987, Fig. 1, a-c. (MÖ 3.- 2.yy.) d,e,h,i. (MÖ 1- MS 1. yy.) da görülen formlardır.

²⁴¹ Baldıran 1990, 14.

²⁴² Civelek 2001, 107.

Laodikeia nekropol kazılarında bulunan, UN.T3k olarak adlandırılan çarkta yapılmış, kaliteli pişirilmiş unguentarium grupları Augustus Dönemi (MÖ. 27- MS.14) ile MS 2.yy'ın ilk yarısı arasına tarihlendirilmiştir²⁴³. Karabay, benzer özellikteki unguentariumları mezarda bulunan sikkelere dayandırarak, MS 1. yy. a tarihlendirmiştir²⁴⁴.

Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu kaya mezarı, kline 1, kline 3 ve koridorndan ele geçen TR.16.KN.KM1.PT.01 (**Lev.XX, Fig. 31a; Lev.XLIX, Fig.74a; Kat.01**), TR.16.KN.KM1.PT.02 (**Lev.XX, Fig. 31b; Lev.XLIX, Fig.74b; Kat.02**), TR.16.KN.KM1.PT.08 (**Lev.XXVI, Fig. 37b; Lev.XLIX, Fig.74e Kat.07**), TR.16.KN.KM1.PT.09 (**Lev.XXVI, Fig. 37c; Lev.XLIX, Fig.74c; Kat.08**), TR.16.KN.KM1.PT.11 (**Lev.XXIV, Fig. 35c; Lev.XLIX, Fig.74f; Kat.10**) numaralı unguentariumlar benzer özellikler taşımaktadırlar. Söz konusu unguentariumların beraberinde ele geçen diğer parçalarda göz önüne alınarak MS 1. yy. lın ikinci yarısına tarihlendirilmesi önerilebilir.

TR.16.KN.KM1.PT.05 (**Lev.XXIV, Fig. 35a; Lev.XLIX, Fig.74d; Kat.04**) numaralı unguentarium ise gövdesi iğ formulu olan diğer örneklerinden ayrılmaktadır. Söz konusu unguentarium'un şişkince olan torba gövdesi keskin bir profille dip bölümüne bağlanır. Laodikeia'da UN.T3ı içinde değerlendirmeye alınan bu tip torba gövdeli unguentariumların devamı niteliğindedir²⁴⁵. Benzer form gruplarıyla aynı özelliğe sahi olması nedeniyle Augustus Dönemi (MÖ 27- MS 14) ile Titus- Domitianus Dönemi'ne (MS 79- 96) tarihlendirilmiştir²⁴⁶. Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu kaya mezarı kline 3 içerisinde ele geçen, MS 96- 180 ile MS 100- 200 yıllarına tarihlenen bronz sikkeler ve diğer buluntular göz önüne alındığında bu formun MS 1. yy. a verilmesi önerilmiştir.

²⁴³ Şimşek vd. 2011, 73-74.

²⁴⁴ Karabay 1998, 291-294, Res.11.

²⁴⁵ Şimşek vd. 2011, 72. bkz. Lev. 65; 31.

²⁴⁶ Şimşek vd. 2011, 72.

3.1.4- Skyphos

Lykos Vadisi ve çevresinde başta Tripolis olmak üzere, Laodikeia ve Hierapolis'te kabartmalı kase kalıp örnekleri bulunmuştur. Bu kentler ve çevresinde bitkisel, geometrik ve figür süslemeli pozitif örnekler de ele geçmiştir. Bu kaplar hakkında bölgedeki detaylı ilk araştırma Duman²⁴⁷ tarafından yapılarak üretim alanının Lykos Vadisi kentleri olduğunu belirterek bu kapları “*Lykos Skyphosu*” olarak isimlendirmiştir. Lykos skyphoslarının form özelliği olarak yarı küresel gövdeli olmaları, kabartma halka kaideye sahip olmaları ve çoğunluğunun çift kulplu olarak üretilmiş olmaları sayılabilir. Ayrıca dış yüzeylerinin bitkisel ve figürlü kabartmalar ile bezendiği görülür²⁴⁸. Bunun yanında Lykos Vadisi çevresinde kurulan kentler içerisinde başta Tripolis olmak üzere çok sayıda Lykos Skyphosu parçaları ve bu formun yapımında kullanılan kalıp örnekleri ele geçmiştir²⁴⁹. Özellikle Tripolis'te ele geçen kalıp örneklerinin yanısıra kilin şekillendirilerek astarlanmış örneklerinin bulunması bölge içerisinde yerel üretimin olduğu ve bölgeye özgü tipin oluşturulduğuna dair önemli verileri oluşturur²⁵⁰.

Sardis'te kurşun sırlı kaplarla birlikte az sayıda bulunan ve form ve süsleme özelliği ile Lykos Skyphos örnekleriyle benzerlik gösteren parçalar²⁵¹ aynı grupta değerlendirilerek, MÖ 50- MS 50 yıllarına tarihlendirilmiştir²⁵².

Tripolis'te gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında farklı dönemlere ait seramiklerle skyphos parçaları ele geçmiştir. Özellikle, Bizans Dönemi'nde dükkân olarak kullanılan doğu-batı yönlü mekanlarda, Geç Helenistik Dönem'e tarihlenen içe dönük gri hamurlu kâseler ile birlikte bulunması, söz konusu skyphosların tarihlendirilmesinde önemli bir veriyi oluşturmuştur²⁵³. Daha önce gerçekleştirilen nekropol çalışmalarında ele geçen skyphos parçaları üzerinde bulunan uzun taç yaprağı ve koçbaşı süslemesinin benzer örnekleri Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu Kaya Oygu

²⁴⁷ Duman 2010, 149.

²⁴⁸ Duman 2010, 113.

²⁴⁹ Bkz. Tripolis Kazı Arşivi. (Tripolis Antik Kenti, 2012- 2018 yılları arasında başta Kemerli Yapı olmak üzere Hierapolis Caddesi, Arşiv Odası, Sütunlu Cadde, Mozaikli Konut'un kazı çalışmaları sırasında ele geçmiştir)

²⁵⁰ Ok 2018, 196.

²⁵¹ Ok 2018, 196.

²⁵² Ok 2018, 196.

²⁵³ Duman 2013, 190, Fig. 14, 5.

Oda Mezarı'nın dromosu içerisinden ele geçmiş ve TR.16.KN.KM1.PT.12 numarası ile bu tip temsil edilmiştir (**Lev.XXVII, Fig. 38A-a, Kat. 11, Çiz.11a**). Dromos içerisinden çok parçalı ve dağınık halde bulunan *Lykos Skyphosu*'nun ağız kenarı hafif dış bükey, dudak iç kısmı keskin içe çekik profillidir. Ağız kenarından gövde üstüne birleşen kulba sahiptir ve alçak halka kaidelidir. Kalıp yapımı ve iyi fırınlanmış olan *Lykos Skyphosu*; ağız kenarından gövdeye düz iner ve hafif dışa doğru dönerek kaideye yumuşak şekilde bağlanır. Gövde üzerinde dikine yerleştirilmiş uzun çift sıra nokta bezeme şeklinde yapılmış yapraklar arasında yine dikine uzanan ve her iki ucunda koçbaşı şeklinde motif bulunmaktadır.

Söz konusu kapların benzer örnekleri Laodikeia'da²⁵⁴ M.Ö 1. yy- MS 1. yy. arasına tarihlenirken, Hierapolis'te²⁵⁵ MÖ 2- 1. yy. verilmiştir. Ayrıca Kolossai'de bulunan skyphos parçaları Helenistik Dönem'e²⁵⁶, Hierapolis teritoriumunda yer alan Akçapınar'da ise MÖ 1. yy. a tarihlendirilmiştir²⁵⁷. Duman²⁵⁸ (Levha LIII, H15) benzer bir skyphosu MÖ.1.yy. ile MS. 1.yy. a tarihlerken bu tipin MS 1. yy. lın sonlarına doğru kullanımının azalarak bölgede görülmediğini belirtir. Tripolis Kuzey Nekropolü'nde ele geçen skphosun da Geç Helenistik Dönem²⁵⁹- MS 1. yy. aralığına tarihlendirilmesi önerilebilir.

3.1.5- Laterna

Laterna,"*Lanterna, Lampter, Lykhounosi Phanos, Hypnos*" gibi birçok ismi bulunmaktadır²⁶⁰. MÖ 8. yy. da ortaya çıktığı düşünülen laternaların üst yüzeylerine sonradan eklenen büyük bir kulp vardır ve gövde üstten alta doğru daralarak devam ederek altta küçük ayaklarla sonlanır²⁶¹. Helenistik Dönem'de konik forma sahip olan laternalar, Roma İmparatorluk Dönemi'nde form özelliği değişerek silindirik formlu olarak karşımıza çıkmaktadır²⁶². Bizans Dönemi'nde ise laterna formunda pek fazla

²⁵⁴ Duman 2010, 149-152.

²⁵⁵ Polito 2007, 158- 159, Fig. 5- 6/3; Duman-Konakçı 2011, 247- 281, bkz. 262 Fig. 6.

²⁵⁶ Duman-Konakçı 2006, 83- 109, bkz.89.

²⁵⁷ Ok 2017, 51.

²⁵⁸ Duman 2010, 152.

²⁵⁹ Duman 2013, 190, Fig. 14,5.

²⁶⁰ Forbes 1958, 164.

²⁶¹ Loeschke 1909, 375.

²⁶² Çokay 2000, 32.

değişikliğe uğramamış olsa da ufak değişikliklerle açık hava törenlerinde ve kapalı alanlarda asılarak kullanılmıştır²⁶³. Laternalar daha çok açık alanların, caddelerin aydınlatılmasında asılarak kullanılmış olsa da aydınlatılmasına ihtiyaç duyulan yerlerde elle taşınarak portatif hale getirilmiş ve laternaya işlevsellik kazandırılmıştır. Genellikle kandilleri taşıma aracı olarak kullanılan laternaların içine konulan kandilin veya mumun, rüzgâr ve yağmur gibi dış etkilerden korumak için laternanın açık olan kısımları parşömen veya yağlı keten bezi kullanılarak kapatılmıştır²⁶⁴.

Tripolis Kuzey Nekropolü, Kaya Oygu Oda Mezarı'nda büyük bir kısmı tümlenebilir nitelikte kırık olarak ele geçen laternanın, mezarın aydınlatılması amacıyla kullanıldığı düşünülmüş olsada, laterna yüzeyinin bazı noktalarında hafif renk koyulaşması dışında uzun süreli yanma sonucu oluşan koyu renkli bir ize rastlanılmamıştır. Olasılıkla yılın belli dönemlerinde gelen ziyaretçilerin mezar ritüellerinin uzun süreli gerçekleştirilmemesi nedeniyle bahsedilen izler kalıcı olmamıştır.

Lykos Vadisi çevresinde tek örnekle temsil edilen TR.16.KN.KM1.PT.18 (**Lev.XXVIII, Fig. 38B-g; Lev.LXII, Fig.77b; Kat. 17**) numaralı laternanın, dış etkilerden daha çok korunmasını sağlamak amacıyla gövde üzerinde büyük pencereler yerine çok sayıda açılmış deliklerden yararlanılmıştır. Tripolis Kuzey Nekropolünde ele geçen laterna, kırık olmasına rağmen form olarak belirgindir. Dip kısmı kırık, gövde bölümü üstten alta doğru 5 sıra nokta dizili ve ardılı şeklinde devam etmektedir. Kandili koymak için gövdenin bir kısmı yanlardan üste doğru incelererek semerdam şeklinde bir giriş yapılmıştır. Üstte kapak bölümüne geçiş dışa çekilerek profil oluşturulmuş, sonradan eklenen kapak üste doğru yarı küresel ve nokta şeklinde delikler ile kullanım görmüştür. Laternaya ait kulp ise kapak çevresinden yukarı doğru inceltiştir. Bu tasarım laternanın taşınmasını kolaylaştırırken, ihtiyaç halinde uygun bir yere asıldığıında düşündürmektedir. Açık bir forma sahip olması nedeniyle laternanın iç kısmı görülebilmektedir. Çark yapımı olan laternanın aydınlatma esnasında ışığın daha etkili olmasını sağlayan delikleri, olasılıkla sivri uçlu bir aletle üretim esnasında formun tamamlanmasının ardından hamur yaşken açılmıştır.

²⁶³ Bouras 1982, 479.

²⁶⁴ Çokay 2000, 31.

Priene’de bulunan bir örnekte kullanım yönünden benzer, form olarak yakın olan laternanın, aydınlatma aracının konulduğu açıklığın dışında gövdenin kapalı olduğu görülmektedir²⁶⁵. Olasılıkla dış mekanların aydınlatılmasında kullanılan bu örneğin, Tripolis’te ele geçen laterna arasında gövdesi üzerinde açılmış olan deliklerin olmasıyla ayrılmaktadır. Aydınlatmada daha iyi sonuç alınabilecek bu örneğin açık alanların dışında kapalı alanlar için tasarlanmış olduğu söylenebilir. Mezar içerisinde bulunmasında bunu göstermektedir. Hayes, benzer bir laternayı, MS 1. yy. a tarihlemiştir²⁶⁶. Laternanın Tripolis örneği ise buluntu alanı dikkate alınarak MS 1- 2. yy. a ait eserlerle bulunmuş olması nedeniyle, MS 1. yy. a tarihlendirilmesi önerilebilir. Ayrıca laternanın buluntu alanı içerisinde MS 1-2.yy. a tarihlenen boncuk ile MÖ 1.yy. sonu ile MS 1.yy. aralığına verilen kaselerin ele geçmesi laterna için önerilen tarihi desteklemektedir.

²⁶⁵ Kummer vd. 1904, Abb.540,1,423.

²⁶⁶ Hayes 1980, 143.

3.2- Cam Eserler

3.2.1- Unguentariumlar

Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı'nda, TR.16.KN.KM1.C.01 (**Kat.20**) ve TR.16.KN.KM1.C.02 (**Kat.21**) numaralı iki adet cam unguentarium, II no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı'nda ise TR.16.KN.KM2.C.01 (**Kat.22**) numaralı 1 adet cam unguentarium ele geçmiştir.

TR.16.KN.KM1.C.01 (**Lev.XX, Fig. 31g; Lev.LXIII, Fig.78a; Kat.20**); ağız ve boyun kısmında çatlaklar vardır. Serbest üfleme ve aletle şekillendirme yöntemiyle yapılmıştır. Ağız kenarı oluşturulurken dışa ve içe katlanmıştır. Alta doğru genişleyen uzun bir boyna sahiptir. Boyundan konik gövdeye geçiş düz ve yumuşak şekilde verilmiştir. Eserin dip kısmı hafif iç bükey konkav diplidir. Eser yeşil renklidir. Aşınma tabakası yüzeyde izlenir. Ayrıca yüzey üzerinde hava kabarcıkları görülür. Saydamlığını yitirmesi nedeniyle mat görünmektedir. TR.16.KN.KM1.C.02 (**Lev.XX, Fig. 31h; Lev.LXIII, Fig.78a; Kat.21**); ağız ve boyun kısmı sağlamdır ancak çatlaklar vardır. Serbest üfleme ve aletle şekillendirme yöntemiyle yapılmıştır. Ağız kenarı oluşturulurken dışa ve içe katlanmıştır. Alta doğru genişleyen uzun bir boyna sahiptir. Boyundan konik gövdeye geçiş düz ve yumuşak şekilde verilmiştir ancak gövde çok parçalı ve büyük bir kısmı eksik durumdadır. Eserin dip kısmı hafif içe bastırılmış, iç bükey formudur. Eser yeşil renklidir ancak aşınma nedeniyle hem rengini hem de saydamlığını yitirmiştir. Saydamlığını yitirmesi nedeniyle mat görünmektedir.

Söz konusu cam unguentariumlardan Laodikeia'da benzer ağız kenarı ve dip yapısına benzer örnekler çok sayıda bulunmuştur. Örneğin ağız kenarı tip CA.T3a, dip yapısı olarak CA.T10 gruplarıyla yakın benzerlik göstermekte olsada özellikle CA.T2a grubu içerisindeki örneğin ağız ve dip kısmı açısından Tripolis örnekleriyle yakın benzerlikleri bulunmaktadır. Laodikeia'da tespit edilen bu örnekler, Augustus Dönemine (MÖ 27- MS 14) tarihlendirilmiştir²⁶⁷. Lafli²⁶⁸, bu formu Laodikeia'da olduğu gibi Augustus Dönemine (MÖ 27- MS 14) dönemine tarihlenirken, Hayes, bu formun MS.

²⁶⁷ Şimşek vd. 2011, Lev.119- 473.

²⁶⁸ Lafli 2003, 26, Taf.18,d.

1.yy'a tarihlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir²⁶⁹. Tire Müzesi cam eserler içerisinde form olarak benzer 2 no. lu örnek, MS 1.yy. a tarihlendirilmiştir²⁷⁰. Silifke müzesinde ise benzer bir örnek Kat.No.86 numarası ile temsil edilir ve MS 1.yy. a tarihlendirilmiştir²⁷¹. Krinzinger²⁷², A-G 122 no. lu dip kısmı bakımından benzer bir örneği MS 1. yy. ın ikinci yarısına vermiştir. Tripolis Kuzey Nekropolü Kaya Oygu Oda Mezarları'nda tespit edilen cam unguentariumlar da benzer örnekler içerisinde bulunan diğer gruplar ile Laodikeia örnekleriyle karşılaştırılarak desteklenmiş ve MS 1. yy. a tarihlendirilmesi önerilmiştir.

II no. lu Kaya Mezarından ele geçirilen TR.16.KN.KM2.C.01 (**Lev.XXXIX, Fig. 58; Lev.LXIII, Fig.78c; Kat.22**) no. lu cam unguentarium'un ağız ve boynun bir bölümü kırıktır. Ayrıca eser yüzeyinin genelinde derin çatlaklar vardır. Serbest üfleme ve aletle şekillendirme yöntemiyle üretilmiştir. Ağız kenarı kırıktır. Kırık olan ağız kenarından alta doğru genişleyen uzun bir boyna sahiptir. Boyundan torba gövdeye geçiş yumuşak şekilde verilmiştir. Eserin dip kısmı düzdür. Eser yeşil renklidir. Aşınma tabakası yüzeyde izlenir. Ayrıca yüzey üzerinde hava kabarcıkları görülür. Saydamlığını yitirmesi nedeniyle mat görünmektedir. Tripolis cam buluntuları ve Kuzey Nekropolünde ele geçen diğer cam unguentarium formlarıyla benzerlik göstermesi nedeniyle Augustus Dönemine (MÖ 27- MS 14) tarihlendirilmiştir.

3.2.2- Boncuklar

Tripolis Kuzey Nekropolü I no. lu kaya mezar odasında ve dromos kısmında, TR.16.KN.KM1.T.01 (**Lev.XX, Fig. 31f; Lev.LXV, Fig.80d; Kat. 34**) ve TR.16.KN.KM1.T.02 (**Lev.XXVI, Fig. 37e; Lev.LXV, Fig.80e; Kat. 35**) no. lu boncuk örnekleri bulunmuş olup, dış yüzeyde çentik sırası görülmektedir. Gladys R.Davidson²⁷³, Bazilika dolgusunda ele geçen benzer bir örneği MS 1. veya 2. yy. ın başlarına tarihlemiştir. Benzer diğer bir örnek, Laodikeia Kuzeydoğu Nekropolü kazı çalışmaları sırasında ele geçen ve 436- 438 numaralı boncuklar ile işleniş ve tip bakımından benzerdir²⁷⁴. Ayrıca Laodikeia'da görülen diğer benzer örneklerinin bir kısmı MS 79- 96

²⁶⁹ Hayes 1975, 34,51, Pl.9,101.

²⁷⁰ Gürler 2000, 24.

²⁷¹ Erten 2018, 217.

²⁷² Krinzinger 2010, Tafel 141, A-G 122, 319.

²⁷³ Davidson 1952, 291.

²⁷⁴ Şimşek vd. 2011, 548.

yıllarına tarihlendirilmiştir. Bu örneklerin dışında karşılaştırma yapılabilecek Laodikeia örnekleri içerisinde Katalog No: 516 numaralı boncuğun MS 1.yy. ın son çeyreği- MS 2. yy. ın ilk yarısına tarihlendirildiği görülmektedir²⁷⁵. Pergamon'da²⁷⁶ bulunan cam boncuklar form olarak değerlendirildiğinde benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Bu cam boncuklar MS 1. yy. ın ilk çeyreğine tarihlendirilmiştir. Efes'te ele geçen benzer forma sahip cam boncuklar ise MS 1- 2. yy. a²⁷⁷ tarihlendirilmiştir. Hierapolis teritoriumunda yer alan Akçapınar'da ise MS 1. yy. a tarihlendirilmesi önerilmiştir²⁷⁸. Tripolis'te ise MS 1- 2. yy. a tarihlenen eserlerle beraber bulunması ve çevre kentlerde tespit edilen benzer örneklerinin olması nedeniyle bu tarih önerilebilir.

²⁷⁵ Şimşek vd.2011a, 583.

²⁷⁶ Schwarzer 2008, 203, Tafel 23. G49- 50.

²⁷⁷ Schatzschock 2005, 388, Taf. 232 G.98- 99.

²⁷⁸ Ok 2014, 39.

3.3- Kemik Eserler

3.3.1- Saç İğneleri

Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu kaya mezarlarında az sayıda kırık ve parçalı olarak kemikten yapılmış saç iğneleri ele geçmiştir. Kemikten yapılmış olan ve süs eşyaları arasında en dikkat çekici buluntu grubunu saç iğneleri oluşturmaktadır²⁷⁹. Yoğun olarak karşılaşılmamasının en büyük nedeni saç için kullanımının dışında giysilerle birlikte de kullanılmış olmasıdır. Saç iğnelerinin giysilerle birlikte kullanıldığı figürlü vazo betimlemelerinde görülmektedir²⁸⁰.

Saç iğneleri altın, gümüş malzemeden yapılmış örneklerini gelir grubu yüksek kişiler tarafından kullanılırken; fildişi, kemik gibi malzemeden yapılan saç iğneleri ise genellikle düşük gelirli kişiler tarafından tercih edilmiştir²⁸¹. Daha çok kemik ve metalden yapılmış saç iğneleri dışında, Roma Dönemi'nde aynı saç iğnesinin iki veya üç değişik farklı malzemeden yapılmış örnekleride vardır. Bu tip saç iğnelerinin topuz kısımları dekoratif ve değerli malzemeden yapılırken, sap kısımlarının daha ucuz ve kullanımının rahat olduğu malzemeden üretilmiştir²⁸². Bunların dışında topuz kısmının bronzdan, sap kısmının ağaç gibi işlenmesi ve şekillendirmesi kolay örnekleri dışında, gümüş ve altın başlı kemik saç iğneleri örnekleride mevcuttur²⁸³. Ancak süslü ve dekoratif özellikleri ön planda olan ve en yaygın kullanım görmüş kombinasyon tipi ise altın başlı kemik saplı saç iğneleridir²⁸⁴.

Saç iğnelerin formları daha çok topuz kısmındaki farklılıklara göre belirlenmiştir. Topuz kısmının düz, konik, silindirik, mızrak ucu, kozalağa benzer kazıma bezemeli vb. formlar görülürken genellikle topuz altında saç iğnesinin sap kısmına geçiş hafif iç bükey yaparak sap çapının azaltılmasıyla yapılmıştır. Gövdeleri genellikle orta bölüme doğru hafifçe kalınlaşarak uca doğru incelik ve sivri bir uçla sonlanır²⁸⁵. Tripolis Kuzey Nekropolü'nde tespit edilen TR.16.KN.KM1.K.02 (**Lev.XX, Fig. 31e; Lev.LXIV,**

²⁷⁹ Şimşek vd.2011a, cilt 1.1,165.

²⁸⁰ Meriçboyu 2001, 69.

²⁸¹ Karaca 2009,17.

²⁸² Ersoy 2011,29.

²⁸³ Bartus 2008, 35- 43, bkz.38.

²⁸⁴ Bartus 2008, 35- 43, bkz.38.

²⁸⁵ Şimşek vd.2011,165.

Fig.79b; Kat.24) ve TR.16.KN.KM1.K.03 (**Lev.XXII, Fig. 33b, Lev.LXIV, Fig.79c; Kat.25)** no. lu saç iğnelerinin topuz kısmının eksik olması nedeniyle form özelliği belirlenemesinde gövde ve uçta benzer özellikler gösterir. Laodikeia Nekropolü'nde yapılan çalışmalarda süs eşyaları arasında en yoğun buluntu grubunu saç iğneleri oluşturur²⁸⁶. Tripolis kent merkezinde inşa edilmiş Kemerli Yapı kazı çalışmalarında aynı kotlarda çok sayıda ele geçen kemik saç iğneleri diğer buluntu gruplarıyla değerlendirilerek tarihlendirilmesi yapılabilmektedir. Ancak saç iğnelerinin formlarında her ne kadar değişiklik görülsede benzer formların farklı zaman dilimlerinde kullanım görmüş olabileceği unutulmamalıdır. Laodikeia Nekropolü'nde ele geçen benzer özelliklere sahip saç iğneleri özellikle sikke buluntuları ile değerlendirilerek Roma İmparatorluk Dönemi'nin farklı safhalarına tarihlendirilmiştir²⁸⁷. Laodikeia Nekropolü kazı çalışmalarında ele geçen kemikten yapılmış saç iğnelerinin içinde üst kısmının düz konik ya da topuz formlu olan Katalog No:156, 157, 159, 165 nolu örnekleri, MS 1. yy. ın son çeyreği- 3. yy.ın ilk çeyreğine tarihlendirilmiştir²⁸⁸. Tripolis Kuzey Nekropolü, Kaya Oygu Oda Mezarlarında bulunan benzer saç iğnelerinin tarihlendirilmeside Laodikeia benzer örnekleri ile aynı tabakada ele geçen arkeolojik veriler ile ilişkilendirilmiştir. Özellikle, saç iğnelerinin MS 2. yy. a tarihlendirilen TR.16.KN.KM1.PT.04 (**Kat.3**) numaralı kandil ile birlikte bulunması, MS 2. yy. a tarihlendirilen TR.16.KN.KM1.S.04 (**Kat.43**), 06 (**Kat.45**) ve 07 (**Kat.46**) numaralı bronz sikkeler ile bulunması, MS 3. yy. a tarihlenen TR.16.KN.KM1.S.05 (**Kat.44**) numaralı bronz sikkeninde benzer bir kotta yer alması, MS 1. yy. sonu, MS 2. yy. ın başlarına tarihlendirilen TR.16.KN.KM1.K.04 (**Kat.26**) numaralı öreke'nin aynı kotta bulunması nedeniyle saç iğneleri, MS 1. yy. ile MS 3. yy. aralığına verilmesi önerilmektedir.

3.3.2- Öreke

Kemik buluntuları içerisinde daha çok sıvı karıştırmak²⁸⁹ ya da saç iğnesi olarak kullanıldığı düşünülen ancak lahit ve mezar stellerinde pamuk, keten, yün gibi malzemelerin eğriltilerek işlenmesine olanak sağlayan tesktil araçları olduğu

²⁸⁶ Şimşek vd.2011a,165.

²⁸⁷ Şimşek vd.2011a,165.

²⁸⁸ Şimşek vd.2011b,428- 430.

²⁸⁹ Kepçe 2008, 245; Karaca 2012, 136; Ersoy 2017, 59.

görülmektedir. Örnekler tek başına değil iğ ile birlikte kullanılarak işlevsellik kazanmaktadır. Farklı tiplere sahip örneklerin figürsüz düz olanlarının günlük olarak kullanıldığı görülürken, figürlü örneklerin (insan, hayvan) mezar hediyesi olarak bekar kadınların mezarlarına konulduğu düşünülmektedir²⁹⁰.

Tripolis Kuzey Nekropolü'nde ele geçen TR.16.KN.KM1.K.04 (**Lev.XXII, Fig. 33c; Lev.LXIV, Fig.79d; Kat.26**) ve TR.16.KN.KM1.K.05 (**Lev.XXIV, Fig. 35f; Lev.LXIV, Fig.79e; Kat.27**) no. lu örnekleri bulunmaktadır. Örnekler figürlü bezemeye sahip olmasada mezar hediyesi olarak konulmuş olması nedeniyle bu tipinde mezar hediyesi olarak kullanıldığını göstermektedir. Bu tipin topuz kısmı halka formudur ve düz ya da çentik bezemelidir. Bazı örneklerde palmet şekli, kazıma yivli, yaprak deseni görülmektedir²⁹¹. Laodikeia Nekropolü'nde 2004- 2010 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalarda ele geçen işlev bakımından benzer özellikteki baş kısmı halka formulu olan Katalog No: 30, 166 örnekleri MS 1. yy. ın son çeyreği- 2. yy. aralığına tarihlendirilmiştir ve Katalog No:421 örneği MS 1. yy. ın ilk yarısına verilmiştir²⁹². Trinkl²⁹³ bu tip için benzer bir tarihi önermiştir. Allionai²⁹⁴ ve Perge'de²⁹⁵ MS 2-3. yy. a tarihlendirilmesi önerilmiştir. Smyrna'da ele geçen öreke parçaları ise Bizans Dönemi'ne verilmiştir²⁹⁶.

Genel olarak yüzeyleri iyi perdahlanmış ve el yapımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Tripolis Kuzey Nekropolü diğer buluntular ile değerlendirildiğinde, MS 1. yy. ın sonu, MS 2. yy. ın başlarına tarihlendirilmesi önerilebilir.

3.3.3- Dikiş İğnesi

Dikiş iğneleri, dokumayla ilgili ele geçen parçaların içerisinde en çok karşılaşılan gruptur²⁹⁷. İğnelerin üst kısmında açılmış olan iplik geçirmek için kullanılan delikler farklı formlara sahiptir. Baş ve deliklerin formu, MS 1 ve 2. yüzyıllarda dikdörtgen, oval, dairesel gibi tiplere sahipken yine aynı dönem içerisinde iki ya da üç delikli dikiş

²⁹⁰ Kepçe 2008, 349.

²⁹¹ Şimşek vd.2011, 165.

²⁹² Şimşek vd.2011b, ,385, 430, 537.

²⁹³ Trinkl 2005, 286, 288, Res.10.

²⁹⁴ Karaca 2012, 137.

²⁹⁵ Çokay-Kepçe 2008, 246.

²⁹⁶ Ersoy 2017, 107.

²⁹⁷ Ersoy 2017, 56.

iğnelere de rastlanılmıştır²⁹⁸. Laodikeia Nekropolü'nde 2004- 2010 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalarda ele geçen benzer özellikteki çuvaldız iğnesi Katalog No: 18 örneğinde MS 1. yy. ın ikinci yarısı- MS 2. yy. başına tarihlendirilmiştir²⁹⁹.

Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu Kaya Mezarı içerisinde ele geçen ve TR.16.KN.KM1.K.01 (**Lev.XX, Fig. 31d; Lev.LXIV, Fig.79a; Kat.23**) no. lu dikiş iğnesinin iplik deliği ve baş kısmı oval formludur. Deliğin hemen altından kırılmış olan parça yassılaştırılmış gövdenin altına doğru daralarak kırığa kadar ilerlediği görülür. Dikiş iğnesi parçasının diğer buluntu gruplarıyla değerlendirildiğinde MS 1. yy. ın sonu, MS 2. yy. ın başlarına tarihlenebilir. Genel olarak iğnelerin yüzeyleri iyi perdahlanmış ve el yapımı olarak karşımıza çıkmaktadır.

²⁹⁸ Davidson 1952,174.

²⁹⁹ Şimşek vd.2011, 381.

3.4- Metal Eserler

Madenin işlenmesi ile elde edilen metal eserler, buldukları toplumun ticari, ekonomik yapısını ve özellikle sanat anlayışını ortaya koymasından dolayı önemli veriler içinde barındırır. Madencilik ve buna bağlı metalurji'nin gelişmesi ile bronzdan, gümüşten, altından elde edilen eşyalar hem sağlam olması hemde kişiler tarafından benzer özellikteki objeleri elde edilebilir olması nedeniyle yaygınlaşmıştır. Ekonomik değeri uygun olmasına rağmen işlenmesi bir o kadar zahmetli olan bronzun sağlam olması ve döküm için en uygun alaşım olması nedeniyle bronz objelerin daha yoğun olarak üretilmesine olanak sağlamıştır. Przeworski³⁰⁰, Anadolu Coğrafyasında MÖ 1500- 700 tarihlerinde bronz eşya üretiminin arttığını bildirmiştir.

3.4.1- Saplı Ayna

İnsanların dış görünüşlerini bilme arzusu, bir nesne üzerinde görüntünün yansıtılması ile ilgili yöntemleri geliştirmesine neden olurken bu aşamalar içerisinde su kapları, obsidyen gibi farklı teknikleri kullanmışlardır³⁰¹. Daha çok mezarlarda süs eşyası ve kişisel kullanım objeleri içinde yer alan ve yüzeyi parlatılmış obsidyene ait ilk kalıntılar Çatalhöyük'te, bir kadın mezarından bulunmuştur³⁰². Mezar hediyesi olarak sıklıkla kullanılan bronz aynalar, kadınların makyaj, saç tarama, giyinme vb. bakımlarını yapmak için kullandığı önemli günlük kullanım araçlarındandır.

Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu Kaya Mezarı, kline 3 içerisinde tespit edilen ve TR.16.KN.KM1.M.01 (**Lev.XXIV, Fig. 35d; Lev.LXV, Fig.80a; Kat.28**) numaralı bronz ayna parçasının koruna gelmiş kısmı değerlendirildiğinde disk şeklinde olduğu ve sap kısmının uca doğru çapının düşerek sonlandığı söylenebilir. Benzer formlarda çok sayıda Tire Müzezi'nde bronz eserler içerisinde gösterilen ayna bulunur³⁰³. Patara'da dairesel formlu saplı ayna içerisinde Tip A2'de gösterilen saplı ve süslemesiz aynalar MS 1- 2. yy. a tarihlendirilmiştir³⁰⁴. Laodikeia 2004- 2010 yılları arasında yapılan kazı çalışmaları sonucu ele geçen bronz aynalar disk biçiminde olup³⁰⁵ olasılıkla ahşap bir

³⁰⁰ Przeworski 1937, 01.

³⁰¹ Şahin 2018, 35.

³⁰² Şahin 2018, 35.

³⁰³ Gürler 2004, 50- 61.

³⁰⁴ Şahin 2018, 37.

³⁰⁵ Şimşek vd. 2011, 673- 680.

kutuya ait olan bir örneği dörtgen formludur³⁰⁶. Laodikeia Nekropolü'nde ele geçen ve Tripolis Kuzey Nekropolü kazı çalışmalarında bulunan benzer özelliğe sahip disk formlu bronz aynalardan Katalog No: 306 numaralı eser MS 1- 3. yy. tarihlendirilmiştir³⁰⁷. Ayrıca Katalog No: 416 numaralı bronz ayna, MS 1.yy. ın son çeyreği- 2. yy. ın başlarına verilmiştir³⁰⁸. Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde disk formunu koruyarak kullanılmaya devam etmesi nedeniyle bronz aynaların tarihlenmesi yine beraberinde ele geçen diğer buluntu gruplarına bakılarak değerlendirilmesi daha doğru olacaktır. Bu nedenle Tripolis Kuzey Nekropolünde ele geçen bronz ayna parçası, MS 1- 2. yy. a verilmesi önerilebilir.

3.4.2- Yüzükler

Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu Kaya Mezarı, kline 3 ve II no. lu Kaya Mezarı, kline 1 içerisinde ele geçen, TR.16.KN.KM1.M.02 (**Lev.XXIV, Fig. 35e; Lev.LXV, Fig.80b; Kat.29**) ve TR.16.KN.KM2.M.03 (**Lev.XXXVIII, Fig. 55, Kat.32**) buluntu numarası verilen yüzükler bronzdan yapılmışlardır. Söz konusu bronz yüzükler hafif yassılaştırılmış halka formludur. Üst kısımları oval formu çukurluklar yapılarak yüzük kaşı yerleştirilmiştir. Ancak yüzük kaşları ana parçadan eksik olarak ele geçirilmiştir. Roma İmparatorluk ve Bizans Dönemine tarihlendirilen mezarlarda ki benzer örnekleri Laodikeia Nekropol kazılarında ele geçmiştir³⁰⁹. Ele geçen yüzükler diğer buluntu gruplarıyla değerlendirildiğinde MS 1. yy. ın sonu, MS 2. yy. ın başlarına tarihlendirilmesi önerilebilir.

3.4.3- Kolye Ucu

Takılar grubu içerisinde farklı malzemeden yapılmış örneklerle sahiptir. Kolye uçlarının daha çok tercih edilen malzemesi kemiktir³¹⁰. Kemik dışında taş ve metal malzemeden yapılmış örnekleride vardır. Tripolis Kuzey Nekropolü, II no. lu kaya mezarı, kline 3 içerisinde ele geçen TR.16.KN.KM2.M.02 (**Lev.XXXIX, Fig. 59, Lev.LXV, Fig.80c; Kat.31**) no. lu bronzdan yapılmış kolye ucu benzer formda eserler

³⁰⁶ Şimşek vd. 2011, 681.

³⁰⁷ Şimşek vd.2011, 482.

³⁰⁸ Şimşek vd.2011, 533.

³⁰⁹ Şimşek vd. 2011, Lev.130, 621-625.

³¹⁰ Şimşek vd. 2011, 165.

sıklıkla karşılaşılan takı parçalarıdır. Gladys R.Davidson³¹¹, iki ucu açık, düz ve hilal formundaki benzer bir kolye ucuna MS 12. yy' dan daha geç olamayacağını belirtmiştir. Laodikeia Nekropol kazı çalışmalarında ele geçen silindirik formlu ve yuvarlak kesitli³¹² kolye uçlarının dışında çok farklı formlara sahip kolye uçlarının varlığı bilinmektedir. Örneğin; Tripolis Kuzey Nekropolü, II no. lu kaya mezarı, kline 3 içerisinde ele geçen bronz kolye ucu; aşağı dönük açık uçlu ve açık uçlarının her ikisi de topuz formu sonlanan tipe sahiptir. Açık uçlu yuvarlak hilal formlu kolye ucunun üst kısmında ip geçi deliği bulunur. Bronz kolye ucunun tarihlendirilmesi birlikte bulunduğu diğer eser gruplarıyla değerlendirilmesi uygun olacaktır. Bu nedenle MS 1- 2. yy' a verilmesi önerilebilir.

3.4.4- Strigilis

Tripolis Kuzey Nekropolü, II no. lu kaya mezarı, kline 4 içerisinde ele geçen TR.16.KN.KM2.M.04 (**Lev.XL, Fig. 60, Kat.33**) no. lu demirden yapılmış strigilis yoğun korozyonlu olarak çok parçalı olarak ele geçmiştir. Antik dönemde sporcuların yağlardan temizlenmesi amacıyla ya da tıp alanında kulak yoluna sıcak ve sıvı ilacı akıtmak için kullanılırdı³¹³. Ayrıca Strigilisin formu ilaçları ısıtmaya ve akıtmaya uygun olarak yapılmışlardır³¹⁴. Strigilisler daha çok erkek mezarlarına hediye olarak koyulmasına rağmen kadın mezarlarında bulunan örnekleri de mevcuttur. Özellikle İtalya yarımadasında kadın mezarlarına hediye olarak strigilis koyma geleneği yaygındır³¹⁵.

Strigilis kulp ve sap (kaşık/kazıma haznesi) kısmından oluşmaktadır. Kulp strigilisin tutamak kısmının döndürülerek kaşık kısmına kadar olan bölümüdür³¹⁶. Sap kısmı ise kulbun devamı şeklinde orak formundadır ve kazıma haznesi/kaşık/yağ haznesi biçimiyle dörtgen formudur. Demir strigilisler, MÖ 4. yy. ile MÖ 1. yy. arasında yaygın olarak kullanılmıştır ve bu yüzyıllardan sonra bronzdan yapılmış strigilislerin

³¹¹ Davidson 1952, Volume XII, Plate 111, 2117, 261.

³¹² Şimşek vd. 2011, Lev.129, 593- 601.

³¹³ Uzel 2000, 77.

³¹⁴ Şimşek vd. 2011, 168.

³¹⁵ Doğan 2015, 147.

³¹⁶ Doğan 2015, 148.

yaygınlaştığı görülür³¹⁷. Strigilis'in Arkaik Dönem ile Roma Dönemi'nin sonralarına kadar genel formunu koruduğu düşünülürse kendi içerisinde ayırt edici unurları ve konteks buluntularıyla değerlendirilmesi daha doğru olacaktır. Bu kapsamda Patara örnekleri içerisinde B4 grubu içerisinde benzer örneği demirden yapılmış ve tutamak kısmı dikdörtgen formlu ve dardır. Ayrıca kulbun ön kısmı yatay olarak işlenirken arka kısmı silindirik yapısıyla Tripolis örneği ile benzerlik göstermektedir. Söz konusu Patara örneği MÖ.1.yy. ın ilk çeyreğine tarihlendirilmiştir³¹⁸. Laodikeia'da 2004- 2010 yılları arasında yapılan kazı çalışmaları sonucu çok sayıda ele geçen strigilis örnekleri içerisinde Katalog No: 20, MS 1. yy. ın ikinci yarısı- 2. yy. ın başlarına tarihlendirilmiştir³¹⁹. Katalog No: 453, 454, 455 numaralı strigilis'ler ise Augustus Dönemine (MÖ 27- MS 14) verilmiştir³²⁰. Katalog No: 326 örneğinde ise strigilis MS 2. yy. ın ortalarına tarihlendirilmiştir³²¹. Tripolis Kuzey Nekropolünde ele geçen strigilis ise demir malzemeden yapılmış olması, tutamak kısmının dar ve dikdörtgen forma sahip olması, tutamağın ön kısmının yatay, arka kısmının silindirik forma sahip olması nedeniyle MÖ 1. yy. a verilmesi önerilebilir.

3.4.5- Menteşe Parçası

Tripolis Kuzey Nekropolü, II no. lu kaya mezarı, kline 1 içerisinde ele geçen TR.16.KN.KM2.M.01 (**Lev.XXXVIII, Fig. 53, Kat.30**) no. lu bronz menteşe parçası; olasılıkla ahşap bir kutunun hareketli parçalarını kullanmak amacıyla yapılmıştır. Benzer örneğe ulaşamadığı için diğer buluntu grupları dikkate alınarak MS 1- 2. yy. a verilmesi önerilebilir.

3.4.6- Altın Küpe

Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı içerisinde bulunan küpe altından yapılmıştır. TR.16.KN.KM1.A.01 (**Lev.XXII, Fig. 33d, Kat.37**) buluntu numarası verilen topuz formlu küpe ucu; aşağı doğru sarkıtılarak hareketli olarak

³¹⁷ Şahin 2018, 28; Doğan 2015,143.

³¹⁸ Şahin 2018, 29.

³¹⁹ Şimşek vd. 2011, 382.

³²⁰ Şimşek vd. 2011, 555.

³²¹ Şimşek vd. 2011, 491.

yapılmıştır. Küpe ucu; ana gövdeye bir halkayla iç içe geçirilerek birleştirilmiştir. Yuvarlak formlu ana gövdenin her iki ucu kulak deliğinden geçirilebilecek şekilde kilitlemeye uygun olarak tasarlanmıştır. Ayrıca spiral şeklinde birbiri üzerinde dönerek şekillendirilmiş süsleme, küpe halkasına sabitlenmiştir Benzer örnekler Laodikeia Nekropol kazı çalışmaları sırasında ele geçmiştir³²².

Tripolis Kuzey Nekropolü II no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı, kline 3 içerisinde TR.16.KN.KM2.A.01 (**Lev.XXXIX, Fig.56, Kat.38**) ve TR.16.KN.KM2.A.02 (**Lev.XXXIX, Fig.57, Kat.39**) no. lu farklı tipdeki 2 adet altın küpe daha ele geçmiştir. Küpeleri oluşturan altın telin halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuşlardır. Halka şekline getirilmiş telin bir ucunda kapalı kanca biçiminde yapılmış halka bulunur. Diğer ucunda ise halkanın geçirildiği ve iki boğumla halkaya sabitlendiği farklı bir halka vardır. Küpe teline yarım küre formu küpe ucu eklenmiştir. Ancak TR.16.KN.KM2.A.01 (**Kat.38**) buluntu numarası verilmiş küpenin teline sabitlenmiş yarım küre formlu küpe ucu eksiktir. Benzer bir örneği Laodikeia Nekropol çalışmalarında ele geçmiştir³²³. Laodikeia örneğinde Katalog No: 38 olarak gösterilen altın küpe Caracalla Dönemi'ne (MS 211- 217) tarihlendirilmiştir³²⁴. Ayrıca benzer özelliğe sahip Katalog No: 393 numaralı altın küpe MS 3. yy. a tarihlendirildiği görülür³²⁵.

Tripolis Kuzey Nekropolü I ve II no. lu kaya mezarlarında ele geçen altın küpelerin tarihlendirilmesinde beraberinde bulunan diğer buluntu gruplarına bakılarak ve çevre kentlerde özellikle Laodikeia'da ki örnekleri incelenerek yapılmıştır. Buna göre Tripolis Kuzey Nekropolünde ele geçen altın küpelerin, MS 2- 3. yy' a verilmesi önerilebilir.

³²² Şimşek vd. 2011, cilt 1.1, Lev.130: 638- 644.

³²³ Şimşek vd. 2011, cilt 1.2, Kat. No:38, 387; Kat. No: 393, 526.

³²⁴ Şimşek vd. 2011, 387.

³²⁵ Şimşek vd. 2011, 526.

3.5- Taş Eserler

3.5.1- Yüzük Kaşı

Tripolis Kuzey Nekropolü, Kaya Oygu Oda Mezarı içerisinde ele geçen TR.16.KN.KM2.T.01 (**Lev.XL, Fig. 61, Kat.36**) buluntu numarası verilen yüzük kaşı, oval formdadır ve üst yüzeyinde beyazımsı krem rengindeki fon üzerine baskı şeklinde balık motifi işlenmiştir. Yüzük kaşları üzerinde görülen işlemler farklı motiflerle betimlenmiştir. Laodikeia Nekropol kazı çalışmaları sırasında ele geçen kazımayla yapılmış mitolojik figürler veya hayvan betimlemeleri benzer niteliktedir³²⁶. Ayrıca üst yüzeyin kenarları yuvarlatılarak merkezdeki motifin ön plana çıkarılması sağlanmıştır. Yüzük kaşının alt yüzeyi yüzük yuvasının formuna göre şekillendirilmiştir. Yüzük kaşının tarihlenmesi yine beraberinde ele geçen diğer buluntu gruplarına bakılarak değerlendirilmesi daha doğru olacaktır. Bu nedenle Tripolis Kuzey Nekropolünde ele geçen yüzük kaşı, MS 1- 2. yy' a verilmesi önerilebilir.

³²⁶ Şimşek vd. 2011a, Kat. No: 167, 565, 1554, 1566.

3.6- Sikkeler

Tripolis Antik Kenti, Kuzey Nekropolü I ve II no. lu kaya mezarlarında ele geçen ve buluntu gruplarının tarihlendirilmesinde büyük rol oynayan toplam 13 adet bronz sikke ele geçmiştir. Bu siklerden 9 adeti, I no. lu kaya mezarlarında; 4 adeti, II no. lu kaya mezarlarında bulunmuştur.

<i>Eserin Adı</i>	<i>Cinsi</i>	<i>Kat. No.</i>	<i>Levha-Figür No Tarih</i>
<i>Sikke</i>	Bronz	40	Lev.XXI, Fig. 32 a1-a2. MS 100- 200 Şehir Sikkesi (Myrina)
<i>Sikke</i>	Bronz	41	Lev.XXI, Fig. 32 b1-b2. MS 98- 138 Şehir Sikkesi (Pitane)
<i>Sikke</i>	Bronz	42	Lev.XXI, Fig. 32 c1-c2. MS 177- 192 Şehir Sikkesi (Mostene)
<i>Sikke</i>	Bronz	43	Lev.XXIII, Fig. 34 a1-a2. MS 253- 268 Salonina
<i>Sikke</i>	Bronz	44	Lev.XXIII, Fig. 34 b1-b2. MS 3. Yüzyıl
<i>Sikke</i>	Bronz	45	Lev.XXIII, Fig. 34 c1-c2. MS 2.- 3. yüzyıl Şehir Sikkesi (Tripolis)
<i>Sikke</i>	Bronz	46	Lev.XXIII, Fig. 34 d1-d2. MS 117- 138 Hadrian Dönemi Şehir Sikkesi (Maeonia)
<i>Sikke</i>	Bronz	47	Lev.XXV, Fig. 36 a1-a2. MS 96- 180 Antoninler Dönemi Şehir Sikkesi (Laodikeia)
<i>Sikke</i>	Bronz	48	Lev.XXV, Fig. 36 b1-b2. MS 100- 200 Şehir Sikkesi (Apameia)
<i>Sikke</i>	Bronz	49	Lev.XXXVIII, Fig. 54.

			MS 2- 3. yy.
<i>Sikke</i>	Bronz	50	Lev.XLI, Fig. 64 a1-a2. MS 4. yy.
<i>Sikke</i>	Bronz	51	Lev.XLI, Fig. 65 a1-a2. MS 393- 450 Honorius- II. Theodosius
<i>Sikke</i>	Bronz	52	Lev.XLI, Fig. 66 a1-a2. MS 335- 361 II. Julianus

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Tripolis, günümüzde Denizli'nin Buldan İlçesine bağlı, Yenicekent Mahallesi'nin doğu bitişiğindedir. Kentin doğusundan, Büyük Menderes (Maiandros) Nehri geçmektedir. Kentin kuzeyini Messogis (Aydın) Dağları'nın uzantısı olan Değirmentepe/Kaletepe sınırlandırırken, güneyinde Lykos Vadisi'nin kuzeybatı uzantısı vardır.

Tripolis, antik çağ boyunca önemini yitirmeyen ve bölgenin tarihi dokusunu oluşturan Lykos Vadisi'nin batı sonunda inşa edilmiş antik yerleşimlerden biridir. Doğal alanlarıyla, dini unsurlarıyla, ticari seçenekleriyle büyüme stratejisini geliştirmiş ve coğrafi avantajlarını kullanarak Laodikeia, Hierapolis, Kolossai gibi bölgenin ana kentlerinden biri olmuştur. Bölgenin dini, ticari ve politik yapısını mimari özellikleriyle besleyen Tripolis; Lydia Bölgesi'nin önemli kentlerinden biri olarak bölgedeki siyasi ve beşeri varlığını MS 7. yy. a kadar korumayı başarmıştır.

Kentin mimari dokusu ve kentin dört tarafını çevreleyen mezar tipolojisi zengindir. Tripolis'in nekropol alanlarında karşılaşılan farklı tiplerdeki mezarlar ve bu mezarların süsleme anlayışları hatta mezar için kullanılan malzemeler ve bu mezarlardan ele geçen eserler kentin kültürel birikimine, sosyal yaşamından ekonomisine, etnik yapısından günlük kullandığı eşyasına kadar pek çok veriyi içinde barındırır. Özellikle 2016 yılında gerçekleştirilen Kuzey Nekropolü kazı çalışmaları söz konusu verilerin elde edilmesi için ön çalışma niteliğinde olmuştur.

Tripolis Antik Kenti Nekropol alanlarıyla ilgili ilk tespitler 1993 yılında Denizli Müze Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmiştir. 2001- 2003 yılları arasında '*Buldan Arkeolojik Kültür Envanteri Projesi*' kapsamında nekropol alanlarıyla ilgili tespit çalışmalarına devam edilmesi sağlanmıştır. 2007 yılı Tripolis Antik Kenti kazı çalışmaları Denizli Müze Müdürlüğü başkanlığında nekropolis yüzey araştırması ile sürdürülmüştür. 2008- 2009 yılları arasında Tripolis Nekropollerindeki ilk bilimsel kazı çalışması ise yine Denizli Müze Müdürlüğü başkanlığında kentin doğu nekropolü olarak isimlendirilen alanda gerçekleşmiş ve bu çalışmalar esnasında farklı tip ve boyutlarda mezarlar ortaya çıkarılmıştır. 2016 yılında ise Doç. Dr. Bahadır Duman Başkanlığında Tripolis Kuzey Nekropolü'nde kurtarma kazı çalışmaları başlatılmıştır. Bu kapsamda Kuzey Nekropol alanında TR.16.KN.KM1 (**Lev.XVI, Fig.25**) ve TR.16.KN.KM2

(Lev.XXX, Fig.41) olarak adlandırılan iki adet kaya oygu oda mezarın kazısı tamamlanmıştır. Benzer mimariye sahip bu iki oda mezarından elde edilen küçük eserler ise tezin ana konusunu oluşturmuştur.

Son dönemde yapılan araştırmalar doğrultusunda, Tripolis'in kuzey tepelerindeki nekropol alanının kuzey, doğu ve batı nekropolisi olmak üzere üç bölümde incelendiğini göstermektedir. Ancak bahsedilen bölgenin kentin kuzeyinde yer alması, mezar mimarisinde belirgin farkların olmaması ve kazı çalışmalarının yeterli sayıda olmaması nedeniyle tez içeriğinde kaya mezarlarının olduğu bu bölge genel olarak kuzey nekropolisi olarak tanımlanmıştır.

Messogis (Aydın) Dağları'nın uzantısı olan ve Tripolis'in kuzey yerleşimini sınırlandıran sarp ve engebeli tepeler; jeolojik özelliği işlemeye elverişli yumuşak kayacık yapısı ile kaya oygu oda mezarları için uygun alanlar olmuş ve bölgenin en önemli kaya mezarlarına sahip olmasını sağlamıştır. Tripolis'teki mezarlar topografiye göre yapılarak herhangi bir yön birliği aranmaksızın kayanın cephesi düz bir şekilde oyularak buraya açılan bir kapı ve ardından klinelerin yer aldığı odalar şeklinde yapılmışlardır. Kaya mezarının daha çok içe dönük alanlarda yoğunlaşmıştır. Genel olarak kaya mezarlarının yoğunlaştığı yerlerin yüksek alanlardan ziyade tepe eteklerine yapıldığı görülür. Bu nedenle mezar mimarisinin oluşmasında en temel unsurun yerleşim yerinin iklimi, inanç ve kültürü, malzeme yapısının yanı sıra topografik özellikleri ve ekonomik değerinin belirleyici olduğu görülür.

Zengin mimarisiyle dikkat çeken kent; düzenli kent planının sonucu olarak yapıları belli bir düzen içerisinde birbirine bağlantılı şekilde yerleştirilmiştir. Düzenli kent planı içerisinde nekropol alanları da bölgenin coğrafi koşullarına ve insan popülasyonunun artabileceği göz önünde bulundurularak kenti çevreleyen bir anlayışla farklı tiplerde inşa edilmiş, temel ilke ve ihtiyaç doğrultusunda şekillendirilmiştir. Bunun en güzel örneklerindeki kenti çevreleyen nekropol alanlarının birbirinden farklı mimari özelliğe sahip olmasıdır.

Roma Dönemi'nde oldukça yaygın olan, kentin girişine veya yol kenarlarına inşa edilen nekropol alanına örnek olarak gösterilebilecek Tripolis Güney Nekropolü; kente güneyden girişi sağlayan ana kapının çevresine yerleştirilmiş süslü ve gösterişli lahit

mezarlardan oluşmaktadır (**Lev.X, Fig.17**). 2015 yılında kentin yaklaşık 600 m. güneyinde orta gözenekli gri/beyaz damarlı mermerden yapılmış, burgu yivli sütun ve sütun aralarında oluşturulan kemer içerisinde yüksek kabartma şeklinde yapılmış figürlerden oluşan lahdin açığa çıkartılması ile Güney Nekropolü'ne ait en önemli veri tespit edilmiştir³²⁷.

Kentin Doğu Nekropol alanı içerisinde; çay taşları, moloz taşlar, mermer ve traverten parçaları kullanılarak örülen ve kireç harç ile birbirine tutturulmuş tonozlu mezarlar bulunmaktadır. Ayrıca az sayıda yüzeyde kalıntıları görülen traverten taştan yapılmış sade ve beşik çatılı lahit mezarlar vardır. Tonozlu mezarlar kendi içerisinde tek odalı ya da ön oda ve arka oda şeklinde düzenlenmiş tiplerden oluşmaktadır. Tonozlu mezarların genişlikleri bazı mezarlarda arkaya doğru daralarak ilerlemektedir. Genel olarak arkaya doğru daralarak oluşan fark, mezarın uzunluğuna göre fazlalaşmaktadır. Tek ya da daha fazla odaya sahip tonozlu mezarların girişlerinin tahrip olması nedeniyle ön cephe mimarisiyle ilgili verilere ulaşılammıştır. Olasılıkla ön cephe taş örgü duvar ile kapatılmış ve duvar merkezine açılan dikdörtgen bir kapı ile giriş ve çıkışlar sağlanmıştır. Tek odalı tonozlu mezarların yanı sıra ön ve arka oda şeklinde düzenlenmiş çift odalı tonozlu mezarlarda günümüze kadar korunabilmiş örnekler içinde yer almaktadır. Bu mezar tipinin en güzel örneğini, Tripolis Doğu Nekropolü'nün kuzey yamaçlarında görmek mümkündür. Söz konusu tonozlu mezar, diğer tek odalı tonozlu mezarlar gibi ön cepheden arkaya doğru daralmadığı, bilhassa genişleyerek ilerlediği tespit edilmiştir. Mezarların tonozu genel olarak yanlara dik ve düzenli bir hat yapacak şekilde yerleştirilmiş orta ölçekli dikdörtgen traverten taşlar ile örülmüştür. Tonoz yayı ise söz konusu düzenli hattın üzerine daha küçük ölçekli traverten taşlarla eğim verilerek döndürülmüştür. Tonozlu mezarlar Lykos Vadisi çevresinde kurulan kentlerden Laodikeia'da³²⁸, Hierapolis'te³²⁹, Attouda'da³³⁰, Trapezopolis'te³³¹ görülebilmektedir.

³²⁷ Duman- Baysal 2017, 548- 549.

³²⁸ Şimşek 2013b, 409- 434.

³²⁹ Şimşek 1997, 16.

³³⁰ Şimşek 2002b, 231- 240.

³³¹ Şimşek 2002b, 231- 240.

Kentin dört tarafını çevreleyen nekropol alanları içerisinde işleminin kolay olması, maliyetinin düşük olması nedeniyle en yaygın kullanıma sahip mezar tipi lahitlerdir. Güney Nekropolü hariç, lahitlerin benzer özellikte olduğu söylenebilir. Nekropol alanlarında görülen lahitlerin tamamı traverten taştan yapılmıştır. Lahitler, dikdörtgen tekne ve üzerine yerleştirilen beşik çatılı kapaklardan oluşmaktadır. Kapakların köşeleri ise akroterler ile süslenmiştir. Genel olarak lahitler podyum üzerine yerleştirilmiştir. Ayrıca orta ölçekli taşlarla oluşturulmuş bir alt yapı üzerine yerleştirilmiş örnekleri de tespit edilmiştir. Kuzey Nekropolü'nün doğusunda çok sayıda lahit teknesi, lahit teknelerine ait kapak parçaları ve bu lahitlerin oturduğu podyumlar görülebilmektedir (**Lev.XI, Fig. 18**). Tripolis nekropol alanları içerisinde lahit mezarlarla yoğun olarak karşılaşılan diğer bir alan Batı Nekropolü'dür. Benzer özelliklere sahip lahit mezarlar, Anadolu'da Karia, Pamphylia, Pisidia, Phrygia, Lykia ve Kilikia bölgelerinde yaygın olarak görülürken³³², Lykos Vadisi yerleşimleri içerisinde Attouda³³³, Hierapolis³³⁴, Laodikeia³³⁵, Trapezopolis³³⁶, Kolossai³³⁷ ve Tripolis'te yaygın bir kullanıma sahiptir. Tripolis Batı Nekropolü'nde lahitlerin dışında çok az sayıda çay taşları, moloz taşlar, mermer ve traverten parçaları kullanılarak kireç harç ile örülen ve Doğu Nekropolü'nde görülen tonozlu mezarlar ile benzer özellikler gösteren tonozlu mezarlar bulunur (**Lev.XI, Fig.19A; Lev.XII, Fig. 19B**). Ayrıca Batı Nekropolü içerisinde özellikle taş örgü tekne mezarlar ön plana çıkmaktadır ve lahit mezarlardan sonra en yoğun grubu oluşturur. Taş örgü tekne mezarlar form ve yapım malzemesi olarak benzer olsa da kullanılan malzemenin boyutları açısından iki gruba ayrılmıştır. Taş örgü teknelerinin boyut olarak büyüdüğü mezarlarda uzun ve kısa kenarlar düzgün kesilmiş dikdörtgen bloklar ile oluşturulurken daha küçük taş örgü tekne mezarlarda kısa ve uzun kenarlar tek parça düzgün kesilmiş dikdörtgen traverten monobloklar ile mezar teknesi oluşturulmuştur. Bazı mezar teknelerinin üzeri iki veya üç yekpare traverten blok ile kapatılırken, bazı mezarların üst kısmı üçten fazla traverten blok ile kapatıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca büyük boyutlu taş örgü tekne mezarlar da kendi içerisinde tek veya çift bölmeli olmak üzere iki ana gruba ayrılır. Tripolis Batı Nekropolü'nde görülen taş örgü

³³² Şimşek 1997, 19.

³³³ Şimşek 2002b, 231- 240.

³³⁴ Şimşek 1997, 19.

³³⁵ Şimşek 2013b, 409- 434.

³³⁶ Şimşek 2002b, 231- 240.

³³⁷ Duman- Baysal 2017, 548- 549.

tekne mezarlar genel olarak traverten bloklar kullanılarak yapılırken benzer formda olan ancak mermerden yapılmış az sayıda örnekte bulunmaktadır.

Kentin kuzeyinde ise Lykos Vadisi çevresinde nadir olarak görülen kaya oygu oda mezarlar bulunur. Büyük bir kısmı kaçak kazılar nedeniyle zamanla tahrip olmuştur. Ayrıca birçok kaya mezarının girişleri; kumlaşarak özelliğini yitirmiş kayaç parçalarının sel ve rüzgar gibi doğal dış etkenlerin neden olduğu akıntının biriktirmesiyle oluşmuş dolgu toprak nedeniyle kapanmış durumdadır. Kayaç yapısının yumuşak olması ve zamanla oluşan doğal yollarla ve insan eliyle meydana gelen tahribatlar nedeniyle ana mezar odasına geçişi sağlayan dromos kısımlarının büyük bir kısmının çökmüş olduğu görülür. Dromostan geçilerek asıl mezar odasına geçildiğinde sığ ve tekne biçiminde klinelerin, küçük ve dar bir koridor çevresine yerleştirildiği görülür. Bazı kaya oygu oda mezarların dromos kısımlarında veya asıl mezar odasına bitişik yapılmış tek klineden oluşan farklı mezarlar vardır. Tripolis'in kuzey ve doğu yamaçlarında yaygın olarak görülen kaya mezarlarının benzerleri birkaç örnekle sınırlı olsa da Laodikeia, Kolossai, Attouda³³⁸, Eumeneia³³⁹ ve Hierapolis'te görülebilir. Lykos Vadisi'nin çevresinde yer alan bu kentlerdeki benzer mezarlar, MÖ 1- MS 3. yy'ın başlarına tarihlendirilmiştir. Tripolis Antik Kenti ise vadi içerisinde en fazla sayıda kaya oygu oda mezar tipine sahip kent olarak nitelendirilebilir. Ayrıca tepelerin yamaçlarında düzensiz, dağınık ve kırık halde lahit mezarlarına ait kapak ve tekne parçaları görülmektedir. Kuzey Nekropolü'nün doğu kısmında yoğunlaşan lahit parçalarına ait kalıntıların varlığı, kaya mezarlarının dromos kısmında birlikte kullanılan örneklerinin dışında tepe eteklerinde yada daha düz alanlarda belirli bir düzen içinde kullanılıp kullanılmadığı ve kaya mezarlarıyla olan bağlantısı ileriki dönemlerde yapılacak olan çalışmalarla netlik kazanacaktır.

Tripolis Nekropol alanlarında farklı tiplerde görülen mezarlar arasında tapınak mezarlar, urnalar, avlulu mezar komplekleri, kaya oygu lahit mezarlar, dromoslu yer altı mezarları da yer almaktadır³⁴⁰. Ancak nekropol kazı çalışmalarının yeterli olması nedeniyle söz konusu mezar tipolojileri çıkartılamamış, bilimsel veriler değerlendirilememiştir.

³³⁸ Şimşek 1999, 328.

³³⁹ Söğüt- Şimşek 2002, 310.

³⁴⁰ Erdoğan 2012, 323-327.

Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu kaya oygu oda mezar kurtarma kazı çalışmalarında değerlendirmeye alınan toplam 38 adet eser tespit edilmiştir. Bu eserler içerisinde ölü'nün yaşarken kullandığı kişisel eşyaları ile akrabalarının ve dostlarının getirmiş olduğu mezar armağanları olmak üzere iki sınıfa ayrılabilir³⁴¹. Söz konusu eserler içerisinde mezar sahibinin kişisel eşyalarını ya da dost ve akrabaları tarafından bırakılan armağanlar mı olduğu mezarların buluntu durumlarının kaçak kazılar sonucu karışması nedeniyle tam olarak değerlendirilememesine neden olmuştur. Ancak eserlerin yüzeyinde kullanımdan kaynaklanan izler ve zamanla oluşan deformasyonlar bahsedilen ayırımı yapılabilmesi için önemli verileri oluşturur. Özellikle kandillerin tamamında burun kısmında yanmadan kaynaklanan siyahlaşmanın olması kandillerin uzun süre kullanıldığını ve ölen kişinin özel eşyası olmadığını söyleyebiliriz. Pişmiş topraktan yapılmış unguentariumlar ise ölen kişinin özel eşyası olması dışında mezar armağanı olarak mezar içine yerleştirilmiştir. Mezar içinde ele geçen kemik örekelerin üzerinde ip izlerinin zamanla oluşturduğu aşınma ve deformasyonların görülmemesi, ele geçen örekelerin mezar armağanı olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Ayna, yüzük, küpe, boncuk, saç iğnesi, dikiş iğnesi gibi kişisel eşyalar ise mezar sahiplerinin özel eşyaları olmalıdır. Kaya oygu mezarın dromos kısmından ele geçen kaseler, laterna ve skyphos ise olasılıkla mezar ziyaretlerinde mezar armağanı olarak konulmuştur. Bronz sikke buluntuları ise Tripolis (**Kat.45**), Myrina (**Kat.40**), Pitane (**Kat.41**), Mostene (**Kat.42**), Salonina (**Kat.43**), Maeonia (**Kat.46**), Laodikeia (**Kat.47**), Apameia (**Kat.48**) gibi şehir sikkeleridir ve olasılıkla mezar sahibinin yakınları tarafından konulmuştur. Farklı şehirlere ait sikkelerin aynı mezar içerisinde ele geçmesi ise kentin ticari ilişkileri hakkında bilgi vermektedir. Mezar armağanı olarak kullanan pişmiş toprak eserler (**Ek1.4**) hamur, astar ve form özelliklerine göre ayrılarak bölgenin yerel malzemelerinden üretilmiş olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca siyasi ve ticari ilişkilerin yoğun olarak geliştiği çevre kentlerde bulunan ve benzer özelliklere sahip seramiklerin, Tripolis Kuzey Nekropolü buluntularıyla karşılaştırılması eserlerin tarihlendirilmesi açısından bölgesel bütünlük oluşturmuştur. Ayrıca birbirini çıplak gözle görebilecek yakınlıkta olan çağdaş kentlerdeki yaşamın ve beğenilerin benzer olduğu söylenebilir. Bu durum Laodikeia Nekropolü kazı çalışmalarında bulunan ve özellikle kadınların kullandığı takı eşyalarının ve elbiseyi tamamlayan kemik ya da metal objelerin birebir benzer olmasıyla açıklanabilir.

³⁴¹ Şimşek vd. 2011a, 2.

Genel olarak I no. lu kaya mezarı içerisinde ele geçirilen mezar armağanları değerlendirildiğinde, 3 kline üzerine yatırılan insana ait iskeletlerin erişkin kadın bireylere ait olduğu düşünülmektedir³⁴². Ayrıca kline1’de üç, kline 2 ve kline 3’te iki bireyin yan yana veya üst üste gömüldüğü söylenebilir³⁴³. Mezar içerisinde bulunan cam, metal, altın ve pişmiş toprak malzemeler (**Lev.XXIX, Fig. 40**) her ne kadar farklı tarihlerde kullanılmış olsa da, mezarın kaçak kazılar sonucu tahrip edilmesi nedeniyle birçok buluntunun orijinal yerinde olmadığı, toprak ile beraber karıştığı tespit edilmiştir.

Tripolis Kuzey Nekropolü, I no. lu mezar’dan ele geçen eserleri form, hamur yapısı ve rengi, iç ve dış astar renkleri, akıtma boya renkleri gibi özellikleri değerlendirildiğinde; 6 adet pişmiş topraktan yapılmış unguentariumlardan 5 adeti, iğ gövdelidir ve benzer form ve tipe sahiptir. 1 adeti ise hamur ve astar renklerinin benzer olmasına karşın torba gövdeli olmasıyla form olarak ayrılmaktadır. MS 1.yy. ın ikinci yarısına tarihlenen bu tipin benzer örneklerine Laodikeia ve Gümüşler Nekropol alanlarında ele geçmiştir. Torba gövdesiyle diğer unguentariumlardan ayrılan TR.16.KN.KM1.PT.05 (**Kat.04**) no. lu tek örnek ile temsil edilen bu unguentarium MS.1.yy. a tarihlendirilmesi önerilmiştir. I no. lu Mezar içerisinde tespit edilen kasaların, 4 adeti sığ, 1 adeti ise derin forma sahiptir. Ele geçen benzer forma sahip bu sığ kaseler başta Ephesos, Pergamon olmak üzere Laodikeia, Akçapınar, Haç Dağı Mevki gibi farklı yerleşim alanlarında, MÖ 1. yy. ile MS 1.yy. aralığında kullanım görmüştür. TR.16.KN.KM1.PT.13 (**Kat.12**) numaralı derin kase ise MÖ 1. yy. ın sonu, MS 1.yy aralığına verilmesi önerilmiştir. Aydınlanma ve mezar armağanı olarak kullanılan 4 adet kandilden; TR.16.KN.KM1.PT.04 (**Kat.03**) no. lu kalp burunlu üç mask figürlü kandilin kaidesi üzerinde ayak izi (planta petis) görülür. MS 2. yy. a tarihlendirilmesi önerilen bu tip kandil, başta Yunanistan olmak üzere, Roma’da sıklıkla karşılaşılrken, Anadolu coğrafyasında Ephesos, Pergamon gibi metropol kentlerde ele geçmiştir. Lykos çevresinde ise Laodikeia, Gümüşler Höyük, Akçapınar gibi daha çok benzerlerinin üretildiği örnekler mevcuttur. TR.16.KN.KM1.PT.06 (**Kat.05**) no. lu kulakçıklı kandil, başta Yunanistan olmak üzere Anadolu’da Ephesos, Pergamon, Knidos gibi farklı kentlerde olduğu kadar bölge içerisinde Laodikeia, Beylerbeyi Tümülüsü, Akçapınar gibi yerleşimlerde de görülür. TR.16.KN.KM1.PT.07 (**Kat.06**) ve TR.16.KN.KM1.PT.10 (**Kat. 09**) no. lu yuvarlak burunlu nokta bezemeli kandillerden, TR.16.KN.KM1.PT.07

³⁴² Duman 2017, 271.

³⁴³ Duman 2017, 271.

(**Kat.06**) no. lu kandilin kaide üzerinde ayak izi (planta petis) görülür. MS 4-5.yy. a tarihlendirilmesi önerilen bu kandillerin yayılım ve kullanım alanı oldukça geniştir. TR.16.KN.KM1.PT.12 (**Kat. 11**) no. lu Lykos Skyphosu, Geç Helenistik Dönem ile MS 1. yy. arasına tarihlendirilmesi önerilmiştir. Lykos Skyphos'un yayılım alanı bölge içerisinde yoğun olmamakla birlikte en çok karşılaşılan Laodikeia örnekleri dışında Hierapolis, Kolossai, Akçapınar örnekleri bulunur. TR.16.KN.KM1.PT.18 (**Kat. 17**) no. lu aydınlanma araçları ile beraber kullanılan Laterna, MS 1.yy. a tarihlendirilmesi önerilmiştir. Eser, bölge içerisinde tek örnekle temsil edilir. Anadolu'da ise Tripolis örneğine form olarak yakın olan Ephesos örnekleri bulunmaktadır. TR.16.KN.KM1.C.01 (**Kat.20**) ve TR.16.KN.KM1.C.02 (**Kat.21**) no. lu cam unguentariumlar, benzer form özelliğine sahiptir. Serbest üfleme ve aletle şekillendirme yöntemiyle yapılmışlardır. MS 1. yy' a tarihlendirilmesi önerilen cam unguentariumların benzer örneklerine Ephesos, Pergamon, Kolossai, Hierapolis gibi birçok kentte rastlanır. I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarında ele geçen toplam 5 adet kemik eserlerden 2 adeti saç iğnesi parçası, 2 adedi öreke ve 1 adedi dikiş iğnesi parçasıdır. Dikiş iğnesi MS 2. yy. lın başlarına, saç iğnesi parçaları, MS 1. yy. - MS 3. yy. a, örekeler ise MS 1.yy. sonu- MS 2. yy. başlarına tarihlendirilmesi önerilmiştir. Öreke dışında genel olarak kırık ve büyük bir kısmı eksik olan eserlerin kullanım ve yayılım alanları oldukça geniştir. Bu eserlerin tarihlendirilmesi bu nedenle bölge içerisinde ele geçen örnekler üzerinden verilmiştir. TR.16.KN.KM1.T.01 (**Kat.34**) ve TR.16.KN.KM1.T.02 (**Kat.35**) no. lu boncuk eserler, MS 1- 2. yy. a tarihlendirilmesi önerilmiştir. Söz konusu boncuk eserlerin benzer örneklerine; Ephesos, Pergamon, Kolossai, Hierapolis, Laodikeia, Akçapınar'da sıklıkla karşılaşılmaktadır. TR.16.KN.KM1.M.01 (**Kat.28**) no. lu bronz ayna, MS 1- 2. yy. tarihlendirilmesi önerilmiştir. Bronz aynanın benzer örneklerine Lykos Vadisi yerleşimleri içerisinde, Laodikeia Nekropollerinden ele geçen örnekler önemli bir yer tutmaktadır. Metal eserler içerisinde değerlendirilen diğer bir parça, TR.16.KN.KM1.M.02 (**Kat.29**) no. lu bronz yüzüktür. MS 1. yy. lın sonu, MS 2.yy'ın başlarına tarihlendirilmesi önerilmiştir. TR.16.KN.KM1.A.01 (**Kat.37**) no. lu altın küpe ise MS 2- 3. yy'a tarihlendirilmesi önerilmiştir. Bronz yüzük ve altın küpe bölge içindeki benzer örneklerine Laodikeia Nekropol kazılarında rastlanmıştır. I no. lu Kaya Oygu Oda Mezarı içerisinde ele geçen 9 adet bronz sikke; Tripolis (**Kat.45**), Myrina (**Kat.40**), Pitane (**Kat.41**), Mostene (**Kat.42**), Salonina (**Kat.43**), Maeonia (**Kat.46**), Laodikeia (**Kat.47**), Apameia (**Kat.48**) gibi şehir sikkeleridir ayrıca MS 3. yy. tarihlenen bronz

sikkelerde ele geçmiştir. Ele geçen bronz sikkeler, MS 1. yy. ile MS 3. yy. aralığına tarihlendirilmiştir (**Ek 1.1**).

Tripolis Kuzey Nekropolü, II no. lu Mezar içerisinde toplam 14 adet eser ele geçmiştir. Kaya mezarının koridor kısmından ele geçen kandillerin burun kısmında yanmadan kaynaklı siyahlaşma olması nedeniyle kandillerin uzun süre kullanıldığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla mezar hediyesinden çok mezar ziyaretçilerinin mezarın aydınlatılması için getirdiği araçlar olarak değerlendirilebilir. Kolye ucu, yüzük, küpe, strigilis gibi kişisel eşyalar ve aletler kline zeminlerinden mezar sahibiele geçmesi ve sahibine ait olmalıdır. Cam unguentarium Mezar içerisinde tespit edilen armağanlar (**Lev.XLII, Fig.67**) ve antropojik özelliklere göre 3 no. lu klinenin bir kadına ait olabileceği görüşü ağırlık kazanmaktadır. Mezar içerisinde, MS 1- 2. yy. a ait günlük kullanım kapları dışında ele geçen eserleri form, hamur yapısı ve rengi, iç ve dış astar renkleri, akıtma boya renkleri gibi özellikleri değerlendirildiğinde; TR.16.KN.KM2.PT.01 (**Kat.18**) no. lu, Kısa “U” burunlu kandil, MS 2. yy. a tarihlendirilmesi önerilmiştir. TR.16.KN.KM2.PT.02 (**Kat.19**) no. lu kalp burunlu figürlü kandil, MS 1. yy. ın ikinci yarısına tarihlendirilmesi önerilmiştir. Kandillerin benzer örnekleri nekropol kazılarında sıklıkla karşılaşılrken başta Ephesos, Pergamon olmak üzere bölge içerisinde Hierapolis ve Laodikeia’da tespit edilmiştir. TR.16.KN.KM2.C.01 (**Kat.22**) no. lu cam unguentarium, serbest üfleme ve aletle şekillendirme yöntemiyle yapılmıştır. Eserin MÖ 1.yy’ın sonları, MS 1. yy. ın başlarına tarihlendirilmesi önerilmiştir. Metal eserlerden, TR.16.KN.KM2.M.01 (**Kat.30**) no. lu bronz menteşe parçası ana gövdeden kopmuştur. Eser, MS 1- 2. yy. tarihlendirilmesi önerilmiştir. TR.16.KN.KM2.M.02 (**Kat.31**) no. lu bronz kolye ucu, hilal formludur. Eserin, MS 1- 2. yy’a tarihlendirilmesi önerilmiştir. TR.16.KN.KM2.M.03 (**Kat.32**) no. lu bronz yüzük aşırı korozyonludur ve formunda büyük oranda eksilmeler vardır. MS 1. yy. ın sonu, MS 2.yy. ın başlarına tarihlendirilmesi önerilmiştir. TR.16.KN.KM2.M.04 (**Kat.33**) no. lu demir strigilis ise çok parçalı ve eksik olarak bulunmuştur. Yoğun korozyon nedeniyle eser yüzeyinde aşınmalar, kopmalar, deformasyonlar vardır ve büyük oranda eksiktir. MÖ 1. yy’a tarihlendirilmesi önerilen strigilis, aşırı korozyon nedeniyle formunu büyük oranda kaybetmiştir. TR.16.KN.KM2.A.01 (**Kat.38**) ve TR.16.KN.KM2.A.02 (**Kat.39**) no. lu, altın küpeler, çok yakın örnekler dışında buluntu durumları ve beraberinde ele geçen diğer eserler de göz önünde bulundurularak, MS 2- 3. yy. tarihlendirilmesi önerilmiştir. Taş eserler içerisinde tek örnek olan TR.16.KN.KM2.T.01 (**Kat.36**) no. lu

yüzük kaşı tamdır ve MS 1- 2. yy. tarihlendirilmesi önerilmiştir. Tripolis Kuzey Nekropolü, II no. lu Mezar içerisinde ele geçen 4 adet bronz sikke örneklerinden (**Ek 1.2**); TR.16.KN.KM2.S.01 (**Kat.49**) no. lu bronz sikke MS 2- 3. yy. a tarihlendirilmiştir. TR.16.KN.KM2.S.02 (**Kat.50**) no. lu bronz sikke ise MS 4. yy. a tarihlendirilmiştir. Honorius- II. Theodosius Dönemi'ne verilen TR.16.KN.KM2.S.03 (**Kat.51**) no. lu bronz sikke MS 393- 450 yılları arasına verilmiştir. II. Julianus Dönemi'ne tarihlendirilen TR.16.KN.KM2.S.04 (**Kat.52**) no. lu bronz sikke ise MS 335- 361 yılları arasına verilmiştir.

Tripolis Kuzey Nekropolü, I ve II no. lu kaya mezarlarının girişlerine yerleştirilen lahitler; MS. 1. yy. dan, MS. 7. yy. lın ortalarına kadar kullanıldığı belirlenmiş olsa da bölge içerisinde son yıllarda yapılan kazı çalışmalarında elde edilen veriler doğrultusunda MÖ 1. yy'a kadar tarihi geri çekilebilmiştir. Özellikle kent merkezinde 2013 yılında gerçekleştirilen Kemerli Yapı kazı çalışmalarında zemin seviyesi üzerinde bulunan ince cidarlı seramikler içerisinde Augustus Dönemi ile MS 1. yy. aralığına tarihlendirilmiş parçaların (bardak) benzer form, ve astar özelliğine sahip az sayıda kuzey nekropolünde ele geçen parçalar ile benzerliği, kaya mezarlarının daha erken bir tarihe çekilmesi için gerekli olan verilerin bir kısmını oluşturmuştur. Bu alanlarda yapılacak olan kazı çalışmalarının devam etmesi bu nedenle önem arz etmektedir. Ayrıca, Tripolis ve çevresinde nekropol odaklı kazı çalışmalarının artmasıyla mezar ve ölü gömme geleneklerine bağlı yeni görüşler zamanla daha da açıklık kazanacaktır. Bunun yanında mezar odaları içerisinde kazı çalışmalarıyla tespit edilen bireylerin kemik analizlerinin yapılması gömülüş tarihi ile ilgili olarak net bilgilere sahip olmamızı sağlayacaktır. Ancak mevcut buluntular dâhilinde mezar odalarının içerisinde bulunan tüm gömüler ve bunların yanlarında bulunan hediyeler değerlendirildiğinde; I no. lu mezarın; MÖ 1 yy. ile MS 4 - 5. yy. arasında, II No. lu mezar ise MS 1- 5. yy. arasında kullanım gördüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca aynı kilinede birden fazla gömünün olduğu ve çoklu ya da üst üste gömü yapıldığı tespit edilmiştir. Farklı dönemlerde mezarların kaçak yollarla tahrip edilmiş olmalarına rağmen kline zeminlerine ulaşamaması mezar içerisinde bulunan özellikle bronz sikke (**Ek 1.3**) ve diğer konteks buluntuların birlikte değerlendirilmesine olanak sağlamıştır.

KISALTMALAR

AÇ.	<i>Ağız Çapı</i>	K.	<i>Kemik</i>
Ağr.	<i>Ağırlık</i>	KÇ.	<i>Kaide çapı</i>
AY.	<i>Arka Yüz</i>	KG.	<i>Kulp genişliği</i>
Bkz.	<i>Bakınız</i>	Kat.	<i>Katalog Numarası</i>
BDÇ.	<i>Burun Delik Çapı</i>	Ref.	<i>Referans</i>
C.	<i>Cam</i>	Lev.	<i>Levha</i>
CK.	<i>Cidar Kalınlığı</i>	SGÇ.	<i>Sap Gövde Çapı</i>
Ç.	<i>Çap</i>	SP.	<i>Sap Uzunluğu</i>
Çiz.	<i>Çiz.</i>	Fig.	<i>Fig.</i>
DÇ.	<i>Dip Çapı</i>	TÇ.	<i>Topuz Çapı</i>
Dis. Ç.	<i>Diskus Çapı</i>	TD.	<i>Topuz Deliği</i>
Dis. DÇ.	<i>Diskus Delik Çapı</i>	TY.	<i>Topuz Yüksekliği</i>
DKÇ.	<i>Delik Çapı</i>	U.	<i>Uzunluk</i>
G.	<i>Genişlik</i>	Y.	<i>Yükseklik</i>
GÇ.	<i>Gövde Çapı</i>	YD.	<i>Yuva Derinliği</i>
GK.	<i>Gövde Kalınlığı</i>	ÖY.	<i>Ön Yüz</i>
HÇ.	<i>Halka Çapı</i>		

KATALOG

2016 yılı Tripolis Kuzey Nekropolü, TR.16.KN.KM1 (**Lev.XVI, Fig.25**) ve TR.16.KN.KM2 (**Lev.XXX, Fig.41**) numaralı Kaya Oygu Oda Mezarlarında yapılan kazı çalışmaları sonucu ele geçen küçük eserler çalışmanın ağırlık merkezini oluşturmaktadır. Çalışılan eserlerin hamur ve astar tanımlamaları için Munsell Renk Kataloğu (Munsell Soil Charts 2000) kullanılmıştır. Ölçü birimi olarak santimetre (cm) seçilmiştir. Eserlerin katalog ayırımı üretim hammaddesine, form özelliğine ve buluntu durumu göz önüne alınarak değerlendirilmiş, kronolojik sıra takip edilmemiştir.

Katalog sistemi içerisinde; Tez konusu içine dahil edilen eserlere ait numara, “*Katalog No*”, buluntunun “*Adı*” ve buluntunun hangi malzemeden yapıldığını belirtmek amacıyla “*Cinsi*”, buluntu yerinin adının belirtildiği “*Buluntu Yeri*”, esere ait boyutların belirtilmesi amacıyla “*Ölçüleri*” kısmı, eserlerin tipolojik ve form özelliklerinin değerlendirildiği “*Tanım*” kısmı, eserlerin kullanıldığı dönemin belirtildiği “*Tarihi*” kısmı, konuyla ilgili kitapların, makalelerin, dergilerin vb. yayınların belirtildiği “*Referans*” kısmı, pişmiş toprak eserlerin hamur ve astar özelliklerinin belirtildiği başlıklar ile eserin yüksek çözünürlüklü fotoğrafı ve esere ait çizim çalışması gösterilmektedir.

Çalışma yapılan katalog sistematığı, model oluşturabilecek birden fazla yayının incelenmesinin ardından eserin tanımlanmasını ve değerlendirmesi kolaylaştıracak şekilde hazırlanmıştır. Eserlerin buluntu durumu/yeri katalog içerisinde karışık olarak verilmiştir.

Katalogta kullanılan tüm çizim ve fotoğraflar Tripolis Kazı Arşivi’ne aittir.

TR.16.KN.KM1.PT.01

Katalog No: 01

Adı: Unguentarium

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 1

Ölçüleri: Y:19.5 cm. GÇ: 5.3 cm. KÇ: 3.9 cm. CK: 0.4 cm.

Hamur Rengi:

5YR 6/4 açık kırmızımsı kahverengi

Dış Astar Rengi:

5YR 6/4 açık kırmızımsı kahverengi

İç Astar Rengi:

7.5YR 3/1 çok koyu gri

Akıtma Boya Rengi:

7.5YR 3/1 çok koyu gri

Tanım:

Eser tümlenebilir nitelikte 3 parça halinde kırık olarak bulunmuştur. Ağız kenarı dışa taşkın ve hafif dönük üstü bombeli, düz diplidir. Uzun boyunlu eserin boyun kısmı gövdeye doğru genişler. Boyundan gövdeye geçiş yumuşaktır. Uzun oval gövdeye sahiptir. Gümüş mika ve az kireç katkılı, ince kumlu sert ve sık dokuludur. Ağız kenarından dibe kadar inen akıtma siyah boya bulunur. Yüze dokusu mat ve pürüzlüdür. Çarkta yapılmış ve kaliteli pişirilmiştir.

Tarih: MS 1. yy. ın ikinci yarısı.

Referans: Şimşek vd. 2011,73- 74; Karabay 1998, 291- 294, Res.11.

TR.16.KN.KM1.PT.02

Katalog No: 02

Adı: Unguentarium

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 1

Ölçüleri: Y: 18.9 cm. GÇ: 5.2 cm. KÇ: 3.7-3.8 cm. CK: 0.4 cm.

Hamur Rengi:

7.5YR 6/4 açık kahverengi

Dış Astar Rengi:

5YR 6/6 kırmızımsı sarı

İç Astar Rengi:

7.5YR 3/1 çok koyu gri

Akıtma Boya Rengi:

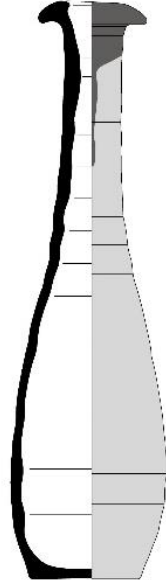
7.5YR 3/1 çok koyu gri

Tanım:

Eser büyük oranda tamdır. Ağız kısmında hafif çatlaklar ve kopmalar mevcuttur. Ağız kenarı dışa taşkın ve hafif dönük üstü bombeli, düz diplidir. Uzun boyunlu eserin boyun kısmı gövdeye doğru genişler. Boyundan gövdeye geçiş yumuşaktır. Uzun oval gövdeye sahiptir. Gümüş mika ve az kireç katkılı, ince kumlu sert ve sık dokuludur. Ağız kenarından boyunun bir bölümüne kadar inen akıtma siyah boya görülür. Yüzey dokusu mat ve pürüzlüdür. Çarkta yapılmış ve kaliteli pişirilmiştir.

Tarih: MS 1. yy. ın ikinci yarısı

Referans: Şimşek vd. 2011,73- 74; Karabay 1998, 291- 294, Res.11.

TR.16.KN.KM1.PT.04

Katalog No: 03

Adı: Kalp Burunlu Kandil (Üç Mask Figürlü)

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 2

Ölçüleri: U: 10.5 cm. Y: 3 cm. G: 7.9 cm. Dis.Ç: 5.9 cm. Dis.DÇ: 0.6-0.7 cm. BDÇ: 1 cm.

Hamur Rengi:

2.5YR 6/6 açık kırmızı

Dış Astar Rengi:

2.5YR 6/6 açık kırmızı

İç Astar Rengi:

2.5YR 6/6 açık kırmızı

Tanım:

Eser diskus, omuz ve burun kısmından kırık ve eksiktir. Mika ve kireç katkılı, ince kumlu, sık ve sert dokuludur. Yuvarlak gövdeli, kısa burunludur. Kaide üzerinde ayak izi (planta petis) görülür. Eserin omuz kısmı dardır. Omuzdan gövdeye geçiş serttir. Diskus burun kısmında dışa doğru bükülen halkayla sınırlandırılmıştır. Diskus üzerinde üç (3) adet kabartma şeklinde yapılmış mask ile süslenmiştir. Diskus deliği merkezdedir. Ayrıca burun ile diskus arasına dikey yerleştirilmiş 0.7 cm. uzunluğunda, 0.1-0.2 cm. genişliğinde dikdörtgen formunda hava deliği bulunur. Burun deliğinin büyük bir kısmı eksiktir. Ayrıca burun ucu yanmadan dolayı siyahlaşmıştır. Tutamak profillidir ve 1.3 cm. çapında tutamak deliği vardır. Eserin yüzeyinde aşınma, kopma ve kırılma vardır. Ayrıca yüzeyinde kılcal çatlaklar, deformasyonlar mevcuttur. Eser kaliteli pişirilmiştir, kalıp yapımıdır.

Tarih: MS 2. yy.

Referans: Bussiere 2017, 247; Hayes 2014, 46- 47; Şimşek vd. 2011, 92- 93; Şimşek 2014, 266, 280, L. XI, Kat. No:75; Luca 1975, 128, 671, Taf. 61- 6; Heres 1972, 79,80, Taf. 53, 495- 497; Griepentrog 1986, 196- 204, bkz.Taf. 30, 4,5- 6, 202- 203; Naumann- Naumann 1984, 520. Abb. 60. 100.

TR.16.KN.KM1.PT.05

Katalog No: 04

Adı: Unguentarium

Cinsi: Pişmiş Torak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 3

Ölçüleri: Y: 13.5 cm. GÇ: 5.2 cm. KÇ: 3.1-3.2 cm. AÇ: 2.8 cm.

Hamur Rengi:

5YR 6/6 kırmızımsı sarı

Dış Astar Rengi:

5YR 6/6 kırmızımsı sarı

İç Astar Rengi:

7.5YR 3/1 çok koyu gri

Akıtma Boya Rengi:

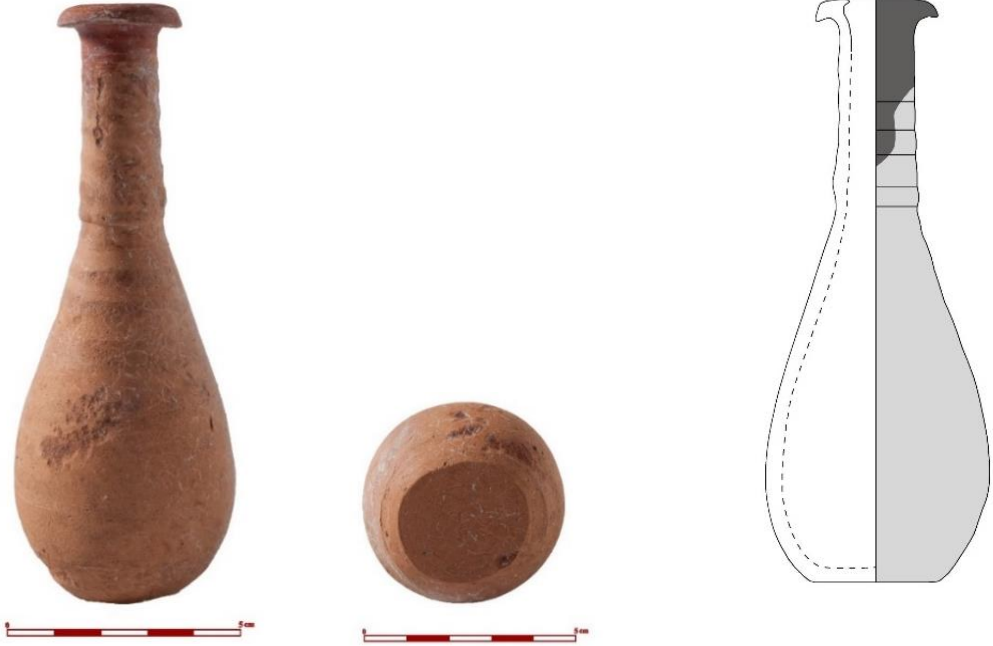
10 R 5/6 kırmızı

Tanım:

Eser tamdır. Ağız kenarı dışa taşkın ve hafif aşağı dönük, üstü bombelidir. Boyun kısmı gövdeye doğru genişleyerek torba gövdeye hafif iç bükey kavisle yumuşak şekilde geçilir. Gümüş mika ve az kireç katkılı, ince kumlu sert ve sık dokuludur. Ağız kenarından boynun bir bölümüne kadar inen akıtma rengi nedeniyle koyulaşma vardır. Yüzey dokusu mat ve pürüzlüdür. Yüzey dokusu mat ve pürüzlüdür. Ayrıca yüzeyde derin çizikler, kopmalar, deformasyon vardır. Çarkta yapılmış ve kaliteli pişirilmiştir.

Tarih: MS 1. yy.

Referans: Şimşek vd.2011,73- 74; Karabay 1998, 291- 294, Res.11.

TR.16.KN.KM1.PT.06

Katalog No: 05

Adı: Kulakçıklı Kandil

Cinsi: Pişmiş Torak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 3

Ölçüleri: U:9.6 cm. Y:2.6-2.7 cm. G:7.4-7.5 cm.

Dis.Ç:4.5 cm. **Dis.DÇ:**0.4 cm. **BDC:** 0.8-0.9 cm.

Hamur Rengi:

10YR 8/2 çok soluk kahverengi

Dış Astar Rengi:

2.5YR 5/6 kırmızımsı

İç Astar Rengi:

7.5YR 3/1 çok koyu gri

Tanım:

Eser tamdır. Mika ve kireç katkılı, ince kumlu, sık ve sert dokuludur. Dış yüzeyinde yer yer 7.5YR 2.5/1 renginde siyahlaşma vardır. Yuvarlak gövdelidir ancak gövdenin her iki yanına eklenen kulakçıklar nedeniyle yatay oval formu vardır. Eser, uzun burunlu, hafif iç bükey kaidelidir. Eserin omuz kısmında tek sıra yarım dil motifi işlenmiştir. Omuzdan gövdeye geçiş serttir. Diskus kabartma şeklinde yapılmış tek halkayla sınırlandırılmıştır. Diskus deliği merkezdedir. Ayrıca burun ile diskus arasına çapı 0.4- 0.5 cm. olan hava deliği bulunur. Burun deliğinin çevresinde yanmadan dolayı siyahlaşma görülür. Tutamak profillidir ve 0.7 cm. çapında tutamak deliği vardır. Eserin yüzeyinde aşınma, kopma ve deformasyonlar oluşmuştur. Ayrıca yüzeyinde kılcal çatlaklar mevcuttur. Eser kaliteli pişirilmiştir, kalıp yapımdır.

Tarih: MÖ 1.yy. İın sonu- MS 1. yy.

Referans: Şimşek 2014, 90; Metin-Öztürk 2012, 485- 486, 490- 491, Res. 5- 7; Karabay 1995, 240. Res. 14; Şimşek- Duman 2013, 154, 175, Fig. 6, 10- 12; Şimşek 2013c, 650, Res. 44, 54, 57, L. 5/30- 31; Şimşek- Duman 2013, 151- 180.

TR.16.KN.KM1.PT.07

Katalog No: 06

Adı: Yuvarlak Burunlu Nokta Bezemeli Kandil

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Koridor

Ölçüleri: Y:2.6 cm. GÇ:5-5.1 cm. Dis.Ç:2.5-2.6 cm. Dis.DÇ:0.6 cm. BDÇ: 0.9 cm.

Hamur Rengi:

7.5YR 6/6 kırmızımsı sarı

Dış Astar Rengi:

Aşınmış 2.5YR 4/6 kırmızı

İç Astar Rengi:

7.5YR 6/6 kırmızımsı sarı (Hamur Rengi)

Tanım:

Eser tamdır. Mika ve kireç katkılı, ince kumlu, sık ve sert dokuludur. Eser yüzeyinde yer yer 7.5YR 2.5/1 siyahlaşma vardır. Yuvarlak gövdeli, kısa burunlu, düz halka kaidelidir. Kaide üzerinde ayak izi (planta petis) görülür. Eserin omuz kısmı 3 (üç) sıra omzu çevreleyen iç içe geçmiş kabartma nokta bezekler ile süslenmiştir ve kabartma şeklinde yapılmış tek halkayla sınırlandırılmıştır. Omuzdan gövdeye geçiş yumuşaktır. Diskusun iç bükey bir formu vardır ve üzerinde herhangi bir süslemeye yoktur. Diskus deliği merkezdedir. Burun ucu yanmadan dolayı siyahlaşmıştır. Tutamak üzeri profillidir ve 0.7-0.8 cm. çapında tutamak deliği vardır. Eserin yüzeyinde aşınma ve deformasyonlar mevcuttur. Eser kaliteli pişirilmiştir, kalıp yapımıdır.

Tarih: MS 4- 5. yy.

Referans: Şimşek vd. 2011, 90- 91; Bailey 1980, 337- 380, Pl.86- 87; Leibungut 1977, 53,293,Taf.15, 941.

TR.16.KN.KM1.PT.08

Katalog No: 07

Adı: Unguentarium

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Koridor

Ölçüleri: Y: 13.7-13.8 cm. GÇ: 5.3-5.4 cm. KÇ: 3.3-3.4 cm.

Hamur Rengi:

5YR 6/6 kırmızımsı sarı

Dış Astar Rengi:

5YR 6/4 açık kırmızımsı kahverengi

İç Astar Rengi:

5YR 6/6 kırmızımsı sarı hamur rengindedir ancak fırınlanmadan dolayı renk değişimi görülür.

Akıtma Boya Rengi:

10 R 5/6 kırmızı

Tanım:

Eser boyun kısmından kırık ve eksiktir. Uzun boyunlu, düz dipli, oval formu eserin boyundan gövdeye geçiş yumuşaktır. Gümüş mika ve az kireç katkılı, ince kumlu sert ve sık dokuludur. Yüzey dokusu mat ve pürüzlüdür. Ayrıca yüzeyde derin çizikler, kopmalar, deformasyon vardır. Çarkta yapılmıştır ve kaliteli pişirilmiştir.

Tarih: MS 1. yy. İın ikinci yarısı

Referans: Şimşek vd.2011,73- 74; Karabay 1998, 291- 294, Res.11.

TR.16.KN.KM1.PT.09

Katalog No: 08

Adı: Unguentarium

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Koridor

Ölçüleri: Y: 16.5 cm. GÇ: 4.5 cm. KÇ: 3 cm. AÇ: 3.5 cm.

Hamur Rengi:

7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı

Dış Astar Rengi:

7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı

İç Astar Rengi:

5 YR 6/6 kırmızımsı sarı

Akıtma Boya Rengi:

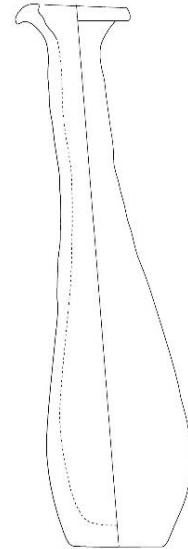
2.5YR 5/6 kırmızımsı

Tanım:

Eser mezar odasının koridor içerisinde ki seki üzerinden dağınık halde kırık olarak bulunmuştur. Eserin eksik kısımları yine koridor içerisinde ele geçmiştir. Gövde üzerinde eksik kısımlar vardır. Eser, uzun boyunlu, düz dipli, oval formudur. Ağız kenarı dışa çıkıktır ve ağız kenarı hafif içe döndürülmüştür. Ağız kenarından boyun dibine kadar akıtma boyasının izleri görülür. Boyundan gövdeye geçiş düz ve yumuşaktır. Gümüş mika ve az kireç katkılı, ince kumlu sert ve sık dokuludur. Yüzey dokusu mat ve pürüzlüdür. Ayrıca yüzeyde çizikler, deformasyon vardır. Çarkta yapılmış ve kaliteli pişirilmiştir ancak formun üretim aşamasında hafif bozulduğu görülür.

Tarih: MS 1. yy. İın ikinci yarısı

Referans: Şimşek vd. 2011,73- 74; Karabay 1998, 291- 294, Res.11.

TR.16.KN.KM1.PT.10

Katalog No: 09

Adı: Yuvarlak Burunlu Nokta Bezemeli Kandil

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Koridor

Ölçüleri: Y:2.5cm. GÇ:5.3 cm. Dis.Ç:2.8 cm. Dis.DÇ:0.4-0.5 cm. BDC:0.9-1cm.

Hamur Rengi:

7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı

Dış Astar Rengi:

Yüzeyi aşınmış 2.5YR 5/6 kırmızımsı ve 7.5YR 2.5/1 siyah

İç Astar Rengi:

7.5 YR 6/6 kırmızımsı sarı

Tanım:

Eser tamdır. Mika ve kireç katkılı, ince kumlu, sık ve sert dokuludur. Yuvarlak gövdeli, kısa burunlu, düz kaidelidir. Eserin omuz kısmı 4 (dört) sıra omzu çevreleyen iç içe geçmiş kabartma nokta bezekler ile süslenmiştir. Omuzdan gövdeye geçiş yumuşaktır. Diskusun iç bükey bir formu vardır ve üzerinde herhangi bir süslemeye yoktur. Diskus deliği merkezdedir. Diskus deliğinin hemen üzerinde çapı 0.4 cm. olan ikinci bir delik yer alır. Burun ucu yanmadan dolayı siyahlaşmıştır. Eserin yüzeyinde aşınma ve deformasyonlar mevcuttur. Eser kaliteli pişirilmiştir, kalıp yapımıdır.

Tarih: MS 4- 5. yy.

Referans: Şimşek vd. 2011, 90- 91; Bailey 1980, 337- 380, Pl.86- 87; Leibungut 1977, 53,293,Taf.15, 941.

TR.16.KN.KM1.PT.11

Katalog No: 10

Adı: Unguentarium

Cinsi: Pişmiş Torak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 3

Ölçüleri: Y: 13.3-13.4cm. GÇ: 5.3-5.4 cm. KÇ: 3.6 cm.

Hamur Rengi:

5 YR 6/6 kırmızımsı sarı

Dış Astar Rengi:

7.5YR 6/4 açık kahverengi

İç Astar Rengi:

2.5YR 4/2 zayıf kırmızı

Tanım:

Eserin büyük bir kısmı eksiktir. Gümüş mika ve az kireç katkılı, ince kumlu sert ve sık dokuludur. Yüzey dokusu mat ve pürüzlüdür. Çarkta yapılmış ve kaliteli pişirilmiştir.

Tarih: MS 1. yy. ın ikinci yarısı

Referans: Şimşek vd.2011,73- 74; Karabay 1998, 291- 294, Res.11.

TR.16.KN.KM1.PT.12

Katalog No: 11

Adı: Skyphos

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Dromos

Ölçüleri: Y: 6.1 cm. GÇ: 8.3 cm. DÇ: 6.1-6.2 cm. CK: 0.4- 0.7 cm.

Hamur Rengi:

7.5YR 7/4 pembe

Dış Astar Rengi:

10R 5/6 kırmızı

İç Astar Rengi:

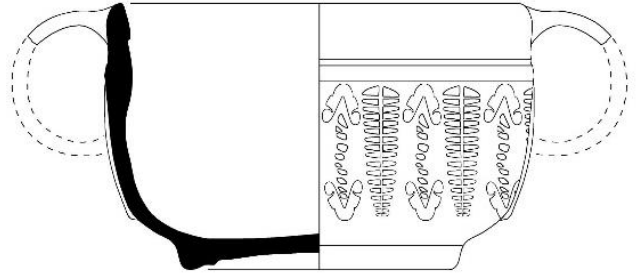
10R 5/6 kırmızı yer yer 7.5YR 4/1 koyu gri

Tanım:

Eserin büyük bir kısmı eksiktir. Dromos içerisinde çok parçalı olarak dağınık halde bulunmuştur. Ağız kenarında yer yer 7.5 YR 4/1 koyu gri vardır. Kalıpta yapılmıştır ve kaliteli pişirilmiştir. Ağız kenarı hafif dış bükey, dudak iç kısmı keskin içe çekik profillidir. Ağız kenarından gövde üstüne birleşen kulba sahiptir. Alçak halka kaidelidir. Ağız kenarından gövdeye düz inerek hafif dışa doğru dönen gövde kaideye yumuşak şekilde bağlanır. Gövde üzerinde dikine yerleştirilmiş uzun çift sıra nokta bezeme şeklinde yapılmış yapraklar arasında yine dikine uzanan ve her iki ucunda koçbaşı şeklinde motif bulunmaktadır.

Tarih: Geç Helenistik Dönem- MS 1. yy.

Referans: Duman 2010, 149- 152; Polito 2007, 158- 159, Fig. 5- 6/3; Duman-Konakçı 2011, 247- 281, bkz. 262 Fig. 6; Duman-Konakçı2006, 83- 109, bkz.89; Ok 2017, 51; Duman 2013, 190, Fig. 14, 5.

TR.16.KN.KM1.PT.13

Katalog No: 12

Adı: Derin Kase

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Dromos

Ölçüleri: Y: 6.1-6.2 cm. AÇ: 12.5-12.6 cm. DÇ: 5.4 cm. CK: 0.3- 0.5 cm.

Hamur Rengi:

7.5YR 7/4 pembe

Dış Astar Rengi:

10R 5/6 kırmızı+ 7.5YR 3/1 çok koyu gri+ Hamur rengi

İç Astar Rengi:

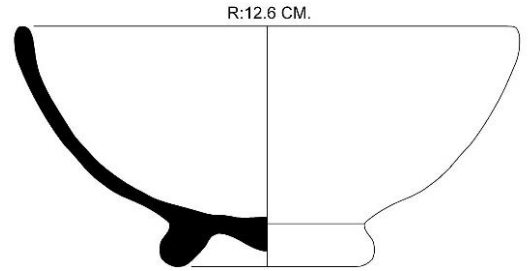
10R 5/6 kırmızı + 7.5YR 3/1 çok koyu gri

Tanım:

Eserin 2/4 kısmı eksiktir. Yüzey dokusu mat ve pürüzlüdür. Çarkta yapılmıştır ve kaliteli pişirilmiştir. Ağız kenarı hafif içe dönüktür. Alçak halka kaidelidir. Derin yarım daire formu kaseinin ağız kenarından gövdeye yumuşak şekilde bağlanır. Gövde kaideye doğru daralarak kaide ile iç bükey profile birleşir.

Tarih: MÖ 1.yy. ın sonu, MS 1. yy.

Referans: Duman 2010, 80- 81, 97, Lev. XVIII, D2-D3, Lev. XXVIII, D58; Ladstatter 2010, 530- 587, bkz.553, tafel 211, B-K 122; Arıcı- Erdoğan 2017, 304.

TR.16.KN.KM1.PT.14

Katalog No: 13

Adı: Kase

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Dromos

Ölçüleri: Y: 3.4 cm. AÇ: 14.1-14.2 cm. DÇ: 6.5 cm. CK: 0.3-0.5 cm.

Hamur Rengi:

7.5YR 6/4 açık kahverengi

Dış Astar Rengi:

10R 5/8 kırmızı

İç Astar Rengi:

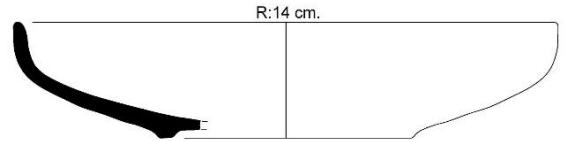
10R 5/8 kırmızı

Tanım:

Eserin büyük bir kısmı kırık ve eksiktir. Dromos içerisinden çok parçalı olarak dağınık halde bulunmuştur. Yüzey dokusu aşınmış mat ve pürüzlüdür. Çarkta yapılmış ve kaliteli pişirilmiştir. Ağız kenarı hafif içe dönüktür. Alçak halka kaidelidir. Sığ, basık yarım daire formu tabağın ağız kenarından gövdeye yumuşak şekilde bağlanır. Gövde kaideye doğru daralarak kaide ile hafif iç bükey profille birleşir.

Tarih: MÖ 1.yy. ın sonu, MS 1. yy.

Referans: Duman 2010, 94- 95, Lev. XXVIII, D55-D56; Gassner 1997, 122, tafel 41, 469; Schafel 1968, taf. 1-c3. Ok 2017, 45- 69; Ok 2018, 31- 51.

TR.16.KN.KM1.PT.15

Katalog No: 14

Adı: Kase

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Dromos

Ölçüleri: Y: 3.9 cm. AÇ: 15 cm. DÇ: 6.6 cm. CK: 0.4-0.6cm.

Hamur Rengi:

7.5YR 8/3 pembe

Dış Astar Rengi:

10R 4/6 kırmızı - 7.5YR 4/1 koyu gri

İç Astar Rengi:

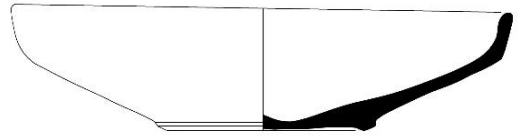
10R 4/6 kırmızı - 7.5YR 4/1 koyu gri

Tanım:

Eserin büyük bir kısmı dromos içerisinde çok parçalı olarak dağınık halde bulunmuştur. Eser 8 (sekiz) parçanın birleştirilmesiyle bir kısmı tümlenebilmiştir. Yüzey dokusu aşınmış mat ve pürüzlüdür. Çarkta yapılmış ve kaliteli pişirilmiştir. Ağız kenarı düzdür. Alçak halka kaidelidir. Sığ, basık yarım daire formu kasenin ağız kenarından gövdeye yumuşak şekilde bağlanır. Gövde kaideye doğru daralarak kaide ile hafif iç bükey profille birleşir.

Tarih: MÖ 1.yy. ın sonu, MS 1. yy.

Referans: Duman 2010, 94- 95, Lev. XXVIII, D55-D56; Gassner 1997, 122, tafel 41, 469; Schafel 1968, taf. 1-c3. Ok 2017, 45- 69; Ok 2018, 31- 51.

TR.16.KN.KM1.PT.16

Katalog No: 15

Adı: Kase

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Dromos

Dönemi: Roma

Ölçüleri: Y: 3 cm. AÇ: 13.8 cm. DÇ: 6.1 cm. CK: 0.4-0.6 cm.

Hamur Rengi:

7.5YR 7/4 pembe

Dış Astar Rengi:

7.5YR 3/1 çok koyu gri

İç Astar Rengi:

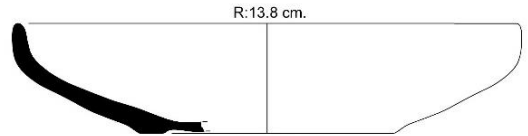
7.5YR 4/3 kahverengi

Tanım:

Eserin büyük bir kısmı dromos içerisinde çok parçalı olarak dağınık halde bulunmuştur. Esere ait 10 parça birleştirilmiş form verebilecek niteliğe getirilmiştir. Yüzey dokusu aşınmış mat ve pürüzlüdür. Çarkta yapılmış ve kaliteli pişirilmiştir. Ağız kenarı düzdür. Alçak halka kaidelidir. Sığ, basık yarım daire formu tabağın ağız kenarından gövdeye ovalleştirilmiş profille bağlanır. Gövde kaideye doğru daralarak kaide ile hafif iç bükey profille birleşir.

Tarih: MÖ 1.yy. ın sonu, MS 1. yy.

Referans: Duman 2010, 94- 95, Lev. XXVIII, D55-D56; Gassner 1997, 122, tafel 41, 469; Schafel 1968, taf. 1-c3. Ok 2017, 45- 69; Ok 2018, 31- 51.

TR.16.KN.KM1.PT.17

Katalog No: 16

Adı: Kase

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Dromos

Ölçüleri: Y: 4.9-5 cm. AÇ: 20 cm. DÇ: 9 cm. CK: 0.5-0.6 cm.

Hamur Rengi:

5YR 6/4 açık kırmızımsı kahverengi

Dış Astar Rengi:

7.5YR 3/1 çok koyu gri

İç Astar Rengi:

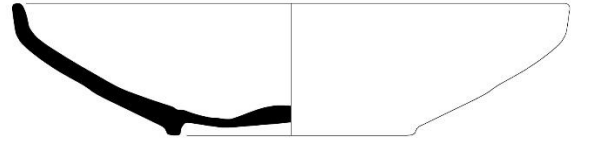
7.5YR 4/2 kahverengi – 10R 5/8 kırmızı

Tanım:

Eserin büyük bir kısmı dromos içerisinden çok parçalı olarak dağınık halde bulunmuştur. Esere ait 3 parça birleştirilmiş form verebilecek niteliğe kavuşturulmuştur. Yüzey dokusu aşınmış mat ve pürüzlüdür. Ayrıca eser yüzeyinde ince kalker tabakası vardır. Çarkta yapılmıştır ve kaliteli pişirilmiştir. Ağız kenarı düzdür. Alçak halka kaidelidir. Ağız kenarından gövdeye ovalleştirilmiş profille bağlanır. Gövde kaideye doğru daralarak kaide ile hafif iç bükey profille birleşir.

Tarih: MÖ 1.yy. ın sonu, MS 1. yy.

Referans: Duman 2010, 94- 95, Lev. XXVIII, D55-D56; Gassner 1997, 122, tafel 41, 469; Schafel 1968, taf. 1-c3. Ok 2017, 45- 69; Ok 2018, 31- 51.

TR.16.KN.KM1.PT.17

TR.16.KN.KM1.PT.18

Katalog No: 17

Adı: Laterne

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Dromos İçerisinden

Ölçüleri: Y: 21.5 cm. AÇ: 15.5 cm. GÇ: 14- 14.5 cm. DÇ: cm. CK: 0.8-1 cm. KG: 2 cm.

Hamur Rengi:

7.5YR 6/4 açık kahverengi

Dış Astar Rengi:

2.5YR 8/2 soluk kahverengi

İç Astar Rengi:

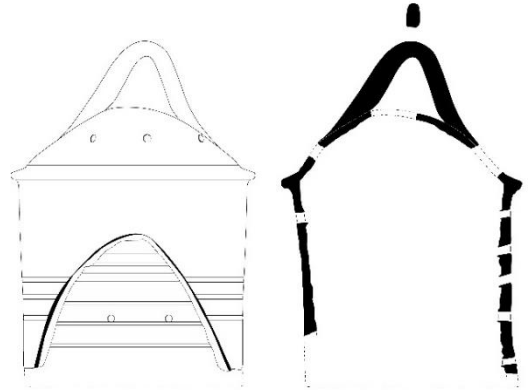
7.5YR 6/4 açık kahverengi (Hamur Rengi)

Tanım:

Eserin bir kısmı tümlenebilir nitelikte çok parçalı ve eksik olarak bulunmuştur. İnce kumlu yumuşak dokuludur. Üstten tek kulplu, silindirik gövdelidir. Ağız kenarı hafif dışa çıkmıştır. Gövdede düzensiz açılmış çapı 0.5 ile 0.7 cm. arasında değişen deliklere sahiptir. Eserin tümlenebilmiş parça yüzeylerinde kopmalar, derin çizikler görülür. Ayrıca yüzey dokusu aşınmış mat ve pürüzlüdür. Çark yapımıdır ve kaliteli pişirilmiştir.

Tarih: MS 1 yy.

Referans: Kummer vd. 1904, Abb.540,1, 423; Hayes 1980, 143.

TR.16.KN.KM2.PT.01

Katalog No: 18

Adı: Kısa "U" Burunlu Kandil

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM2, Batı Mezar Odası, Koridor

Ölçüleri: Y: 2.2 cm. GÇ: 5.9 cm. Dis.Ç: 4.6 cm. Dis.DÇ: 0.5 cm. BDÇ: 0.8 cm.

Hamur Rengi:

2.5Y 8/2 soluk kahverengi

Dış Astar Rengi:

yoğun aşınmış 7.5YR 6/4 açık kahverengi

İç Astar Rengi:

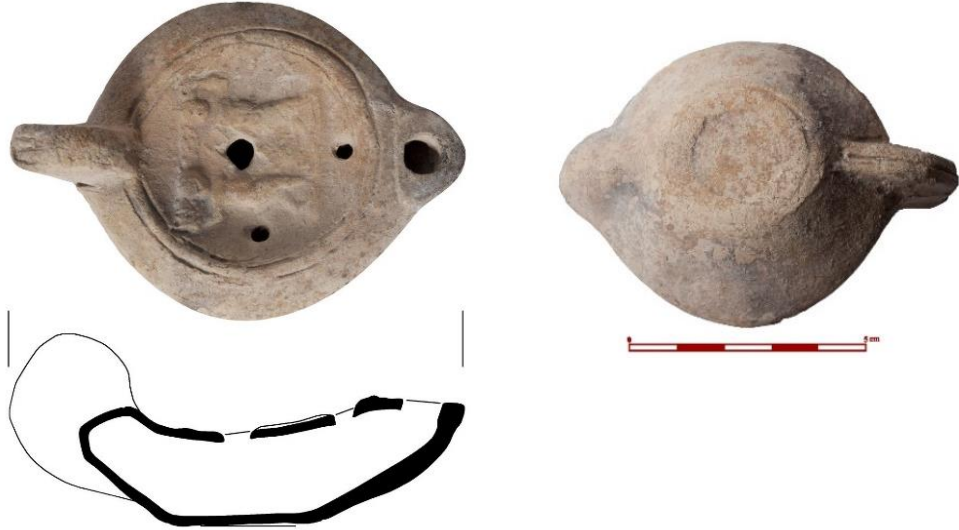
2.5Y 8/2 soluk kahverengi (Hamur Rengi)

Tanım:

Eser tamdır. Mika ve kireç katkılı, ince kumlu, sık ve sert dokuludur. Yuvarlak gövdeli, kısa burunlu, düz halka kaidelidir. Eserin diskus kısmı çevresinde kabartma şeklinde yapılmış tek halkayla sınırlandırılmıştır. Omuz kısmı üzerinde herhangi bir süsleme yapılmamıştır. Omuzdan gövdeye geçiş yumuşaktır. Diskusun iç bükey bir formu vardır ve üzerinde iki figür bir objeyi taşır vaziyette betimlenmiştir. Ayrıca diskus üzerinde biri burnun hemen arkasında çapı 0.3 cm, diğeri diskus yan kenarında çapı 0.3-0.4 cm. olan iki hava deliği bulunur. Burun ucu yanmadan dolayı siyahlaşmıştır. Tutamak üzeri profillidir ancak profilin büyük bir kısmı aşınmadan dolayı tahrip olmuştur. Eserin yüzeyinde deformasyonlar mevcuttur. Eser kaliteli pişirilmiştir, kalıp yapımıdır.

Tarih: MS 2. yy.

Referans: Şimşek 2011a, 467; Kara 2014, 23.

TR.16.KN.KM2.PT.02

Katalog No: 19

Adı: Kalp Burunlu Kandil

Cinsi: Pişmiş Toprak

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM2, Batı Mezar Odası, Koridor

Ölçüleri: Y: 2.7-2.8 cm. GÇ: 6.6 cm. Dis.Ç: 4.5 cm. Dis.DÇ: 0.5cm. BDÇ:0.9 cm.

Hamur Rengi:

7.5YR 7/4 pembe

Dış Astar Rengi:

2.5YR 5/8 kırmızı, yer yer 2.5YR 4/1 koyu kırmızısı gri

İç Astar Rengi:

7.5YR 7/4 pembe (Hamur Rengi)

Tanım:

Eser tamdır. Mika ve kireç katkılı, ince kumlu, sık ve sert dokuludur. Yuvarlak gövdeli, kısa kalp burunlu, düz halka kaidelidir. Eserin diskus kısmı çevresinde kabartma şeklinde yapılmış iki halkayla sınırlandırılmıştır. Omuz kısmı üzerinde herhangi bir süsleme yapılmamıştır. Omuzdan gövdeye geçiş yumuşaktır. Diskusun iç bükey bir formu vardır ve üzerinde tek figür (gladyatör) betimlenmiştir. Diskus deliği merkezlenmemiştir. Diskus üzerinde çapı 0.4 cm. olan hava deliği yer alır. Kalp şeklinde yapılmış burun ucu yanmadan dolayı siyahlaşmıştır. Tutamak üzeri profillidir ancak profilin büyük bir kısmı aşınmadan dolayı tahrip olmuştur. Ayrıca tutamak üzerinde dış çapı 0.9 cm. olan ve içeriye doğru çapın 0.7 cm. kadar düştüğü tutamak deliği yer alır. Eserin yüzeyinde aşınmalar ve deformasyonlar mevcuttur. Eser kaliteli pişirilmiştir, kalıp yapımıdır.

Tarih: MS 1. yy. İın ikinci yarısı.

Referans: Şimşek 2011a, 85; Bussi re-Wohl 419, 294.

TR.16.KN.KM1.C.01

Katalog No: 20

Adı: Unguentarium

Cinsi: Cam

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 1

Ölçüleri: Y:10.6 cm. AÇ: 2.3 cm. GÇ: 6 cm.

Tanım:

Eser tamdır ancak ağız ve boyun kısmında çatlaklar vardır. Serbest üfleme ve aletle şekillendirme yöntemiyle yapılmıştır. Ağız kenarı oluşturulurken dışa ve içe katlanmıştır. Alta doğru genişleyen uzun bir boyna sahiptir. Boyundan konik gövdeye geçiş düz ve yumuşak şekilde verilmiştir. Eserin dip kısmı hafif iç bükey konkav diplidir. Eser yeşil renklidir. Aşınma tabakası yüzeyde izlenir. Ayrıca yüzey üzerinde hava kabarcıkları görülür. Saydamlığını yitirmesi nedeniyle mat görünmektedir.

Tarih: MS 1. yy.

Referans: Şimşek vd. 2011a, Lev.119- 473; Lafli 2003, 26, Taf.18,d; Hayes 1975, 34,51, Pl.9,101.

TR.16.KN.KM1.C.02

Katalog No: 21

Adı: Unguentarium

Cinsi: Cam

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM, Kline 1

Ölçüleri: Ağr: Y: ?, AÇ:2.6 cm. GÇ: 5 cm.

Tanım:

Eser gövdeden kırık olarak çok parçalı ve eksik halde bulunmuştur. Ağız ve boyun kısmı sağlamdır ancak çatlaklar vardır. Serbest üfleme ve aletle şekillendirme yöntemiyle yapılmıştır. Ağız kenarı oluşturulurken dışa ve içe katlanmıştır. Alta doğru genişleyen uzun bir boyna sahiptir. Boyundan konik gövdeye geçiş düz ve yumuşak şekilde verilmiştir. Eserin dip kısmı hafif iç bükey diplidir. Eser yeşil renklidir ancak aşınma nedeniyle hem rengini hem de saydamlığını yitirmiştir. Saydamlığını yitirmesi nedeniyle mat görünmektedir.

Tarih: MS 1. yy.

Referans: Şimşek vd.2011a, Lev.119- 473; Lafli 2003, 26, Taf.18,d; Hayes 1975, 34,51, Pl.9,101.

TR.16.KN.KM2.C.01

Katalog No: 22

Adı: Unguentarium

Cinsi: Cam

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM2, Batı Mezar Odası, Kline 3

Ölçüleri: Y:7.5-7.6 cm. GÇ: 3.3-3.4 cm. DÇ: 2.1cm.

Tanım:

Eserin ağız ve boynun bir bölümü kırıktır. Ayrıca eser yüzeyinin genelinde derin çatlaklar vardır. Serbest üfleme ve aletle şekillendirme yöntemiyle yapılmıştır. Kırık olan kısımdan alta doğru genişleyen uzun bir boyna sahiptir. Boyundan torba gövdeye geçiş yumuşak şekilde verilmiştir. Eserin dip kısmı düzdür. Eser yeşil renklidir. Aşınma tabakası yüzeyde izlenir. Ayrıca yüzey üzerinde hava kabarcıkları görülür. Saydamlığını yitirmesi nedeniyle mat görünmektedir.

Tarih: MÖ 1.yy. İın sonları, MS 1. Yy. İın başları

Referans: Şimşek vd.2011a, Lev.119- 473; Lafli 2003, 26, Taf.18,d; Hayes 1975, 34,51, Pl.9,101.

TR.16.KN.KM1.K.01

Katalog No: 23

Adı: Dikiş İğnesi

Cinsi: Kemik

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Mezar Odası

Ölçüleri: U:1.9 cm. GÇ: 0.2-0.3 cm.

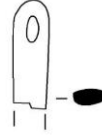
TD: 0.2 x 0.4 cm.

Tanım:

Eser topuz kısmının altından kırık olarak bulunmuştur. Gövdeden basık, kenarları yuvarlatılmış yassı forma sahiptir. Topuz üzeri hafif sivrileştirilmiştir. Topuz üzerinde 0.2 cm. genişliğinde, 0.4 cm. uzunluğunda köşeleri yuvarlatılmış ip deliği bulunur. Yassı gövdeli topuza sahip eserin günümüze sağlam kalmış kısmı üzerinde deformasyonlar görülür. Deformasyonlar nedeniyle pürüzlü bir yüzey oluşmuştur. Eser el yapımıdır.

Tarih: MS 2. yy. başları

Referans: Davidson 1952,174; Şimşek vd.2011, 381.

TR.16.KN.KM1.K.02

Katalog No: 24

Adı: Saç İğnesi Parçası

Cinsi: Kemik

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Mezar Odası

Ölçüleri: Ağır: 0.53 gr. U: 3.9-4 cm.GÇ: 0.3 cm.

Tanım:

Eser her iki ucundan kırık olarak bulunmuştur. Yuvarlatılmış gövdeli eserin yüzeyi perdahlanmıştır ancak zamanla oluşan ezikler, kopmalar ve deformasyonlar nedeniyle pürüzlü bir yüzey oluşmuştur. Ayrıca eser yüzeyinde renk değişimleri görülür. Eser el yapımıdır.

Tarih: MS 1. yy. - MS 3. yy.

Referans: Şimşek vd.2011a,165; Şimşek vd.2011b, 385, 430, 537; Trinkl 2005, 286, 288, Res.10; Karaca 2012, 137; Kepece 2008, 246.

TR.16.KN.KM1.K.03

Katalog No: 25

Adı: Saç İğnesi Parçası

Cinsi: Kemik

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 2

Dönemi: Roma

Ölçüleri: U: 14 cm. GÇ: 0.2-0.5 cm.

Tanım:

Eser 3 (üç) parça halinde kırık olarak bulunmuştur. Ayrıca eksik kısımları mevcuttur. Yuvarlatılmış gövdeli eser, topuz altından uca doğru daralarak ilerler. Uç kısmı eksik olmasına rağmen sivrileştirildiği görülür. Yüzeyi perdahlanmıştır ancak zamanla oluşan ezikler, kopmalar ve deformasyonlar nedeniyle pürüzlü bir yüzey oluşmuştur. Ayrıca eser yüzeyinde renk değişimleri görülür. Eser el yapımıdır.

Tarih: MS 1. yy. - MS 3. yy.

Referans: Şimşek vd.2011a, 165; Şimşek vd.2011b, 385, 430, 537; Trinkl 2005, 286, 288, Res.10; Karaca 2012, 137; Kepçe 2008, 246.

TR.16.KN.KM1.K.04

Katalog No: 26

Adı: Öreke

Cinsi: Kemik

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 2

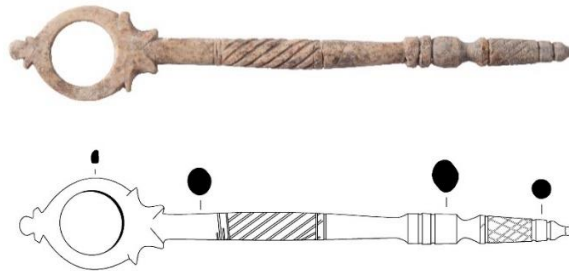
Ölçüleri: Ağır:12.23 gr.U: 16.5cm.GÇ: 0.9 cm.TÇ: 2.7-2.8 cm.TDÇ:1.8.1.9 cm.TY: 4.3 cm.

Tanım:

Eser tümlenebilir nitelikte 4 (dört) parça halinde bulunmuştur. Yuvarlatılmış gövde işlenmiştir. Topuz halka şeklindedir. Topuz üst kısmı 0.2- 0.3 cm. kalınlığındadır ve boyun kısmında 0.6 cm. kadar çıkar. Boyun 2 cm. uzunluğunda işlenmeden düz bırakılmıştır. Eser, boyun kısmının devamı niteliğinde 3 cm. uzunluğunda burğu yivle devam eder. Burğu yivin bitmesiyle daralarak uca doğru düz bırakılan gövde, profilli şekilde uca doğru devam eder ve uç kısmında sivrileşir. Yüzeyi perdahlanmıştır ancak zamanla oluşan ezikler, kopmalar ve deformasyonlar nedeniyle pürüzlü bir yüzey oluşmuştur. Ayrıca eser yüzeyinde renk değişimleri görülür. Eser el yapımıdır.

Tarih: MS 1.yy. sonu- MS 2. yy. başları

Referans: Şimşek vd.2011a, 165; Şimşek vd.2011b, 385, 430, 537; Trinkl 2005, 286, 288, Res.10; Karaca 2012, 137; Kepçe 2008, 246.

TR.16.KN.KM1.K.05

Katalog No: 27

Adı: Öreke

Cinsi: Kemik

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 3

Ölçüleri: U:15.9 cm. GÇ: 0.8-1cm.

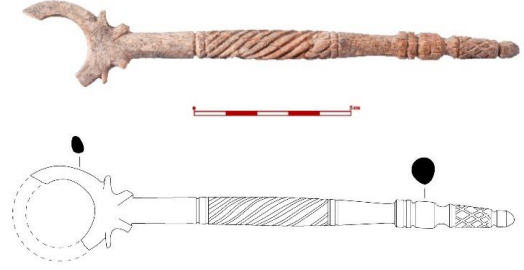
TÇ: 2.9-3 cm. TDÇ: 2 cm.

Tanım:

Eser tümlenebilir nitelikte 3 (üç) parça halinde bulunmuştur. Yuvarlatılmış gövde işlenmiştir. Topuz halka şeklindedir ancak büyük bir kısmı eksiktir. Topuz üst kısmı 0.2- 0.3 cm. kalınlığındadır ve boyun kısmında 0.6 cm. kadar çıkar. Boyun 2 cm. uzunluğunda işlenmeden düz bırakılmıştır. Eser, boyun kısmının devamı niteliğinde 4.4- 4.5 cm. uzunluğunda burgu yivle devam eder. Burgu yivin bitmesiyle daralarak uca doğru düz bırakılan gövde, profilli şekilde uca doğru devam eder ve uç kısmında sivrilir. Yüzeyi perdahlanmıştır ancak zamanla oluşan ezikler, kopmalar ve deformasyonlar nedeniyle pürüzlü bir yüzey oluşmuştur. Ayrıca eser yüzeyinde renk değişimleri görülür. Eser el yapımıdır.

Tarih: MS 1.yy. sonu- MS 2. yy. başları

Referans: Şimşek vd.2011a, 165; Şimşek vd.2011b, 385, 430, 537; Trinkl 2005, 286, 288, Res.10; Karaca 2012, 137; Kepçe 2008, 246.

TR.16.KN.KM1.M.01

Katalog No: 28

Adı: Ayna

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 3

Ölçüleri: Ağır: 51 cm. SP: 8.4-8.5 cm. SGÇ: 0.6 cm.

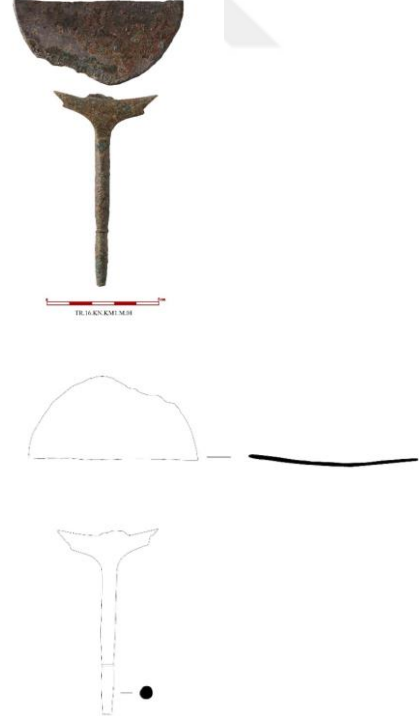
GÇ: 7.5 cm. CK: 0.2-0.3 cm.

Tanım:

Eser kırık ve eksiktir. Metal plaka kalınlığı 0.2- 0.3 cm, çapı 7.5 cm. olan yuvarlak formulu ayna kısmı süslü bir sapla birleşir. Sap kısmı her iki yana açılan profilli kulakçıklara sahiptir. Sap gövde çapı 0.6- 0.7 cm. 'den uca doğru incelerek tek yivli boğuma kadar 0.5 cm. kadar düşer. Uca doğru tekrar 0.6 cm. kadar çıkan çap, uca doğru düşerek kırığa kadar devam eder. Eser yoğun korozyon nedeniyle yüzeyinde yoğun deformasyonlar oluşmuştur.

Tarih: MS 1- 2. yy.

Referans: Şimşek vd. 2011a, 165; Şimşek vd.2011b, Kat No: 306, 482; Şimşek vd.2011b, Kat No: 416, 533.

TR.16.KN.KM1.M.02

Katalog No: 29

Adı: Yüzük

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 3

Ölçüleri: HÇ:2.1 cm. YD: 0.2 cm.

Tanım:

Eser tamdır ancak yüzük kaşı eksiktir. Yüzüğünün üst kısmında derinliği 0.2 cm, genişliği 0.9 cm, uzunluğu 1.1 cm. olan yüzük kaş yuvası vardır. Kaş yuvası oval formundadır. Yüzük kaşının oturduğu yuvanın her iki yanından kalınlığı daralarak inen yüzük halkası devam eder. Eser yoğun korozyon nedeniyle yüzeyinde deformasyonlar oluşmuştur.

Tarih: MS 1. yy. ın sonu, MS 2.yy. ın başları

Referans: Şimşek vd. 2011a, Lev.130:621- 625.

TR.16.KN.KM2.M.01

Katalog No: 30

Adı: Menteşe Parçası

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM2, Batı Mezar Odası, Kline 1

Ölçüleri: Ağır: 3gr. U:2.9 cm. GÇ: 0.6-0.7 cm.

Tanım:

Eser bağlı olduğu ana gövdeden ayrılmıştır. Silindirik formu eserin her iki ucu profillidir. Silindirik gövde merkezine bağlanmış uzunluğu 0.7 cm, çapı 0.6 cm.'lik parça eklenmiştir. Parça göbeğinde 0.3 cm. çapında geçki deliği bulunur. Eser yüzeyi aşınmış ve korozyonludur.

Tarih: MS 1- 2. yy.

Referans: Benzer örneği ile karşılaşılmadığı için buluntu durumuna göre birlikte çıktığı parçalar göz önüne alınarak tarihlenmesi yapılmıştır.

TR.16.KN.KM2.M.02

Katalog No: 31

Adı: Kolye Ucu

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM2, Batı Mezar Odası, Kline 3

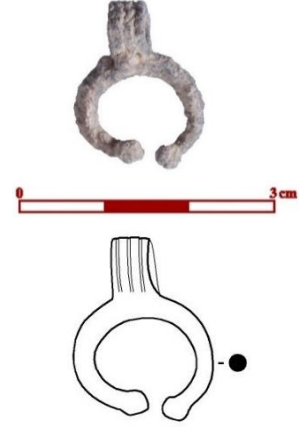
Ölçüleri: GÇ:1.5 cm. MÇ: 0.2 cm.

Tanım:

Eser tamdır ancak aşırı korozyon nedeniyle yüzeyinde aşınmalar ve erimeler görülür. Hilal formulu kolye ucu 0.2 cm. çapındadır. Halkanın her iki ucu birbirlerine birleştirilmemiştir ve her iki ucunda çapı 0.3 cm. olan top şeklinde ekleme yapılmıştır. Kolye ucunun açık ağzı aşağı bakar vaziyettedir. Kapalı olan arka kısmına ise çapı 0.4- 0.5 olan ip geçki deliği eklenmiştir.

Tarih: MS 1- 2. yy.

Referans: Davidson 1952, Vol. XII, Plate 111, 2117, 261; Şimşek vd. 2011a, Lev.129:593- 601.

TR.16.KN.KM2.M.03

Katalog No: 32

Adı: Yüzük

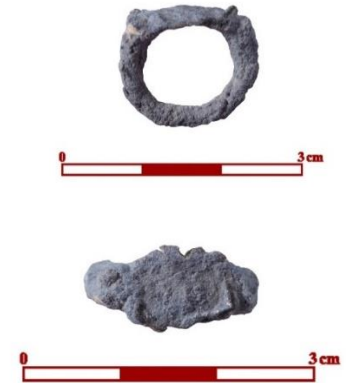
Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM2, Batı Mezar Odası, Kline 2

Ölçüleri: GÇ:1.6-1.7 cm. MÇ: 0.2-0.5 cm.

Tanım:

Eser tama yakındır. Yüzük kaşığı eksik bulunmuştur. Yüzük kaşının oturduğu kısım 0.9 cm. uzunluğunda, 0.7- 0.8 cm. genişliğindedir. TR.16.KN.KM2.T.01 (**Kat.36**) buluntu numarası verilen yüzük kaşığı bu esere ait olmalıdır. Yüzük kaş yuvasını her iki yanından halka yapacak şekilde uzatılmış yüzük halkası bulunur. Yüzük halkasını oluşturan metal çapı, yüzük kaşının devamında çapı 0.5 cm. iken aşağı doğru çapı 0.2 cm. düşerek birbirine bağlanmıştır. Eser aşırı korozyonludur ve yüzeyinde aşınmalar görülür.

Tarih: MS 1. yy. ın sonu, MS 2.yy. ın başları

Referans: Şimşek vd. 2011a, Lev.130:621- 625.

TR.16.KN.KM2.M.04

Katalog No: 33

Adı: Strigilis

Cinsi: Demir

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM2, Batı Mezar Odası Kline 4

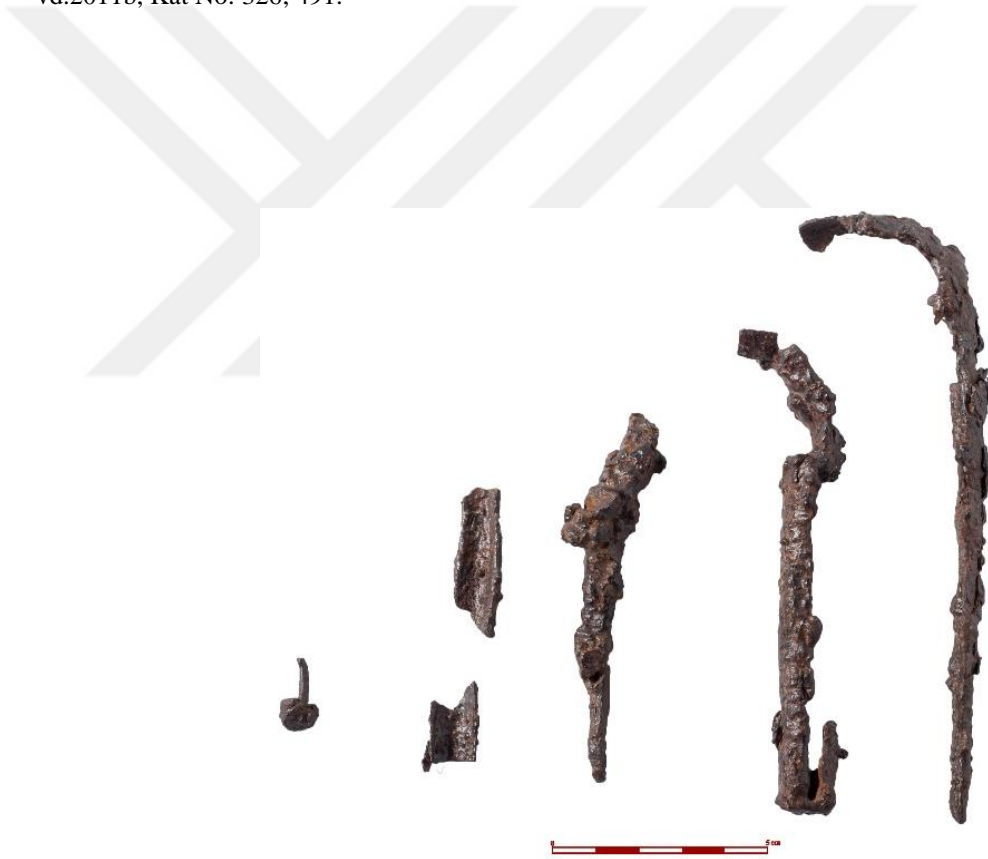
Ölçüleri: Çok Parçalı.

Tanım:

Eser çok parçalı ve eksik olarak bulunmuştur. Yoğun korozyon nedeniyle eser yüzeyinde aşınmalar, kopmalar ve deformasyonlar görülür. Tutamak ve sap kısmından oluşan eserin tutamak kısmı metalin döndürülerek sap kısmına kadar ilerlemesiyle son bulur. Tutamak açıklığı dar olan parçanın kaşık/sap kısmı demir bir levhanın iç bükey yapılarak kenar kısımlarının hafif keskinleştirilmiş ve yuvarlatılmıştır. Mevcut parçalar değerlendirildiğinde gövdeden uca doğru daralarak ilerlediği görülür.

Tarih: MÖ 1. yy.

Referans: Şimşek vd.2011b, Kat No: 20, 382; Şimşek vd.2011b, Kat No: 453,454,455; 554- 555; Şimşek vd.2011b, Kat No: 326; 491.

TR.16.KN.KM1.T.01

Katalog No: 34

Adı: Boncuk (3 Adet)

Cinsi: Cam

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Mezar Odası

Ölçüleri: GÇ: 1. Boncuk: 1.2 cm. **2. Boncuk:** 1.3 cm. **3. Boncuk:** 1.4 cm.

GG: 1. Boncuk:1-1.1 cm. **2. Boncuk:** 1.1 cm. **3. Boncuk:** 1 cm.

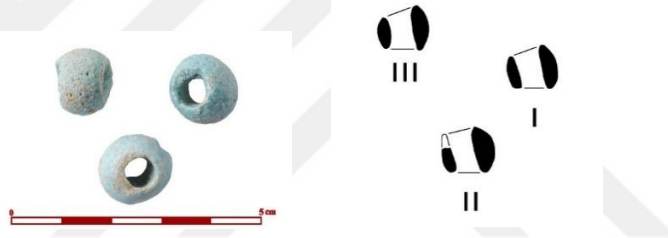
İp Geçki Deligi Çapı: 1. Boncuk: 0.6 cm. **2. Boncuk:** 0.5 cm. **3. Boncuk:** 0.6 cm.

Tanım:

Eser, 3 adet taş boncuktan oluşan kolye dizisinin paçalarıdır. Diziyi oluşturan boncuklar turkuaz rengine sahiptir. Birbirine yakın boyutlarda şekillendirilmiş boncuklar yuvarlak formudur. Eserin ip geçki deliği düz, üst kısmı ise bombeli olarak yapılmıştır. İp geçki delikleri 0.5 ile 0.6 cm. arasında değişmektedir. Boncuk yüzeyleri deformasyon nedeniyle pürüzlüdür.

Tarih: MS 1- 2. yy.

Referans: Davidson 1952, 291; Şimşek vd. 2011a, 548; Şimşek vd.2011a, Kat. No: 167, 565, 1554, 1566- 583; Schwarzer 2008, 203, Taf. 23. G49- 50; Schatzschock 2005, 388, Taf. 232 G.98- 99.

TR.16.KN.KM1.T.02

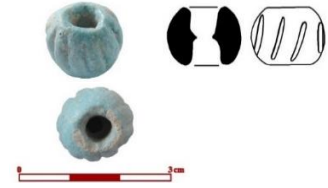
Katalog No: 35

Adı: Boncuk

Cinsi: Cam

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Dromos

Ölçüleri: GK: 1.1 cm. GÇ: 1.3-1.4 cm. DKÇ: 0.5 cm.

Tanım:

Eser, 1 adet cam boncuktan oluşan kolye dizisinin parçalarıdır. KM1 dromos içerisinde bulunan boncuk turkuaz rengine sahiptir. Yuvarlak formudur. Eserin ip geçki deliği düz, üst kısmı ise bombeli olarak şekillendirilmiştir. Ayrıca eser üzerinde yivler bulunur. İp geçki delikleri 0.5 cm. çapındadır. Boncuk yüzeyleri deformasyon nedeniyle pürüzlüdür.

Tarih: MS 1- 2. yy.

Referans: Davidson 1952, 291; Şimşek vd. 2011a, 548; Şimşek vd.2011a, Kat. No: 167, 565, 1554, 1566- 583; Schwarzer 2008, 203, Taf. 23. G49- 50; Schatzschock 2005, 388, Taf. 232 G.98- 99.

TR.16.KN.KM2.T.01

Katalog No: 36

Adı: Yüzük Kaşı

Cinsi: Taş

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM2, Batı Mezar Odası, Koridor

Ölçüleri: G: 0.8-0.9 cm.**GK:** 0.3 cm.

Tanım:

Eser tamdır. Oval formu olan eserin üst yüzeyinde beyazımsı krem rengindeki fon üzerine baskı şeklinde balık motifi işlenmiştir. Ayrıca üst yüzeyin kenarları yuvarlatılarak merkezdeki motifin ön plana çıkarılması sağlanmıştır. Yüzük kaşının yüzük yuvasına oturduğu alt yüzeyi düzdür. TR.16.KN.KM2.M.03 (Kat.32) numaralı bronz yüzük ile birleşmektedir. Eser üzerinde deformasyonlar ve hafif aşınmalar görülür.

Tarih: MS 1- 2. yy.

Referans: Şimşek 2011a, Kat. No: 167, 565, 1554, 1566.

TR.16.KN.KM1.A.01

Katalog No:37

Adı: Küpe

Cinsi: Altın

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 2

Ölçüleri: U:2.4 cm. **GÇ:** 0.1 cm.

Tanım:

Eser tamdır. Küpeyi oluşturan altın telin halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuştur. Halka şekline getirilmiş telin bir ucunda kapalı kanca biçiminde yapılmış klips bulunur. Diğer ucunda ise klipsin geçirildiği telin bükülmesiyle yapılmış halka vardır. Küpe teline bir halkayla bağlanmış küpe ucu, iki konik formun tabanlarının birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Ayrıca küpe teline tutturulmuş konik formlu ve üzerinde aşağı doğru spiral yaparak inen nokta bezekler yer alır. Eser oldukça iyi korunmuş olup yüzeyinde hafif deformasyonlar vardır.

Tarih: MS 2- 3. yy.

Referans: Şimşek 2011a, Lev.130: 638- 644.

TR.16.KN.KM2.A.01

Katalog No: 38

Adı: Küpe

Cinsi: Altın

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM2, Batı Mezar Odası, Kline 3

Ölçüleri: MÇ: 0-0.1 cm.

Tanım:

Eser tamdır. Küpeyi oluşturan altın telin halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuştur. Halka şekline getirilmiş telin bir ucunda kapalı kanca biçiminde yapılmış klips bulunur. Diğer ucunda ise klipsin geçirildiği telin bükülmesiyle yapılmış halka vardır. Eser oldukça iyi korunmuş olup yüzeyinde hafif deformasyonlar görülür.

Tarih: MS 2- 3. yy.

Referans: Şimşek vd.2011b, Kat No: 393, 526; Şimşek vd.2011b, Kat No: 38, 387; Şimşek vd.2011b, Kat No: 393, 526.

TR.16.KN.KM2.A.02

Katalog No: 39

Adı: Küpe

Cinsi: Altın

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM2, Batı Mezar Odası, Kline 3

Ölçüleri: Y: 1.1- 1.2 cm. **MÇ:** 0-0.1 cm.

Tanım:

Eser kline 3 tabanı üzerinden çift olarak bulunmuştur. Her iki eserde tamdır. Küpeleri oluşturan altın telin halka şekline getirilmesiyle oluşturulmuşlardır. Halka şekline getirilmiş telin bir ucunda kapalı kanca biçiminde yapılmış halka bulunur. Diğer ucunda ise halkanın geçirildiği ve iki boğumla halkaya sabitlendiği farklı bir halka vardır. Küpe teline yarım küre formu, çapı 0.6- 0.7 cm, yüksekliği 0.2- 0.3 cm. olan küpe ucu eklenmiştir. Eser oldukça iyi korunmuş olup yüzeyinde hafif deformasyonlar vardır.

Tarih: MS 2- 3. yy.

Referans: Şimşek vd.2011b, Kat No: 393, 526, Kat. No:38, 387; Kat. No: 393; Şimşek vd.2011b, Kat No: 38, 387; Şimşek vd.2011b, Kat No: 393, 526.

TR.16.KN.KM1.S.01

Katalog No: 40

Adı: Şehir Sikkesi (Myrina)

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 1

Ölçüleri:

Ağr: 3.07 gr.

Çap: 15/16

Yön: 6

Tanım:

Ö.Y: ΕΠΙΣΤΡ[Α-ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ]; Apollon büstü sağa dönük, defne çelenklidir. Sağda, defne dalı.

A.Y: ΜΥΡΙ[Α]; Kithara, sağda, defne dalı.

Tarih: MS 2. Yüzyıl (M.S. 100- 200)

Referans: Head 1901, 36.

Ö.Y. Fotoğrafi

A.Y. Fotoğrafi

TR.16.KN.KM1.S.02

Katalog No: 41

Adı: Şehir Sikkesi (Pitane)

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 1

Ölçüleri:

Ağr: 2.24 gr.

Çap: 16 mm.

Tanım:

Ö.Y: Yazı belirsiz.
Büst sağa.

A.Y: ΠΙ[TANAΙΩΝ]; Yuvarlak kalkan üzerinde pentagram.

Tarih: MS 2. Yüzyıl (M.S. 98- 138)

Referans: RPC 1992, 2397; SNG 1945, 539.

Ö.Y. Fotoğrafi

A.Y. Fotoğrafi

TR.16.KN.KM1.S.03

Katalog No: 42

Adı: Şehir Sikkesi (Mostene)

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 1

Ölçüleri:

Ağr: 7.60 gr.

Çap:22/23 mm.

Yön:6

Tanım:

Ö.Y: ΔHM-OC; Baş sağa, defne çelenkli.

A.Y: MO-CTHN-ΩN; Atlı tanrı s.; şua taçlı; khlamys giyimli; sol omzunda labris; sağda, sunak ve kutsal ağaç.

Tarih: MS 2. Yüzyıl (M.S. 177- 192)

Referans: Head 1901, 6; Mionnet 1809, 482.

Ö.Y. Fotoğrafi

A.Y. Fotoğrafi

TR.16.KN.KM1.S.04

Katalog No: 43

Adı: Sikke

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 2

Ölçüleri:

Ağr: 2.23 gr.

Çap: 19/20 mm.

Yön: 6

Tanım:

Ö.Y: Yazı okunaksız. İmparator büstü, sağa. Sakallı.
Yoğun korozyonlu ve aşınmış.

A.Y: [...] $\text{N}\Omega\text{N}$; Kült heykeli sola.

Tarih: MS 2. yy.

Benzerleri: SNG 1962, 2949.

Ö.Y. Fotoğrafi

A.Y. Fotoğrafi

TR.16.KN.KM1.S.05

Katalog No: 44

Adı: Şehir Sikkesi (Hierocaesarea)

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 2

Ölçüleri:

Ağr: 2.85 gr.

Çap: 15/16 mm.

Yön: 6

Tanım:

Ö.Y.: [ΠΕΡΚΙ]-ΚΕ; Artemis Persike büstü sola. Giyimli; sağ omzunda sadak.

A.Y.: ΙΕΡΟΑΙΧΑ-ΡΕΩΝ; Geyik sağa.

Tarih: MS 3. Yüzyıl

Benzer: RPC 2015, Plate 81, 1847.

Ö.Y. Fotoğrafi

A.Y. Fotoğrafi

TR.16.KN.KM1.S.06

Katalog No: 45

Adı: Şehir Sikkesi (Hierapolis)

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 2

Ölçüleri:

Ağr: 6.72 gr.

Çap:23 mm.

Yön:5

Tanım:

Ö.Y: [IE]PA [CVNKLETOC], Drapeli Demos büstü, sağa.

A.Y: [...]ΠΙΟ[...]; Demeter ayakta, cepheden baş sl.; sağ eli belinde elbisesini, sol elinde sceptre? tutuyor.

Tarih: MS 2. Yüzyıl

Benzer: SNG 1963, 3302.

Ö.Y. Fotoğrafi

A.Y. Fotoğrafi

TR.16.KN.KM1.S.07

Katalog No: 46

Adı: Şehir Sikkesi (Maeonia)

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 2

Ölçüleri:

Ağr: 4.32 gr.

Çap: 19 mm.

Yön: 6

Tanım:

Ö.Y: MAIO-ΝΩΝ, Taçsız Herakles başı, sola.

A.Y: [EΠΙ]-ΔΑΜΑ

Aslan postu giyimli Omphale ayakta, sağa. Sol omzu üstünde sopasını tutmakta.

Tarih: MS 2. Yüzyıl (M.S. 117- 138 Hadrian Dönemi)

Referans: Head 1901, 20-21; SNG 1947, 225.

Ö.Y. Fotoğrafi

A.Y. Fotoğrafi

TR.16.KN.KM1.S.08

Katalog No: 47

Adı: Şehir Sikkesi (Laodikeia)

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 3

Ölçüleri:

Ağr: 2.71 gr.

Çap: 15/16 mm.

Yön: 6

Tanım:

Ö.Y: Drapeli Serapis büstü sağa. Kalathos giyimli.

A.Y: ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ; Kanatları açık kartal, cepheden, baş sağa.

Tarih: MS 2. Yüzyıl (M.S. 96- 180 Antoninler Dönemi)

Referans: SNG 1948, 537; RPC 2006, 2117.

Ö.Y. Fotoğrafi

A.Y. Fotoğrafi

TR.16.KN.KM1.S.09

Katalog No: 48

Adı: Şehir Sikkesi (Apameia)

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM1, Kline 3

Ölçüleri:

Ağr: 2.05 gr.

Çap: 15/16 mm.

Yön: 12

Tanım:

Ö.Y: ΑΠΑΜ - ΕΙΑ

Kule taçlı, drapeli tanrıça Tyche büstü, sağa.

A.Y: ΚΩΤ-Ε-ΙΡΑ; Hekate Triformis.

Tarih: MS 2. Yüzyıl (M.S. 100- 200)

Referans: SNG 1964, 3475.

Ö.Y. Fotoğrafi

A.Y. Fotoğrafi

TR.16.KN.KM2.S.01

Katalog No: 49

Adı: Şehir Sikkesi (Tripolis)

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM2, Kline 1

Ölçüleri:

Ağr: 3.49 gr.

Çap: 19/20 mm.

Yön: 6

Tanım:

Ö.Y: Modius başlıklı serapis büstü, sağa.
Yoğun korozyonlu ve aşınmış.

A.Y: TPIPO [LEITWN]; Isis ayakta sola; omzunda hilal; sağ elinde sistrum, sol elinde situla tutuyor.
Yoğun korozyonlu ve aşınmış.

Tarih: MS 2- 3. yy.

Benzerleri: SNG 1963; 3312.

Ö.Y. Fotoğrafi

A.Y. Fotoğrafi

TR.16.KN.KM2.S.02

Katalog No: 50

Adı: Şehir Sikkesi (Laodikeia)

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM2, Koridor

Ölçüleri:

Ağr: 1.48 gr.

Çap: 13/14 mm.

Tanım:

Ö.Y: Yazı okunaksız. Büst sola; sağda.

A.Y: Isis başlığı?.yazı beirsiz?

Tarih: MS 1-2. yy.

Referans: RPC 1999, Plate 60, 1272; SNG 1964, 3808.

Ö.Y. Fotoğrafi

A.Y. Fotoğrafi

TR.16.KN.KM2.S.03

Katalog No: 51

Adı: Sikke

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM2, Koridor

Ölçüleri:

Ağr: 1.93 gr.

Çap: 14 mm.

Yön: 12

Tanım:

Ö.Y: Yazı okunaksız. İmparator büstü, sağa.
Korozyonlu aşınmış ve kenarı kırık eksik.

A.Y: [GLORIA ROMANOR]VM
Karşılıklı iki asker kalkan ve mızrak tutmakta.
Kesimde CONS
Korozyonlu aşınmış ve kenarı kırık eksik.

Tarih: MS 5. Yüzyıl (M.S. 393- 450 Honorius- II. Theodosius)
Emisyon tarihi 408-423.

Benzerleri: Bruck 1961, 43 arka yüz tipi.

Ö.Y. Fotoğrafi

A.Y. Fotoğrafi

TR.16.KN.KM2.S.04

Katalog No: 52

Adı: Sikke

Cinsi: Bronz

Buluntu Yeri: Kuzey Nekropolü KM2, Koridor

Ölçüleri:

Ağr: 0.75 gr.

Çap: 12/13 mm.

Yön: 12

Tanım:

Ö.Y: [...]VL[IANVS...], Büst, sağa.
Yoğun korozyonlu ve aşınmış.

A.Y: [SPE]SREI PVBLICE
İmparator ayakta, sola. Sağ elinde globus, sol eliyle mızrak tutmakta.
Korozyonlu aşınmış ve kenarı kırık eksik.

Tarih: MS 4. Yüzyıl (M.S. 335- 361 II. Julianus) 357-363.

Benzerleri: Bruck 1961, 69 arka yüz tipi.

Ö.Y. Fotoğrafi

A.Y. Fotoğrafi

KAYNAKLAR

Antik Kaynaklar

Herodotos Herodotos, *Herodot Tarihi* (Çev. Müntekim Ökmen, İstanbul, 1991.

Plinius Plinius, *Natural History* (With an English translation by: H. R. Rackham, W. H. S. Jones, D. E. Eichholz), Cambridge- London, 1938-1971.

Ptolemaios Claudii Ptolemae, *Geographia* (Ed. K.Müller), Paris, 1883.

Strabon Strabon, “*Antik Anadolu Coğrafyası*, XII- XIII- XIV (Çev. A. Pekman), İstanbul, 2000.

Modern Kaynaklar

Akçay- Erdem 2016 T. Akçay- B. Erdem, “Doğu Dağlık Cilicia Mezarları, Olba’daki Yeni Mezar Tipleri ve Terminolojisi Önerileri”, *Seleucia*, sayı 6. 261- 286.

Andersen-Stojanovic 1987 Andersen, R .Stojanovic, "The Chronology and Function of Ceramic Unguentaria", *AJA*, Vol. 91, No. 1,105- 122.

Arıcı- Erdoğan 2017 S. Arıcı- A. Erdoğan, “Tripolis’teki 6 No. lu Kaya Mezarı”, *Seleucia*, Sayı 7, Nisan- Mayıs, 2017, 297- 325.

Arthur 2006 P. Arthur, *Bizans ve Türk Dönemi'nde Hierapolis (Pamukkale)*, (Çev. Nalan Fırat), İstanbul 2006.

Atik-Erdem 2003 N. Atik- Z. K. Erdem, “Denizli-Buldan Arkeolojik Kültür Varlıkları Envanter Çalışması, 2002 Yılı Raporu (Levha 1-25)”, *TUBA Kültür Envanteri Dergisi*, 2/2, 2003, 1-16.

- Atik-Erdem 2004 N. Atik, Z. K. Erdem, "Buldan (Denizli) Arkeolojik Kültür Varlıkları Envanteri 2001- 2003 Yılı Saptamalarının Değerlendirilmesi, *TUBA Kültür Envanteri Dergisi*, 2, İstanbul, 2004, 9- 41.
- Bailey 1972 D. M. Bailey, *Greek and Roman Pottery Lamps*, The British Museum, London, 1972.
- Bailey 1980 D. M. Bailey, *Roman Lamps Made In Italy, A Catalogue of the Lamps in the British Museum II*, London, 1980.
- Baldıran 1990 A. Baldıran, *Stratonikeia Nekropol Buluntuları*, (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1990.
- Bartus 2008 D. Bartus, "Roman Bone Hairpins with Golden Head", *Anados Studies of the Ancient World*, 2008, 35- 43.
- Baykara 1969 T. Baykara, *Denizli Tarihi*, Faklteler Matbaası, İstanbul, 1969.
- Biers 1992 W. R. Biers, *Art, Artefacts, and Chronology in Classical Archaeology*, Transferred to Digital Printing 2005, New York, 1992.
- Bouras 1982 L. Bouras, "Byzantine Lighting Devices", *JB* 32, 3, 479-491.
- Bruck 1961 G. Bruck, *Die Spatrmische Kupferprägung*, Akademische Druck- U.Verlagsanstalt, Graz/Austria 1961.
- Bussiere- Wohl 2017 J. Bussiere, B.L.Wohl, *Ancient Lamps*, In the J.Paul Getty Museum, Broneer type XXVII C and D, Los Angeles, 2017.
- Callaghan 1981 P. Callaghan, "The Little Palace Well and Knossian Pottery Of The Later Third and Second Centuries B.C.", *BSA* 76, 1981, 35- 58.

- Ceylan 1995 A. Ceylan, "Tripolis Sütunlu Caddesinde Yapılan Kazı ve Temizlik Çalışmaları", *Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, V, (25- 28 Nisan 1994, Didim), Ankara 1995, 159- 170.
- Chandler 1971 R. Chandler, *Travels in Asia Minor 1764- 1765*, London, 1971.
- Civelek 2001 A. Civelek, *Tralleis Nekropolisi Buluntuları Işığında Helenistik ve Roma Dönemi Seramiği*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2001.
- Civelek 2006 A. Civelek, "Phokaia 2004: Helenistik Seramiği Üzerine Gözlemler", *Olba XIII*, Mersin, 2006, 180- 197.
- Coşkun 2013 F. Ç. Coşkun, "2005 Yılı Haç Dağı Mevkii Yüzey Araştırmasında Ele Geçen Helenistik ve Roma Dönemi Seramikleri", *Uluslararası Çağlar Boyunca Hayat ve Çevresi Arkeolojisi Sempozyumu Bildirileri*, Mustafa Kemal Üniversitesi Yayınları, 21- 24 Mayıs, Antakya, 2013, 145- 161.
- Coldstream 1999 J. N. Coldstream, "Knossos 1951- 1961: Classical and Hellenistic Pottery From The Town", *BSA 94*, 1999, 322- 349, Pl. 25- 40.
- Crowfoot-Kenyon 1957 J. W. Crowfoot- G. M. Crowfoot- K. M. Kenyon, *The Objects from Samaria*, London, 1957.
- Çelik 2006 B. Çelik, "Gerçekleşmemiş bir Yol Haritası: 19. Yüzyılın Son Çeyreğinde Menderes Nehri'nin Ulaşımına Açılma Projesi", *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, Sayı:38, Cilt 24, Ankara, 2006, 113- 130.
- Çetin vd. 2013 M. Çetin- A. Yarar- N. E. Çetin- İ. Öztürk, *Denizli'nin Seyyahları*, Denizli Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli, 2013.

- Çokay 1996 S. Çokay Kepçe, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul,1996.
- Çokay 2000 S. Çokay Kepçe, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları*, Eski Çağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2000.
- Çokay 2008 S. Çokay Kepçe, “Saç İğnesi? Maryonet? Öreke? Perge' de Bulunmuş Aphrodite Betimli bir Eser üzerine Tanımlama Denemesi”, (Ed. İ. Delemen, S. Çokay, A. Öz dizbay, Ö.Turak), *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı*, Cilt 1, 2008, 347-350.
- D'Andria 2003 F. D'Andria, *Hierapolis*, (Çev. Nalan Fırat), Ege Yayını, İstanbul, 2003,
- Davidson 1952 G. R. Davidson, *The Minor Objects*, Corinth Vol.XII, Princeton, New Jersey, 1952.
- Demirer 1998 Ü. Demirer,” 1996 Yılı Patara Oygu Mezarlar Kurtarma Kazısı, *Müze Kurtarma Kazıları*, VIII, 1998, 25- 42.
- Doğan 2015 T. Doğan, “Antandros Ölü Gömme Geleneğinde Strigilis:Tipolojik ve kronolojik Gözlemler”, *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, sayı 18, 2015, 143-175.
- Doğanay 2009 O. Doğanay, *Isauria Bölgesi Kaya Mezarları ve Ölü Gömme Gelenekleri*, Çizgi Yayınevi, Konya, 2009.
- Duman 2010 B. Duman, *Laodikeia Helenistik ve Erken Roma Seramiği*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2010.
- Duman 2013 B. Duman, "Son Arkeolojik Araştırmalar ve Yeni Bulgular Işığında Tripolis ad Maeandrum" (Tripolis Ad Maeandrum: The Latest Archaeological Research Results and New Finds), *Cedrus I*, Mersin, 2013, 179- 200.

- Duman 2014 B. Duman, “Lykos Laodikeia’sından Yerel Üretim Bir Grup Seramik: Lykos Skyphosları”, Ed. C. Şimşek, *10. Yılında Laodikeia (2003-2013), Laodikeia Çalışmaları*, 3, İstanbul 2014, 159-172.
- Duman 2015 B. Duman, “Tripolis’teki Geç Bizans Kalesi”, Ed. C. Şimşek, B. Duman, E. Konakçı, *Mustafa Büyükkolancı’ya Armağan*, Ege Yayınları, İstanbul, 2015, 229- 247.
- Duman 2016 B. Duman, “Tripolis’te Gerçekleştirilen Arkeolojik Çalışmaların Özeti (2012- 2015)”, *Geçmişten Günümüze Denizli, Yerel Tarih ve Kültür Dergisi*, 2016, sayı 47, 78-87.
- Duman 2017a B. Duman, “Tripolis 2016 yılı Kazı, Koruma ve Onarım Çalışmaları”, *39. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Cilt 1, Bursa 22-26 Mayıs 2017, 261- 285.
- Duman 2017b B. Duman, “Tripolis’in Yeri, Önemi ve Kısa Tarihi”, *Tripolis ad Maeandrum I, Tripolis Araştırmaları*, (Ed. B. Duman), İstanbul 2017, 1- 16.
- Duman 2018 B. Duman, “Geç Antik Çağ’da Lydia Tripolis’i (MS 4. yy. dan Sasanı Tahribatı’na Kadar) Lydian Tripolis During Late Antiquity (From The Fourth Century To The Sassanian Destruction”, *Geç Antik Çağ’da Lykos Vadisi ve Çevresi*, Laodikeia Çalışmaları Ek Yayın Dizisi 1, (Ed. C. Şimşek-T. Kaçar), İstanbul, 2018, 343-368.
- Duman 2018 B. Duman, “Tripolis 2017 Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, *40. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Cilt 1, Çanakkale, 07-11 Mayıs 2018, 325- 345.
- Duman- Baysal 2017 B. Duman-H. H. Baysal, “Tripolis 2015 Yılı Kazı, Koruma ve Onarım Çalışmaları”, *38. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Cilt 2, Ankara, 2017, 548- 549.
- Duman- Konakçı 2006 B. Duman- E. Konakçı, "Kolossai: Höyük, Kalıntı ve Buluntuları", *Arkeoloji Dergisi*, VIII (2006/2), İzmir, 83-109.

- Duman- Konakçı 2011 B. Duman, E.Konakçı,"The Silent Witness of the Mound of Colossae: Pottery Remains", *Colossae in Space and Time*, Göttingen, 2011, 247- 281.
- Erdemir 2007 H. P. Erdemir,"Antik Çağ'da Hierapolis ve Çevresinde Koyun Yetiştiriciliği ve Yan Sektörleri", *Uluslar arası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler*, Cilt 1, Denizli, 2007, 23- 31.
- Erdoğan 2012 A. Erdoğan, "Tripolis", *Ege Üniversitesi Arkeoloji Kazıları, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi*, Arkeoloji Bölümü, 2012, 314- 331.
- Erdoğan-Aktaş 2011 A. Erdoğan- R.Aktaş, "Tripolis Doğu Nekropolisini Kazı Çalışmaları", *Arkeoloji Dergisi 16*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, 2011, 1- 81.
- Erten 2018 E. Erten, *Silifke Müzesi Cam Kataloğu*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 2018.
- Ersoy 2017 A. Ersoy, *Antik Dönemden Osmanlı Dönemine*, Smyrna/İzmir Kemik Objeleri, Ege Yayınları, 2011.
- Forbes 1958 R. J. Forbes, *Studies in Ancient Technology*, Cilt: 6, Leiden, 119- 183, 1958.
- Gassner 1997 V. Gassner, *Das Südtor der Tetragonos- Agora, Forschungen in Ephesos*, XIII/I/I, Wien 1997.
- Gaucker 1915 P. Gaucker, *Nécropolés Punique de Carthage 1-2*, Paris, 345, 1915.
- Gökçe 2000 T. Gökçe, *XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Lâzikiyye (Denizli) Kazısı*, Yayınlanmamış Dötor Tezi, Ankara, 2000.
- Griepentrog 1986 M. Griepentrog,"Die Antiken Lampen im Museum für Kunst-und Kulturgeschichte der Stadt Dortmund", *Boreas*, Bant 9, Münster, 1986, 196- 204.

- Gürler 2000 B. Gürler, *Tire Müzesi Cam Eserleri*, T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları/2496, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları:74, Ankara, 2000.
- Gürler 2004 B. Gürler, *Tire Müzesi Bronz Eserleri*, Ege Yayınları, İstanbul, 2004.
- Habicht 1975 C. Habicht, “New Evidence on the Province of Asia”. *JRS* 65 (1975), 64- 91.
- Hamilton 1837 W. Hamilton, “Extracts from Notes Made on a Journey in Asia Minor in 1836” *Journal of the Royal Geographical Society of London*, Vol. 7, London, 1837, 34- 61.
- Hayes 1975 J. W. Hayes, *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum A Catalogue*, Toronto, 1975.
- Hayes 1980 J. W. Hayes, *Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum, I: Greek and Roman Clay Lamps*”, Katalog A, Toronto, 1980.
- Hayes 1997 J. W. Hayes, *Handbook of Mediterranean Roman Pottery*, British Museum Press, 1997.
- Hayes 2014 J. W. Hayes, *Roman and Late Antique Ceramic Oil Lamps in the Museum of Ancient Cultures; A Typological and Compositional Analysis*, 2014.
- Head 1901 B. V. Head, *The British Museum Catalogue of the Greek Coins of Lydia (Maeonia)*, London 1901.
- Heres 1972 G. Heres, *Die Römischen Bildlampen der Berliner Antiken-Sammlung*, Berlin, 1972.
- Howland 1958 R. H. Howland, *Greek Lamps and Their Survivals*, The Athenian Agora Vol. 4, New Jersey 1958.
- Imhoof- Blumer 1897 F. Imhoof-Blumer, *Lydische Stadtmünzen*, Genf, 1897.

- Işın 2002 G. Işın, "Ointment of Medicine Vessels from Patara: An Overview of a Simple Hellenistic Form in the Ancient Mediterranean World", *AA 2. Halbbant*, 2002, 86- 87.
- İdil 1998 V. İdil, *Likya Lahitleri*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Basımevi, 3. Baskı, Mayıs, Ankara, 1998.
- Jacobs 2012 I. Jacobs," The Creation of The Late Antique City: Constantinople and Asia Minor During the 'Theodosian Renaissance", *Byzantion* 82, 2012, 113- 164.
- Kalfazade- Ertuğrul 1989 S. Kalfazade- Ö. Ertuğrul, "Kandil ve Kandilin Motif Olarak Anadolu Türk Sanatındaki Kullanımı Üzerine", *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 2, Sayı 5, İstanbul 1989, 23- 34.
- Kara 2014 Y. Kara, *Efes Yamaç Evler 1 ve 2'den Kalıp Yapımı Kandil Örnekleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2014.
- Karabay 1995 N. Karabay, "Beylerbeyi I. No. lu Tümülüs", *MKSS*, V, Ankara, 1995, 229- 242.
- Karabay 1998 N. Karabay, "1997 Yılı Gümüşler Nekropol Alanı Kurtarma Kazısı", 27- 29 Nisan, Antalya, 1998, *MKKS*, IX, 291- 300.
- Karaca 2009 E. Karaca, *Alliaoni Kemik Eserleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2009.
- Karaca 2012 E. Karaca, "Allionai'de Bulunmuş Kemik Ağırşak ve Örekeler", *İsmail Fazlıoğlu Anı Kitabı*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, 133-138.
- Kassab - Sezer 1995 D. Kassab – T. Sezer, *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu*, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1995.

- Kınal 1969 F. Kınal, "Kaunos Adak Lambaları", *Belleten XXXIII*, sayı 130, 1969, 151- 157.
- Konakçı 2014 E. Konakçı, "Laodikeia'nın İlk Yerleşimi: Asopos Tepesi", Ed. C. Şimşek, *10. Yılında Laodikeia (2003-2013 Yılları, Laodikeia Çalışmaları 3*, İstanbul 2014.
- Konakçı 2017 E. Konakçı, 'Prehistorik Tripolis: Akkaya (Yenice) ve Hamambükü Höyük', Ed. B. Duman, *Tripolis Ad Maeandrum I Tripolis Araştırmaları*, İstanbul, 2017, 23-46.
- Krinzinger 2010 F. Krinzinger, "Hanghaus 2 in Ephesos, Textband Wohneinheit 1", *Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften*, Wien, 2010.
- Kummer vd. 1904 G. Kummer- W. Wilberg- H. Winnefeld- R.Zahn, *Priene, Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895-1898*, Berlin, 1904.
- Ladstatter 2010 S. Ladstatter, *Keramik, B.X*", *FiE*, Band VIII/8, Hanghaus 2 in Ephesos, Die Wohneinheiten 1 und 2, Tafelband, (Ed. F. Krinzinger), Wien 2010.
- Laflı 2003 E. Laflı, *Studien Zu Hellenistischen, Kaiserzeitlichen Spätantikfrühbyzantinischen Tonunguentarien aus Kilikien und Psidien (Süd Türkei): Der Forschungsstand und Eine Auswahl von Fundobjekten aus den Örtlichen Museen*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Köln, 2003.
- Leibungut 1977 A. Leibungut, *Die Römischen Lampen in der Schweiz*, Bern, 1977.
- Loeschcke 1909 S. Loeschcke, *Antike Latemen und Lichthauschen*, Berlin, 1909.
- Luca 1975 G. Luca, *Altertümer von Pergamon, Das Asklepieion*, Band XI 2, Walter de Gruyter&Co., Berlin, 1975.

- Meriçboyu 2001 Y. A. Meriçboyu, *Antikçağ'da Anadolu Takıları*, İstanbul, 2001.
- Metin 2012 H. Metin, *Kibyra Kandilleri*, Atatürk Üniversitesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2012.
- Metin- Öztürk 2012 H. Metin- N.Öztürk, "Burdur Müzesi'nden Bir Grup Helenistik Kandil", Ed. B. Söğüt, *Ahmet Adil Tırpan Armağanı, Stratonikeia'dan Lagina'ya*, Ege Yayınları, İstanbul, 2012, 483- 492.
- Mionnet 1809 E. Mionnet, *Description De Medailles Antiques, Grecques et Romaines*, Volume 4, Part1, Lydie, no.482,Paris, 1809.
- Naumann- Naumann 1984 R. Naumann, F. Naumann, "Aizanoi", *Bericht über die Ausgrabungen und Untersuchungen 1981 und 1982*, Mit 63 Abbildungen, Heft 3, 1984.
- Ok 2014 M. Ok, "Denizli/Akçapınar Köyü Kurtarma Kazısında Ortaya Çıkarılan Mezarlar Ve Buluntuları", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Denizli, 2014.
- Ok 2017 M. Ok, "Hierapolis Teritoryumunda Yeni Bir Yerleşim Alanı: Akçapınar Nekropolü ve Buluntuları", *Humanitas*, 5 (9), 2017, 45- 69.
- Ok 2018 M. Ok, "Tripolis'te Bulunan Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri", *Arkhaia Anatolika 1*, 2018, 31- 51.
- Özçelik vd. 2017 K. Özçelik, A. Vialet, H. Bulut, "Denizli İli Prehistorik Dönem Yüzey Araştırması, 2015", *34. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 1. Cilt, Edirne 2017, 505- 525.
- Öztürk 2003 N. Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2003.
- Özyigit 1996 Ö. Özyigit "1994 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları", *17. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 2. Cilt, Ankara, 1996, 1- 27.

- Perlzweig 1961 J. Perlzweig, "Lamps of the Roman Period First to Seventh Century After Christ", *American School of Classical Studies at Athens*, 1961, 22- 23.
- Pierre 1884 P. Pierre, "Inscriptions de Lydie", *Bulletin de correspondance hellenique* 8, 1884, 376- 390.
- Polito 2007 C. Polito, "Teatro (Regio VIII): campagna di scavo 2003. Rapporto preliminare", *Hierapolis Di Frigia I*, İstanbul 2007.
- Przeworski 1937 S. Przeworski,"Anadolu Bronz Buluntularının Ehemmiyeti", *İkinci Türk Tarih Kongresi*, Devlet Basımevi, İstanbul, 1937, 1-10.
- Ramsay 1887 W. M. Ramsay, "Antiquities of Southern Phrygia and the Border Lands (I)", *The American Journal of Archaeology and of the History of the Fine Arts*, Vol. 3, 3/4 (1887) 344-368.
- Ramsay 1890 W. M. Ramsay, *The Historical Geography of Asia Minor*. London 1890.
- Ramsay 1895 W. M. Ramsay, *The Cities And Bishoprics Of Phrygia: Being an Essay Of The Local History of Phrygia from the earliest Times to the Turkish Conquest, Vol. 1, 1, The Lycos Valley and South-Western Phrygia*. Oxford, 1895.
- Ramsay 1961 Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, (Çev. Mihri Pektaş), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1961.
- RPC 1992 Roman Provincial Coinage, Volume I, *The Trustees of the British Museum/Bibliothèque Nationale de Paris*, 1992, Plate 106, Pitane, 2397.
- RPC 1999 Roman Provincial Coinage, Volume II, *British Museum Press*, London 1999, Plate 60, 1272.
- RPC 2006 *Roman Provincial Coinage*, Volume IV, Online 2006.

- RPC 2015 Roman Provincial Coinage, Volume III, Part II, *The Trustees of the British Museum / Bibliothèque nationale de France*, 2015, Plate 81, 1847.
- Sayar 2018 M. H. Sayar, "Geç Antik Çağ'da Lykos Vadisi ve Çevresi", Ed. C. Şimşek-T. Kaçar, *Laodikeia Çalışmaları 1- Geç Antik Çağ'da Lykos Vadisi ve Çevresi*, Ege Yayınları, I. Baskı, İstanbul, 2018.
- Schafer 1968 J. Schafer, *Hellenistische Keramik Aus Pergamon*, Band 2, Walter de Gruyter&Co. Berlin, 1968.
- Schatzschöck 2005 Martina Schatzschöck, "Glass", *Hanghaus 2 In Ephesos. Die Wohneinheit 4* (ed. H. Thür), 388, Taf. 232 G.98- 99, Wien 2005.
- Schwarzer 2008 H.Schwarzer, *Altertümer Von Pergamon*, Band XV, Die Stadtgrabung, Teil 4. Walter de Gruyter- Berlin, New York 2008.
- Smith 1678 T. Smith, *Remarks Upon the Manners, Religion and Government of the Turks: Together with a Survey of the Seven Churches of Asia, as They Now Lye in Their Ruines, and A Brief Description of Constantinople*, London, 1678.
- SNG 1945 Sylloge Nummorum Graecorum, Deutschland, *The Royal Collection of Coins and Medals*, Danish National Museum, (Copenhagen, 1942-1979), Part 19, Mysia, 1945.
- SNG 1947 Sylloge Nummorum Graecorum, Deutschland, *The Royal Collection of Coins and Medals*, Danish National Museum, (Copenhagen, 1942-1979), Part 28, Lydien, 225-537, 1947.
- SNG 1962 S.V. Aulock, *Sylloge Nummorum Graecorum*, Deutschland, Lydien 2868- 3328, Berlin 1962, 2949- 3312.
- SNG 1963 S.V. Aulock, *Sylloge Nummorum Graecorum*, Deutschland, Lydien 2868- 3328, Berlin 1963, 3302-3312.

- SNG 1964 S.V. Aulock, *Sylloge Nummorum Graecorum*, Deutschland, Phrygien 3329- 4040, Berlin 1964, 3475-3808.
- Söğüt 2013 B. Söğüt, "Denizli'de Yaşayan Tarih Kenti Attouda (Hisar Köyü)", *Geçmişten Günümüze Denizli*, sayı:37, Denizli 2013, 10-15.
- Söğüt- Şimşek 2002 B. Söğüt- C.Şimşek, "Eumenia", *Dünden Bugüne Çivril Sempozyumu Bildirileri*, Denizli Eylül, 2002, 301- 331.
- Sparkes-Talcott 1970 B. A. Sparkes - L. Talcott, *Black and Plain Pottery of the 6th, 5th and 4th Centuries B.C.*, The Athenian Agora 12, Princeton, 1970.
- Şahin 2018 F. Şahin, *Patara Metal Buluntuları*, Ege Yayınları, Bant V.2, İstanbul, 2018.
- Şimşek 1997 C. Şimşek, *Hierapolis Güney Nekropolü*, (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya,1997.
- Şimşek 1998 C. Şimşek,"Antik Dönem'de Lycos (Çürüksu) Vadisi'nde Kültürel ve Ekonomik Yaşam", *Den Dod Denizli Diş Hekimleri Odası Dergisi*, 9, 26- 30.
- Şimşek 1999 C. Şimşek,"Antik Dönemde Babadağ Çevresi", Ed. C. Şimşek, *I. Babadağ Sempozyumu, Tarihte ve Günümüzde Babadağ*", Pamukkale Üniversitesi, Denizli, 1999, 316-362.
- Şimşek 2000 C. Şimşek "Antik Lycos Vadisi'nde Tekstil ve Ticaret", *Ekol Denizli Sanayi Odası Dergisi*, 5, 2000, 10- 12.
- Şimşek 2002a C. Şimşek, "Trapezopolis Antik Kenti Nekropolü I", *Arkeoloji ve Sanat*, İstanbul 2002, 109- 110.

- Şimşek 2002b C. Şimşek, "Attouda Nekropolü", *Birinci Uluslararası Aşağı Büyük Menderes Havzası Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu- The First International Symposium of History, Archaeology and History of Art in Lower Basin of Meandros* (15- 16 Kasım 2001, Söke-Aydın), İzmir, 229-246.
- Şimşek 2005 C. Şimşek, "2003 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazısı", 26. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 1. Cilt, Ankara, 2005, 305- 320.
- Şimşek 2007a C. Şimşek, "Antik Dönem'de Kazanes Vadisi ve Alacain (Agathe Kome), Yerleşmesi", *Arkeoloji ve Sanat*, 124, İstanbul, 13- 44.
- Şimşek 2007b C. Şimşek, *Laodikeia (Laodikeia ad Lycum*, Ege Yayınları, İstanbul, 2007.
- Şimşek 2010 C. Şimşek, "2008 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazıları", 31. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 4. Cilt, Ankara 2010,101-135.
- Şimşek 2012 C. Şimşek, *Kutsal Kent Laodikeia'nın Kiliseleri*, Denizli 2012.
- Şimşek 2013a C. Şimşek, "Laodikeia Antik Kenti'nde Yapılan Çalışmalar", *Colloquium Anatolicum, Anadolu Sohbetleri*, XII, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2013, 15-36.
- Şimşek 2013b C. Şimşek, *Laodikeia (Laodikeia Çalışmaları 2)*, Ege Yayınları, İstanbul, 2013.
- Şimşek 2014 C. Şimşek, *10. Yılında Laodikeia (2003- 2013 Yılları), Laodikeia Çalışmaları 3*, Ege Yayınları, İstanbul, 2014.
- Şimşek- Duman 2013 C. Şimşek- B. Duman, "Lykos Laodikeia'sından Bir Grup Yerel Üretim Kandil", *Olba*, XXI, Mersin, 2013, 151- 180.
- Şimşek vd. 2011a C. Şimşek, M.Okunak, M.Bilgin, *Laodikeia Nekropolü 2004-2010 Yılları, Laodikeia Çalışmaları*, Ed. C. Şimşek, 1.1. İstanbul 2011.

- Şimşek vd. 2011b C. Şimşek, M.Okunak, M.Bilgin, *Laodikeia Nekropolü 2004-2010 Yılları, Laodikeia Çalışmaları*, Ed. C. Şimşek, 1.2. İstanbul 2011.
- Şimşek vd. 2014. C. Şimşek- H. Baysal- M. Okunak, "Korucuk Kurtarma Kazısında Ortaya Çıkartılan Mezarlar", Ed. C. Şimşek , *10. Yılında Laodikeia (2003-2013 Yılları), Laodikeia Çalışmaları 3*, İstanbul, 2014, 229- 283.
- Şimşek- Ceylan 2003 C. Şimşek- A. Ceylan,"Laodikeia'da Tespit Edilen Bir Deprem ve Diocletianus'a İthaf Edilen Bir Yazıt", *Archivum Anatolicum* 6, Ankara, 2003, 147- 163.
- Tavukçu 2006 Z. A. Tavukçu, *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006.
- Thompson 1934 H. A. Thompson, "Two Centuries of Hellenistic Pottery", *Hesperia* Vol. 3, No. 4, 1934, 311- 480.
- Trinkl 2005 E. Trinkl, "Zum Wirkungskreis Einer Kleinasiatischen Matrana Anhand Ausgewahlter Funde aus dem Hanghaus 2 in Ephesos ", *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Instituts* in Wien, Band 73/2004, (ed. F. Krzinger), Wien, 2005, 281- 304.
- Tuluk 2003 G. G.Tuluk, "Ionia Bölgesindeki Helenistik Döneme Ait Kandiller", *Les Ceramiques en Anatolie Aux Epoques Hellenistique Et Romaine*, Varia Anatolica XV 2003, Plate 23, 17- 25.
- Uzel 2000 İ. Uzel, *Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri*, Ankara, 2000.
- Uzunaslan 2005 A. Uzunaslan, "Antik Roma'da Gladyatör Oyunları", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 12, 2005, 15- 58.
- Walters 1914 H. B. Walters, *Catalogue of the Grek and Roman Lamps in the British Museum*, London 1914.

Zeyrek 2007

T. H. Zeyrek, “Yukarı Söğütlü Nekropollerinden Kaya Mezarları”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 6, 2007, 194- 221.

Zeyrek vd. 2006

A. N. Zeyrek- T. H. Zeyrek- A. Zeyrek, *Besni; Paralā-Octacuscum - Bahasna, Anadolu'nun Güneydoğusunda Antik Bir Kent ve Yakın Çevresinin Arkeolojik Açından Genel Değerlendirmesi*, Ege Yayınları/Zero Prod. Ltd, Besni Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2006.

LEVHALAR VE FİGÜRLER DİZİNİ

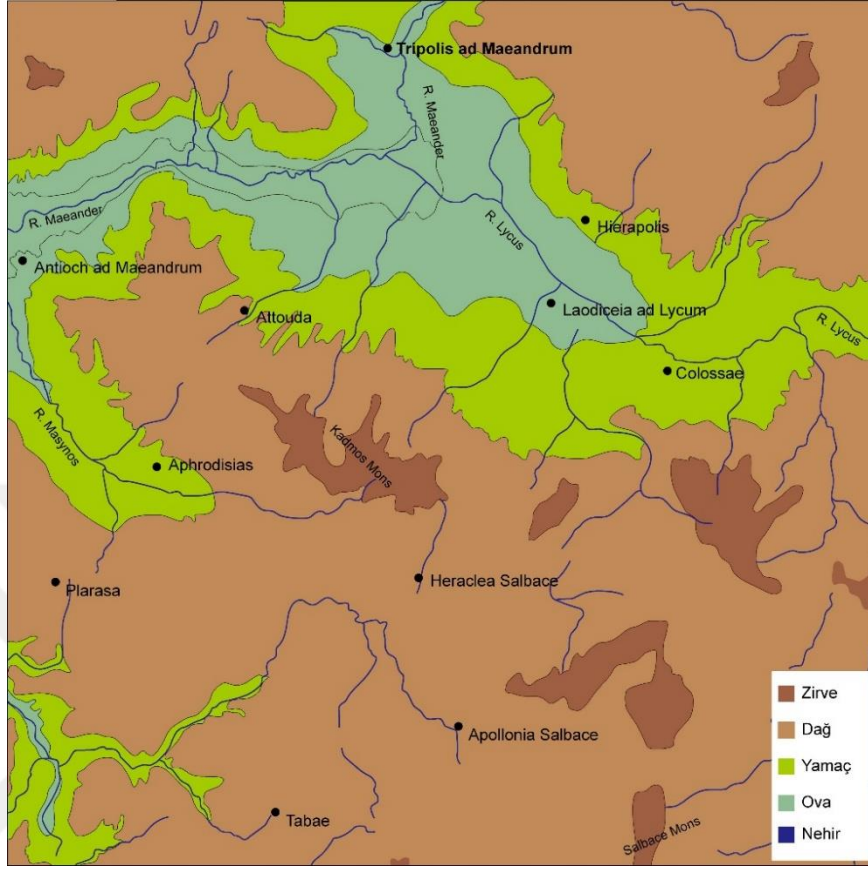
Levha I,	Figür 1: Lykos Vadisi ve Çevresi Figür 2: Antik Coğrafyada Lykos Vadisi'nin Sınırları
Levha II,	Figür 3: Tripolis Çevresinde Bulunan Höyükler Figür 4: Batı Anadolu Ticaret Yolu
Levha III,	Figür 5: Lykos Vadisi Üzerinden Geçen Ticaret Güzergâhı Figür 6: Tripolis'in Güneyden Genel Görünümü
Levha IV,	Figür 7: Tripolis Kuzeyden Genel Görünümü Figür 8: Direbolu/Narlıdere Köyü
Levha V,	Figür 9: Tripolis Kuzey Nekropolü Doğu Yüzü Figür 10: Tripolis Genel Görünümü
Levha VI,	Figür 11: Kuzey Nekropolü Hava Fotoğrafi Figür 12 A: Kuzey Nekropolü Kaya Mezarları
Levha VII,	Figür 12 B: Kuzey Nekropolü Kaya Mezarları Figür 12 C: Kuzey Nekropolü Kaya Mezarları
Levha VIII,	Figür 12 D: Kuzey Nekropolü Kaya Mezarları Figür 13: Lahit Mezarlara Ait Kapak ve Tekne Parçaları
Levha IX,	Figür 14: Kuzey Nekropolü Güneyden Görünümü Figür 15: Kuzey Nekropolü Güneyden Görünümü
Levha X,	Figür 16: Kaya Mezarlarının Yoğunlaştığı Tepe Etekleri Figür 17: Tripolis Güney Nekropolü Konumu
Levha XI,	Figür 18: Doğu Nekropol Alanı Figür 19 A: Taş Tonozlu Mezarlar
Levha XII,	Figür 19 B: Taş Tonozlu Mezarlar Figür 20: Tripolis Batı Nekropolü
Levha XIII,	Figür 21: Dromoslu Tek Odalı Mezar Figür 22: Dromoslu İki Odalı Mezar
Levha XIV,	Figür 23 A: Kaya Mezarı ve Önünde Lahit Mezar Figür 23 B: Kaya Mezarı Önündeki Lahit Mezar
Levha XV,	Figür 24 A: Kaya Mezarı Önüne Yerleştirilmiş Lahit

- Figür 24 B:** Kaya Mezarı Önüne Yerleştirilmiş Lahit
- Levha XVI,** **Figür 25:** I No. lu Kaya Mezarı Dromos Bölümü
- Figür 26:** I No. lu Kaya Mezarı Klineleri
- Levha XVII,** **Figür 27 A:** I No. lu Kaya Mezarı, Kline 1
- Figür 27 B:** I No. lu Kaya Mezarı, Kline 1 Kazı Çalışmaları
- Levha XVIII,** **Figür 28 A:** I No. lu Kaya Mezarı, Kline 2
- Figür 28 B:** I No. lu Kaya Mezarı, Kline 2 Kazı Çalışmaları
- Levha XIX,** **Figür 29:** I No. lu Kaya Mezarı, Kline 3
- Figür 30:** İskeletlere ait kafatasları
- Levha XX,** **Figür 31:** I no. lu Kaya Oygu Mezar, Kline 1 Buluntuları
- Figür 31a:** TR.16.KN.KM1.PT.01, Unguentarium
- Figür 31b:** TR.16.KN.KM1.PT.02, Unguentarium
- Figür 31c:** TR.16.KN.KM1.PT.03, Kandil Parçaları
- Figür 31d:** TR.16.KN.KM1.K.01, Kemik Dikiş İğnesi
- Figür 31e:** TR.16.KN.KM1.K.02, Kemik Saç İğnesi
- Figür 31f:** TR.16.KN.KM1.T.01, Boncuk (üç adet)
- Figür 31g:** TR.16.KN.KM1.C.01, Cam Unguentarium
- Figür 31h:** TR.16.KN.KM1.C.02, Cam Unguentarium
- Levha XXI,** **Figür 32:** I no. lu Kaya Oygu Mezar, Kline 1, Bronz
- Figür 32-a1:** TR.16.KN.KM1.S.01, Bronz Sikke Ön Yüz
- Figür 32-a2:** TR.16.KN.KM1.S.01, Bronz Sikke Arka Yüz
- Figür 32-b1:** TR.16.KN.KM1.S.02, Bronz Sikke Ön Yüz
- Figür 32-b2:** TR.16.KN.KM1.S.02, Bronz Sikke Arka Yüz
- Figür 32-c1:** TR.16.KN.KM1.S.03, Bronz Sikke Ön Yüz
- Figür 32-c2:** TR.16.KN.KM1.S.03, Bronz Sikke Arka Yüz
- Levha XXII,** **Figür 33:** I no. lu Kaya Oygu Mezar, Kline 2 Buluntuları
- Figür 33a:** TR.16.KN.KM1.PT.04, Kandil
- Figür 33b:** TR.16.KN.KM1.K.03, Kemik Saç İğnesi Parçaları
- Figür 33c:** TR.16.KN.KM1.K.04, Kemik Saç İğnesi ?
- Figür 33d:** TR.16.KN.KM1.A.01, Altın Küpe

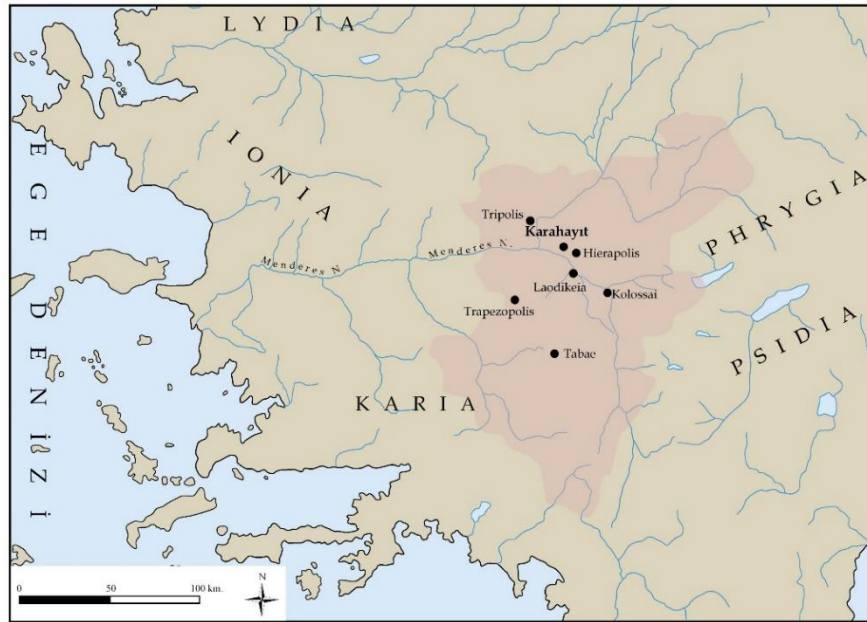
- Levha XXIII,** **Figür 34:** I no. lu Kaya Oygu Mezar,Kline 2,Bronz Sikke
Figür 34-a1: TR.16.KN.KM1.S.04, Bronz Sikke Ön Yüz
Figür 34-a2: TR.16.KN.KM1.S.04, Bronz Sikke Arka Yüz
Figür 34-b1: TR.16.KN.KM1.S.05, Bronz Sikke Ön Yüz
Figür 34-b2: TR.16.KN.KM1.S.05, Bronz Sikke Arka Yüz
Figür 34-c1: TR.16.KN.KM1.S.06, Bronz Sikke Ön Yüz
Figür 34-c2: TR.16.KN.KM1.S.06, Bronz Sikke Arka Yüz
Figür 34-d1: TR.16.KN.KM1.S.07, Bronz Sikke Ön Yüz
Figür 34-d2: TR.16.KN.KM1.S.07, Bronz Sikke Arka Yüz
- Levha XXIV,** **Figür 35:** I no. lu Kaya Oygu Mezar, Kline 3, Buluntuları
Figür 35a: TR.16.KN.KM1.PT.05, Unguentarium
Figür 35b: TR.16.KN.KM1.PT.06, Kandil
Figür 35c: TR.16.KN.KM1.PT.11, Unguentarium
Figür 35d: TR.16.KN.KM1.M.01, Bronz Ayna
Figür 35e: TR.16.KN.KM1.M.02, Bronz Yüzük
Figür 35f: TR.16.KN.KM1.K.05, Kemik Saç İğnesi ?
- Levha XXV,** **Figür 36:** I no. lu Kaya Oygu Mezar,Kline 3,Bronz Sikke
Figür 36-a1: TR.16.KN.KM1.S.08, Bronz Sikke Ön Yüz
Figür 36-a2: TR.16.KN.KM1.S.08, Bronz Sikke Arka Yüz
Figür 36-b1: TR.16.KN.KM1.S.09, Bronz Sikke Ön Yüz
Figür 36-b2: TR.16.KN.KM1.S.09, Bronz Sikke Arka Yüz
- Levha XXVI,** **Figür 37:** I no. lu Kaya Oygu Mezar, Koridor Buluntuları
Figür 37a: TR.16.KN.KM1.PT.07, Kandil
Figür 37b: TR.16.KN.KM1.PT.08, Unguentarium
Figür 37c: TR.16.KN.KM1.PT.09, Unguentarium
Figür 37d: TR.16.KN.KM1.PT.10, Kandil
Figür 37e: TR.16.KN.KM1.T.02, Boncuk
- Levha XXVII,** **Figür 38A:** I no. lu Kaya Oygu Mezar, Dromos Buluntuları

- Figür 38A-a:** TR.16.KN.KM1.PT.12, Lycos Skyphos
Figür 38A-b: TR.16.KN.KM1.PT.13, Kase
Figür 38A-c: TR.16.KN.KM1.PT.14, Kase
Figür 38A-d: TR.16.KN.KM1.PT.15, Kase
- Levha XXVIII,** **Figür 38B:** I no. lu Kaya Oygu Mezar, Dromos Buluntuları
Figür 38B-e: TR.16.KN.KM1.PT.16, Kase
Figür 38B-f: TR.16.KN.KM1.PT.17, Kase
Figür 38B-g: TR.16.KN.KM1.PT.18, Laterna
- Levha XXIX,** **Figür 40:** I no. lu Kaya Oygu Mezarı, Buluntuları
- Levha XXX,** **Figür 41:**TR.16.KN.KM2 / II No. lu Kaya Mezarı
Figür 42: II No. lu Kaya Mezarı, Doğu Oda
- Levha XXXI,** **Figür 43 A:** II No. lu Kaya Mezarı, Doğu Oda
Figür 43 B: II No. lu Kaya Mezarı, Doğu Oda
- Levha XXXII,** **Figür 44:** II No. lu Kaya Mezarı, Batı Oda
- Levha XXXIII,** **Figür 45:** II No. lu Kaya Mezarı, Batı Oda Girişi
Figür 46: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Odası, Kline 1
- Levha XXXIV,** **Figür 47:** II No. lu Kaya Mezarı, Batı Odası, Kline 2
Figür 48: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Odası, Kline 3
- Levha XXXV,** **Figür 49:** II No. lu Kaya Mezarı, Batı Odası, Kline 4
Figür 50: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Oda, Kline 4 Fresk
- Levha XXXVI,** **Figür 51:** II No. lu Kaya Mezarı, Batı Oda, Kline 4
- Levha XXXVII,** **Figür 52 A:** II No. lu Kaya Mezarı, Kuzey Oda
Figür 52 B: II No. lu Kaya Mezarı, Kuzey Oda
- Levha XXXVIII,** **Figür 53:** TR.16.KN.KM2.M.01, Metal Menteşe Parçası
Figür 54: TR.16.KN.KM2.S.01, Bronz Sikke
Figür 55: TR.16.KN.KM2.M.03, Bronz Yüzük
- Levha XXXIX,** **Figür 56:** TR.16.KN.KM2.A.01, Altın Küpe
Figür 57: TR.16.KN.KM2.A.02, Altın Küpe
Figür 58: TR.16.KN.KM2.C.01, Cam Unguentarium
Figür 59: TR.16.KN.KM2.M.02, Bronz Kolye Ucu

Levha XL	Figür 60: TR.16.KN.KM2.M.04, Strigilis
	Figür 61: TR.16.KN.KM2.T.01, Yüzük Kaşı
	Figür 62: TR.16.KN.KM2.PT.01, Kandil
	Figür 63: TR.16.KN.KM2.PT.02, Kandil
Levha XLI	Figür 64-a1: TR.16.KN.KM2.S.02, Bronz Sikke Ön Yüz
	Figür 64-a2: TR.16.KN.KM2.S.02, Bronz Sikke Arka Yüz
	Figür 65-a1: TR.16.KN.KM2.S.03, Bronz Sikke Ön Yüz
	Figür 65-a2: TR.16.KN.KM2.S.03, Bronz Sikke Arka Yüz
	Figür 66-a1: TR.16.KN.KM2.S.04, Bronz Sikke Ön Yüz
	Figür 66-a2: TR.16.KN.KM2.S.04, Bronz Sikke Arka Yüz
Levha XLII	Figür 67: II no. lu Kaya Oygu Mezar Buluntuları
Levha XLIII	Figür 68: Tripolis Nekropol Alanları
Levha XLIV	Figür 69: I No. lu Kaya Mezarı Planı
Levha XLV	Figür 70: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Mezar Odası Planı
Levha XLVI	Figür 71: II No. lu Kaya Mezarı, Doğu Kline
Levha XLVII	Figür 72: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Mezar Odası Kesit
Levha XLVIII	Figür 73: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Mezar Odası 4 No. lu
Levha XLIX	Figür 74: Pişmiş Toprak, Unguentarium Çizimleri
Levha LX	Figür 75: Pişmiş Toprak, Kandil Çizimleri
Levha LXI	Figür 76: Pişmiş Toprak, Kase Çizimleri
Levha LXII	Figür 77: Lykos Skyphosu (a), Laterna (b)
Levha LXIII	Figür 78: Cam Unguentarium Çizimleri
Levha LXIV	Figür 79: Kemik Buluntularının Çizimleri
Levha LXV	Figür 80: Metal ve Taş Buluntularının Çizimleri

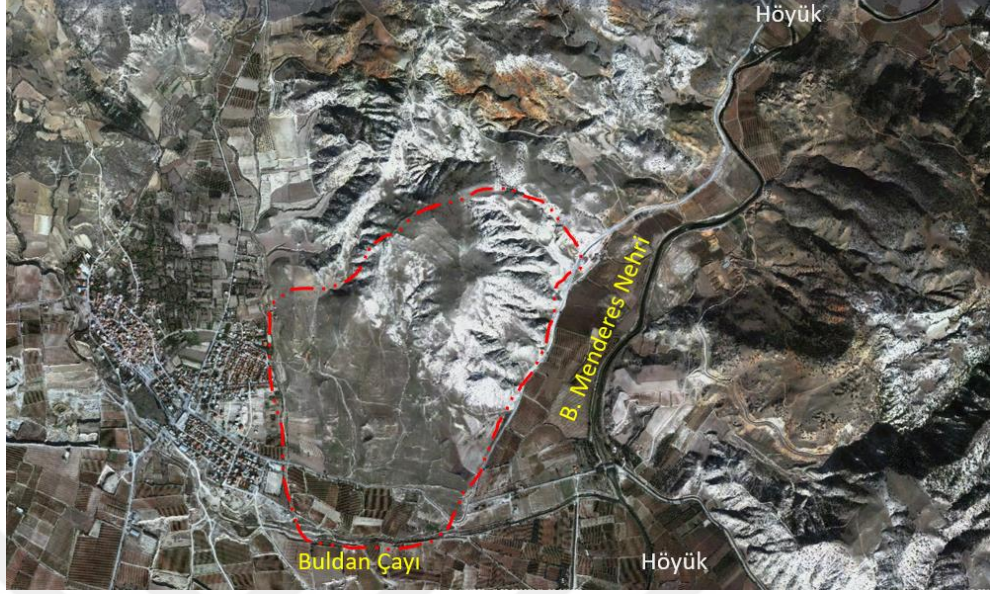

Figür 1: Lykos Vadisi ve Çevresi

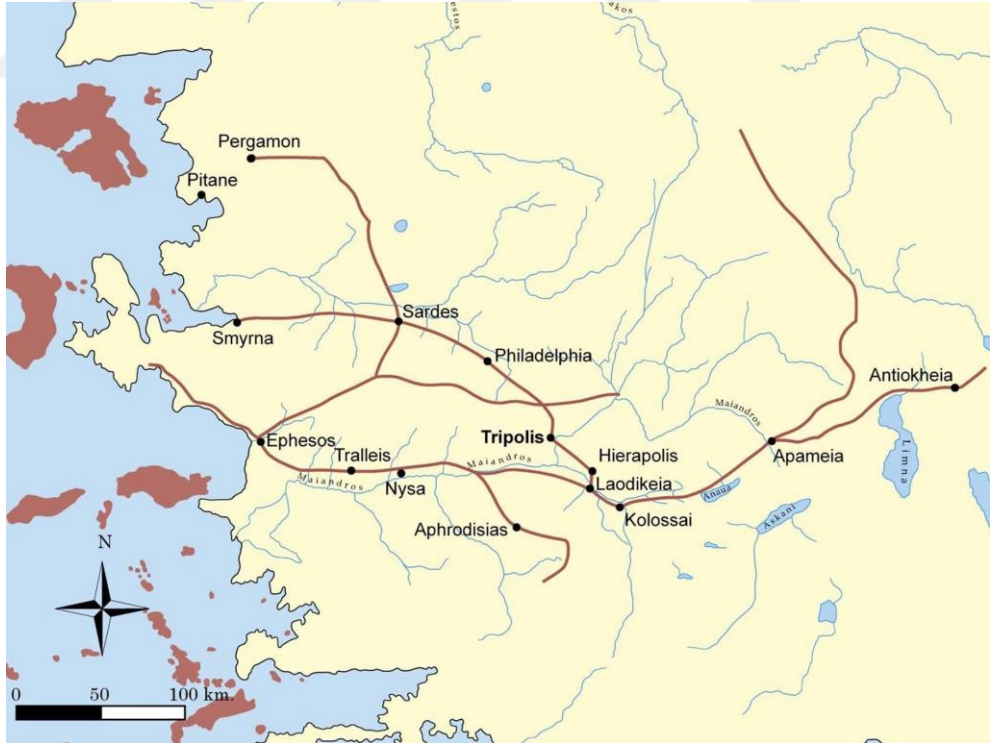

Figür 2: Antik Coğrafyada Lykos Vadisi'nin Sınırları

³⁴⁴ Tez içerisinde kullanılan fotoğraflar ve çizimler Tripolis Kazı Arşivi'ne aittir.

Figür 3: Tripolis Çevresinde Bulunan Höyükler

Figür 4: Batı Anadolu Haritası

Figür 5: Lykos Vadisi Üzerinden Geçen Ticaret Güzergahı

Figür 6: Tripolis'in Güneyden Genel Görünümü

Figür 7: Tripolis Kuzeyden Genel Görünümü

Figür 8: Direbolu/Narlıdere Köyü

Figür 9: Tripolis Kuzey Nekropolü Doğu Yüzü

Figür 10: Tripolis Genel Görünümü

Figür 11: Kuzey Nekropolü Hava Fotoğrafi

Figür 12 A: Kuzey Nekropolü Kaya Mezarları

Figür 12 B: Kuzey Nekropolü Kaya Mezarları

Figür 12 C: Kuzey Nekropolü Kaya Mezarları

Figür 12 D: Kuzey Nekropolü Kaya Mezarları

Figür 13: Lahit Mezarlara Ait Kapak ve Tekne Parçaları

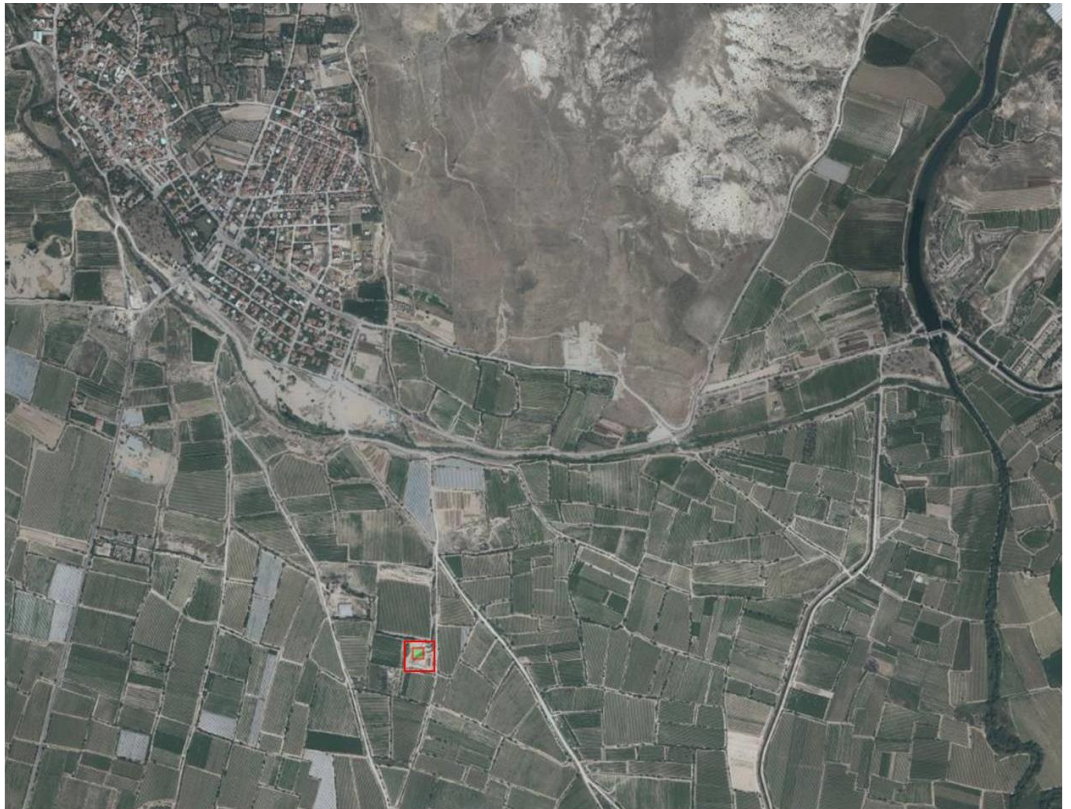
Figür 14: Kuzey Nekropolü Güneyden Görünümü

Figür 15: Kuzey Nekropolü Güneyden Görünümü

Figür 16: Kaya Mezarlarının Yoğunlaştığı Tepe Etekleri

Figür 17: Tripolis Güney Nekropolü Konumu

Figür 18: Doğu Nekropol Alanı

Figür 19 A: Taş Tonozlu Mezarlar

Figür 19 B: Taş Tonozlu Mezarlar

Figür 20: Tripolis Batı Nekropolü

Figür 21: Dromoslu Tek Odalı Mezar

Figür 22: Dromoslu İki Odalı Mezar

Figür 23 A: Kaya Mezarı ve Önünde Lahit Mezar

Figür 23 B: Kaya Mezarı ve Önünde Lahit Mezar

Figür 24 A: Kaya Mezarı Önüne Yerleştirilmiş Lahit

Figür 24 B: Kaya Mezarı Önüne Yerleştirilmiş Lahit

Figür 25: I No. lu Kaya Mezarı Dromos Bölümü

Figür 26: I No. lu Kaya Mezarı Klineleri

Figür 27 A: I No. lu Kaya Mezarı, Kline 1

Figür 27 B: I No. lu Kaya Mezarı, Kline 1

Figür 28 A: I No. lu Kaya Mezarı, Kline 2

Figür 28 B: I No. lu Kaya Mezarı, Kline 2

Figür 29: I No. lu Kaya Mezarı, Kline 3

Figür 30: İskeletlere Ait Kafatasları

Figür 31: I no. lu Kaya Oygu Mezar, Kline 1 Buluntuları

Figür 32: I no. lu Kaya Oygu Mezar, Kline 1, Bronz Sikke Buluntuları

TR.16.KN.KML.PT.04

a

TR.16.KN.KML.K.03

b

TR.16.KN.KML.K.04

c

TR.16.KN.KML.A.01

d

Figür 33: I no. lu Kaya Oygu Mezar, Kline 2 Buluntuları

Figür 34: I no. lu Kaya Oygu Mezar, Kline 2, Bronz Sikke Buluntuları

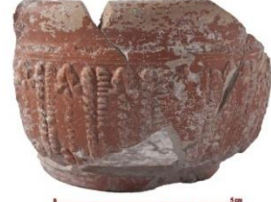
Figür 35: I no. lu Kaya Oygu Mezar, Kline 3, Buluntuları

Figür 36: I no. lu Kaya Oygu Mezar, Kline 3, Bronz Sikke Buluntuları

Figür 37: I no. lu Kaya Oygu Mezar, Koridor Buluntuları

TR.16.KN.KMI.PT.12

a

TR.16.KN.KMI.PT.13

b

TR.16.KN.KMI.PT.14

c

TR.16.KN.KMI.PT.15

d

Figür 38 A: I no. lu Kaya Oygu Mezar, Dromos Buluntuları

Figür 38 B: I no. lu Kaya Oygu Mezar, Dromos Buluntuları

Figür 40: I no. lu Kaya Oygu Mezarı Buluntuları

Figür 41: TR.16.KN.KM2 / II No. lu Kaya Mezarı

Figür 42: II No. lu Kaya Mezarı Kaya Oygu Doğu Oda

Figür 43 A: II No. lu Kaya Mezarı, Doğu Oda

Figür 43 B: II No. lu Kaya Mezarı, Doğu Oda

Figür 44: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Odası

Figür 45: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Odası Girişi

Figür 46: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Odası, Kline 1

Figür 47: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Oda, Kline 2

Figür 48: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Oda, Kline 3

Figür 49: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Oda, Kline 4

Figür 50: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Oda, Kline 4, Fresk Parçaları

Figür 51: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Oda, Kline 4

Figür 52 A: II No. lu Kaya Mezarı, Kuzey Oda

Figür 52 B: II No. lu Kaya Mezarı, Kuzey Oda

TR.16.KN.KM2.M.01

Figür 53

TR.16.KN.KM2.S.01

TR.16.KN.KM2.S.01

Figür 54

TR.16.KN.KM2.M.03

Figür 55

Figür 56

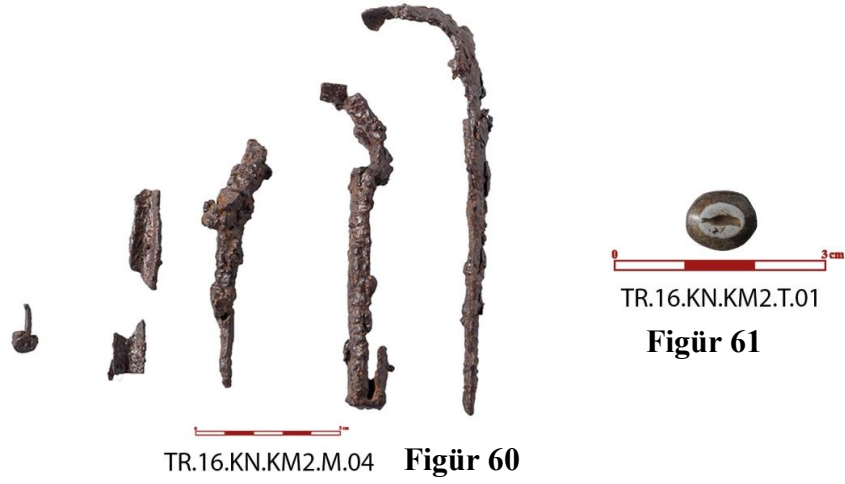
Figür 57

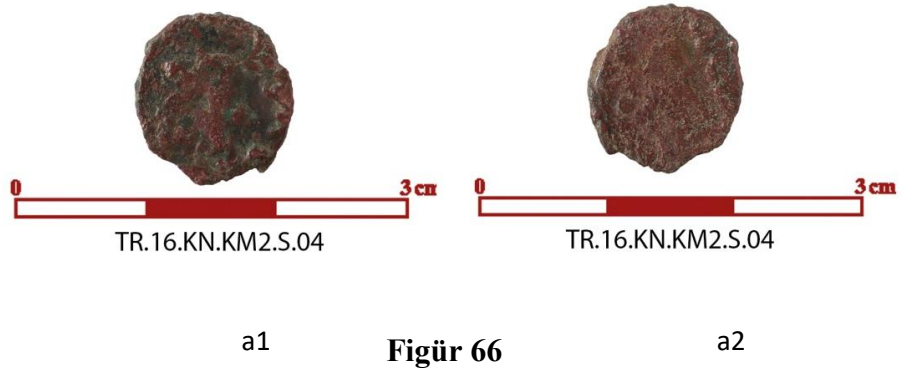
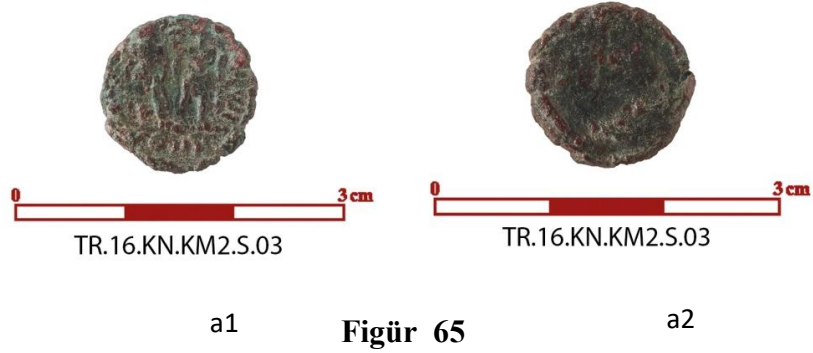
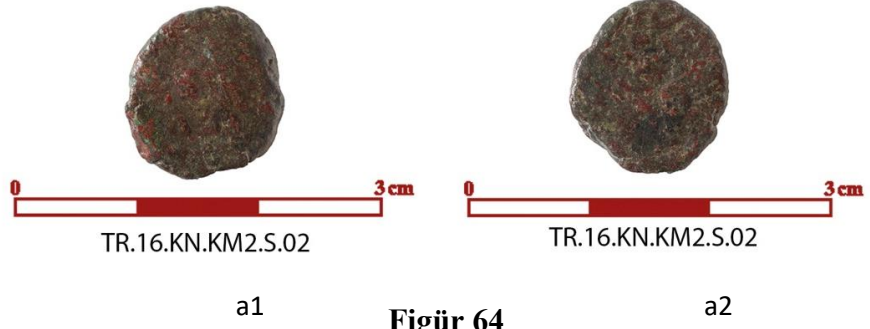

Figür 58

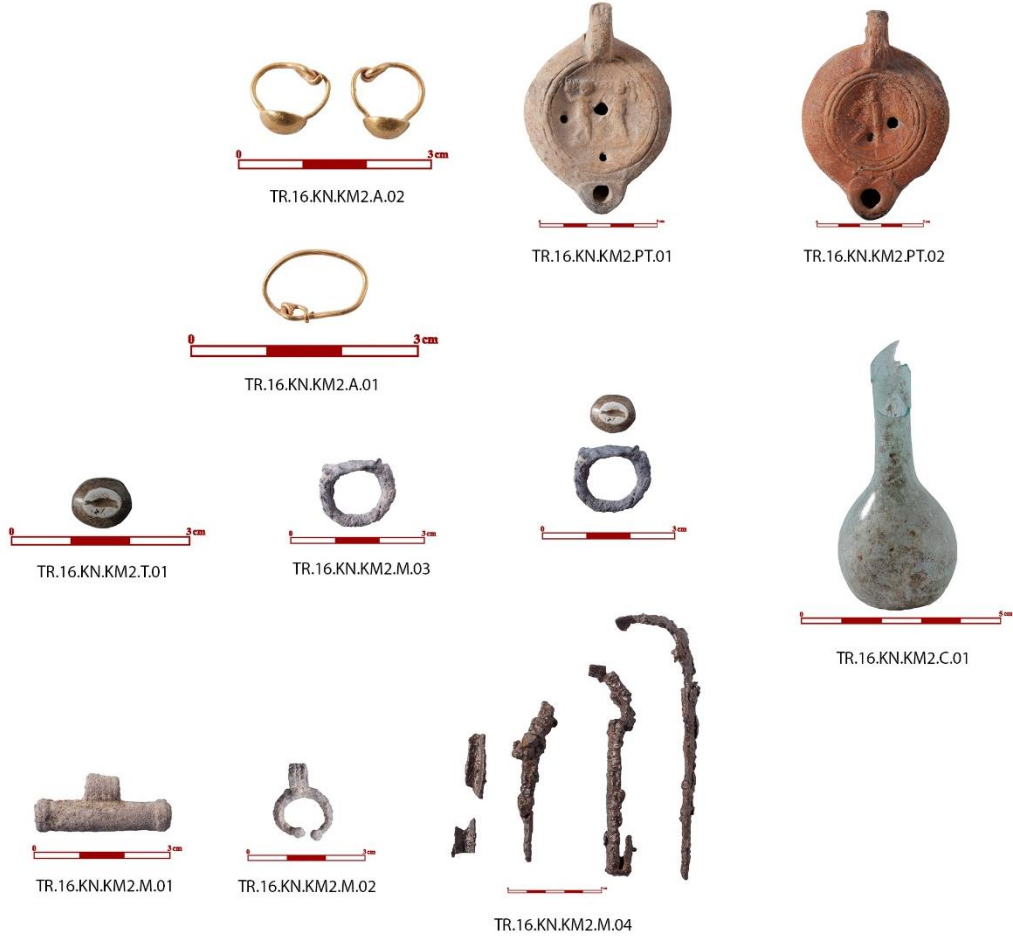

Figür 59

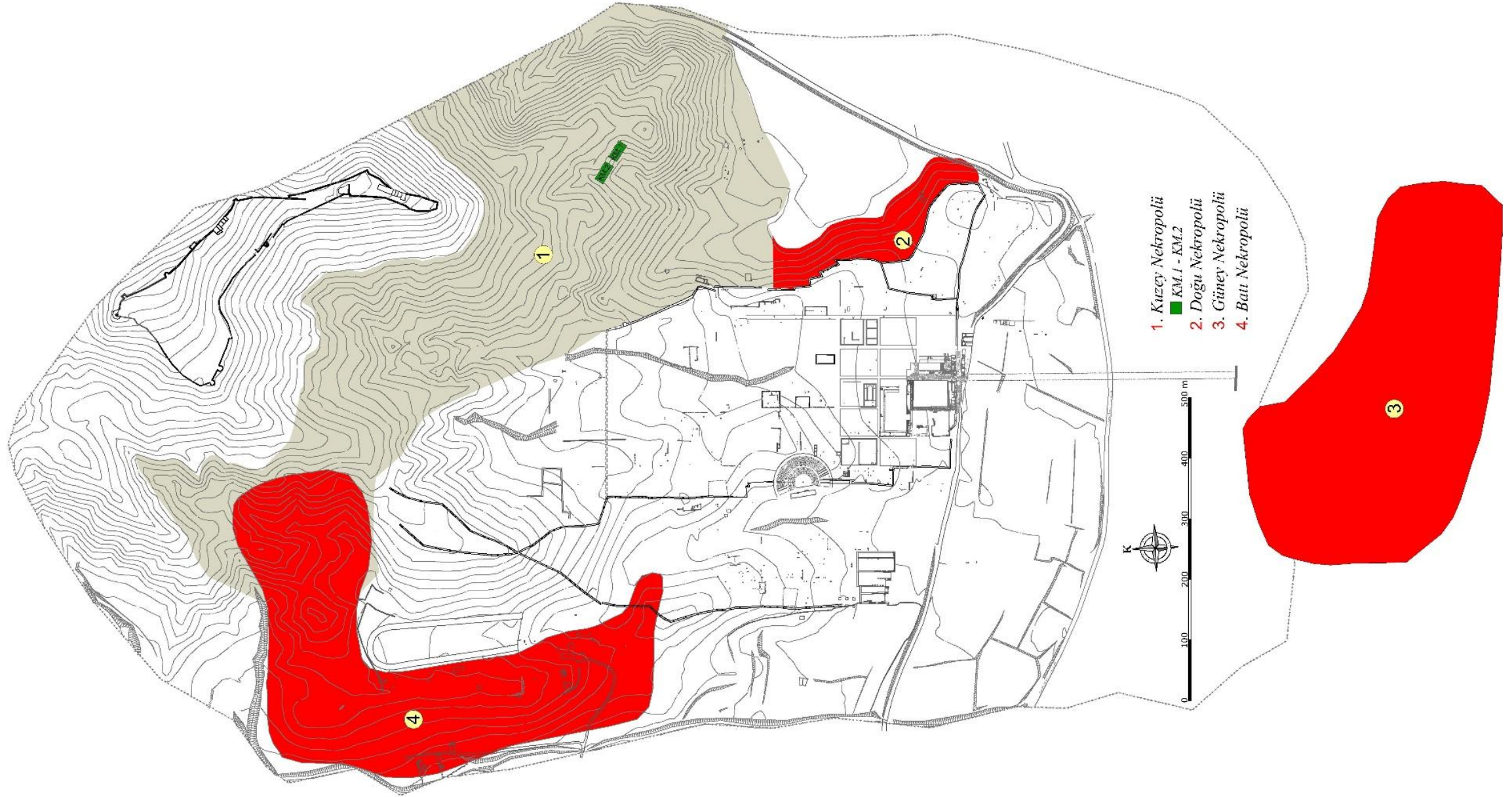

LEVHA XLII

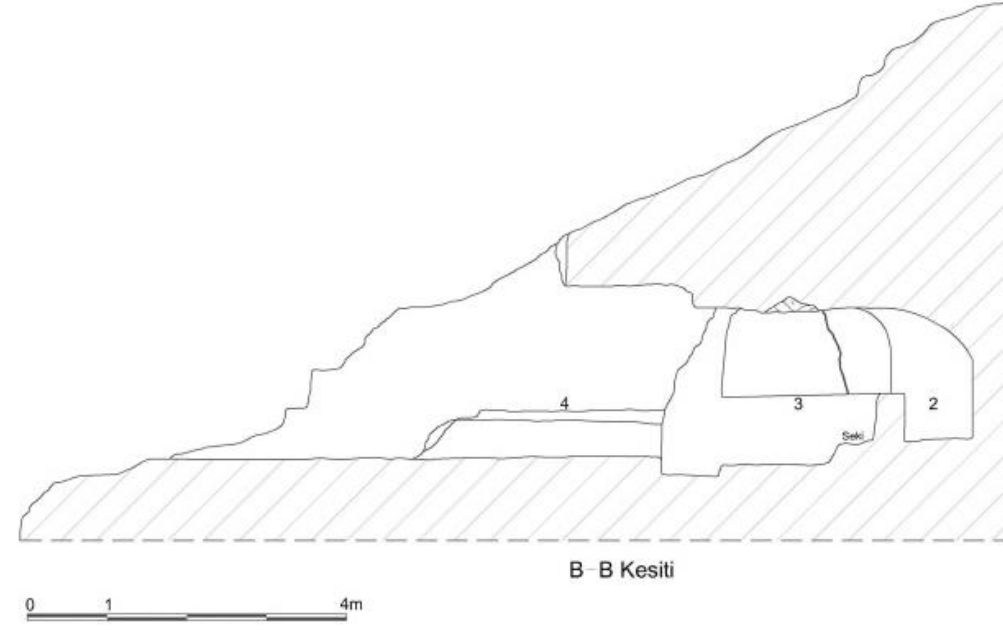

Figür 67: II no. lu Kaya Oyu Mezarı Buluntular

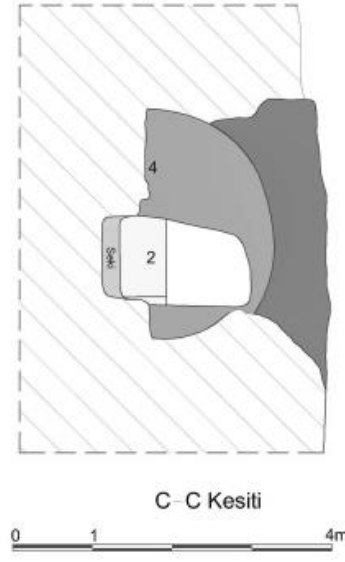

Figür 68: Tripolis Nekropol Alanları

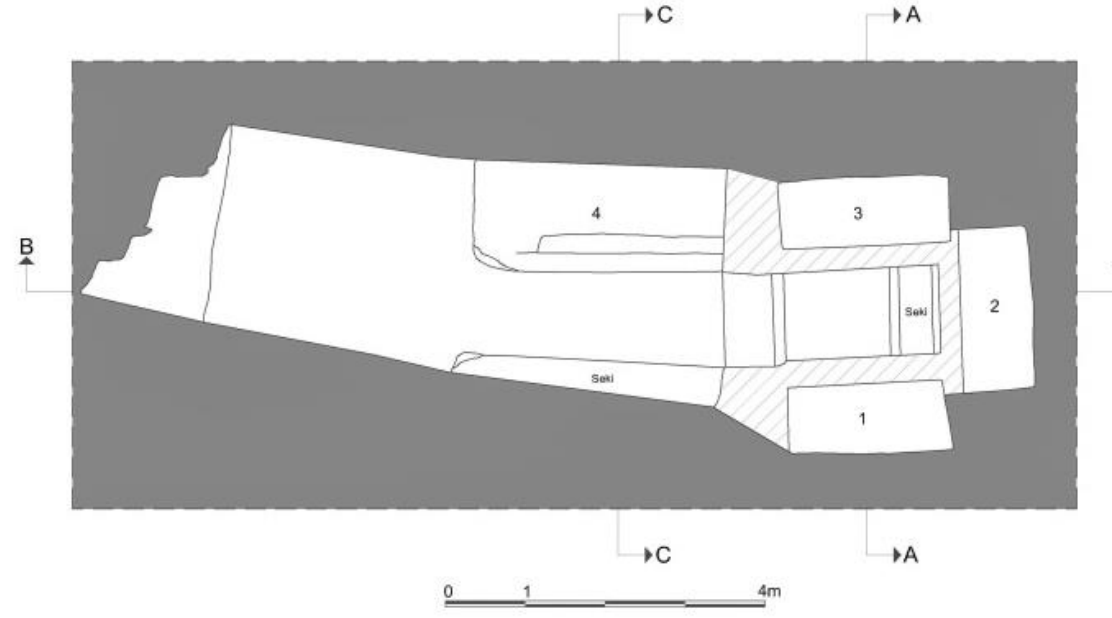
TR.16.KN.KM1

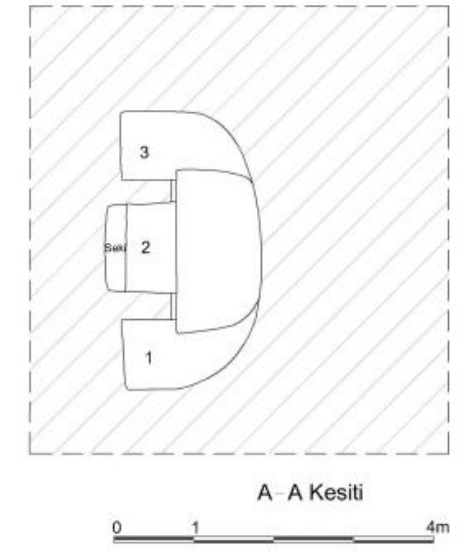
B - B Kesiti

C - C Kesiti

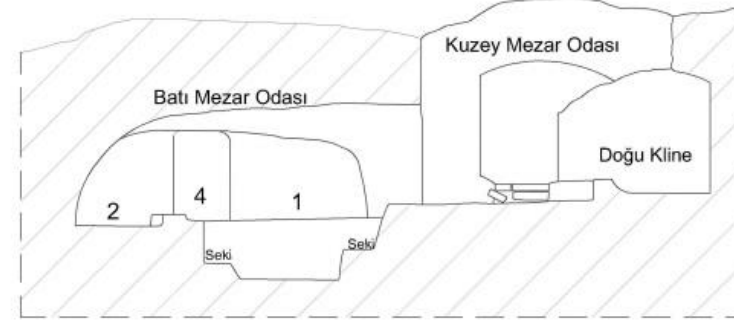
A - A Kesiti

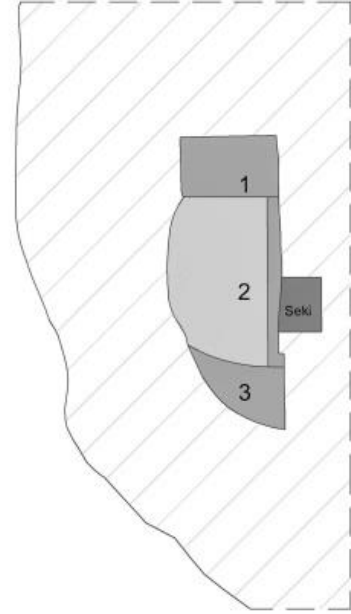
A - A Kesiti

Figür 69: I No. lu Kaya Mezarı Planı

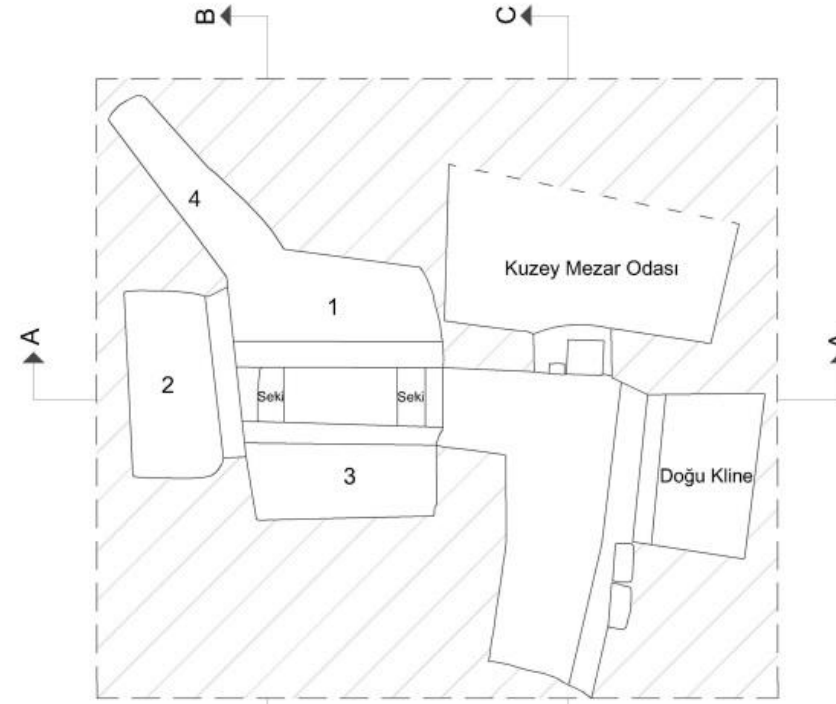
TR.16.KN.KM2

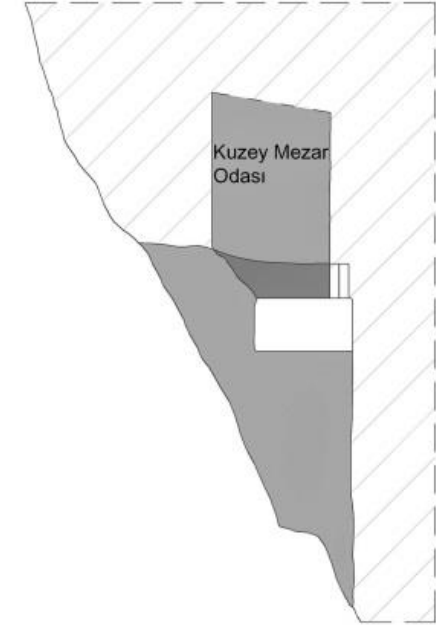
A - A Kesiti

B - B Kesiti

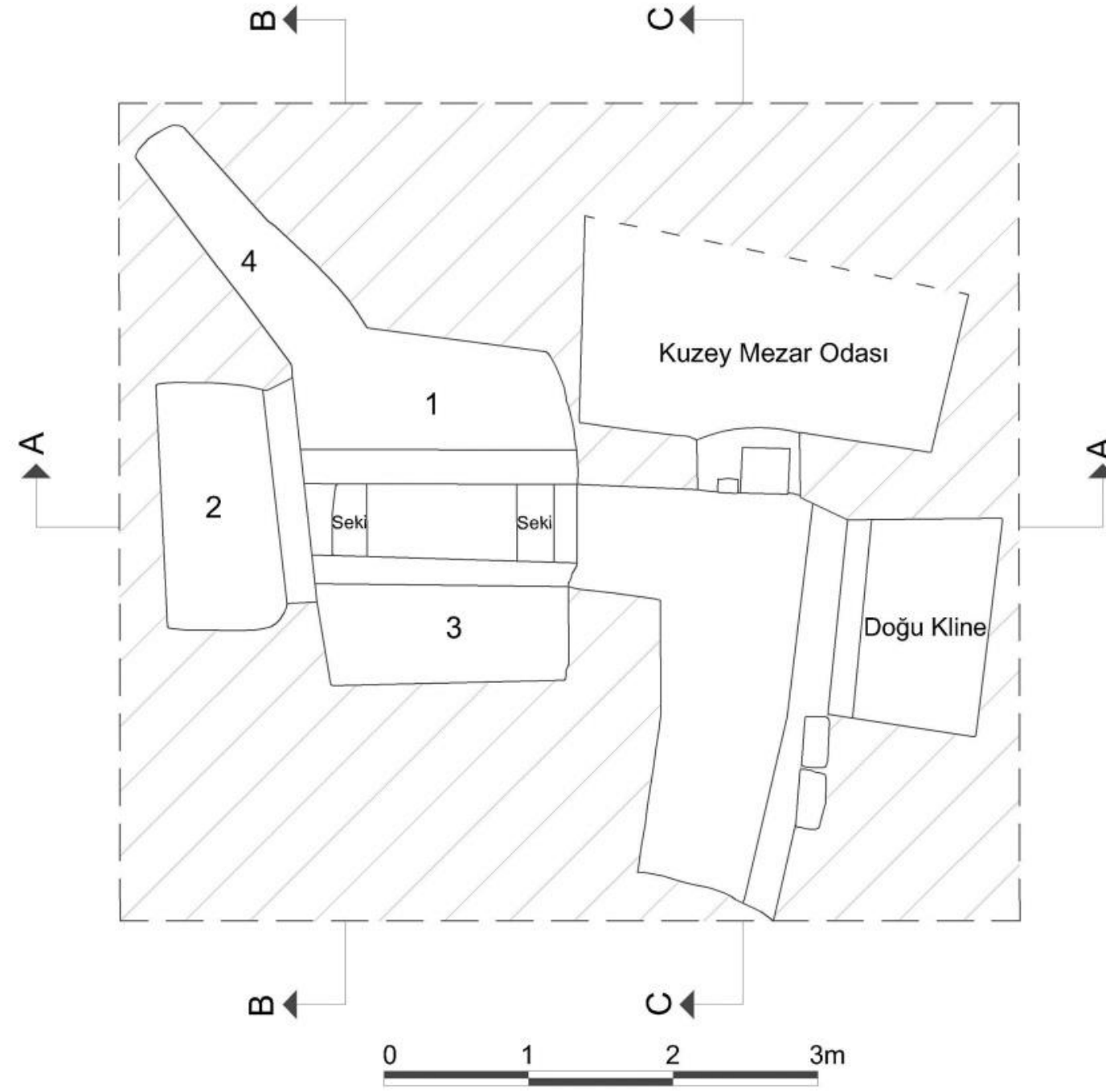
B

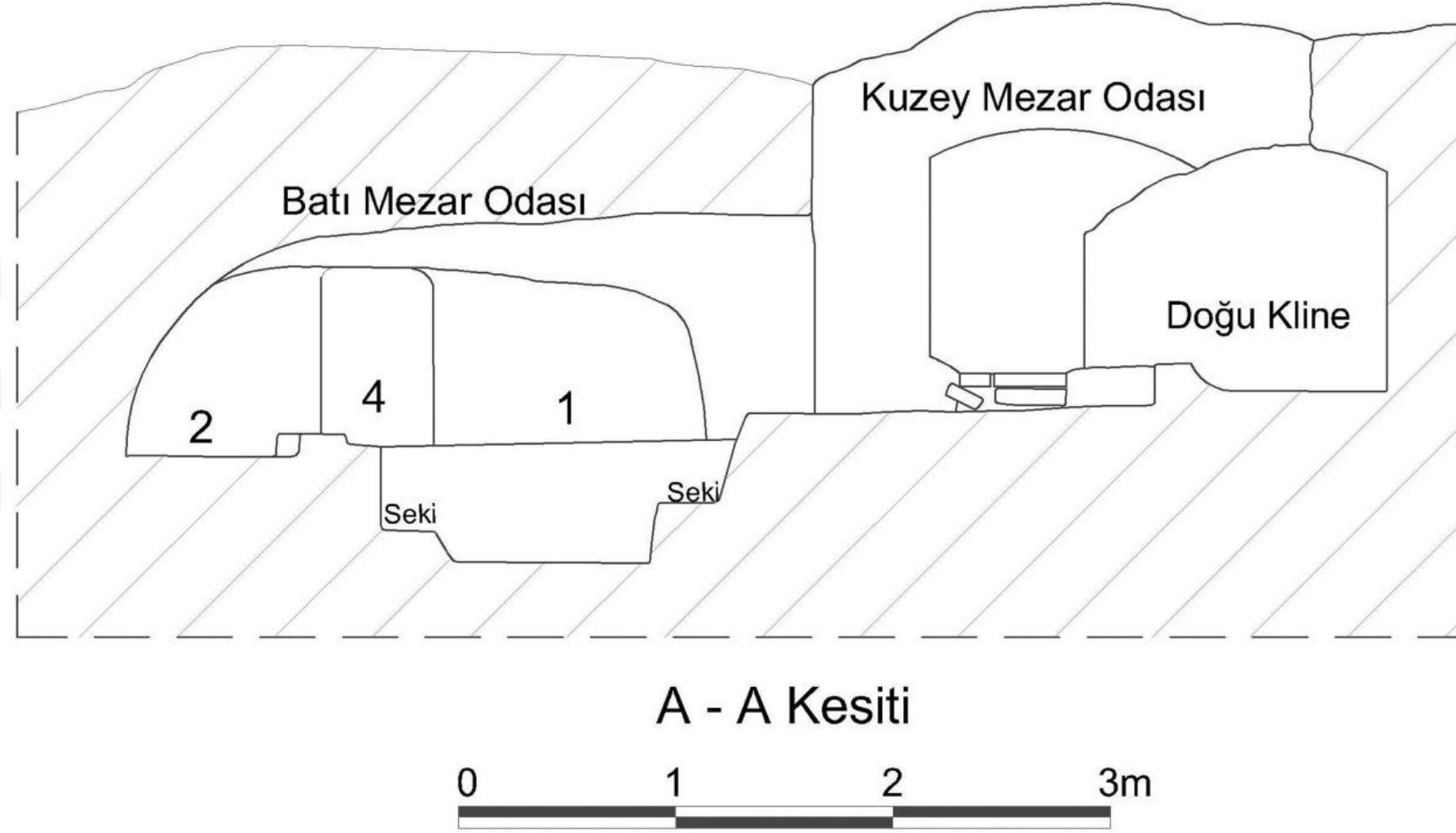
C - C Kesiti

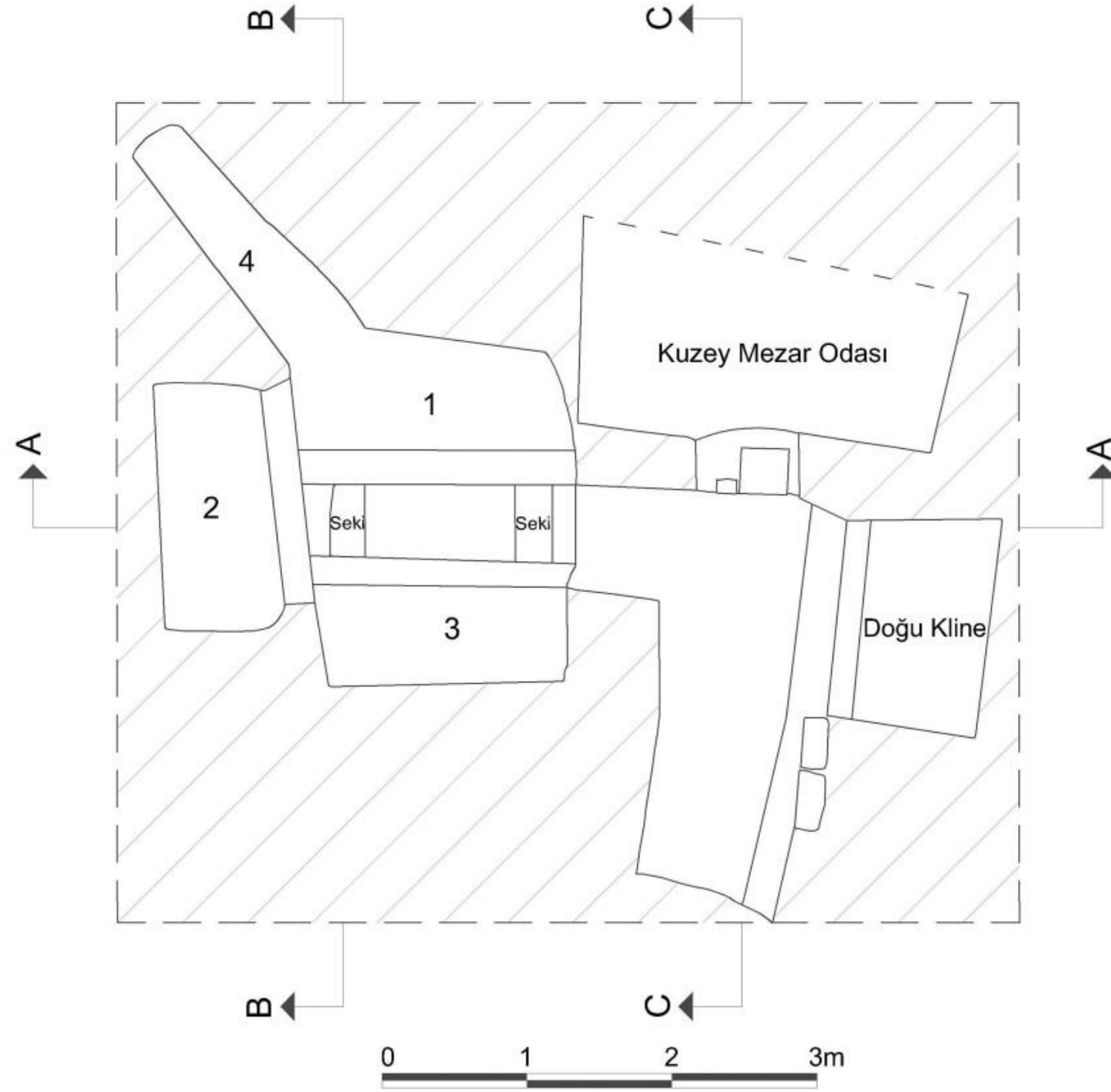
Figür 70: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Mezar Odası Planı

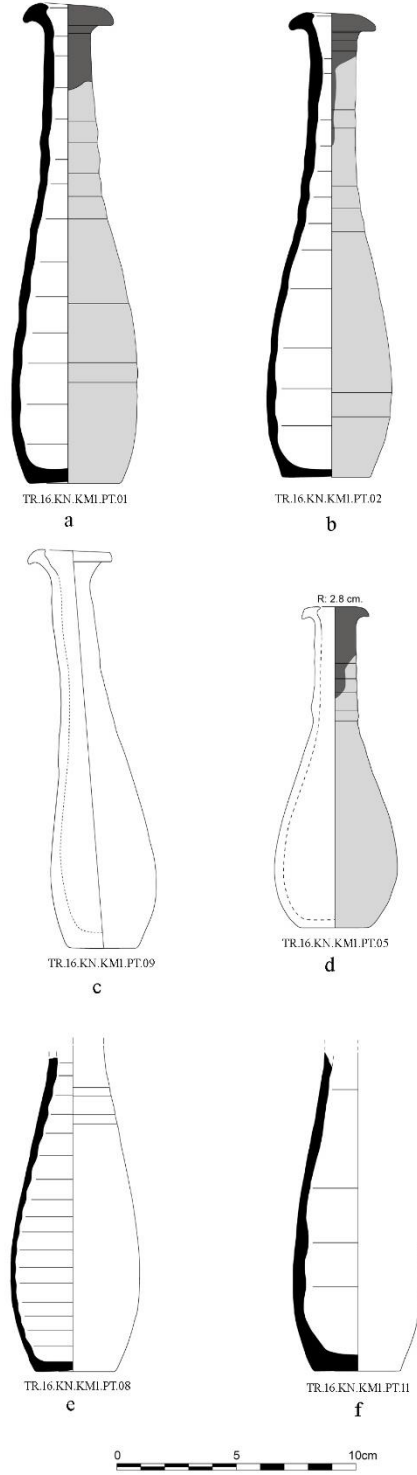
Figür 71: II No. lu Kaya Mezarı, Doğu Kline

Figür 72: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Mezar Odası Kesit Çizimi

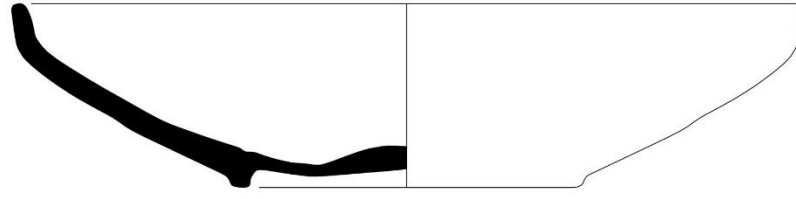
Figür 73: II No. lu Kaya Mezarı, Batı Mezar Odası 4 No. lu Kline

Figür 74: Pişmiş Toprak, Unguentarium Çizimleri

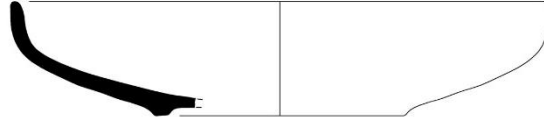

Figür 75: Pişmiş Toprak, Kandil Çizimleri

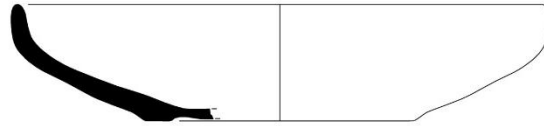
TR.16.KN.KM1.PT.17

a

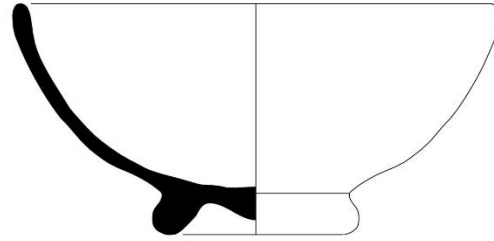
TR.16.KN.KM1.PT.14

b

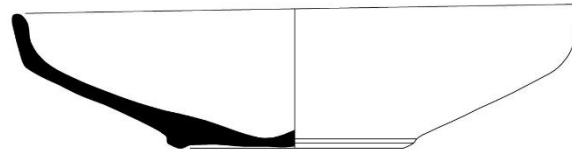
TR.16.KN.KM1.PT.16

c

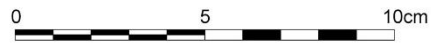
TR.16.KN.KM1.PT.13

d

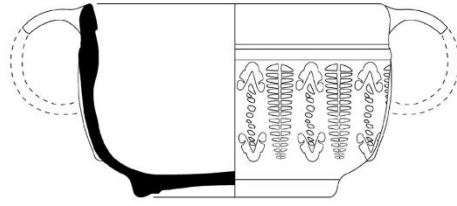

TR.16.KN.KM1.PT.15

c

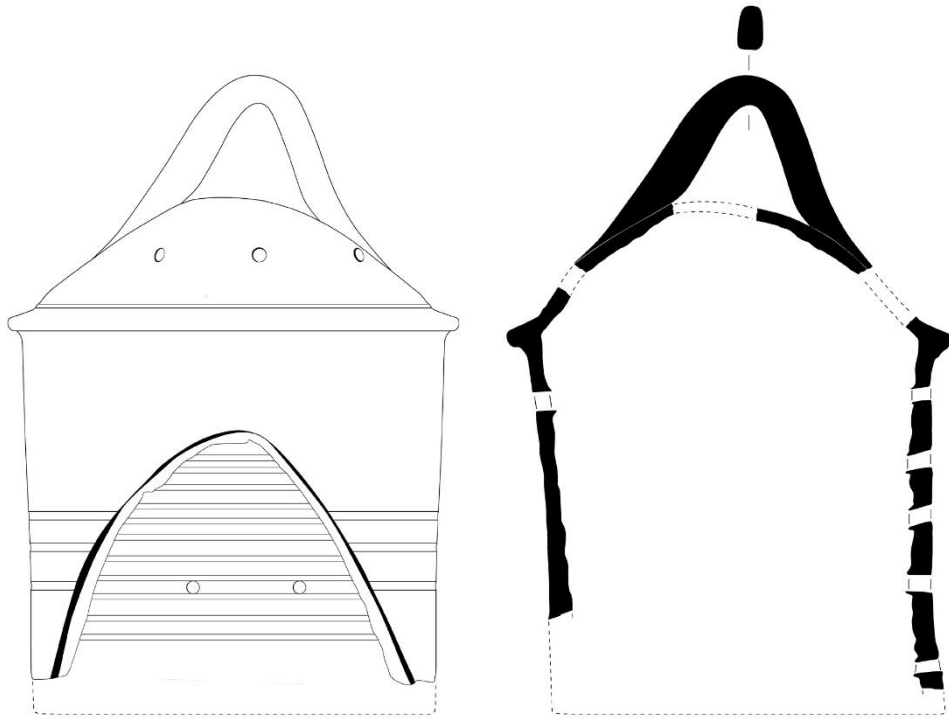

Figür 76: Pişmiş Toprak, Kase Çizimleri

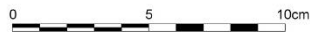
TR.16.KN.KM1.PT.12

a

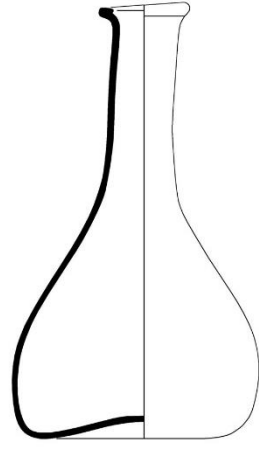

TR.16.KN.KM1.PT.18

b

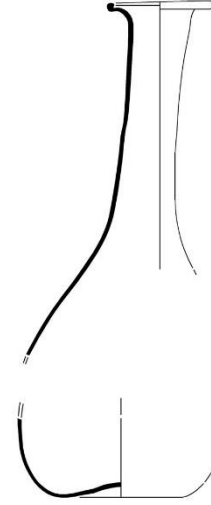

Figür 77: Lykos Skyphosu (a), Laterna (b)

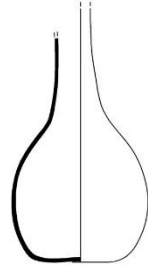
TR.16.KN.KM1.C.01

a

TR.16.KN.KM1.C.02

b

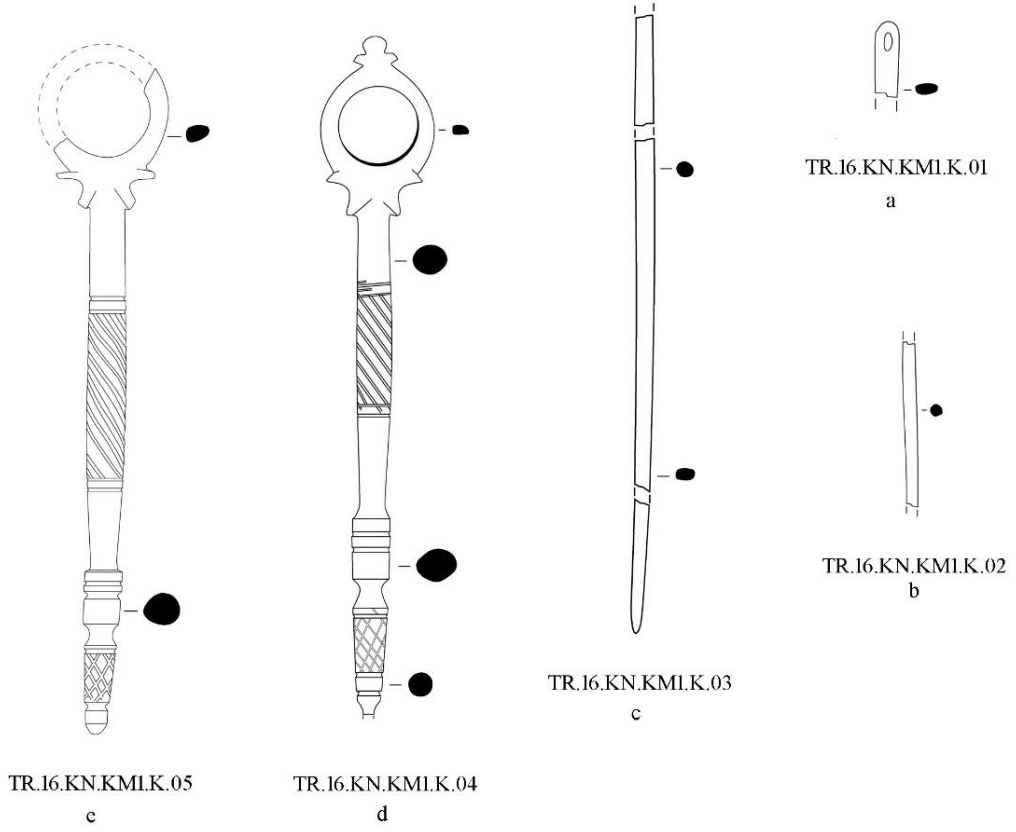

TR.16.KN.KM2.C.01

c

Figür 78: Cam Unguentarium Çizimleri

Figür 79: Kemik Buluntularının Çizimleri

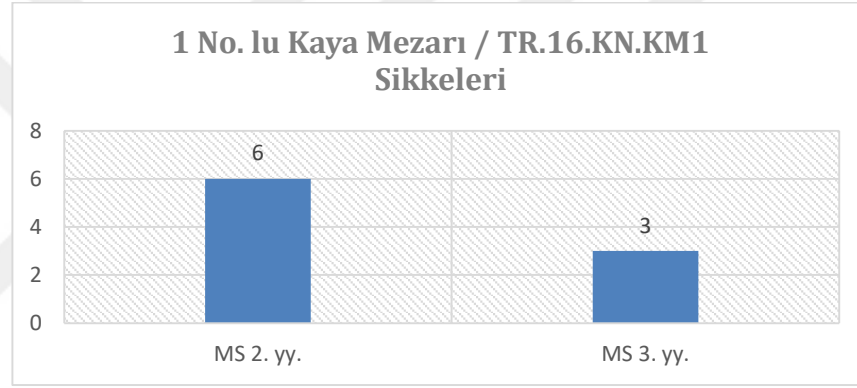
Figür 80: Metal ve Taş Buluntularının Çizimleri

EKLER

EK- 1: Grafikler

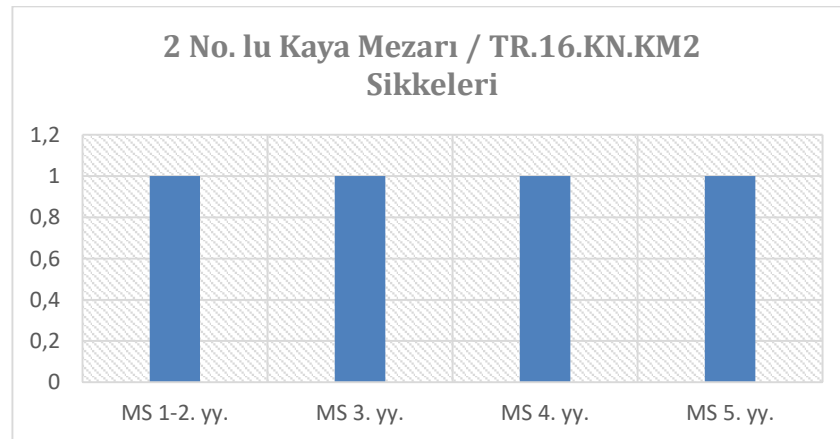
Ek 1.1- I No. lu Kaya Mezarı / TR.16.KN.KM1 Sikke Grafiği

TR.16.KN.KM1.S.01	MS 100- 200 Şehir Sikkesi (Myrina)
TR.16.KN.KM1.S.02	MS 98- 138 Şehir Sikkesi (Pitane)
TR.16.KN.KM1.S.03	MS 177- 192 Şehir Sikkesi (Mostene)
TR.16.KN.KM1.S.04	MS 253- 268 Salonina
TR.16.KN.KM1.S.05	MS 3. yzyıl
TR.16.KN.KM1.S.06	MS 2.- 3. yzyıl Şehir Sikkesi (Tripolis)
TR.16.KN.KM1.S.07	MS 117- 138 Hadrian Dönemi Şehir Sikkesi (Maeonia)
TR.16.KN.KM1.S.08	MS 96- 180 Antoninler Dönemi Şehir Sikkesi (Laodikeia)
TR.16.KN.KM1.S.09	MS 100- 200 Şehir Sikkesi (Apameia)

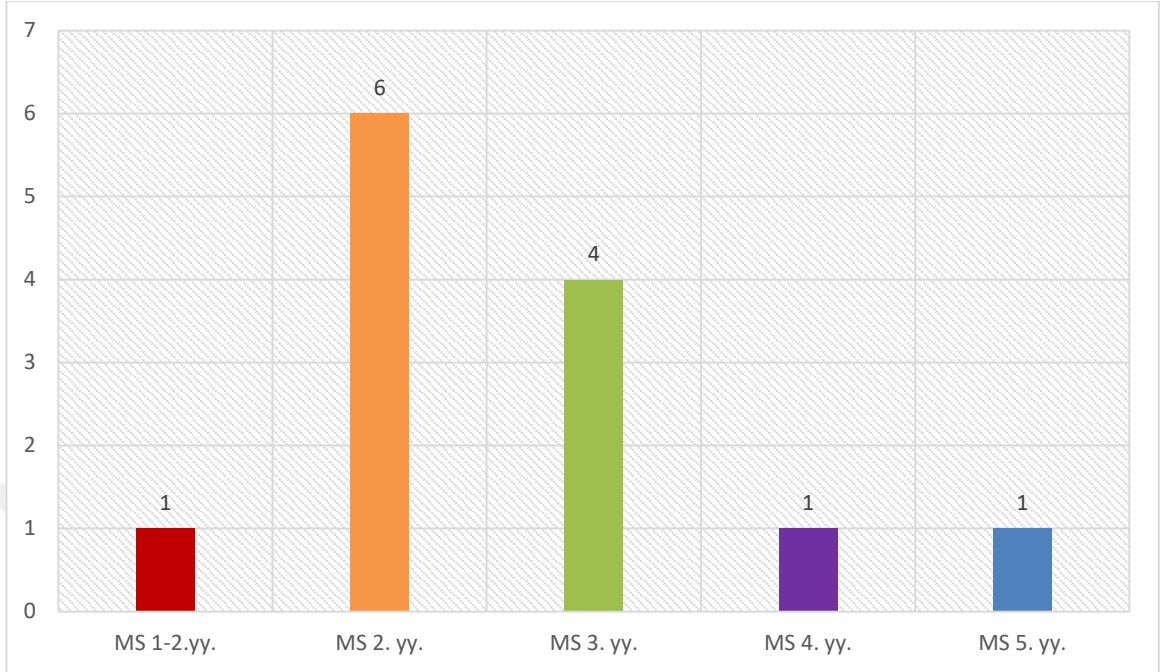

Ek 1.2- II No. lu Kaya Mezarı / TR.16.KN.KM2 Sikke Grafiği

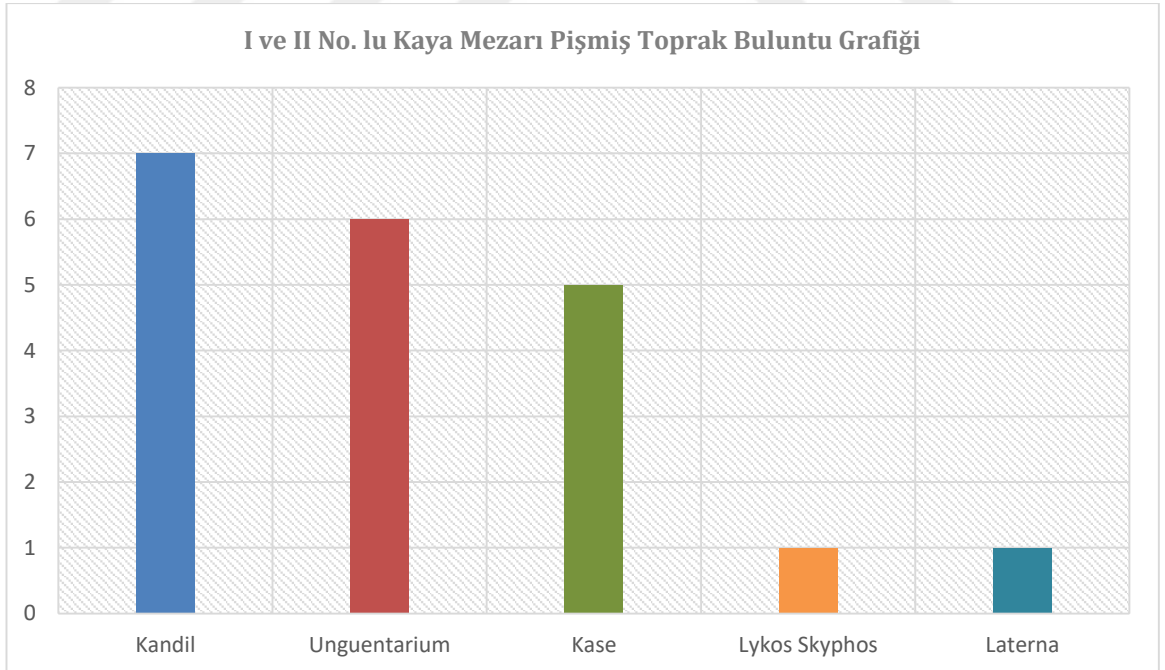
TR.16.KN.KM2.S.01	MS 193- 268 Tripolis Şehir sikkesi
TR.16.KN.KM2.S.02	MS 1-2. yzyıl
TR.16.KN.KM3.S.03	MS 393- 450 Honorius- II. Theodosius
TR.16.KN.KM4.S.04	MS 335- 361 II. Julianus

Ek 1.3- I ve II No. lu Kaya Mezarları Sikke Grafiği

Ek 1.4- I ve II No. lu Kaya Mezarı Pişmiş Toprak Buluntu Grafiği

**EK- 2: Tripolis Kuzey Nekropolü, I ve II No. lu Kaya Mezarı Buluntu
Kronolojisi**

TR.16.KN.KM2.M.04	Metal Strigilis	MÖ 1.yy.
TR.16.KN.KM1.PT.14	Pişmiş Toprak, Kase	MÖ 1. yy. sonu, MS 1. yy.
TR.16.KN.KM1.PT.15	Pişmiş Toprak, Kase	MÖ 1. yy. sonu, MS 1. yy.
TR.16.KN.KM1.PT.16	Pişmiş Toprak, Kase	MÖ 1. yy. sonu, MS 1. yy.
TR.16.KN.KM1.PT.17	Pişmiş Toprak, Kase	MÖ 1. yy. sonu, MS 1. yy.
TR.16.KN.KM1.PT.13	Pişmiş Toprak, Kase	MÖ 1. yy. sonu, MS 1. yy.
TR.16.KN.KM1.PT.06	Pişmiş Toprak, Kulakçıklı Kandil	MÖ 1.yy. sonu, MS 1. yy.
TR.16.KN.KM2.C.01	Cam Unguentarium	MÖ 27- MS 14
TR.16.KN.KM1.PT.12	Pişmiş Toprak, Lykos Skyphos	Geç Helenistik, MS 1. yy.
TR.16.KN.KM1.PT.01	Pişmiş Toprak, Unguentarium	MS 1. yy. ın ikinci yarısı
TR.16.KN.KM1.PT.02	Pişmiş Toprak, Unguentarium	MS 1. yy. ın ikinci yarısı
TR.16.KN.KM1.PT.08	Pişmiş Toprak, Unguentarium	MS 1. yy. ın ikinci yarısı
TR.16.KN.KM1.PT.09	Pişmiş Toprak, Unguentarium	MS 1. yy. ın ikinci yarısı
TR.16.KN.KM1.PT.11	Pişmiş Toprak, Unguentarium	MS 1. yy. ın ikinci yarısı
TR.16.KN.KM2.PT.02	Pişmiş Toprak, Kalp Burunlu Figürlü Kandil	MS 1. yy. ın ikinci yarısı.
TR.16.KN.KM1.PT.05	Pişmiş Toprak, Unguentarium	MS 1. yy.
TR.16.KN.KM1.PT.18	Pişmiş Toprak, Laterna	MS 1 yy.
TR.16.KN.KM1.C.01	Cam Unguentarium	MS 1. yy.
TR.16.KN.KM1.C.02	Cam Unguentarium	MS 1. yy.
TR.16.KN.KM2.M.01	Metal Menteşe Parçası	MS 1- 2. yy.

TR.16.KN.KM2.M.02	Metal Kolye Ucu	MS 1- 2. yy.
TR.16.KN.KM1.T.01	Cam Boncuk	MS 1- 2. yy.
TR.16.KN.KM1.T.02	Cam Boncuk	MS 1- 2. yy.
TR.16.KN.KM2.T.01	Taş, Yüzük Kaşığı	MS 1- 2. yy.
TR.16.KN.KM1.M.01	Metal Ayna	MS 1- 2. yy.
TR.16.KN.KM2.S.02	Bronz Sikke	MS 1- 2. yy.
TR.16.KN.KM1.M.02	Metal Yüzük	MS 1. yy. ın sonu, MS 2. yy. ın başları
TR.16.KN.KM1.M.03	Metal Yüzük	MS 1. yy. ın sonu, MS 2. yy. ın başları
TR.16.KN.KM1.K.01	Kemik Dikiş İğnesi	MS 2. yy. ın başları
TR.16.KN.KM1.K.04	Kemik Öreke	MS 1. yy. ın sonu, MS 2. yy. ın başları
TR.16.KN.KM1.K.05	Kemik Öreke	MS 1. yy. ın sonu, MS 2. yy. ın başları
TR.16.KN.KM1.K.02	Kemik Saç İğnesi	MS 1. yy. , MS 3. yy.
TR.16.KN.KM1.K.03	Kemik Saç İğnesi	MS 1. yy. , MS 3. yy.
TR.16.KN.KM2.PT.01	Pişmiş Toprak, Kısa “U” Burunlu Figürlü Kandil	MS 2. yy.
TR.16.KN.KM1.PT.04	Pişmiş Toprak, Kısa Yuvarlak Burunlu Üç Mask Figürlü Kandil	MS 2. yy.
TR.16.KN.KM1.S.01	Bronz Sikke	MS 2. yy.
TR.16.KN.KM1.S.02	Bronz Sikke	MS 2. yy.
TR.16.KN.KM1.S.03	Bronz Sikke	MS 2. yy.
TR.16.KN.KM1.S.04	Bronz Sikke	MS 2. yy.
TR.16.KN.KM1.S.07	Bronz Sikke	MS 2. yy.
TR.16.KN.KM1.S.08	Bronz Sikke	MS 2. yy.
TR.16.KN.KM1.S.09	Bronz Sikke	MS 2. yy.
TR.16.KN.KM1.S.06	Bronz Sikke	MS 2- 3. yy.

TR.16.KN.KM1.A.01	Altın Küpe	MS 2- 3. yy.
TR.16.KN.KM2.A.01	Altın Küpe	MS 2- 3. yy.
TR.16.KN.KM2.A.02	Altın Küpe	MS 2- 3. yy.
TR.16.KN.KM2.S.01	Bronz Sikke	MS 2- 3. yy.
TR.16.KN.KM1.S.05	Bronz Sikke	MS 3. yy.
TR.16.KN.KM2.S.04	Bronz Sikke	MS 4. yy.
TR.16.KN.KM1.PT.07	Pişmiş Toprak, Kısa Yuvarlak Burunlu Nokta Bezemeli Kandil	MS 4- 5. yy.
TR.16.KN.KM1.PT.10	Pişmiş Toprak, Kısa Yuvarlak Burunlu Nokta Bezemeli Kandil	MS 4- 5. yy.
TR.16.KN.KM2.S.03	Bronz Sikke	MS 5. yy.

ÖZGEÇMİŞ VE ESERLER LİSTESİ

Adı ve Soyadı: Mehmet AKSU

Doğum Tarihi: 20.12.1978

Doğum Yeri: Çardak/ Kahramanmaraş

Akademik Unvanı: Arkeolog

İş Telefonu: (0258) 434 6382

Cep Telefonu: 0536 423 3849

İş Adresi: Yenicekent Mahallesi, Kurtuluş Caddesi, No:81/1, Buldan- DENİZLİ

E-postası: arkeo_aksu@hotmail.com, arkeoaksu@gmail.com.

Bildiği Yabancı Diller (Puan ve Yılı): İngilizce (40 puan, 2016), İtalyanca.

Aldığı Sertifikalar: Bilgisayar İşletmenliği, Grafik Tasarımı ve Animasyon, Fotoğrafçılık.

Uzmanlık Alanı:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Arkeoloji	Pamukkale Üniversitesi	2003- 2007
Y. Lisans	Arkeoloji Enstitüsü	Pamukkale Üniversitesi	2010

Yüksek Lisans Tez Başlığı (özeti ekte) ve Tez Danışman(lar):

Tez Başlığı: Tripolis Kuzey Nekropolü'nde Tespit Edilen Kayaoygu Oda Mezarlar ve Buluntuları.

Danışman: Doç. Dr. Bahadır DUMAN

Görevler:

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Stajyer	Laodikeia Antik Kenti	2004
Stajyer	Laodikeia Antik Kenti	2005
Stajyer	Hierapolis Antik Kenti	2006
Stajyer	Laodikeia Antik Kenti	2007
Arkeolog	Laodikeia Antik Kenti	2007
Arkeolog	Laodikeia Antik Kenti	2008

Arkeolog	Laodikeia Antik Kenti	2009
Arkeolog	Laodikeia Antik Kenti	2010
Arkeolog	Tripolis Antik Kenti	2012
Arkeolog	Tripolis Antik Kenti	2012
Arkeolog	Tripolis Antik Kenti	2013
Arkeolog	Tripolis Antik Kenti	2014
Arkeolog	Tripolis Antik Kenti	2015
Arkeolog	Tripolis Antik Kenti	2016
Arkeolog	Tripolis Antik Kenti	2017
Arkeolog	Tripolis Antik Kenti	2018
Arkeolog	Tripolis Antik Kenti	2019

Projelerde Yaptığı Görevler:

1. Tripolis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Projesi (2012) Arkeolog
2. Tripolis Antik Kenti Kazı, Koruma ve Onarım Projesi (2013) Arkeolog
3. Tripolis Antik Kenti Koruma ve Tanıtım Projesi (2013) Arkeolog
4. Tripolis Antik Kenti Geç Roma Agorası Kazı Projesi (2014) Arkeolog
5. Geç Roma Agorası Batı Stoa'sı Restorasyon Projesi (2014) Arkeolog
6. Agora Güney Oturma Basamakları Restorasyon Projesi (2015) Arkeolog
7. Tripolis Antik Kenti Sütunlu Cadde (Hierapolis Caddesi) Restorasyon Projesi (2015) Arkeolog
8. Hierapolis Caddesi Restorasyon Projesi (2015) Arkeolog
9. Tripolis Antik Kenti Devlet Agorası/Kutsal Alan Portikoları Restorasyon Projesi (2016) Arkeolog
10. Tripolis Antik Kenti Geç Roma Agorası Kuzey Portik Ve Oturma Basamakları (Kuzey Tribün) Restorasyon Projesi (2016) Arkeolog
11. Tripolis 2016 Yılı Kazı, Koruma Ve Onarım Çalışmaları (2016) Arkeolog
12. Tripolis Kuzey Nekropolü (2017) Arkeolog
13. Tripolis Antik Kenti Erken Bizans Kilisesi 4 Restorasyon Projesi (2017) Arkeolog
14. Tripolis Kuzey Nekropolü'nde Tespit edilen Kaya Mezarlar ve Buluntuları (2017) Arkeolog
15. Anıtsal Çeşme 1. Etap Restorasyon Projesi (2018) Arkeolog

.....